OSYNLIGA SYNLIGA AKTÖRER

RFSL

Hbt-personer med erfarenhet av att sälja och/eller köpa sexuella tjänster

Suzann Larsdotter
Jonas Jonsson
Mina Gäredal

Projektledare	Suzann Larsdotter, RFSL
Projektmedel	Jämställdhets- och integrationsdepartementet.
ISBN	978-91-976801-4-1
Formgivning	Louise Löthén & Oskar Schölander (www.thunderdunder.se)
Bilder/foton	Louise Löthén & Oskar Schölander (www.thunderdunder.se)
Tryck	Sib-Tryck Holding AB
Kontakt	Suzann Larsdotter, suzann.larsdotter@rfsl.se, RFSL 08-501 62 900 RFSL Förbundet, Box 350, 101 26 Stockholm, forbund@rfsl.se

OSYNLIGA SYNLIGA AKTÖRER

Hbt-personer med erfarenhet av att
sälja och/eller köpa sexuella tjänster

Så här använder du boken

I innehållsförteckningen är kapitlen markerade med en siffra och färg som är kopplade till tumgreppet längst ut på varje sida. Med hjälp av dem kan du snabbt hitta rätt i boken.

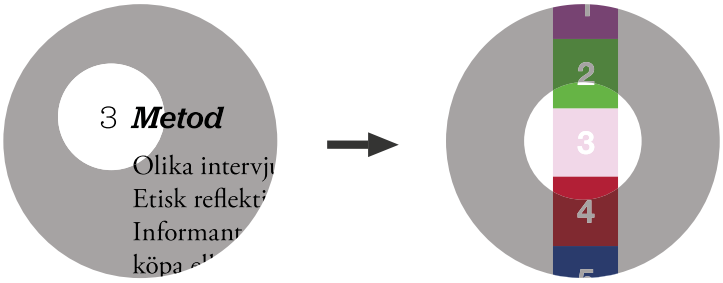

Disposition

Rapporten består av tre delar:

I Teoretisk utgångspunkt, metoder och begrepp. (För er läsare som inte är intresserad av dessa delar så går det bra att hoppa över del I och gå direkt på resultatdelen som börjar med del II)

II ”Vuxendel”, innehåller analys av material inhämtat från intervjuer med vuxna hbt-personer och analyser av kvantitativa studier om män som säljer sex till män, MSM.

III ”Ungdomsdel”, innehåller analys av av material inhämtat från intervjuer med unga hbt-personer och en kvalitativ studie runt yrkesverksammas föreställningar kring unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning.erfarenhet av sex mot ersättning.

TACK

Alla våra informanter som ställt upp på intervjuer. Alla som tagit emot oss på studiebesök och ställt upp på intervjuer. Vår medförfattare Mina Gäredal, RFSL Ungdom. Bilge Tekin Befrits från Jämställdhets och integrationsdepartementet för gott samarbete. Våra chefer Maria Sjödin och Mikael Björk Blomkvist på RFSL Förbundskansli. Vår förbundsordförande Ulrika Westerlund och vice förbundsordförande Christian Möllerop samt alla andra fantastiska kollegor på RFSL:s förbundskansli. Ingrid Lander och Niclas Sandin för utmärkt handledning. Studenterna Frida Blom och Anna Due, Linköpings universitet samt Mikaela Persson, Karolinska institutet för delrapporter. Niclas Olsson, Carina Levin, Linda Byqvist och Marco Vega på Kompetenscenter Prostitution i Malmö för givande samarbete. Våra nordiska kollegor som tagit emot oss öppenhjärtligt och lärt oss mycket, Astrid Renland, Janni Winterbaum och Morten Sortodden på PION i Norge. Liv Jessen och Camilla Johannessen på Pro Sentret i Oslo. Antti Ervasti med kollegor på Pro-Tukipiste, Finland. De som varit viktiga bollplank i processen, Ingrid Lander och Monica Skrinjar, kriminologiska institutionen på Stockholms universitet, Annelie Siring på Göteborgs Universitet, Nicklas Dennermalm och Tobias Herder på RFSL Stockholm, Niklas Eriksson med flera på RFSL Rådgivningen i Skåne, Karin Dahlborg på Prostitutionsgruppen i Göteborg, Lisen Lindström, Karin Sidenvall och Antoinette Kinnander på Prostitutionsenheten i Stockholm och Pye Jakobsson på Rose Alliance. Sven-Axel Månsson och Ronny Tikkanen på Malmö Högskola och Göteborgs universitet för att vi fick ta del av MSM-enkäten 2006 och handledning i samband med Suzanns masteruppsats. Oskar Schölander och Louise Löthén för tålamod och layout. Emma Rasmusson för samordning av konferensen. Sandra Linnéll för ihärdigt transkriberande. Samtliga föreläsare som gjorde en strålande insats på konferensen: Pye Jakobsson, Annelie Siring, Niclas Sandin, Ingrid Lander, Nicklas Dennermalm, Carlos Diaz, Antti Ervasti, Edward Summanen. Zafire Vrba och Rebecka Cardoso för sin insats med ljudkonstverket ”I ansiktet”.

Innehållsförteckning

1 ***Inledande diskussion*** 9

Syfte 11
Frågeställningar: 11
Tillvägagångssätt 11

Del 1

2 ***Teoretisk utgångspunkt*** 15

Socialkonstruktivism 16
Heteronormativitet 16
Den plastiska sexualiteten 16
God och dålig sexualitet 17
Föreställningar om könsidentiteter 17

3 ***Metod*** 19

Olika intervjustudier 21
Etisk reflektion 22
Informanter med erfarenhet av att köpa eller sälja sexuella tjänster 23

4 ***Begreppsdiskussion*** 25

Sex mot ersättning 25
Sexköp 26

Del 2

5 ***Sexualiteter*** 29

Syn på sexualiteter hos män respektive kvinnor som har sex mot ersättning 30
Sexuella identiteter hos våra informanter med erfarenhet av sex mot ersättning 31
Personer som ger ersättning för sex 34
Sammanfattning 34

6 ***Omfattning*** 36

Handlar det om val? Sexhandeln via community, chatt och portal 37
EMIS 38
Bland unga hbt-personer 40
Unga transpersoner 40
Sammanfattning 41

7 ***Debut*** 43

Tidigare forskning 44
Bland studiens informanter 44
Snabba pengar 47
Kombinationen spänning, nyfikenhet, sex och ersättning 48
Bekräftelse 50
Betydelsen av ersättning 51
Sammanfattning 56

8 ***Arenor*** 58

Internet 59
På vilka internetsidor återfinns hbt-sexsäljare? 64
Internetsidor där kvinnliga sexsäljare återfinns 65
Internetsidor där manliga sexsäljare återfinns 68
Via webbchat 69
Övriga arenor 69
Internetkartläggning gällande annonser från män och MtF-transpersoner 72
Redovisning av resultat från internetkartläggningen 73
Sammanfattning 76

9 ***Sexuella praktiker mot ersättning*** 77

Oralsex 79
Rimming 80
Vaginala samlag 80
Anala samlag 80
BDSM-aktiviteter 80
Rollspel 82
GFE och BFE 83
Webcam 85
Sexleksaker 85
Pegging 85
Golden shower och scat 86
Försäljning av använda underkläder 86
Sammanfattning 87

10 ***Vidmakthållande av gränser – en förutsättning för att må bra?*** 88

Informanternas uttalandenom gränser 89
Att välja bort kunder 91
Överenskommelse innan mötet med köparen 97
Personsäkerhet (säkerhetsstrategier) 97
Alkohol och droger 102
Sexuella praktiker 104
Testa gränser, överskrida gränser och självkänsla 107
Särskiljandet mellan privat obetald sex vs. betald sex (spela en roll) 112
Ersättning 115
Lust och attraktion 118
Gå in i en roll 120
Sammanfattning 123

11 ***Alkohol och droger*** 125

Sammanfattning 128

12 ***Säkrare sex*** 129

Oralsex med manliga kunder 130
Oralsex med kvinnliga kunder 131
Vaginalsex 131
Analsex 133
Testning 134
Säkrare sex i annonsering. 135
Kvantitativ analys av riskbeteenden hos MSM som sålt sex 136
Beskrivning av männen i studien 136
Det senaste tillfället man hade sex med en man 138
Sexuellt risktagande 141
Sexuellt risktagande i samband med alkohol/droganvändning 145
Behov av testning och hiv/STI 147
Vad utmärker män som sålt sex det senaste året i MSM-enkäten? 150
Sammanfattning 152

13 ***Exit*** 153

De som har slutat 154
De som upplever problem med att sluta med sex mot ersättning 156
De som har tankar kring att sluta 157
Sammanfattning 159

14 ***Behov av stöd och hjälp*** 161

Behov av samtalsstöd 163
Socialt stigma ett hinder för att få stöd och hjälp 164
Behov av utredning av neuropsykiatriska funktionshinder och stödinsatser 167
Behov av peer to peer 169
Vilka kunskaper behöver professionella? 170
Kunskap och förmåga att hantera samtal om prostitution och om sexualitet 170
Behov av grundläggande hbt-kompetens 173
Att som professionell ställa frågan om sex mot ersättning 175
Sammanfattning 176

15 ***Sexköpare*** 178

Debut hos sexköpare 179
Bakomliggande faktorer till sexköp 180
”De bekväma” 181
”Nybörjare/osäkra” 182
”Särskilda önskemål” 183
”Utslagna eller utkonkurrerade” 184
”Gifta eller heterosexuellt sammanlevande” 185
Omväxling från sin relation 186
Alkohol och droger 187
Behov av stöd och hjälp för sexköpare 188
Synen på säkrare sex bland manliga sexköpare 189
Sexköpares syn på sexköpslagstiftningen 193
Män som köper sex av transpersoner 194
Faktorer som leder till att homo-, bi- (och heterosexuella) kvinnor ger ersättning för sexuella tjänster 196
Sammanfattning 197

Del 3

16 ***Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen*** 201

Inledning 202
Rekrytering av informanter 202
Unga hbt-personer 202
Pronomen och könsidentitet 203
Upplägg av studien 203
Studie om yrkesverksammas föreställningar 203

17 ***Hbt-identitet och omfattning av sex mot ersättning*** 204

Erfarenheter av att bryta mot heteronormen 205
Omfattning av sex mot ersättning bland unga hbt-personer 208

18 ***Former för sex mot ersättning*** 209

Debut 210
Överlagt val att ha sex mot ersättning 210
Låg självkänsla och rätt fråga vid rätt tillfälle 211
Skämtsamt förslag som blir allvar 212
Kommer inte ihåg 212
Arena och form av sex mot ersättning 213
Ersättning 217

19 ***Den som ger ersättning*** 222

Utmärkande för personer som ger ersättning 223
Attraktion till den som ger ersättning 225
Upplevelser och tankar om den som gett ersättning 227

20 ***Det sexuella mötet*** 230

Sex, bekräftelse och självkänsla 231
Kommunikation 232
Förväntningar, upplevelse och sexuella handlingar 234
Förväntning på sig själv 234
Upplevelse av sex mot ersättning 235
Sexuella handlingar och överenskommelse 238
Gränssättning och säkerhet 239
Självkänsla och gränssättning 240
Säkerhetsstrategier 243

21 ***Säkrare sex*** 246

22 ***Psykisk hälsa, stöd och omgivning*** 250

Bearbetning och professionellt stöd 251
Samhället och närstående 257
Lagstiftning och samhällssyn 258

23 ***Yrkesverksammas föreställningar om unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning*** 261

Upplägg och frågeställningar 262
Förhållningssätt till sex mot ersättning 262
Utsatthet kopplad till hbt-identitet 264
Självkänsla kopplad till hbt-identitet och sex mot ersättning 265
Förståelse av hbt-identiteter 266
Hbt-identitet och utsatthet kopplad till sex mot ersättning 267
Olika syn på unga som har sex mot ersättning beroende på kön 268
Tolkning av kön och sexualitet utifrån sexuell praktik 270
Sammanfattning 272

24 ***Avslutande diskussion om unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning*** 273

25 ***Slutdiskussion*** 276

Bra självkänsla avgörande för gränssättning 277
Kvinnor och mäns sexualitet är inte väsenskild 277
Män som säljer sex stör den heteronormativa ordningen 277
Behov av ökade hiv-preventiva insatser 278

26 ***Käll- och litteraturförteckning*** 279

Litteratur och forskningsartiklar 280
Källor från internet 289
Skönlitteratur 290

27 ***Bilaga*** 292

Sexarbete och mänskliga rättigheter 293

Inledande diskussion

Hösten 2009 fick RFSL i uppdrag av regeringen att inom ramen för Handlingsplanen mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål utreda situationen för hbt-personer som säljer och köper sexuella tjänster, eller är utsatta för människohandel. Uppdraget till RFSL var åtgärd 33 i den omfattande handlingsplanen.

Uppgiften att arbeta med utredningen hos RFSL gick till Suzann Larsdotter, aukt. socionom med masterexamen i sexologi samt hiv- och hälsohandläggare hos RFSL, och Jonas Jonsson, genusvetare och likaså hiv- och hälsohandläggare hos RFSL.

När RFSL nu kan lägga fram resultaten av vår undersökning är det till stor del ny kunskap som presenteras. Vi uppskattar mycket att vi fick möjligheten att ta fram detta material och hoppas att våra resultat under lång tid kommer att ligga till grund för nya åtgärder och insatser riktade till hbt-personer som säljer och köper sexuella tjänster.

I de offentliga utredningar och andra studier som hittills gjorts angående prostitution och trafficking har hbt-personer osynliggjorts. Det senaste exemplet är den statliga utredningen 2010:49, Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999-2008. Utredaren väljer där att endast kort kommentera gruppen män som säljer sex med att kunskap om gruppen i stor utsträckning saknas. RFSL anser att detta är anmärkningsvärt. Det är fullt möjligt att få fram kunskap om såväl gruppen män som säljer sex, som om gruppen transpersoner och gruppen unga hbt-personer. Allt är en fråga om kompetens och vilken metod som används i arbetet.

Med grund i våra undersökningar har vi kunnat konstatera att antalet människor som säljer sex är långt högre än vad som hittills har antagits vara fallet. Vi har också haft relativt lätt att komma i kontakt med sexsäljande män, och vi har också nått sexsäljande transpersoner, unga hbt-personer som säljer sex och kvinnor som säljer sex till andra kvinnor. Vi har upptäckt att personer som säljer sex inte tidigare har tillfrågats om sin sexuella identitet, vilket har lett till att kvinnor som sålt sex till män har antagits vara heterosexuella, och män som sålt sex till män har antagits vara homosexuella. Vi vet nu att så inte alltid är fallet.

Vi vet också nu att gruppen hbt-personer som säljer sexuella tjänster är mycket diversifierad. Det finns en mängd olika anledningar till att en människa säljer sex. Många i vår undersökning uppger ekonomiska skäl som den huvudsakliga anledningen till att de säljer sex, men behovet av pengar kan se mycket olika ut. För några är sexsäljandet skillnaden mellan att kunna bo kvar i lägenheten eller att bli vräkt, för andra är pengarna från sexsäljandet det som ”sätter guldkant på tillvaron”.

Vi har kunnat identifiera ett stort antal områden där samhällets insatser för gruppen hbt-personer som säljer sex är bristfälliga. De åtgärder som vidtas från politiskt håll för att komma tillrätta med problem som finns inom prostitutionen måste anpassas så att alla de som är i behov av åtgärderna faktiskt också får del av dem.

De insatser som görs för att möjliggöra för människor som vill sluta sälja sex att också göra det måste i långt högre utsträckning än idag vara hbt-medvetna. Det måste finnas hbt-kompetens bland människor i de olika professioner som möter sexsäljare. Det ska vara möjligt för en person som säljer sex att vara öppen med sin sexuella identitet i till exempel mötet med socialtjänsten, eftersom en brist på sådan information leder till brister i rådgivningen. Bristande kunskap om en människas sexuella praktik leder till bristande säkrare sex-rådgivning och sämre anpassade råd generellt.

Män som säljer sex till män har oftast fler sexuella partners än andra män som har sex med män. Bisexuella kvinnor har ett högre sexuellt riskbeteende än andra kvinnor. Unga hbt-personer säljer sex i högre utsträckning än andra unga. Och unga män som säljer sex till andra män använder inte alltid kondom vid analsex.

RFSL jobbar sedan länge med hivprevention. Vi har i och med den här undersökningen fått ökad insyn i behovet om specifika hivpreventiva insatser riktade till gruppen hbt-personer som säljer och köper sexuella tjänster. Det är en av de åtgärder som vi hoppas ska bli verklighet så snart som möjligt.

RFSL har en kritisk hållning till det gällande förbudet mot att köpa sexuella tjänster. Vi anser inte att lagstiftning är det bästa sättet att komma tillrätta med de problem som finns inom prostitution. Vi har inte under arbetet med undersökningen funnit anledning att revidera vår uppfattning angående den gällande lagstiftningen. Lagen upplevs av vissa intervjuade som en ”säkerhet”, medan andra upplever att lagen har skapat ett stigma som hindrar dem från att söka det stöd de behöver för att antingen få ett så tryggt liv som möjligt som sexsäljare, eller för att lämna sexsäljandet bakom sig. Den uppfattningen har cirka hälften av de vi intervjuat.

För RFSL:s del är det viktigaste att lagstiftningen inte försvårar insatser som kan förbättra människors liv och skydda deras framtida hälsa, genom till exempel skadereducerande insatser. Det finns exempel på att hivpreventiva insatser har stoppats, med hänvisning till lagen. Kondomutdelning till köpare har till exempel ansetts vara en uppmaning till brott. Detta ser RFSL mycket allvarligt på.

RFSL skulle gärna se en opartisk utvärdering av lagen med påföljande översyn. Situationen för människor som säljer sexuella tjänster är mycket komplex och lagstiftningen skulle för att ta tillvara de skyddsbehov som kan finnas behöva fånga denna komplexitet på ett betydligt bättre sätt än vad som är fallet nu.

Ulrika Westerlund
Förbundsordförande RFSL

Syfte

Syftet med denna studie är att RFSL, enligt uppdrag från åtgärd 33 i regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel, ska undersöka omfattningen av och situationen för hbt-personer som säljer och köper sexuella tjänster samt är utsatta för människohandel i Sverige. Undersökningen ska särskilt uppmärksamma situationen för unga personer samt för män som har sex med män (MSM[1]).

Frågeställningar:

- I vilken omfattning köper och säljer hbt-personer sex?
- Hur ser personernas situation ut?
- Vilka mekanismer leder fram till att man väljer att köpa eller sälja sex?
- Vilka behov av skydd och stöd finns hos gruppen?

Tillvägagångssätt

Vi inledde vårt arbete med att sammanställa en forskningsöversikt över nationell och internationell forskning. Detta skapade ett underlag för det fortsatta arbetet med kunskapsinhämtningen.

Den första frågeställningen kring omfattning är mycket svår att besvara utifrån att det inte går att göra en sammanräkning av personer då dessa inte är registrerade eller offentliga. Vi har valt att sammanställa tidigare utförda omfångsundersökningar och uppskattningar runt omfattning. Många har tidigare lyft fram svårigheterna med att få kunskap om gruppen män som säljer sex till män varför det var viktigt att påvisa att dessa inte är en dold grupp utan tvärtom är en mycket synlig sådan på internet. För att åskådliggöra detta och även få en uppfattning av hur stor gruppen män som säljer sex helt öppet och synligt på nätet är valde vi att under en månads tid göra en internetkartläggning av målgruppen. Den andra frågeställningens utformning är diffus och det framgår inte tydligt vad som avses med situation. Frågeställningens innehåll har därför tolkats utifrån redan befintlig forskning.

Utifrån en rad teman som aktualiserades genom att ta del av tidigare studier utformades sedan flera olika intervjuguider som användes till 50 djupintervjuer med personer med erfarenhet av att ge och/eller få ersättning för sex, yrkesverksamma inom polis, socialtjänst och sjukvård.

Efter att samtliga intervjuer var transkriberade och utskrivna gjordes också ett analysarbete för att se vilka nya teman som uppkommit. Ett tydligt tema för ökat välbefinnande som utkristalliserades var vikten av gränssättning och förmåga till att upprätthålla densamma.

Inledningsvis såg vi inte säkrare sex som ett prioriterat område men efter att ha inhämtat erfarenheter från yrkesverksamma blev detta en angelägen fråga att belysa. En kvantitativ svensk studie (Person, relation och situation, Tikkanen, 2008) fokuserar säkrare sex hos MSM och detta finns även med som tema i våra intervjuer med sexsäljare och sexköpare. Vi ville också utreda konkret vilka tjänster som erbjuds och utförs för att kunna se vilka praktiker som innebär en risk för överföring av hiv/STI men också för att få en uppfattning om sexsäljares arbetssituationer.

Eftersom målgruppen hbt-personer länge beskrivits som osynliga och otillgängliga för olika former av interventioner så var en utredning om vilka arenor som dessa befinner sig på viktig att utföra.

Ett uppdrag lades ut på NMA (Nordisk Media Analys) som tidigare gjort studier för RFSL vilka har varit mycket praktiskt användbara för professionella för att förstå hur MSM resonerar runt komplexa frågor. Här ville vi att männen i undersökningen skulle berätta om sina tankar och känslor kring att sälja sex till andra män. Delstudien visar förväntningar inför att sälja sex, hur mötet med köparen

1. MSM är en förkortning för män som har sex med män. För kvinnor som har sex med kvinnor används förkortningen KSK.

kan vara samt tankar kring hur livet påverkas av att sälja sex, kunskaper som är mycket viktiga för att professionella ska kunna bemöta gruppen på ett adekvat sätt.

Den tredje frågeställningen, om faktorer som kan bidra till att vissa personer säljer eller köper sexuella tjänster, besvaras utifrån tidigare forskning, professionellas erfarenheter (fokusgruppsintervjuer och enskilda intervjuer) och kunskaper utifrån från arbete med sexsäljare och sexköpare. En av de viktigaste källorna har varit våra informanters berättelser om varför de börjat sälja eller köpa sexuella tjänster.

Den fjärde frågeställningen har besvarats utifrån tidigare forskning och våra sexsäljande och sexköpande informanters egna uppfattningar om eventuella behov av stöd och hjälp. Vi har här även försökt att utreda vilka hinder som finns för att erhålla de råd och stöd man önskar. Ett uppdrag lades även ut på två socionomstudenter som gjorde en kvalitativ intervjustudie om yrkesverksammas föreställningar kring unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning.

Regeringsuppdraget framhåller att ungdomar och MSM är två prioriterade grupper varför vi valt att göra en separat ungdomsdel och lägga större fokus på män som har sex med män. Vår ambition har dock varit att lyfta fram kunskap om och erfarenheter från samtliga ur målgruppen hbt-personer.

Del 1

TEORETISK UTGÅNGSPUNKT
METOD
BEGREPPSDISKUSSION

I

TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

Teoretisk utgångspunkt

Vi anser att renodlad positivism som vetenskaplig metod är svår att förena med forskning där människan analyseras. Enligt vårt synsätt måste studier av mänskligt beteende bygga på metoder och förståelse för den mänskliga komplexiteten snarare än sträng reduktionism. Vi har valt en socialkonstruktivistisk utgångspunkt och har också en normkritisk ansats där syftet är att undersöka normen istället för att titta på dem som hamnar utanför, de ”annorlunda”. Vi har även en intersektionell ansats.

Socialkonstruktivism

Begreppet socialkonstruktivism är ett perspektiv som utgår ifrån att människor och samhälle är socialt och kulturellt konstruerade, det vill säga att exempelvis kvinnlighet och manlighet inte existerar som något naturgivet fenomen. Dessa kategorier är istället skapade utifrån den kultur som är rådande inom ett visst område/samhälle under en viss tid. Kategorierna är inte statiska utan är ständigt under förändring. Socialkonstruktivism kan ställas emot en mer essentiell syn där exempelvis kvinnlighet och manlighet ses som naturgivna egenskaper där kvinnors respektive mäns egenskaper påstås finnas som en sann inneboende essens.

Vi har valt en socialkonstruktivistisk utgångspunkt där vi avser att hålla oss kritiska till hur uttalanden om sexsäljande präglat diskussionen runt frågan. En socialkonstruktivistisk analys kan ge en förnyad utvärdering av vetenskapliga föreställningar om manligt och kvinnligt, om objektifiering, om den oundvikliga heterosexuella identiteten, och om samkönat begär i relation till sexsäljande. Vår uppfattning av omgivningen är beroende av det sammanhang vi befinner oss i. Den betydelse som vi ger saker är aldrig konstanta och inte slutgiltigt fixerade. Det finns inte någonting som i sig självt bär en mening utan att den skapas och upprätthålls genom olika tolkningar. Dessa existerar enbart temporärt men kan även hållas vid liv under en längre tid, upprepas och beläggas med olika metoder tills de uppnår en hegemonisk status[2]. Utifrån detta uppstår uppfattningar som ses som mer eller mindre formulerade sanningar. Filosofen och idéhistoriken Michel Foucault menar att viljan till att formulera sanningar uppkommer genom vilja till att ta makt. Dessa ”sanningar” är dock enbart gällande inom den specifika diskursen som de uppstått i (Foucault, 1993).

Heteronormativitet

Heteronormativitet är ett centralt begrepp för vårt arbete. Vi har valt att utgå från Tiina Rosenbergs definition vilken lyder att ”heteronormativitet är /… /antagandet att alla är heterosexuella och att det naturliga sättet att leva är heterosexuellt.” (Rosenberg, 2002, s. 100). Begreppet heteronormativitet åsyftar i forskningssammanhang ”de institutioner, strukturer, relationer och handlingar som vidmakthåller heterosexualitet som något enhetligt, naturligt och allomfattande.” Heteronormativitet grundar sig på en binär könsuppfattning och en hegemonisk heterosexuell norm (Ibid). Det anses självklart att vara heterosexuell och de som inte lever upp till normen riskerar att bli osynliggjorda, marginaliserade och stigmatiserade. Utifrån ett könsmaktsperspektiv kan vi förstå att sexualiteten inte bara är en fråga om fysisk njutning och kontakt mellan kroppar utan kan även betraktas utifrån ett socialt fenomen vilket har ett nära samband med maktrelationer. Vårt grundantagande är att kön och makt både är och har varit förknippade med varandra kulturellt, historiskt och samhällsmässigt sett.

Den plastiska sexualiteten

Utifrån svenska förhållanden konstrueras den svenska sexosofin[3] mycket utifrån heteronormativitet och en kärleksideologi. Kärleksideologin delar upp handlingar i bra beteenden (sex inom ett monogamt kärleksförhållande) och dåliga beteenden (rekreativt sex eller sex utanför ett kärleksförhållande) (Helmius, 1990). Sexualiteten är inte något privat som händer bara mellan två personer utan är också till mycket stor del en social konstruktion av samhällets era, rådande ideologier och kultur. Det har skett stora förändringar avseende samlevnadsformer och familjemönster under de senaste decennierna. Detta kan förstås utifrån ett av sociologen Anthony Giddens (2001) centrala begrepp ”den plastiska sexualiteten” dvs. att sexualiteten skiljs från den sedan länge nära sammankopplingen med fortplantning

2. När något har en hegemonisk status så värderas denna kunskap högst i ett specifikt sammanhang och är förknippad med privilegier. Ofta vill man bevara detta oförändrat. Detta kan också innebära att andra omedvetet adopterar denna uppfattning.

3. Varje samhälle har sin egen sexosofi d v s ”regler” som reglerar synen på sex.

och släktskap. Den plastiska sexualiteten har, enligt Giddens, möjliggjort för både kvinnor och homosexuella att mer öppet få leva ut sin sexualitet. Den plastiska sexualiteten är en förutsättning för möjligheten att ha relationer utanför en etablerad parrelation. Giddens formulerar övergången från den romantiska kärleken till den sammanflödande kärleken med att ju mer den sammanflödande kärleken förstärks som en möjlighet så mister den romantiska kärleken i betydelse i fråga om att hitta en speciell person och en speciell relation. I motsats till den romantiska kärleken så är inte den sammanflödande kärleken nödvändigtvis monogam. Relationen behöver inte vara ”tills döden skiljer oss åt” utan bara så länge bägge parter får något ut av den (Giddens, 2001).

Tillfälliga sexuella kontakter ses ofta som ett sätt att undvika intimitet men, hävdar Giddens, erbjuder också en möjlighet att främja och vidareutveckla den. Episodiska sexuella kontakter mellan homosexuella män på en bastuklubb kan uttrycka en jämlikhet som saknas i de flesta heterosexuella relationer (även tillfälliga kontakter). I en värld som präglas av den plastiska sexualiteten och den rena relationen så måste monogamin och trohetsbegreppet omarbetas till andra uttryck för trohet och förtroende. Tillfälliga sexuella kontakter kan utgöra en positiv form av njutning och tillfredsställelse såvida de inte leder till någon form av kontrollbeteende (Ibid, s 131).

God och dålig sexualitet

I varje kultur finns en konstruktion om vad som är en god respektive dålig sexualitet. Antropologen Gayle Rubin (1994) har utvecklat sex axiom som uttrycker hur sexualiteten konstruerats i västvärlden. Det första axiomet är sexnegativitet. Rubin menar att vi ser sexualiteten som en farlig, destruktiv kraft. Ursäkterna för att få ha sex är kärlek. Sex ses i första hand som något man bör vara misstänksam mot. Det andra tankemönstret är sexualitetens överdrivna betydelse. Sex ses som något mycket speciellt och bedöms annorlunda än andra ageranden. Det tredje axiomet är enligt Rubin ett hierarkiskt system där bra sex är normalt och naturligt och utövas av monogama heterosexuella företrädesvis hemma. Lägst ner i hierarkin står transpersoner, homosexuella och de som har sex för pengar. En annan av Rubins bilder för detta är den välsignade cirkeln. I denna återfinns monogama sexuella relationer inom en relation utan någon form av ersättning i cirkelns mitt och utanför finns bl a homosexuella sexuella relationer, de som har sex mot ersättning och sex med fler än en person. I varje kultur finns dessa uppdelningar i god respektive dålig sexualitet där olika praktiker återfinns i en moralisk hierarki. Det fjärde axiomet är sexuell essentialism. Det kan ses som motsatsen till social konstruktivism och här är sexualiteten som en naturgiven kraft och inte något som påverkas nämnvärt av kultur, kontext eller egna erfarenheter. Ofta grundar sig denna syn på biologiska resonemang. Dominoteorin om sexuell fara är det femte tankemönstret. Sexuella aktiviteter som i sig är ofarliga kan behöva regleras eller förbjudas då de kan leda till något annat som är farligt. Det sjätte och sista är sex som bryter normer är farligt. Det finns en sexuell standard som alla bör förhålla sig till. De egna sexuella preferenserna ses som en universell norm som alla bör förhålla sig till.

Avsikten med att använda en socialkonstruktivistisk analys är att visa hur föreställningen om att det finns en naturlig ursprunglig manlighet och kvinnlighet och att denna är direkt relaterad till en viss slags sexualitet, nämligen heterosexualitet, påverkar tolkningar om prostitutioner.

Föreställningar om könsidentiteter

Könsidentiteter förväntas vara intimt sammankopplade med specifika kroppar/fysiska attribut. Penis motsvarar manlighet och slidan (eller avsaknad av en penis) motsvarar kvinnlighet. Transpersoner utmanar den dikotoma uppdelningen med två strikt isärhållna könskategorier bestående av man och kvinna. Genom att ständigt betona den naturliga kopplingen mellan biologiskt kön och genus så försvarar det heteronormativa samhället sin princip om det manliga och det kvinnliga som två komplementariteter.

En vanlig uppfattning i svenska myndigheters rapporter och undersökningar är att män som säljer sex är en mycket anonym företeelse vilken det är svårt att hitta någon kunskap runt. Vid en genomläsning av sådan dokumentation runt män som säljer sex tycks det finnas en skillnad i beskrivningen av män och kvinnor som säljer sexuella tjänster,

vilket kan antas ha en koppling till den sociala konstruktionen av manlig och kvinnlig sexualitet samt heterosexualitet och homosexualitet. Uppfattningen om två naturliga kön kan inte, menar vi, ses som en neutral sanning, utan bör snarare tolkas som ett normsystem eller tvingande påbud och med anledning av detta har vi valt en socialkonstruktivistisk teoretisk grund.

Studier av kvinnor som prostituerar sig utgår ofta från ett könsmaktsperspektiv där förekomsten av sexhandel beror på att män historiskt haft makt över kvinnors kroppar. Många feministiska teorier bygger på tanken om ett kontinuum där prostitution och sexarbete befinner sig på samma skala som annat låglönearbete för kvinnor. De patriarkala strukturerna i samhället tvingar kvinnor till arbete inom bland annat sexindustrin. Catharine MacKinnon (1987) har hävdat att sexuella förbindelser mellan manliga kunder och prostituerade alltid lett till kvinnors underordning.

Det finns uppfattningar om att de män som säljer sex antas göra det frivilligt, och för att de är homosexuella (Dennis, 2008). Att sälja sex antas vara ett beteendemönster som ingår i en ”homosexuell kultur” varför homosexuella män just på grund av sin sexuella identitet inte förmodas fara illa av det. Detta är sociala konstruktioner av genus sammankopplat med sexualitet som är viktiga att problematisera för att också kunna undersöka män som far illa i sitt sexsäljande. Detta berör föreställningar om femininitet och maskulinitet som kopplas till kvinnliga respektive manliga kroppar, där det feminina innebär en avsaknad av agens och aktörskap med en oförmåga att göra egna val, och det maskulina (som här kopplas till homosexuella män) blir sammankopplat till agens och aktörskap och en förmåga till fria val och tillgång till sexuell tillfredsställelse. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är det viktigt att betona att vad som tolkas vara kvinnligt/manligt och feminint/maskulint inte behöver vara kopplat till specifika kroppar utan är något som individer ”gör” och ”upprepar” i sin vardag.

Maskuliniteter och femininiteter förekommer i olika former som varierar från kontext till kontext och är inte något som är fast och givet utan ständigt föränderliga. I diskussioner runt skillnaden mellan mäns och kvinnors sexualitet kan man urskilja en essentiell syn på kön där de olika könens sexuella utlevnad förklaras utifrån en biologisk förklaringsmodell. Det vanligaste påståendet är att kvinnor på grund av både biologi och socialisation är mer inriktade på relationer till skillnad mot män som är mer inriktade på sex. Om man intar en konstruktivistisk förståelse av kön så kan man anta att kvinnligt och manligt inte är något stabilt och oföränderligt utan förhandlas, formas och omstruktureras i olika sociala situationer. Det finns inte heller en maskulinitet eller en femininitet utan flera som är i ständig förändring.

Vår studie omfattar även transpersoner. Med transpersoner avses transsexuella, transvestiter, transgender och andra personer som har, eller uppfattas ha, en könsidentitet som skiljer sig från deras biologiska kön, eller som använder sig av könsuttryck som normalt förknippas med det andra könet. Cisperson är den person som inte identifierar sig som transperson. ”Cis” är latin för ”på samma sida” (Darj, Nathorst-Böös, 2008). Transsexualism är ett tillstånd då en person har en permanent upplevelse av att tillhöra det kön som är motsatt ens biologiska. Den vedertagna behandlingen för transsexualism är könskorrigerande behandling (transition).

Ett ifrågasättande av fasta könsidentiteter utesluter inte ett könsmaktsperspektiv. I vårt samhälle existerar det en uppfattning av två fasta dikotoma kön som står i en hierarkisk relation till varandra där det ”manliga” överordnas det ”kvinnliga”. Denna ordning skapar en legitimitet för i huvudsak män att konsumera sexuella tjänster från personer som säljer sex, oberoende av säljarens könsidentitet.

Män som säljer sex har inte definierats som ett socialt problem i samma utsträckning som sexsäljande kvinnor. Det kan hänga samman med att experter ännu inte formulerat detta som ett socialt problem. Vi lever i en postmodern kontext där politiska, sociala och moraliska ställningstaganden är fragmenterade (Loeseke, 2003). Sociala problem uppstår när ett fenomen konstruerats som ett sådant. I fallet med sexsäljande män är detta ännu inte aktualiserat varför det inte heller finns insatser och resurser för gruppen.

METOD

Metod

Vi har använt oss av en metodologisk triangulering och olika dokumentationsmetoder. En forskningsöversikt utifrån tidigare forskning har utförts. Kvalitativa intervjuer med både sexsäljare, sexköpare och professionella som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med hbt-personer som säljer och köper sexuella tjänster har utförts, transkriberats och analyserats. Två kvantitativa analyser har utförts, dels på en tidigare utförd enkät, dels genom en ny enkätundersökning gjord tillsammans med Kompetenscenter Prostitution i Malmö. En kvantitativ kartläggning har gjorts under en månads tid på internet. Nedan följer en redogörelse för samtliga tillvägagångssätt för insamlandet av materialen som ligger till grund för denna studie.

Inledningsvis utfördes en systematisk kartläggning av forskning och dokumentation av hbt-personer som köper och säljer sexuella tjänster i flera vetenskapliga databaser. Detta för att kunna sammanställa en forskningsöversikt på området homo- och bisexuella samt transpersoner som har erfarenheter av att sälja eller köpa sexuella tjänster. Kriterierna för databassökningarna var att artiklarna skulle vara skrivna på svenska eller engelska och omfatta män som har sex med män (MSM), kvinnor som har sex med kvinnor (KSK/WSW) eller transpersoner och något sökbegrepp som innefattade sexsäljande. Forskningsöversikten går att rekvirera från RFSL.

En analys av resultaten från MSM-enkäten 2006 genomfördes. Kapitlet om säkrare sex består delvis av datamaterial från MSM-enkäten som insamlades 2006. Övrigt material från denna enkät är publicerad i FoU rapport 2008:1, Person, Relation och Situation. Riskhandlingar, hivtest och preventiva behov bland män som har sex med män, från Malmö högskola (Tikkanen, 2008). I enkäten ingick frågeställningar runt män som har köpt eller sålt sexuella tjänster de senaste tolv månaderna vid undersökningens genomförande. Underlaget är insamlat via webbportalen Qruiser (www.qruiser.com)[4] under februari/mars 2006. Enkäten riktade sig till MSM och bygger på frivilligt självselekterat deltagande. Tikkanen menar att studier gjorda utifrån ett icke-sannolikhetsurval som distribueras som pappersenkäter i olika delar av hbt-samhället eller genom digitala enkäter på internet når i högre omfattning män som utsätter sig för sexuella risker (Tikkanen, 2008).

En internetkartläggning genomfördes under en månads tid (mellan 2010-02-05 – 2010-03-05) avseende män och MtF-transpersoner som säljer sexuella tjänster på nätet. Kartläggningen utfördes genom ett utarbetat och etablerat system från Urho-verksamheten på Pro-tukipiste[5] i Finland. Studien har undersökt sexsäljare som annonserat på olika internetsidor där vem som helst kan ta del av informationen, dvs. som är offentligt tillgängligt och där man inte behöver något medlemskap för att se annonserna. De har sedan kartlagts utifrån parametrar i det finska systemet.

För att hitta annonser utfördes olika former av sökningar på Google. Aktuella sökord var: man, manlig, gay, homosexuell, bög, bisexuell, shemale, ladyboy, TS, transvestit eller transsexuell tillsammans med någon av följande: eskort, prostituerad, hora och sexsäljare. Detta kombinerades ofta med: Sverige. Sökningarna gjordes både med svenska och engelska sökord. Inkluderingskriterier har varit: Personen ska identifiera sig som man och homo- eller bisexuell eller MtF[6] transvestit eller MtF transsexuell och sälja sexuella tjänster till män. Det ska tydligt framgå att avsikten är att sälja sexuella tjänster i Sverige. Annonsen finns på en internetsida där vem som helst kan ta del av informationen dvs. som är offentligt tillgänglig och inte kräver något medlemskap.[7] Annonsen ska vara seriös och ny, dvs. högst någon månad gammal. Exkluderingskriterier har varit: Män som enbart säljer sex till kvinnor, annonser som troligtvis är en förtäckt annonsering för att köpa eller sälja sexuella tjänster och att det inte tydligt framgår i annonsen att personen säljer sexuella tjänster. Varje identifierad sexsäljare har jämförts gällande ålder och nickname med övriga registrerade för att undvika dubbelredovisning.

4. Qruiser är Nordens största internetcommunity som riktar sig till icke-heterosexuella. Qruiser hade vid enkätens genomförande cirka 100 000 medlemmar.

5. En icke-vinstdrivande verksamhet i Helsingfors, Finland, som erbjuder stöd och hjälp till personer som har sex mot ersättning.

6. MtF är en förkortning för Male to Female (kvinna till man). Används för att beskriva en viss typ av transidentitet.

7. Ett undantag har gjorts från kriteriet gällande TS-dating som är en stor kontaktsida för personer som bland annat vill köpa sexuella tjänster av transpersoner. Där har vi registrerat ett enkelt och kostnadsfritt medlemskap för att ta del annonserna. Här bedömde vi att vinsten av att ta del av TS-kvinnornas annonser överskuggade behovet av offentlighet.

Delstudien *Män som säljer sex till män – kartläggning av tankar och känslor kring att sälja sex* utfördes på RFSL:s uppdrag av Niclas Sandin på NMA (Nordisk Media Analys). Delstudien består av elva kvalitativa intervjuer med män som har erfarenhet av sex mot ersättning. Informanterna rekryterades av oss och vidarebefordrades till NMA, som sedan utförde intervjuerna med dem. Samtliga intervjuer ägde rum via möte i olika delar av Sverige. Vid intervjutillfället hade intervjupersonerna med sig bilder som de i förväg blivit ombedda att ta med sig. Enligt den metod som NMA använder sig av förklarar bilder på ett enklare sätt de tankar och känslor som det annars är svårt att sätta ord på. De tar oss under ”ytan” för att förstå bakomliggande faktorer, känslor och funderingar. De teman som presenteras utförs studie är de teman som varit gemensamma för majoriteten av de män som ställde upp i studien. Delar av studiens resultat återkommer i denna rapport.[8]

Handlar det om val? Sexhandeln via community, chatt och portal utfördes i samarbete med Kompetenscenter Prostitution i Malmö (Finns publicerad genom Malmö Kommun). Studien består av fyra olika delundersökningar. Under cirka en månads tid lades fyra enkätundersökningar ut på internet. RFSL ansvarade för den som specifikt fokuserade hbt-personer med erfarenhet av att sälja sex via nätet. Urvalet är självselekterat. En banner lades ut via olika internetsidor för rekrytering av respondenter. Främst användes Qruiser, Gayromeo och RFSL:s hemsida och chatt för annonsering. Enkäten bestod av en fråga där respondenten fick uppge om de kunde tänka sig att ställa upp på en intervju, De personer som definierade sig som homo-, bisexuell, trans, queer eller på annat sätt som kan kopplas till målgruppen hbt vidarebefordrades till RFSL. Majoriteten av dem som svarade ja på frågan har blivit intervjuade till denna rapport. En del avböjde dock eller svarade inte när vi tog kontakt med dem. En del av de resultat rörande hbt-personer som presenterades i Handlar det om val? inkluderas i vår rapport.

Hbt förstås utifrån homosexualitet/heteronormativet. En kvalitativ intervjustudie om yrkesverksammas föreställningar kring unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning. Denna studie består av är semistrukturerade kvalitativa intervjuer med informanter som består av yrkesverksamma som arbetar inom socialt arbete och som har mött eller kan tänkas möta ungdomar med erfarenhet av sex mot ersättning. Åtta intervjuer med yrkesverksamma från ungdomsmottagningar, barn- och ungdomspsykiatrin och socialtjänsten utfördes. Urvalet gjordes strategiskt genom ett kedjeurval (Patton 2002:237). De åtta informanterna representerar yrkesgrupperna kurator, behandlingsassistent, psykolog, psykoterapeut, sjuksköterska och socialsekreterare. Deras yrkeserfarenheter med ungdomar varierar mellan ett par års erfarenhet, tioårs erfarenhet och närmare 40 års erfarenhet. Judith Butlers genusteorier ligger som en teoretisk utgångspunkt i analysen. Den har sin grund i att genus och sexualitet är konstruerade i samverkan med varandra. Ett socialkonstruktivistiskt synsätt, genomsyrar hela studien. Studien har skett i samarbete med RFSL och RFSL Ungdom (Mina Gäredal från RFSL Ungdom handledde författarna) och den är utförd av Frida Blom och Anna Due i en C-uppsats vid Linköping universitet 2010.

Praktikstudien *Killar med utländsk bakgrund som säljer sex till män* togs fram för denna rapport under en tioveckorsperiod av praktikanten Mikaela Persson från Folkhälsovetenskapen vid Karolinska Institutet. Studien består av tidigare forskning kring killar med utländsk bakgrund som säljer sex till män, semistrukturerade intervjuer med yrkesverksamma som genom sitt yrke kan komma i kontakt med målgruppen, samt två intervjuer med två killar med erfarenhet av att få någon form av ersättning för sex med män. Delar av studiens resultat återfinns i denna rapport.

Olika intervjustudier

Under 2010 arrangerade vi tre fokusgruppsintervjuer, som ägde rum i Malmö, Göteborg och Stockholm. RFSL-mottagningarna i Skåne, Göteborg och Stockholm bjöd in deltagare till dessa. Det var bland annat forskare inom ämnet och yrkesverksamma som genom sin profession kommer i kontakt med hbt-personer som köper eller säljer sexuella tjänster. Temat för intervjuerna baserades på regeringsuppdragets frågeställningar. Materialet har transkriberats och analyserats under projektperioden. Delar av innehållet i fokusgrupperna

8. Rapporten finns tillgänglig för nedladdning via RFSL:s hemsida: http://www.rfsl.se/halsa/?p=2796

redovisas i rapporten. För att värna deltagarnas integritet och möjlighet att tala fritt presenteras fokusgruppsdeltagarna i rapporten enbart utifrån sin profession och inte med namn.

Sammanlagt har 50 semistrukturerade intervjuer genomförts med hbt-personer som har erfarenhet av sex mot ersättning. Syftet med intervjuerna har varit att samla in erfarenhetsbaserat material som korresponderar mot projektets frågeställningar. Personer har rekryterats via annonsering på internet och RFSL:s tidning Kom Ut, genom RFSL:s nätverk/föreningar, via samarbete med Kompetenscenter Prostitution i Malmö[9] samt genom snöbollsmetod[10]. Vi strävade även efter att intervjua hbt-personer som har erfarenhet av att ha gett ersättning för sex.

Att inkludera personer som har erfarenhet av att ha blivit utsatta för människohandel med sexuella ändamål ingick också i uppdraget. Vi har haft stora svårigheter att hitta hbt-personer som är/varit utsatta för trafficking/människohandel med sexuella ändamål och har inte lyckats rekrytera informanter från denna målgrupp. Det saknas även forskning kring hbt-personer ur denna grupp. Det har således inte gått att utföra inom projektets ramar.

Vid majoriteten av intervjutillfällena spelades intervjuerna in, alltid efter medgivande från informanterna. Intervjuerna har gjorts av olika personer med samordnade intervjuguider där NMA (Niclas Sandin) har intervjuat elva män med erfarenhet av att sälja sexuella tjänster. RFSL Ungdom (Mina Gäredal) har intervjuat tretton unga hbt-personer med erfarenhet av att sälja sexuella tjänster. RFSL (Suzann Larsdotter och Jonas Jonsson) har intervjuat 24 sexköpare och sexsäljare. Mikaela Persson intervjuade två unga killar som sålde sexuella tjänster. Ett fåtal intervjuer har skett via telefon som också spelades in, några personer intervjuades via chatt (MSN) där en kopia av chatten sparades, samt att några intervjuer genomfördes via e-postformulär. Frågor ställdes utifrån en intervjumall följdfrågor ställdes utifrån de svar som gavs för att få en djupare kunskap där det bedömdes lämpligt.

9. Kompetenscenter Prostitution i Malmö genomförde våren 2010 en enkätstudie riktad mot hbt-personer som har erfarenhet av sex mot ersättning via Internet. Respondenterna tillfrågades om deltagande i den intervjustudie som RFSL genomförde.

10. Snöbollsmetoden innebär att man utgår från en person och låter denna kontakta andra som i sin tur kontaktat ytterligare andra personer som kan tänka sig att delta i den studie som åsyftas.

I ett ämne som äger den laddning som säljande och köpande av sexuella tjänster gör finns en risk att intervjupersonerna idylliserar sin verksamhet och vill ge en bild av verkligheten som motsvarar hur man önskar att det skulle vara. Det kan delvis förebyggas genom att personen som intervjuar inte ifrågasätter personens utsaga utan istället bekräftar densamma för att senare ställa andra frågor om exempelvis svårigheter eller baksidor av verksamheten. Som intervjuguide har vi använt delar av ”manual för motiverade samtal” då det grundläggande i metodiken är samarbetet med den intervjuade personen. Metodiken har inte använts för förändringsarbete utan för ett så förutsättningslöst utforskande som möjligt.

De individuella intervjuerna transkriberades till text av en utomstående person, transkriptionen låg nära talspråket och pauser, skratt och tveksamheter skrevs ner. När allt intervjumaterial samlats in skedde genomläsning av hela materialet och vid en andra genomläsning gjordes en tematisering utifrån studiens frågeställningar samt delvis utifrån en ad hoc-tematisering av intervjuerna. Fördelen med detta är att en flexibilitet och öppenhet inför materialet uppstår. Teman som anses adekvata för frågeställningarna kommer i denna rapport att redovisas och i viss mån kvantifieras (Kvale, 1997).

En varsam språklig revidering har utförts på intervjucitaten för att ta bort ovidkommande stickord som förekommer i talspråk och i vissa fall har vi behövt infoga något ord för att underlätta för läsaren att förstå.

Etisk reflektion

I *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*[11] finns fyra huvudkrav. Nedan kommer vi att redogöra för på vilket sätt vi har förhållit oss till dessa. *Informationskravet* har inneburit att vi inledningsvis har informerat alla informanter (både i individuella intervjuer och i fokusgruppsintervjuer) om syftet med undersökningen. I relation till *samtyckeskravet* så har alla informanter informerats om att allt deltagande är helt frivilligt. Deltagarna är alla från 15 år och uppåt. *Konfidentialitetskravet* är mycket viktigt när

11. Vetenskapsrådets Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf)

det handlar om en studie som berör sexualiteter. Namn, plats, specifikt yrke, specifik ort, specifikt etniskt ursprung kommer inte att redovisas för att försäkra deltagarnas anonymitet. Alla personnamn är påhittade och vi har valt att inte redovisa detaljer som kan visa vart informanterna är boende eller vistas. I vissa fall har vi ändrat information som inte är av betydelse för att skydda informanternas identitet. Deltagarna får noggrann information om att deras svar kommer att behandlas konfidentiellt och att svaren är helt anonyma. Efter intervjun har avslutats så fick alla en fråga om något känns svårt och om man efter intervjun upplevde ett behov av samtal. De som önskade erhöll en lista med lämpliga mottagningar som de kunde vända sig till för samtalsstöd. *Nyttjandekravet* innebär att deltagarna också informerats om att uppgifter som framkommit kommer att användas för avsedd studie. Detta gäller samtliga intervjuer som genomförts i delstudier och till huvudrapporten. I delstudien *Män som säljer sex till män – kartläggning av tankar och känslor kring att sälja sex* har inga bilder av privat karaktär som skulle kunna leda till en identifiering publicerats.

Avseende datamaterialet från MSM-enkäten och studien *Handlar det om val?* kunde personer som svarade på enkäten när som helst avbryta enkäten genom att stänga fönstret vilket borgar för frivillighet. Konfidentialitet är mycket viktigt när det handlar om studier som berör sexualiteter. I vissa fall har vi valt att redovisa få identitetsmarkörer för att värna anonymiteten hos informanterna. Namn finns inte med. Platser, yrke, specifik ort hos enskilda kommer inte att redovisas för att försäkra deltagarnas anonymitet.

Under en månads tid (mellan 2010-02-05 – 2010-03-05) utfördes en kartläggning på internet avseende män och MtF-transpersoner som säljer sexuella tjänster på nätet. Ingen information har utgått till personerna då dessa valt att publicera sitt material i en offentlig miljö där alla som går in på sidan har möjlighet att ta del av deras information. Inget samtycke har inhämtats då materialet finns i offentlig miljö på internet. För att ändå värna personernas konfidentialitet och integritet har materialet redovisats utifrån olika grupperingar och det kommer inte vara möjligt att identifiera enskilda personer i redovisningen. Inga uppgifter om epostadress, telefonnummer eller andra identifikationsmöjligheter har heller förts in i protokollet.

Informanter med erfarenhet av att köpa eller sälja sexuella tjänster

Här följer en redovisning av alla de informanter som har erfarenhet från att köpa eller sälja sexuella tjänster och som vi intervjuat inom projektet. Resultatet omfattar således informanter från alla fyra olika intervjustudierna.

Tabell 1. *Samtliga informanter i de kvalitativa studierna*

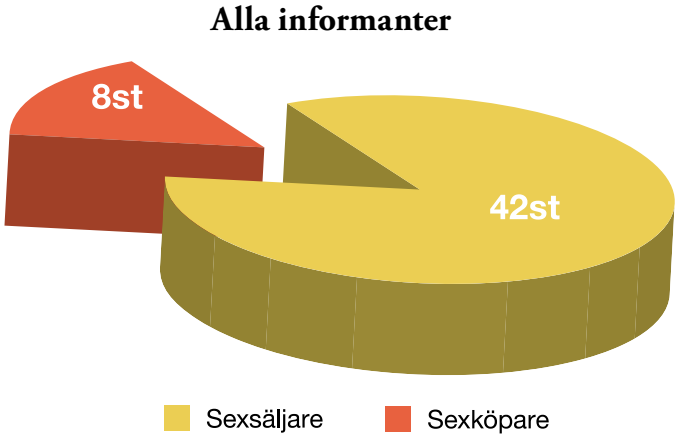

Vi har intervjuat 27 manliga sexsäljare, med en medelålder på 29,5 år och med en medianålder på 25 år, 12 kvinnliga sexsäljare med en medelålder på 24 år och en median ålder på 22 år. 3 har varit transsexuella sexsäljare och deras medelålder är 31 år medianålder 33 år.[12] 12 av de intervjuade sexsäljande personerna är utlandsfödda

Vi har också intervjuat 8 manliga sexköpare med en medelålder på 47 år och en medianålder på 46,5 år. Alla sexköpare definierade sig som homosexuella.

12. Fyra informanter saknar vi ålder på.

Tabell 2. *De intervjuade sexsäljarnas könsidentitet.*

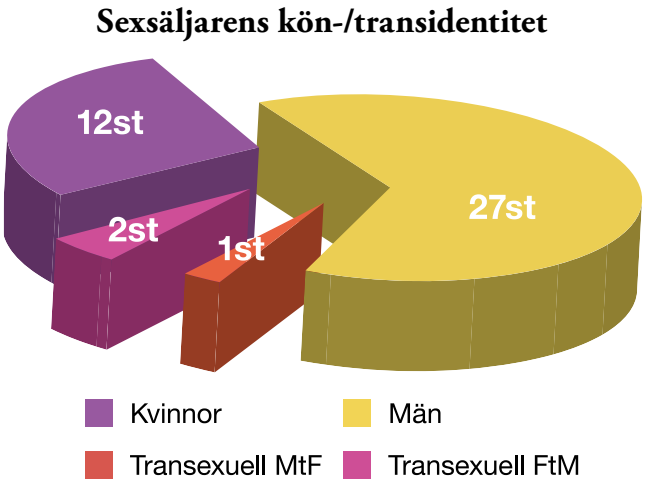

Tabell 3. *De intervjuade sexsäljarnas sexuella identitet.*

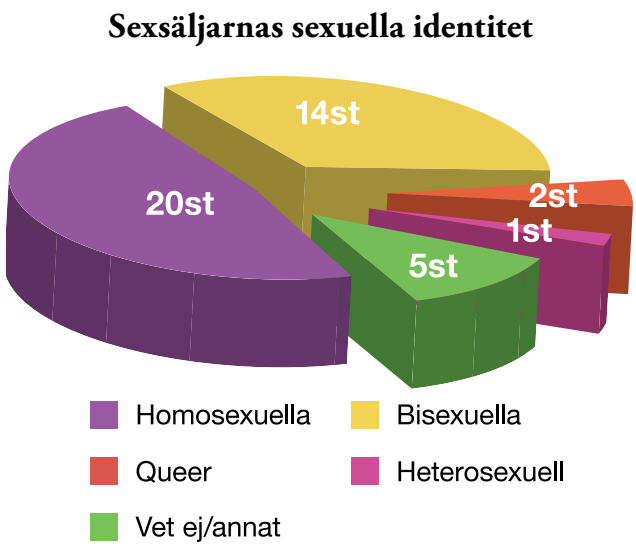

Tabell 4. *De intervjuade kvinnliga sexsäljarnas sexuella identitet.*

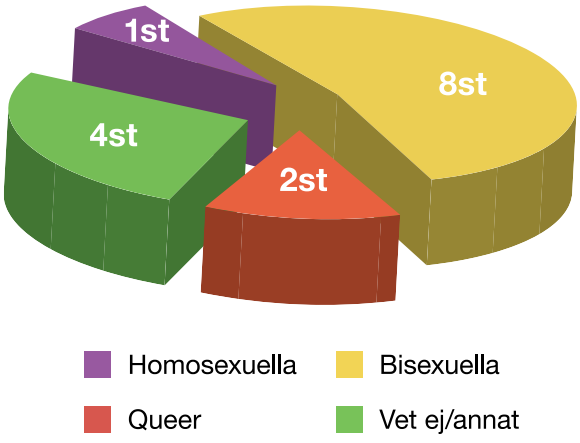

* Även transsexuella MtF är inberäknade.

Tabell 5. *De intervjuade manliga sexsäljarnas sexuella identitet.*

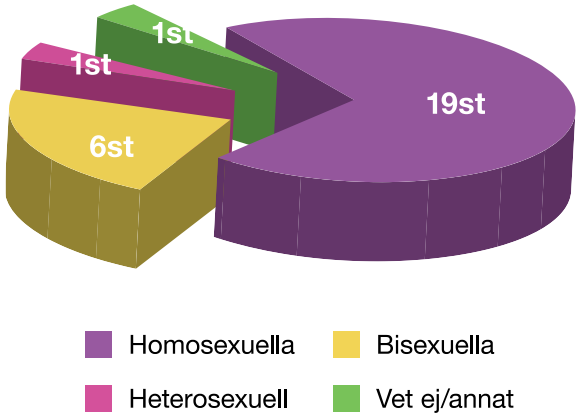

* Även transsexuella FtM är inberäknade.

BEGREPPS-DISKUSSION

Begreppsdiskussion

Här för vi en diskussion om olika former av begrepp som åsyftar sex mot ersättning.

Sex mot ersättning

Vilket begrepp som är mest lämpligt att använda när man talar om personer som får ersättning för sexuella handlingar är inte alltid självklart. För det mesta talar man om prostitution, vilket ofta uppfattats liktydigt med kvinnor som erbjuder sex för pengar till män. Detta riskerar att osynliggöra andra aktörer i en sexsäljande/sexköpande verksamhet (Eriksson, Knutagård, 2005). Definitionen inrymmer en komplexitet som inte alltid är självklar. Vad är en ersättning? Vad är en sexuell handling? Vilka aktörer förknippas med begreppet prostitution? (se definition av Köp av sexuell tjänst under rubriken "Sexköp")

Begreppet prostitution tenderar att förknippas med kvinnor som säljer sexuella tjänster på gatan, och då främst till män. I SOU 1995:15 definieras prostitution som: "När minst två parter köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning (vanligen ekonomisk); vilken utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten". Denna definition blir aningen snävare då den främst nämner ersättningen som ekonomisk (men lämnar samtidigt utrymme för fler möjliga ersättningsformer än just den ekonomiska). Socialstyrelsen utgår från samma definition i sina samtliga rapporter Kännedom om prostitution (2000; 2004; 2008). Vi vill lyfta vikten av att tala om prostitutioner (se även Socialstyrelsen, 2008) då begreppet annars tenderar att bidra till en snäv tolkning av sex mot ersättning och åsyfta bara en form av sexsäljande. Vidare föredrar vi att använda begreppet sex mot ersättning då vi anser att denna term är mer inkluderande, främst när man talar om ungdomar, då prostitution för många unga kan vara en sysselsättning som det är svårt att relatera till. Ersättningen består heller inte alltid av pengar, utan kan bland annat vara konsumtionsvaror, lyxartiklar, alkohol/droger, mat, boende, kontantkort till mobiltelefon. Att endast fokusera på ersättning

som inbegriper pengar gör det svårt att inkludera andra former av sex mot ersättning som mer kan tolkas som gråzonsfenomen mellan prostitution och sexuella kontakter där det inte sker ett byte eller en försäljning (Hegna, Pedersen, 2002).

En motpol till prostitution är att tala om sexarbete/kommersiell sex, vilket snarare fungerar som paraplybegrepp och inkluderar allt från gatuprostitution, eskorttjänster, telefonsex, skådespelare, strippare eller porrstjärnor. Termen sexarbete har också kommit att användas i sammanhang där personer kämpar för bättre arbetsvillkor och medborgerliga rättigheter. Den har även använts för att undvika termen prostituerad/hora som många gånger stigmatiserar den som har sex mot ersättning och för att undvika föreställningen om en stereotyp prostituerad identitet.

Prostitution eller säljande/köpande av sex/sexuella tjänster behöver inte innebära fysisk kontakt mellan inblandade parter. Exempelvis kan tjänsten utföras via webbkamera, då parterna befinner sig inom skilda fysiska miljöer med webbkamera som visuellt medel som förmedlandet av sexuella tjänster. De kan även bestå av bilder eller filmer som köparen betalar för (Gäredal, Nathorst-Böös, 2009).

Formuleringen i vårt uppdrag är att vi ska undersöka situationen för hbt-personer som köper och säljer sexuella tjänster[13]. Det kan vara problematiskt med en användning av sexuell tjänst då ”tjänst” kopplas till en köpare/säljare-situation, detta främst kopplat till unga hbt-personer som kanske inte alltid syftar till att just sälja en tjänst. Att använda sig av begreppet prostitution kan med anledning av de snäva tolkningsramar som följer med det, bidra till att reproducera stereotypa föreställningar om prostitutionens inbegripna aktörer. Ibland talar vi om eskortverksamhet eller prostitution, främst de gånger vi refererar en informant eller studie som använder sig av dessa begrepp.

Sexköp

Sexköp kan ske utifrån en rad olika former. Den svenska sexköpslagen som trädde i kraft 1 januari 1999 förbjuder köp av sex/sexuella tjänster. Enligt den har sexköp/köp av sexuella tjänster skett när ”Den som mot ersättning skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse” och ”döms – om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken – för köp av sexuella tjänster till böter eller fängelse i högst sex månader (SFS 1998:408). Detta innebär att köpet ska innefatta någon form av ersättning och vara av tillfällig natur. Lagen upphävdes dock i samband med sexualbrottsreformen 2005 och blev ersatt av en ny lag, Köp av sexuell tjänst, vilken nu lyder:

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst sex månader. Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. (6 kap. 11 § brottsbalken).

Även i denna ska den sexuella tjänsten vara tillfällig och innefatta någon form av ersättning från den som erhåller/köper tjänsten.

Ibland är det svårt att avgöra vilka tjänster som är av sexuell natur. Detta eftersom sexuella kontakter kan se ut på en mängd olika sätt. Det som uppfattas som sexuellt av en part behöver inte ses som en sexuell handling av en annan. Ska exempelvis uppfattningen av det sexuella mellan säljare och köpare definieras utifrån hur den som ger ersättning uppfattar tjänsten, eller ska den som tagit emot ersättningen avgöra huruvida tjänsten varit sexuell? En del massageinstitut erbjuder ibland ”happy endings” (orgasm/utlösning). Ska denna tjänst definieras som sexuell eller inte?

13. I vårt uppdrag ingick även att undersöka situationen för hbt-personer som är utsatta för människohandel för sexuella ändamål. Vi har varken funnit någon forskning eller informant om detta. Definitionen av människohandel är enligt 4 kap. 1 a § brottsbalken: Den som, i annat fall än som avses i 1 §, med användande av olaga tvång eller vilseledande, med utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med något annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, inhyser, tar emot eller vidtar någon annan sådan åtgärd med en person, och därigenom tar kontroll över personen, i syfte att personen skall
    1. utsättas för brott enligt 6 kap. 1, 2, 3, 4, 5 eller 6 §, utnyttjas för tillfälliga sexuella förbindelser eller på annat sätt utnyttjas för sexuella ändamål,
    2. utnyttjas i krigstjänst eller tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd,
    3. utnyttjas för avlägsnande av organ, eller
    4. på annat sätt utnyttjas i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Del 2

SEXUALITETER
OMFATTNING
DEBUT
ARENOR
SEXUELLA PRAKTIKER
VIDMAKTHÅLLANDE AV GRÄNSER...
ALKOHOL OCH DROGER
SÄKRARE SEX
EXIT
BEHOV AV STÖD OCH HJÄLP
SEXKÖPARE

II

II
SEXUALITETER

Sexualiteter

Vi kan i vårt material och i tidigare forskning se att sexuell identitet, sexuella praktiker och vem man har sex med inte alltid är avhängiga varandra. Ofta förekommande är antagandet om att specifika sexuella praktiker med personer av ett specifikt kön följer den självdefinierade sexuella identiteten. Exempelvis att en heterosexuell kvinna endast har sex med män medan en heterosexuell man antas ha sex endast med kvinnor. Så är inte alltid fallet, då flertalet av människor har sex med personer av olika kön, som inte följer ett specifikt sexuellt script utifrån självdefinierad sexuell identitet. En man som utför samkönade sexuella handlingar definierar sig nödvändigtvis inte med en homo- eller bisexuell identitet, och en lesbisk kvinna behöver inte endast ha sex med andra kvinnor.

Syn på sexualiteter hos män respektive kvinnor som har sex mot ersättning

I en forskningsöversikt med 166 artiklar om kvinnliga sexsäljare konstaterades att enbart en studie kodade sexuell identitet. De andra hade antingen underlåtit att rapportera kvinnornas sexuella identitet eller tyckt att frågan varit onödig. Sexuell identitet hos kvinnliga sexsäljare verkar anses irrelevant, eftersom de säljer sex i första hand till män. Däremot har forskningsartiklar om manlig prostitution, utan undantag, frågat om männens sexuella identitet: hur många procent var heterosexuella respektive homo- och bisexuella (Dennis, 2008). Kvinnor blir per definition heterosexualiserade inom sitt sexsäljande, medan män snarare homosexualiseras. Dessutom återfinns nästan ingen forskning runt kvinnor som säljer sexuella tjänster till kvinnor.

I 1995 års prostitutionsutredning fastslås att det inte går att göra någon uppskattning av omfattningen av homosexuell prostitution. Detta anses bero på att det inte går att särskilja homosexuella kontakter och homosexuell prostitution. Den homosexuella kulturen sägs innehålla en blandning av egen utlevd sexualitet och affärsverksamhet där dessa två handlingar blir svåra att åtskilja. Den homosexuella prostitutionen anses vara osynlig (SOU 1995:17). Det är en grov generalisering som bidrar till att dölja behoven av stöd och hjälp för de män som far illa av att sälja sex. Utredningen konstaterar även att deras definition av homosexuell prostitution avser män som säljer sex till män, och *inte* kvinnor som säljer sex till kvinnor.

Annelie Siring (2008) har intervjuat poliser och socialarbetare som arbetar med prostituerade och de uppger att manlig sexhandel sköts på ett annat sätt och att det är förklaringen till att de har få kunskaper på området. Det blir tydligt att kön också får en stor betydelse gällande tolkning av företeelsen. När en man är sexsäljare så anses han vara ansvarig för sina handlingar, det vill säga han får skylla sig själv. Män konstrueras här som subjekt med fokus på agens. Män som säljer sex till andra män upplevs inte lika problematiskt som när kvinnor säljer sex. Manlig sexhandel ses som ett resultat av promiskuitet och det avvikande med homosexualitet.

I *Förbud mot köp av sexuell tjänst – En utvärdering 1999-2008, SOU 2010:49* reproduceras utgångspunkten att ”prostitution” främst handlar om kvinnor som säljer sex till män. Utvärderaren menar att kunskapen om, främst unga, hbt-personer är eftersatt och eftersträvansvärd. Trots detta refereras inte den kunskap om unga hbt-personer som faktiskt fanns tillgänglig vid utvärderingens utförande. Begreppet hbt-nämns på totalt fyra olika ställen i den nästan 300 sidor långa utvärderingen. Även kunskap om män som säljer sex återkommer i ringa omfattning, trots befintlig kunskap. Utvärderingen bidrar återigen till att reproducera fenomenet ”prostitution” som en heterosexuell yttring och riskerar att fortsatt bidra till en heteronormativ förståelse inför de personer som faktiskt säljer och köper sex. Trots fokus på kvinnor som säljer sex återkommer inget fokus på homo- och bisexuella kvinnor. Vidare osynliggörs bland annat män som säljer sex, kvinnor som köper sex samt transpersoner som säljer/köper sexuella tjänster. Utredningen ger dock uttryck för en diskursförändring om män som säljer sex, då denna grupp nu mer omnämns som utsatt. Bakomliggande förändring till detta redogörs det inte för.[14]

14. För vidare läsning om SOU 2010:49, läs RFSL remissyttrande. Finns tillgängligt via http://www.rfsl.se/?p=4417&aid=11889

Sexuella identiteter hos våra informanter med erfarenhet av sex mot ersättning

Våra informanter som har erfarenhet av att *få* ersättning för sex består av personer som definierar sin sexuella identitet som homo-, bi-, heterosexuell, queer, experimentell samt en som inte definierar sin sexuella identitet. Flera av de bisexuella kvinnorna i studien säljer sex till främst män, flera av dem har även haft kvinnliga kunder. Många av de manliga intervjupersonerna talar om köpare som lever i en parrelation med en kvinna, är ofta gift och har inte sällan även barn. Vi kan i vårt material se en heterogen grupp av aktörer med olika självdefinierade sexuella identiteter vars sexuella praktiker med personer av olika kön inte är intimt sammankopplad med sexuell identitet.

När vi inom ramen för vår studie har varit i kontakt med yrkesverksamma personer från de olika prostitutionsenheterna framkommer kunskap om att ett stort antal av kvinnorna som säljer sex till män definierar sig själva som bisexuella. Några resonerar även kring att en del kvinnor upplevs vara förvirrade kring sin sexuella identitet på grund av negativa erfarenheter från män som köpt sex av dem. Bland klienterna förekommer också transpersoner, homosexuella män och heterosexuella kvinnor. En del av de manliga klienterna på prostitutionsenheterna berättar om heterosexuella män som köper sex av dem, samtidigt som de lever i en relation med fru och har barn. Forskning som fokuserar män som ger ersättning för sexuella tjänster ser olika kategorier av manliga köpare.

En av våra informanter vittnar om kvinnliga säljare som i sitt sexarbete är ”jättestraighta”, medan de privat antingen är lesbiska eller bisexuella:

> *Michelle: Jag tror att de jag känner typ samma som jag liksom. Att de är jättestraighta på jobbet men privat är de oftast lesbiska eller något så liksom, eller i varje fall bisexuella.*
> *Suzann: Det är också någonting som vi har blivit förvånade över, att vi har fått kontakt med så väldigt många kvinnor som framför allt definierar sig som bisexuella, några som är lesbiska också, men som säljer sexuella tjänster till män.*
> *Michelle: Jag tror det blir naturligt efter ett tag. Alltså det är inget förakt för män utan det är mer, vad ska man säga? Det finns ingen spänning kvar där liksom. Och det blir avskärmat liksom, jag menar jag har jättebra killkompisar som jag tycker är jättetrevliga liksom, [skratt] jag kan vara attraherad av en del men jag tror man blir trött på män liksom om man jobbar hela tiden. Trött på dem [männen], inget illa menat. Det blir lite förknippat med jobbet och sedan är det tryggheten liksom emotionellt, för mig i varje fall. Det är tryggt att vara med tjejer därför att de aldrig skulle få för sig, i varje fall med de här två undantagen då, men de skulle aldrig få för sig att vad ska man säga? Objektifiera, nej inte, jo kanske objektifiera. Men alltså se på mig på det sättet, som sexköpare.* **(Homosexuell kvinna, 38 år)**

En kvinnlig informant med erfarenhet av sexarbete resonerar på liknande sätt om kvinnliga sexarbetare:

> *Men det jag ser är att jättemånga kvinnliga sexarbetare som jag träffat, som har det minsta bisexuella i sig, för att göra det enkelt för sig själva – som under den period de säljer sex – då lever med kvinnor. Sen kanske de återgår till att leva med män. Och var är de då? Var passar de in? För det kan jag förstå, ok säg att de träffar tre kunder om dagen då kanske det inte… man kanske inte vill komma hem till en stolle till, det kan vara ganska… det är ett jätteskönt sätt att liksom separera på det.* **(Bisexuell kvinna, 42 år)**

Vidare berättar hon om några kvinnor som arbetar på strippklubb:

> *Samtidigt som…bara på den lilla strippklubben [anger plats] så av tolv tjejer så är det ju två flator och sen tre bisexuella liksom. Men de tycker inte att det är problematiskt att en man tar dem på brösten för 500 kronor. För att det är jobb.*

Båda informanterna ger exempel på att om man lever med en person av samma kön privat, till skillnad från de män som man säljer sex till genom sitt sexarbete, kan detta underlätta att särskilja mellan privatliv och arbete. På så vis blir den privata sfären

avskärmad från arbetet och inte förknippad med arbetet. Ena informanten menar också att det blir en emotionell trygghet i att särskilja relationerna man har privat från relationerna i arbetet. Den sistnämnda informanten talar också om en sexarbetare som hon har haft kontakt med:

> *Nu när jag var i London så satt jag med en kille som har varit jättemycket aktivist som är fruktansvärt straight. Han och hans fru ska ha barn här snart, han har ju slutat jobba. Han sålde bara sex till män. Och det var inte det minsta problematiskt för honom för det var hans jobb.*

I en studie anser en del lesbiska kvinnor inte att de har sex med sina manliga kunder eftersom de inte utför penetrerande samlag eller oralsex. Däremot erbjuder de fetischlekar, S/M, exhibitionism etc. Andra hävdar att de inte har sex trots att de utför praktiker som innebär genital kontakt. De menar att det inte är någon skillnad mellan deras arbete och en skådespelare som spelat in en sexscen eller en sjuksköterska som rör patientens könsorgan. Det som sexsäljaren utför är endast att betrakta som en professionellt utförd service. Kvinnan spelar en roll som innebär vissa former av kroppskontakt för att låta sina klienter tillfredsställa sina sexuella fantasier eller lustar. Eftersom hennes sexuella önskningar inte är en del av samspelet, så är hennes kroppsliga prestationer bara ett medel genom vilket kunden uppnår sexuell tillfredsställelse. Lesbiska kvinnor ser med detta resonemang inte en motsättning mellan sitt arbete och sin sexuella identitet (Shrage, 1999).

Empirisk forskning från Storbritannien visar hur kvinnliga sexarbetare genom olika strategier skapar skyddsmekanismer för att inte fara illa av sitt arbete. En av dessa strategier består i att skapa en "tillverkad identitet". Genom att skapa en alternativ identitet så utvecklas en affärsstrategi för att locka och behålla kunder. Detta var ett sätt att förhålla sig till den egna sexualiteten som något utanför affärsuppgörelsen. Prostitutionen ses främst som en heterosexuell företeelse och den beräknade responsen från köpare innehåller vissa erotiska förväntningar och kulturella ideal. Kvinnorna föreställde sig därför vara heterosexuella om inte två kvinnor önskades – då kunde de uppträda som bisexuella eller i en så kallad lesbisk show. Kvinnorna beskrev sitt privata sexliv som något helt annat än det som de utförde mot betalning. I sitt privata sexliv kunde de leva i långa relationer både som lesbiska och heterosexuella (Sanders, 2005).

I vår studie har vi endast intervjuat manliga informanter som har erfarenhet av att ge ersättning för sex. Till skillnad från våra manliga informanter som säljer sex och definierar sig som homo- eller bisexuella, nämner våra informanter som köpt sex att de uppfattar eller har tankar om att en del manliga säljare är heterosexuella:

> *Jonas: Har du någon uppfattning om hur killarna/männen som du köper av definierar sin sexualitet?*
> *Gustaf: Ja du, det är hela spektrat: homo/bi/hetero.*

Ytterligare en informant berättar om hur han uppfattade den sexuella identiteten hos en man som han köpte sex av:

> *Suzann: Har du någon uppfattning om att han identifierar sig som hetero?*
> *Mårten: Ja, absolut. Helt klart. Men det är klart, jag vet inte hur han skulle svara på den frågan men det är min uppfattning av hur han såg på sig själv.*

Informanten resonerar vidare och tror att killen som han köpte sex av snarare var bisexuell men inte erkände detta inför sig själv: "Jag tror ju att han var ganska tydligt bisexuell men i och med att han hade en väldigt stark sexdrift och fantiserade om tjejer varje dag när han inte fick tjejer så… så liksom fördunklade det den insikten för honom". (Homosexuell man, 50 år). Vid ytterligare ett tillfälle under intervjun berättar han om sina erfarenheter av "straighta" killar":

> *Jag har ganska stor erfarenhet av så kallade 'straighta' killar liksom. Jag vet att det kan vara ganska komplext det där. Det finns motstånd på många nivåer till att erkänna saker om sig själv. Inte att de skulle vara homosexuella, för det skulle nog ha kommit fram men att se den homosexuella sidan i sitt liv. Den har de ett*

stort motstånd till. Det kan ge sig uttryck på olika sätt. Det har ju kommit män hem till mig som kanske sagt 'jag vet inte vad jag gör här, jag hatar bögar' liksom. Men samtidigt så vill de ha sex liksom. Det är så motsägande och då så, ja då har jag väl sett det här som att om pengar är något lustfyllt och de kan rättfärdiga det genom detta så har de fått stiga in i den världen lite och testa. De flesta är ju ändå förvånade över sin erfarenhet och utvecklas rätt mycket som personer efteråt tycker jag. Jag menar det kan ju ses som välgörenhet.

Enligt honom blir pengarna ett sätt för dem att rättfärdiga sina samkönade sexuella handlingar med honom och att de samtidigt får tillfälle till att testa på sex med en annan man.

En annan köpare berättar om killar som är bisexuella och som även har fru och barn samtidigt som de "raggar":

Framför allt har det plötsligt skapats en arena för bisexuella killar som inte fanns förr. Jag vet inte om ni har sett de mönstren någonstans? Det är så oerhört påtagligt, man lägger upp såna här… IX och såna här sajter idag så är det en tydlig majoritet bisex-killar som är ute och raggar vid sidan. Förvånande många berättar att dom är både gifta och har tre barn. Och det är rent sex de söker. **(Homosexuell man, 65 år)**

På vår fråga om heterosexuella män som säljer sex resonerar han kring olika anledningar till varför en del killar beskriver sig själva som heterosexuella:

Jonas: Jag tänkte fråga angående säljarna, har du någon uppfattning om en del som säljer sex identifierar sig som heterosexuella? Carl: Ja, det förekommer nog. I alla fall påstår. Definierar sig är flytande begrepp i de sammanhangen. Tittar du på QX till exempel, Qruiser också, så är det väldigt många som definierar sig som heterosexuella. Ännu värre på Bodycontact, där de allra flesta definierar sig som heterosexuella. Då frågar man sig "varför söker dom då killar för?". Jonas: Har du några tankar kring varför i så fall de skriver att de är heterosexuella? Carl: Jag kan se två skäl, det ena är att man själv inte vill erkänna förstås. Att man i varje fall tekniskt sett är bisexuell om man ligger med killar, vare sig man har fru och barn hemma eller inte. Det andra… en förklaring som jag inte kommit på själv men som jag fick från en kompis. Massa killar som raggar beskriver sig som heterosexuella därför att de tror att det är någon sorts image av bättre skydd runt omkring sig. Om jag säger "jag är en ensamstående bög som vill knulla" då innebär det en explicit sexuell roll och man riskerar då att denna någon vill gå in i en sorts relation dessutom. Men om det är en 40-årig gift man med tre barn hemma vet alla att han vänstrar och då riskerar man inte att hamna i någon sorts relation. Och då måste han vara diskret dessutom. Alltså så beskriver sig ett antal bögar… aktivt homosexuella killar beskriver sig som heterosexuella i den där sökrollen. Och håller skenet uppe ganska länge antagligen.

Enligt honom är de killar som definierar sig som heterosexuella egentligen inte det, utan av olika anledningar homosexuella eller åtminstone bisexuella "tekniskt sett". Liksom informanten tror han att de inte vill erkänna inför sig själva sin homosexualitet. En andra förklaring är att de använder definitionen som strategi för att undvika en relation.

Ytterligare en informant berättar om heterosexuella killar, som han själv föredrar när han köper sex:

Eftersom då jag sökte nog de här heteropojkarna. Som ville bara ha min grej [hans penis, vår anm.]. Dom ville ju inte ha kärlek heller. För säkert hemma så hade de någon sådan här plastgrejer och allting sånt här för att tillfredställa sig. Men ibland då vill man kanske ha äkta. Och få betalt för det. **(Homosexuell man, 57 år)**

Han säger att "heteropojkarna" bara är ute efter hans penis samtidigt som de får pengar för det. Vidare berättar han om skillnaden mellan homo- och heterosexuella killar som säljer sex:

En heterokille. De vill ju bara ha en sak, lite kuk och så pengarna. De vill inte ha någonting annat. Absolut ingenting annat. Medan en bög är ju en helt annan sak för att här är ju jag tycker ju om det manliga könet. Och då kan det bli en annan relation.

Enligt honom är heterosexuella killar endast ute efter lite ”kuk” och pengar. Däremot, menar han, så är bögar som säljer sex mer försiktiga i sitt kontakttagande eftersom de vill undvika en relation med honom, då han själv är homosexuell.

Personer som ger ersättning för sex

Våra informanter med kvinnlig könsidentitet säljer sex främst till män. Ingen av dem definierar sig som heterosexuell utan majoriteten av dem definierar sig som bisexuell. Ett antal av dem har erfarenhet av att ha sex mot ersättning med kvinnliga kunder. I studien *Handlar det om val* (Olsson, 2010) har 6 procent av de kvinnliga respondenterna haft kvinnliga kunder. Detta säger inget om hur de själva definierar sin sexuella identitet. Dock visar kunskapen på att det existerar kvinnor som ger ersättning för sex, vilken är en målgrupp som forskning mycket sällan nämner. Vilka självdefinierade sexuella identiteter som kvinnor som köper sex har har vi inte kunnat hitta någon forskning kring.

Det är våra kvinnliga informanter samt våra transidentifierade informanter som har erfarenhet av att kvinnor gett dem ersättning för sexuella tjänster. Intervjupersonerna vittnar om att flertalet av de kvinnliga köparna är bisexuella och några av dem lesbiska. Några av dem lever i en relation med en man medan några lever med en kvinna. Några har även haft olikkönade par som gett ersättning för sex. Oftast handlar det om kvinnor som är ”lite äldre”. En informant har endast sålt till kvinnor som har varit över 30 år medan en annan berättar att det främst är kvinnor i 55-65-årsåldern som köper sex.

Den köpande partens sexuella identitet (och könsidentitet) är i vissa fall tolkad utifrån hur den säljande parten uppfattat den. Det kan alltså förekomma fall där personen som erhållit ersättning uppfattat köparen som homosexuell men köparen själv definierar sig som exempelvis heterosexuell eller bisexuell.

Bland våra manliga informanter har samtliga fått ersättning för sex av andra män. De beskrivs ofta som heterosexuella män som lever i en relation med fru och barn. En del berättar också om homo- och bisexuella män som köper sex av dem. En informant menar att bisexuella män som köper sex av honom är bekväma med den ”förpackning” som köp av sex innebär, vilket för dem innebär att det inte finns någon risk för att känslor ska komma att uppstå mellan inblandade parter. För vidare läsning om köpares sexualiteter se avsnittet “Bakomliggande faktorer till sexköp”.

Sammanfattning

Bland våra intervjupersoner framkommer en rad olika resonemang kring uppfattningar om sexuella identiteter bland de som *får* och *ger* ersättning för sex. Våra informanter definierar sig som icke-heterosexuella, varav en inte definierar sin sexuella identitet. Flertalet av våra kvinnliga informanter talar om erfarenheten av att ha sålt sex till både män och kvinnor. Samtliga män, förutom en, i vår studie har endast sålt sex till andra män. Majoriteten av männen med erfarenhet av sex mot ersättning talar om heterosexuella män som köper sex av dem. Även de män med erfarenhet vittnar om heterosexuella män som säljer sex till manliga köpare. Dessa uttalanden vittnar om att det finns en skillnad mellan självdefinierad sexuell identitet och vilka personer man väljer att utföra sexuella praktiker med. Vanligt förekommande är att sexuell identitet definieras utifrån beteende (vilket kön man väljer att ha sex med), affektiva (attraktion eller lust) och kognitiva faktorer (identitet). Detta är dimensioner som kan men inte behöver överlappa varandra och kan variera under en persons livstid. Våra informanter vittnar om att självdefinierad sexuell identitet inte alltid är avhängig ett beteende utifrån vem man väljer att ha sex med. Att särskilja sexuell praktik från sexuell identitet är något som flertalet forskare lyfter fram som ett angeläget ämne specifikt i fråga om risk för överföring av hiv/STI (Arendt, 2003)[15]. Forskare har noterat att betydligt färre individer identifierar sig som homo- och bisexuella än vad antalet är gällande personer som har en samkönad attraktion,

15. Män som har sex med män förkortas MSM både i svensk och i engelsk kontext. Kvinnor som har sex med kvinnor brukar förkortas KSK i svensk kontext (WSW på engelska – Women who have Sex with Women). Användning av KSK och MSM har kritiserats utifrån att begreppen kan leda till felaktiga resultat då en sammanslagning av två populationer som homosexuella och bisexuella görs, vilka kan vara mycket olika socialt och beteendemässigt. (Richardson, 2000) Genom att använda KSK och MSM så anses (1) att självdefinierade identitetskategorier hos enskilda personer och medlemmar i sexuella minoritetsgrupper undermineras, (2) uppmärksamheten flyttas från den sociala dimensionen av sexualiteten som är avgörande för förståelse av sexuell hälsa, och detta (3) döljer delar av det sexuella beteende som är viktiga för forskning och intervention gällande folkhälsan (Young, Meyer, 2005).

samkönade fantasier och beteenden (Friedman et al., 2004; Savin-Williams, 2005). Det finns olika sätt att definiera icke exklusivt heterosexuella kvinnor och män: lesbiska, bögar, bisexuella, queer, homosexuella med flera.

Gällande lesbiska och bisexuella kvinnor så framkommer det i våra intervjuer resonemang från yrkesverksamma som möter målgruppen med erfarenhet av sex mot ersättning, samt personer med erfarenhet av att sälja sex, att en del sexsäljande kvinnor som i huvudsak har manliga kunder många gånger är antingen homo- eller bisexuella. En del yrkesverksamma nämner att vissa kvinnor som säljer sex till män upplever en förvirring kring sin sexuella identitet. Det är därför viktigt att betona den forskning som visar att en hög andel bisexuella kvinnor i större utsträckning har ett sexuellt högriskbeteende (i relation till hiv-relaterade handlingar och sex mot pengar eller droger) än heterosexuella kvinnor, samt högre ohälsa än homosexuella kvinnor. Studier visar också på ett utanförskap orsakat av bland annat avsaknaden av lesbiska förebilder och information om sex mellan kvinnor. Detta är något som bör tas i beaktning gällande vidare forskning och studier kring bisexuella kvinnor. Vidare talar en del informanter om att kvinnor som säljer sex till män många gånger lever i en relation med en annan kvinna privat utanför sexsäljandet. Detta kan, enligt en informant, för en del innebära ett bekvämt sätt att separera privat sex från sex mot ersättning (läs vidare om detta i avsnittet om "Särskiljandet mellan privat obetald sex vs. betald sex" [spela en roll]).

Köpandet eller säljandet av sexuella handlingar av/till en person med viss könsidentitet speglar nödvändigtvis inte självdefinierad sexuell identitet hos den som ger eller får ersättning, vilket blir tydligt i uttalandena från våra informanter. En studie diskuterar hur köpares sexuella identitet kan reflekteras i deras val av personer som de köper sexuella tjänster av. Författaren menar att kunden ser transaktionen inom prostitutionen snarare i sexuella termer än i ekonomiska. Hans egentliga sexuella identitet reflekteras troligtvis i hans val av sexsäljare, även om hans erkända sexuella identitet kan vara annorlunda. Det innebär att majoriteten av män som betalar en manlig prostituerad uppskattar/njuter av eller är nyfiken på samkönad sexuella handlingar, oavsett hur de definierar sig själva, och majoriteten av män som köper sex av kvinnor uppskattar olikkönade sexuella handlingar, även om de inte är exklusivt heterosexuella. Det går inte att säga samma sak om de sexuella identiteterna bland aktörerna som blir betalda (Lucas, 2007). Att sexsäljare inte väljer kunder utifrån egna sexuella preferenser stämmer inte alltid, vilket vår studie visar.

Sammanfattningsvis har våra informanter som köpt eller sålt sexuella tjänster, gjort det av eller till personer med olika könsidentiteter. Denna handling speglar inte med nödvändighet den sexuella identiteten hos den utövande personen. Således kan en självidentifierad lesbisk prostituerad utföra heterosexuella sexuella handlingar och ha både manliga och/eller kvinnliga kunder. Likaså kan en heterosexuell prostituerad man ha haft sex med en betalande manlig kund[16] och kvinnliga kunder. Begär/åtrå, sexuella önskningar, sexuell praktik och identitet hänger inte ihop i ett förutsägbart mönster och kan inte direkt kopplas till konventionella kategorier för sexuell identitet. De personer som har köpt eller sålt sexuella handlingar av/till personer med ett visst kön speglar nödvändigtvis inte den sexuella identiteten hos den utövande. Om en man köper sexuella tjänster av en annan man betyder inte detta per definition att någon av dem identifierar sig som homosexuell.

16. I studien *Män som säljer sex till män – kartläggning av tankar och känslor kring att sälja sex* återfinns bland annat en manlig informant som inte har någon attraktion till andra män trots att vi i vår rekryteringstext efterlyste personer från hbt-målgruppen. Detta blir ett tydligt exempel på att en persons sexuella identitet och vilka personer man utför sexuella praktiker med inte alltid är intimt sammankopplade.

OMFATTNING

Omfattning

En kartläggning av en marknad som är differentierad och ständigt stadd i förändring med många olika aktörer kan inte ringas in, däremot kan en diskussion föras runt denna frågeställning. Tidigare forskning har nästintill uteslutande fokuserat ”heterosexuell prostitution”, där kvinnor säljer och män köper sexuella tjänster, och då främst inom gatubaserade arenor. Denna utgångspunkt har bidragit till att mindre kunskap om och erfarenheter från andra aktörer, som inte stämmer överens med ovan nämnda definition, återfinns i liten utsträckning.

Som vi redan nämnt, ingår det i RFSL:s regeringsuppdrag att försöka ta reda på hur stor omfattningen är av homo-, bisexuella och transpersoner som säljer respektive köper sexuella tjänster. Denna frågeställning är omöjlig att ge svar på. Svårigheten påverkas av att sexuella tjänster i utbyte mot olika former av ersättning tenderar att förekomma på varierade former av arenor där det inte alltid är uppenbart att kontakttagande för sex mot ersättning tas. Att ge ett definitivt svar på frågan i vilken omfattning som hbt-personer säljer respektiver köper sexuella tjänster i Sverige ser vi som omöjlig att besvara. Det går endast att ge indikationer på förekomsten och att hbt-personer som säljer och köper sex förekommer i större utsträckning än vad det tidigare har nämnts i forskning. Tillvägagångssätt för att mäta en eventuell omfattning måste ske genom en rad olika metoder. Dels behöver man ta hänsyn till förekomsten av olika prostitutioner, då sex mot ersättning för sexuella handlingar sker på en mängd olika arenor och där inbegripna aktörer med säljare och köpare agerar utifrån olika villkor (se Socialstyrelsen, 2008), dels behöver man öppna upp möjligheten för personer med erfarenhet av att sälja sex som kommer i kontakt med yrkesverksamma att tala om sexuell identitet. Detta kan vi se är något som inte tas tillvara på, då okunskap kring att tala om bland annat sexuella praktiker och sexuella identiteter är vanligt förekommande.

Vi kan konstatera att heteronormativa bemötanden och antaganden om personer som säljer/köper sex påverkar okunskapen om omfattningen av hbt-personer som säljer respektive köper sexuella tjänster. Stereotypa föreställningar om vad en ”prostituerad” är påverkar också uppfattningar om vilka personer som har sex mot ersättning. En alltför snäv förståelse inför vem som säljer respektive köper sex bidrar till osynliggörandet av flera personer från efterfrågad målgrupp. Fler kartläggningar av personer som använder internet för att sälja sex behöver göras, då denna arena används i mycket stor utsträckning för utbyte av sexuella tjänster mot ersättning. Sammanfattningsvis behövs det en bredare förståelse inför och kunskap om de aktörer och arenor som utgör plattformerna för sexsäljande och sexköp. Vi vill dock poängtera att det med största sannolikhet inte är möjligt att mäta omfattningen av hbt-personer med erfarenhet av att sälja och/eller sälja sexuella tjänster.

Handlar det om val? Sexhandeln via community, chatt och portal

Under 2010 utförde Kompetenscenter Prostitution i Malmö i samarbete med RFSL internetbaserade enkätundersökningar bland målgruppen personer som har erfarenhet av sex mot ersättning via internet. Av 312 svarande respondenter definierades knappt två tredjedelar sig som män (194), en dryg tredjedel som kvinnor (105), ett mindre antal som transpersoner (17), samt 8 som annat[17]. Av studiens respondenter är 60 procent män, en klar majoritet som bör tas i beaktning i relation till en vanligt förekommande förståelse av prostitution som en heterosexuell företeelse, då endast 5 procent av männen i studien uppger att de har kvinnliga köpare (Ohlsson, 2010). Det kan med stor sannolikhet ha uppstått en snedfördelning av män, då RFSL ansvarade för rekryteringen av hbt-personer och annonserade på ett flertal arenor där män som säljer sex förekommer. Som tidigare nämnts så bör det dock ge tillräcklig med empiri för att uppmärksamma att andra aktörer än kvinnor som säljer förekommer. Män som säljer sex är inte osynliga. Majoriteten köpare är män och därmed faller inte inbegripna aktörer inom ramen av en heteronormativ definition av prostitution.

I undersökningen fanns möjlighet att uppge sexuell identitet. En klar majoritet av respondenterna definierar sig som icke-heterosexuella då 35 pro-

17. Möjlighet till att ange flera alternativ fanns, därav en högre totalpopulation av könsidentiteterna sammanlagt än antal svaranden.

cent definierar sig som homosexuella, 39 procent som bisexuella. Knappt en femtedel definierar sig om heterosexuella, 17 procent. Ungefär en tiondel definierar sig som queer eller annat.

Majoriteten av dem som identifierar sig som homosexuella återfinns hos de manliga respondenterna, följt av transrespondenterna, 53 procent respektive 23 procent. Majoriteten heterosexuella, 39 procent, återfinns bland de kvinnliga respondenterna, följt av 14 procent av transrespondenterna. Andelen bisexuella är störst hos kvinnorna, 48 procent följt av 40 procent av dem som definierar sig som annat, 36 procent av transpersonerna och 35 procent av männen. Den största majoriteten som definierar sig som queer återfinns hos gruppen annat, 40 procent samt 27 procent bland transpersonerna.

Majoriteten av respondenterna i studien ovan, oavsett könsidentitet, uppger att det främst är män som efterfrågar de sexuella tjänster som respondenterna tillhandahåller. Även andra studier visar att män i större utsträckning är de som efterfrågar sex för ersättning (Hegna, Pedersen, 2002; Cyberhus, 2007; Abelsson, Hulusjö, 2008). Något som tidigare inte har lyfts i någon större utsträckning är kvinnor som säljer sex till kvinnor eller män som säljer sex till kvinnor. I Malmös enkätundersökning uppgår andelen kvinnor som säljer sex till kvinnor till 6 procent samt 5 procent av männen säljer sex till kvinnor. Enligt tidigare gjorda undersökningar är kvinnor som ger ersättning för sex en betydligt mindre andel än del än män som ger ersättning för sex. Erfarenheter av och uppfattningar om kvinnor som köper sex återkommer närmare i kapitlet som handlar om personer som ger ersättning för sex (kapitlet Sexköpare).

I RFSL:s internetkartläggning av män och MtF-transpersoner som säljer sex via internet, med en population av totalt 190 personer, så var 129 (68 procent) män och 61 (32 procent MtF-transpersoner, flertalet pre.op.). Utförligare beskrivning av dessa respondenter återfinns i avsnittet "Redovisning av resultat från Internetkartläggningen".

Fler uppgifter om transpersoner förekommer bland annat i Socialstyrelsens rapport där två av 12 polismyndigheter uppger att de tror eller vet att prostitution förekommer i deras distrikt att de har uppgifter om män i prostitution. I Västra Götalands distrikt har man sett en ökning av transsexuella kvinnor på gatan och på internet. Även i Norrbotten uppger man misstänkt prostitution i samband med ärenden om misshandel av MtF-transsexuella. Av de kommuner som är tillfrågade i studien anger endast två att de har kännedom om män i prostitution (Socialstyrelsen, 2007). Enligt Nadja Karlsson, ordförande för Transföreningen FPES, har hon inte sett några större grupper av transpersoner som säljer sex i Sverige men vet att de finns ett antal personer. En del har en annan etnisk bakgrund än svensk och hon nämner bland annat personer från Latinamerika och Thailand.

EMIS

I en nyligen gjord undersökning (The European MSM Internet Survey, (EMIS), en enkät om homo-, bisexuella och andra män som har sex med män)[18] uppger fyra procent av de homo- och bisexuella männen som svarade på den svenska delen att de under de senaste 12 månaderna har fått betalt från en man för att ha sex med honom. 3 procent uppger att de har gett betalning till en man för att få ha sex med honom. Dessa uppgifter är helt i överensstämmelse med de uppgifter som framkom i MSM-enkäten publicerad (Tikkanen, 2008). Även där efterfrågades erfarenheter av att ha sålt eller köpt sexuella tjänster under det senaste året. 4 procent (108 personer) uppgav att de under det senaste året låtit en man betala för att ha sex med sig. 85 procent av dessa var födda i Sverige och 15 procent i ett annat land.

Majoriteten av männen i EMIS-undersökningen hade haft sex mot ersättning 1-2 gånger, 61 stycken, följt av 32 respondenter vid 3-10 gånger. Endast tre respondenter hade fått betalt för sex mer än femtio gånger. Tolv män svarade att de haft sex mot ersättning mellan 11-50 tillfällen.

3 procent (84 personer) uppger att de under det senaste året betalat för att få ha sex med en annan man. 86 procent av männen är födda i Sverige och 14 procent i ett annat land. 60 respondenter hade gett ersättning för sex vid 1-2 tillfällen. 20 respon-

18. Tidigare opublicerat material som vi har fått förmånen att ta del av. Den slutgiltiga EMIS-rapporten kommer att publiceras under september 2011.

Tabell 6. *Antal tillfällen män sålt sexuella tjänster det senaste året. Från EMIS-rapporten.*

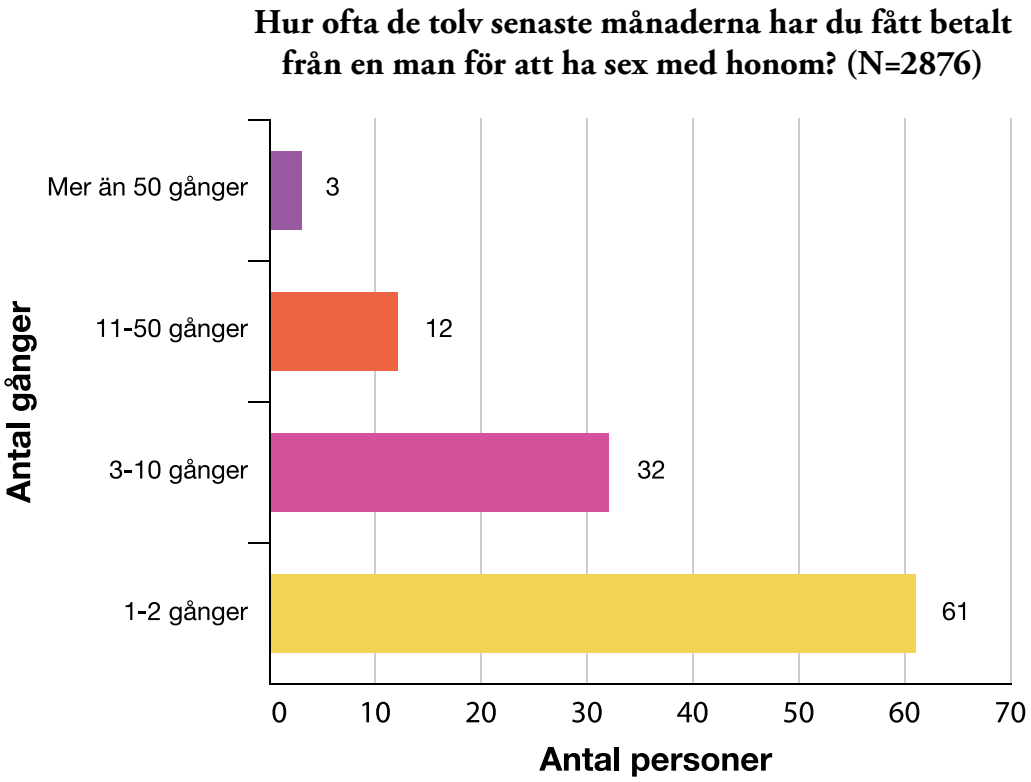

Tabell 7. *Antal tillfällen män köpt sexuella tjänster det senaste året. Från EMIS-rapporten.*

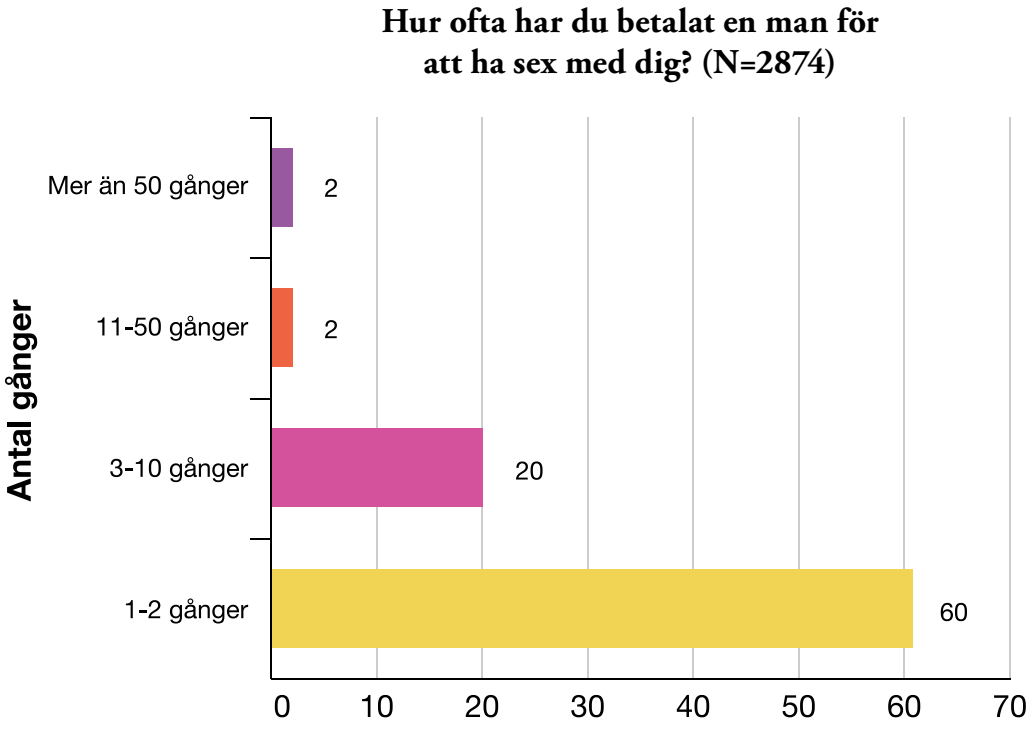

denter hade vid 3-10 tillfällen betalat för sex och två respondenter hade gett ersättning för sex 11-50 gånger. 2 personer angav att de köpt sex fler än 50 gånger.

Fördelat på ålder så hade två 16-åringar, en 17-åring, tre 18-åringar, en 19-åring, en 28-åring, en 29-åring och en 34-åring sålt sex 11-50 ggr det senaste året. Fem personer (16, 19, 28, 29 och 34 år) har sålt sex mer än 50 ggr det senaste året.

Majoriteten som fått betalt för sex det senaste året är mellan 17-25 år. De har sålt sex 1-3 gånger. Majoriteten av dem som har betalat för sex det senaste året är mellan 27-45 år. Åldern på dem som betalat för sex är generellt högre än dem som fått betalt för sex. EMIS-studiens resultat är i överensstämmelse med vad som framkommit även i andra studier. Män som säljer sexuella tjänster är förhållandevis unga (runt 20 år) även om det finns ett fåtal mellan 35-45 år, och män som köper sexuella tjänster är generellt äldre.

Bland unga hbt-personer

I RFSL:s *Forskningsöversikt över hbt-personer som köper och säljer sexuella tjänster* (2010) refereras till studier som visar på att unga hbt-personer har tagit emot ersättning för sex i större utsträckning än ungdomar generellt (Ungdomsstyrelsen, 2009). I studien *Unga, sex och internet* (Svedin, Priebe, 2009) har fler killar än tjejer från hbt-gruppen tagit emot ersättning för sex, 14,5 respektive 3,7 procent. 4,2 procent av dem där könsindelningen tjej-kille inte passade uppgav samma erfarenhet. Även Ungdomsstyrelsens studie *Erfarenheter av sexuell exponering och sex mot ersättning* (2009) visar på större erfarenhet av sex mot ersättning bland killar än hos tjejer från hbt-gruppen. Tidigare gjorda studier, även de refererade i ovan nämnda forskningsöversikt, visar på en högre förekomst av sex mot ersättning bland ungdomar som sannolikt kan ingå i målgruppen unga hbt-personer, än bland övriga ungdomar[19] (Abelsson, Hulusjö, 2009). Studien visar att bland tjejerna var det närmare 80 procent av dem som hade tagit emot ersättning för sex som uppgav att de var attraherade av både tjejer och killar vilket kan tyda på en bisexuell identitet. Bland killarna var det 50 procent som uppgav attraktion till personer med samma könsidentitet som de själva, vilket kan innebära att de definierar sig själva som homosexuella. Även en tidigare studie av Svedin och Priebe (2004) visar att samkönade sexuella handlingar var vanligare bland personer med erfarenhet av sex mot ersättning. En dansk webbaserad undersökning bland unga hbt-personer mellan 14 och 24 år visar på liknande resultat gällande unga hbt-personer. Författarna kommenterar att skillnaden i resultatet är mest anmärkningsvärd när det gäller bisexuella tjejer. Nästan var tredje tjej, 30 procent, som tagit emot ersättning för sex, var bisexuell (Cyberhus, 2007). Ytterligare en dansk undersökning visar att hbt-personer i större utsträckning än heterosexuella personer har erfarenhet av att sälja och köpa sexuella tjänster. Undersökningen betonar att det är särskilt homosexuella män i åldersgruppen 16-29 år som har sålt sex, och då specifikt unga homosexuella män (Gransell, Hansen, 2009).

Unga transpersoner

De studier som refereras i RFSL:s forskningsöversikt och som tar upp unga transpersoners situation, redovisar inte vilken typ av transidentitet det handlar om i förhållande till fenomenet sex mot ersättning. Transidentitet har ingenting att göra med sexuell identitet och transpersoner kan vara heterosexuella, homosexuella, bisexuella, queera eller definiera sin sexuella identitet på något annat sätt – eller inte alls – på samma sätt som cispersoner.

I Svedin och Priebes undersökning från 2009 fick respondenterna uppge eventuell transidentitet. Av de 48 transpersoner, som i urvalet baserat på RFSL:s medlemmar var med i undersökningen, hade 11,5 procent tagit emot ersättning för sex. I samma undersökningsurval bland gymnasieelever i årskurs tre uppgav 74 personer att de var transpersoner. Av dem hade 17,1 procent tagit emot ersättning för sex. Det var en större andel än andelen cispersoner med samma erfarenhet både i gymnasieurvalet och i urvalet baserat på medlemmar i RFSL, vilket motsvarande andel var 1,2 procent respektive 7,5 (Svedin, Priebe, 2009).

19. Anledningen till att dessa ungdomar inte explicit definieras som unga hbt-personer är att refererad studie efterfrågat attraktionsmönster och erfarenhet av sex med olika personer med olika könsidentiteter, och inte självdefinierad sexuell identitet.

I en undersökning från 2004 bland 4 343 ungdomar i avslutningsklassen i gymnasiet uppgav 1,8 procent av pojkarna och 1,0 procent av flickorna att de hade erfarenhet av att ha sålt sex. Omräknat på hela befolkningen innebär det cirka 800 pojkar och 500 flickor i varje årskull. I en norsk undersökning från 2002 av drygt 11 000 14-17-åringar uppgav 0,6 procent av flickorna och 2,1 procent av pojkarna att de utfört sexuella tjänster mot betalning (Sexuell exploatering av barn, SOU 2004:71).

Sammanfattning

I vår studie, samt i tidigare forskning, kan vi se att förekomsten av personer som inte överensstämmer med gängse föreställning om ”prostituerade” (den heterosexuella kvinnan som säljer sex till män) förekommer i relativt stor utsträckning. Resultaten som vår studie visar på är viktiga att belysa, då fokus sällan ligger på annan form av sex mot ersättning än den som sker mellan (antaget) heterosexuella kvinnor som säljer sex till män. Resultaten från Kompetenscenter Prostitution i Malmö ger indikationer på en stor andel bisexuella kvinnor, vilket bör betonas då kvinnor som säljer sex i stor utsträckning heterosexualiseras i sitt sexsäljande till män. Eftersom sexsäljande kvinnor sällan omnämns med annan sexuell identitet än heterosexuell indikerar detta att sexuell identitet sällan efterfrågas bland dessa. Majoriteten, knappt två tredjedelar, utgörs också av män som säljer sex, vilket ger tydliga indikationer på förekomsten av sexsäljande män. SOU 2010:49, *Förbud mot köp av sexuell tjänst – En utvärdering 1999-2008*, anger att inga återkommande och strukturerade kartläggningar av personer som har sex mot ersättning har genomförts. En del undersökningar har utförts av Socialstyrelsen, polisen och prostitutionsgrupperna, vilkas uppgifter gällande omfattning utvärderingen refererar[20]. Enligt utvärderingen har förbud mot köp av sexuell tjänst inte inneburit att gatuprostitutionen flyttat till internet. Huruvida detta stämmer blir svårt att uttala sig om i relation till att inga återkommande kartläggningar har utförts. Enligt utvärderingens befintliga uppgifter så förekommer det ca 400 annonser (under perioden 2003-2008) av personer som i egen regi erbjuder sexuella tjänster via internet. Vi ställer oss kritiska till den uppskattningen då flera av våra undersökningar visar på en stor andel annonser och där en majoritet av respondenterna tillhör målgruppen hbt-personer. Vi vill mena att antalet 400 annonser under perioden 2003-2008 ter sig vara en underrepresentation, då RFSL under enbart en månads period kartlade nästan hälften så många annonser. Kartläggningen visar att förekomsten av män och MtF-transpersoner som annonserar om sex mot ersättning inte är osynlig och bör fungera som empiri som bidrar till ett icke-heteronormativt förhållningssätt till personer som har sex mot ersättning. Det är inte möjligt att säga att denna grupp är osynlig. Det är också stor sannolikhet att vår kartläggning, samt ovan nämnda kartläggningar, är en underrepresentation av personer med erfarenhet av sex mot ersättning. Det beror på att kartläggningar som gjorts endast inkluderat annonser från öppna forum där det klart och tydligt går att urskilja att annonserna syftar till kontakttagande för sexuella tjänster. Många kontakttaganden sker dock inom slutna forum. Detta är något som framkommer i studiens del om unga hbt-personer där samtliga informanter fått kontakt via slutna forum. Vår översikt av omfattningen av hbt-personer med erfarenhet av att få eller ge ersättning för sexuella tjänster ger ingen fullständig bild av hur många dessa personer är, utan kan endast ge uppskattningar om att erfarenheten existerar och återfinns i relativt stor utsträckning. Och detta bland personer som det sällan talas om i offentlig diskussion i ämnet ”prostitution”. Förekomsten av andra aktörer än enbart kvinnor som säljer sex till män är ett faktum.

Forskning visar att det genomgående är en större andel ungdomar som är icke-heterosexuella och/eller transpersoner som har tagit emot ersättning för sex i jämförelse med övriga ungdomar. Flera studier indikerar att fler unga killar än unga tjejer har erfarenhet av sex mot ersättning. Denna uppgift ger emellertid inte alltid kunskap om deras självdefinierade sexuella identitet, beroende på vilken mätmetod som använts. En del studier frågar dock om attraktionsmönster till olika könsidentiteter hos respondenter som uppgett att de sålt sex, som kan innebära att respondenterna ingår i hbt-gruppen. Fler unga personer med erfarenhet av sex mot ersättning har angett attraktionsmönster till samma könsidentitet som de själva har, jämfört med personer som

20. Utvärderingen kodar dock inte sexuell identitet eller könsidentitet, vilka kan tyckas vara av relevans att inkludera.

inte har fått ersättning för sex har gjort. Detta indikerar också en större andel unga personer med icke-heterosexuell identitet bland personer som sålt sex. En del undersökningar indikerar även att ett flertal tjejer som har erfarenhet av sex mot ersättning identifierar sig själv som bisexuella. Liksom bland ungdomsgruppen i övrigt tyder de kvantitativa resultaten på att det också bland hbt-personer är en större andel killar än personer med andra könsidentiteter som har tagit emot ersättning för sex.

Hur man ska tolka att flera studier visar att hbt-personer i större utsträckning än övriga som har erfarenhet av sex mot ersättning är inte självklart. En tolkning kan vara att personer som säljer sex tillhör målgruppen hbt-personer. En förklaring till detta är likväl svår att ge svar på (faktorer till varför vissa har sex mot ersättning går att läsa om i kapitlet "Debut"). En annan tolkning till varför det framkommer att större andelar hbt-personer har erfarenhet av sex mot ersättning är studierna som låtit personer själva definiera sin sexuella identitet. Det skulle i sådana fall visa att sexuell identitet i liten utsträckning tidigare efterfrågats. En konsekvens av detta blir att individer inte blir synliggjorda och kunskapen inom fältet blir missvisande utifrån heteronormativa premisser.

DEBUT

Debut

Det finns en mängd olika faktorer som kan bidra till varför en del personer tar emot ersättning för sexuella handlingar. Ibland kan det handla om att någon erbjudit ersättning för sexuella handlingar och tillfrågad person har gått med på det (vilket i sin tur beror på olika anledningar). Den som får ersättning kan själv ha erbjudit att utföra sexuella handlingar i utbyte mot någon form av ersättning. Vissa fall kan det innebära någon form av tvång, där en eller flera eventuella profitörer (en eller flera personer som erhåller en del av den ersättning som ges för de sexuella handlingarna) är inblandade och tvingar en person att utföra sexuella handlingar mot ersättning. I våra möten/kontakter med informanter har vi inte kommit i kontakt med någon som uppgett att denne har erfarenhet av att bli tvingad till att ha sex mot ersättning.

I kapitlet redogör vi för vilken ålder våra informanter var i när de första gången erhöll ersättning för sexuella handlingar, vilka faktorer som våra informanter uppgett har varit av betydelse vid detta tillfälle, samt vilken form av ersättning som de fick. Resultaten som presenteras här är hämtade från de intervjuer som utförts i vuxenstudien. Värt att betona är att debut kan kopplas till en aktivitet som någon börjar med och har avsikt att fortsätta med. Detta är dock inte fallet för samtliga då en del personer endast haft sex mot ersättning vid ett tillfälle. Då kan ”debut” bli ett missvisande begrepp. Debut bör i detta kapitel förstås som första tillfället, och ibland det enda tillfället, någon erhöll någon form av ersättning för sex.

Tidigare forskning

I Ungdomsstyrelsens rapport *Se Mig – Unga om sex och internet* (Svedin, Priebe, 2009) fick ungdomar frågan om de via internet blivit erbjudna eller själva erbjudit att utföra sexuella handlingar mot betalning. Cirka en tredjedel (30,8 procent) uppgav att de fått förfrågning via nätet om sex mot ersättning och 3,3 procent hade själva erbjudit att utföra sexuella handlingar mot ersättning. Det var vanligare att killar både hade fått och gett erbjudande om sex mot ersättning i jämförelse med andra (Svedin, Priebe, 2009).

I flertalet studier uppges internet vara det vanligaste sättet som ungdomar kommer i kontakt med en person som ger ersättning i utbyte mot sex (Abelsson, Hulusjö, 2008; Cyberhus, 2007; Svedin, Priebe, 2009). I Svedin och Priebes studie *Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter* (2004) var resultatet dock ett annat. I den uppgav både killar och tjejer att det vanligaste sättet att komma i kontakt med köpare var genom kompisar. (Svedin, Priebe, 2004) Det näst vanligaste kontaktsättet varierar mellan olika undersökningar. I båda Svedin och Priebes undersökningar och i Göteborgsstudien *I sexualitetens gränstrakter* var det alternativet ”på krogen” (Svedin, Priebe, 2004; 2009). Det var också det näst vanligaste alternativet för killar i Göteborgsstudien (Abelsson, Hulusjö, 2008).

Intervjupersonerna i Göteborgsstudien beskriver att killar som är osäkra på sin sexuella identitet, till skillnad från killar som säljer sex i missbruksmiljöer, är mer aktivt uppsökande och i större utsträckning kommer i kontakt med män via internet och krogen (Abelsson, Hulusjö, 2008). Att många icke-heterosexuella ungdomar kommer i kontakt med köpare via internet bekräftas av resultat från enkätundersökningar. I Cyberhus danska undersökning var det en större andel av de homosexuella respondenterna som angav internet som kontaktväg än övriga ungdomar som ingick i studien, 78,1 procent jämfört med 46,5 procent (Cyberhus, 2007). Även Svedin och Priebe ser samma tendens i sin undersökning från 2009. De menar att resultatet tyder på att internet som kontaktsätt har större betydelse för hbt-ungdomar än andra (Svedin, Priebe, 2009).

Majoriteten av ungdomarna i Internet utanför heteronormen (Gäredal, Nathorst-Böös, 2009) har någon gång blivit erbjudna någon form av ersättning för att ses IRL och ha sex.

Bland studiens informanter

Bland våra informanter varierar åldern gällande första gången som de erhöll ersättning för sex. Ett antal var i yngre tonåren medan några andra var mellan 30-40 år första gången. I *Män som säljer sex till män – kartläggning av tankar och känslor kring att sälja sex* var åldern då de flesta började sälja sex mellan 14-16 år och upp till 20-25 år. En av deltagarna i undersökningen hade inte sålt sex på 10 år. En infor-

mant berättar om första gången hon utförde oralsex mot ersättning: ”12 år gammal och blev erbjuden att sälja en avsugning för 500 kr och då jag gjort det kändes det som att det var så lätta pengar, så det blev mer och mer”. (Kvinna, 19 år) Vidare uppger hon att ”Jag vill ha spänning”. Hon var alltså inte själv den som erbjöd sex mot ersättning men upplevde erbjudandet om ersättning för sex som spännande. Det blev även ett lätt sätt att få pengar på, vilket medförde att hon fortsatte. Hur hon kom i kontakt med den som gav ersättning framgick dock inte i intervjun.

En annan informant berättar om första gången som han blev erbjuden pengar för sex vid fjorton års ålder:

> *Alltså jag kan säga jag har ju hållit på med det här, alltså ändå som jag tycker nu när jag ser det med vuxna ögon så tycker jag att jag har typ sålt sex eller fått utbyte mot sex och fått saker sen jag var 14 liksom. Oavbrutet.* **(Bisexuell man, 33 år)**

Denna person har sedan 14 års ålder oavbrutet, i varierad utsträckning, fått ersättning för sexuella tjänster. Första gången var i samband med att han besökte ett ”gayställe” varpå en homosexuell man erbjöd honom pengar för oralsex. Bland många av våra informanter är det, som tidigare nämnt, inte ovanligt att de haft sex mot ersättning för första gången vid tillfällen i tidigare eller senare tonåren. Vilken kontext som de har befunnit sig i varierar sinsemellan. En informant berättar om första gången som hon fick pengar för sex:

> *Maria: Jag gjorde det första gången när jag var 19 på grund av nyfikenhet och pengabrist. Men jag har alltid njutit av sex med olika personer och det var jag som tog (initiativet). Jag hade funderat på det innan men inte vågat. Första gången var det en obekant person, det var på en fest jag var på.*
> *Suzann: Vad var det som gjorde att du vågade just då?*
> *Maria: Han var väldigt trevlig tror jag, minns inte riktigt.*

I Marias fall var det hon själv som tog initiativet till att sälja sex till en, för henne, obekant person. Hennes beslut påverkades av nyfikenhet, ekonomisk situation och sexuella preferenser och för att situationen hon befann sig i gjorde att hon vågade ta initiativet till något som hon tidigare hade funderat på. Nyfikenhet, ekonomisk situation och sexuella preferenser är teman som återkommer bland vissa av våra informanter. Det är heller inte sällan att dessa tre och ibland fler faktorer samexisterar och påverkar personers beslut om att antingen själv erbjuda sex mot betalning eller anta ett erbjudande från någon som erbjudit ersättning för sexuella handlingar. En annan informant som var i de yngre tonåren första gången hon fick ersättning för sex berättar:

> *Det började med att jag inte fick ekonomin att gå ihop. Då började det med att jag var på Aftonbladets chatt och så börjar man träffa och så ”visa i cam”, så fick man då pengar. Det började med att ladda mobilkortet för då hade man kontantkort, då var jag kanske 12-13, så började det på det sättet.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Efter att ha visat upp sig via web-cam övergick kontakten till att mötas fysiskt för att ha sex. För henne kändes det inte bra efter att ha träffat honom:

> *Jag kände mig äcklig när jag gick hem, jag kände mig jätteäcklig som sagt. Och jag var ledsen, jag tänkte: ”vad fan har jag gjort? Efter att jag hade träffat killen. Jag gick hem, jag duschade flera gånger. Jag gjorde det ju för att jag ville, för att jag behövde, för jag kände mig tvungen. Sedan så fortsatte det. Sedan har det bara fortsatt. Om och om. Och just nu känns det inte konstigt. Jag känner mig inte dum mot min familj heller. Alltså… det är för att jag ska kunna överleva just nu.*

Det är inte ovanligt att vissa personer berättar att de har känt sig äckliga efter att de har haft sex mot ersättning första gången men att det inte alltid är en känsla som består. En del gånger är det inte i huvudsak mötet men den som ger ersättning för sex och de sexuella praktikerna i sig som bidrar till upplevelsen av att känna sig äcklig. En del kan känna sig skamfulla och äckliga just på grund av föreställningar om att sexsäljande i sig är fel och att det är fel sorts sex med äckliga personer som köper sex

(läs mer ingående om liknande upplevelser i kommande avsnitt Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen där stigma i relation till sexsäljande diskuteras mer ingående). En annan informant berättar om sin upplevelse som kan ställas i kontrast till ovan beskrivna:

> *Första gången sålde jag inte egentligen, första gången så var det en som frågade mig över nätet, på QX den här hbt-sidan. Det var en man som frågade mig, varpå jag blev skitförbannad liksom. Sen så insåg jag nog att detta, vad ska man säga, en kul grej, eller inte kul grej men jag hade nyligen kommit hem från en resa och hade inte något jobb då. Och så tyckte jag 'ja, men ok. Ingen behöver veta det, det är ju bara en kul grej'. Det var en som frågade mig om han fick fota mig i sexuella poser. Så jag svarade ja på det. Men sen så blev det inget av med det men någon månad senare så fick jag en liknande fråga av nån annan och då var jag väl ungefär 20 år då, jag är inte helt säker. Och då kom han egentligen hem för att fota mig men det blev mer, eh, han, [skratt] det här är lite udda men han ville att jag skulle ta honom med en strap-on helt enkelt. Vilket jag gjorde och det som förvånade mig med det hela var att jag brydde mig inte så mycket. Jag kände mig varken äcklig eller att det kändes roligt eller någonting. Jag kände inte så mycket alls. Och jag tänkte att, då fick jag mer en känsla av 'det var ballt det här, lätt sätt att tjäna pengar på'.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Även denna informant ger uttryck för att sexsäljande kan vara ett lätt sätt att tjäna pengar på och att det snarare var "ballt", till skillnad från tidigare informant som uttryckte sin upplevelse av att känna sig äcklig. En viktig aspekt att ha i åtanke är den åldersskillnad som skiljer dessa två åt gällande första gången de hade sex mot ersättning, som kan vara av betydelse för upplevelsen av att sälja sex. En annan informant berättar om när han var cirka 15 år och tjatade på sin kompis, som själv sålt sex, att han ville tjäna en femhundring och därmed blev presenterad för en som ville betala för sexuella handlingar:

> *… eller som jag då tjatade på att jag ville, jag ville tjäna en femhundring liksom så. Så då tog han med mig hem till någon tjock [arbetstitel] på [stadsdel i Stockholm]. Och jag gick dit och satt och drack någon öl och satt och pratade med honom i soffan i ett par timmar. Sedan ville han in i sovrummet och så skulle man ligga där bredvid och kramas med honom så. Han ville ha lite massage på ryggen och sen låg man bredvid honom och han runkade av mig och jag runkade av honom i 20 minuter. Och så var det klart liksom. Och, ja just det, då blev jag dittagen också på vägen dit av någon 25-årig kille som hade kontakten med den personen. Och han, kommer jag ihåg, han tryckte upp mig i hissen och där på vägen upp och tryckte på stopp-knappen och så ville han liksom "smaka på varan" innan han levererade den. Lite så, då stod han där och sög av mig lite i hissen också. Så att det var… men jag menar jag var ju… jag hade, jag hade inge svårt att få stånd om man säger så liksom. Utan det var ju ändå lite typ spännande, häftigt, busigt också på något vis. Men samtidigt också… den där äckliga personen ville jag egentligen ha att göra med. Inte den första, han var ju vidrig. Och sen den där tjocka tysken han var ju visserligen snäll och så där men luktade inlagd gurka och var liksom stor och fet så det var inte någon hit direkt men… ja. Var inget jättetrauma heller.* **(Homosexuell kille i 30-årsåldern)**

Han introducerades av en kompis som själv sålt sexuella tjänster. I citatet vittnar informanten både om äckel inför köparen och upplevd spänning. Detta visar på de tudelade känslor som kan förekomma i ett och samma möte. Köparna beskrivs båda som oattraktiva samtidigt som han själv inte hade några problem med att få erektion i sitt möte med dem. Som vi beskriver i avsnittet Lust och attraktion återfinns tudelade känslor vad gäller lust och attraktion. Förmågan till att prestera sexuellt kan förekomma utan att för den delen uppleva attraktion inför köparen.

Som citatet ovan visar så kan sex mot ersättning innebära en kombination av att känna äckel mot den/de som betalar för sex, samtidigt som det för vissa upplevs som spännande, häftigt och busigt. De olika känslorna kan samexistera och visar att det inte behöver upplevas på antingen det ena (att känna sig äcklad) eller det andra (att inte känna

äckel) sättet, utan att det kan vara blandade känslor inför upplevelsen. För informanten ovan var det snarare pengar som bidrog till hans ”tjat” om att få kunna tjäna en femhundring genom att sälja sex. Han berättar att pengarna sedan användes till olika nöjen: ”Eh… så att det var ett jättebra sätt att få in lite extra pengar på, om man ville festa till helgen eller spela flipper för pengarna.”

En av våra informanter som i sina tonår använde urinoarer för att kontakttagande för sex berättar om hur han erhöll ersättning efter slutförandet av de sexuella praktikerna:

> *Sven: Och första gången jag fick ersättning för det var en man i min ålder då [skratt] numera då alltså. En 60-årsgubbe då, och han bara stack till mig en tia. Och sen liksom, ja. Sen blev det väl liksom bara så.*
> *Suzann: Minns du första gången som du fick ersättning?*
> *Sven: Ja, jag blev jättepaff liksom. Tänkte ”ja, vaddå för?”.*

Det var inte något som han hade planerat och han ställde sig frågande inför de pengar som han fick. Detta kan kategoriseras som ett opportunistiskt sexsäljande, där planer på att sälja sex inte har funnits hos den som fick ersättning. Denna form av tillfälle första gången som en person säljer sex kan appliceras hos ett flertal av våra informanter där ”debuten” inte inneburit att de planerat att sälja sex. Ett opportunistiskt tillfälle kan för en del innebära en ”inkörsport” för en fortsatt sysselsättning med att sälja sex.

Snabba pengar

Pengar är en de vanligaste och viktigaste skälen till att börja sälja sexuella tjänster i våra intervjuer. Det handlar dels om att få pengar till hyra och uppehälle och dels om att få en guldkant på tillvaron. För vissa var behovet av pengar det centrala och det absolut mest viktiga: ”Jag var bara ute efter pengarna, och man förhandlar oftast om pengarna… beroende på hur svårt det är att få en kund och i vilket behov du är av pengar”. (Kvinna, 19 år) Sexsäljandet beskrivs av några informanter med bland annat termerna ”snabba pengar” och ”lättförtjänta pengar”: ”Så att det var ju ganska… ja det tyckte jag var lättförtjänta pengar. 5000 spänn för en timmes jobb”. **(Homosexuell man i trettioårsåldern)**

Flera av informanterna säljer sex som ett sätt att skaffa sig pengar till konsumtionsvaror som har varit viktiga för dem. En informant resonerar kring sex mot ersättning som för en kompis till honom var ett sätt att få snabba pengar till konsumtion:

> *Just därför att för många är det ju snabba pengar. Det är verkligen snabba cash. Och det… jag menar jag hade en polare i Berlin där hans mål från början var att köpa en Louis Vuitton-väska. Det var han beredd att sälja sig… ja men så.* **(Homosexuell man, 27 år)**

I intervjun resonerar han vidare om att efter ett första delmål, som kan vara en lyxartikel, kan sexsäljandet efteråt fortsätta rulla på, i och med upplevelsen av den snabba tillgången av pengar. En privat kontaktperson resonerar på liknande sätt:

> *Jag sålde sex vid ett tillfälle när jag bodde i London, jag hade sett ett par skitsnygga skinnkängor som jag bara måste ha och finansierade dem på enbart några timmar.* **(Homosexuell man, 42 år)**

Ytterligare en informant beskriver hur han under sina tonår, då han hade sex mot ersättning, använde pengarna till att exempelvis bekosta ett par byxor:

> *Och så blev det så då att jag använde det då liksom för att finansiera till exempel byxinköp som jag nämnde, stereoinköp som jag gjorde på det viset också då va.* **(Homosexuell man, 62 år)**

En annan informant gör jämförelsen med att jobba extra med sitt huvudsakliga arbete, där hon menar att sex mot ersättning kräver mindre ansträngning än att behöva jobba extra:

> *Istället för att jobba extra vid sidan om som jag gjort tidigare och liksom jobba bort nästan varje helg på extrajobb så kanske jag gör det här ett par gånger i månaden och så tar det mig… vaddå tre-fyra timmar och jag har lika mycket som att jobba bort varenda helg. Sen jag började med det här så behövde jag inte jobba hela tiden.* **(Bisexuell kvinna, 35 år)**

Vidare berättar hon att pengarna från sex mot ersättning bland annat kan användas till resor eller något inköp till hemmet, något som hon beskriver i termer som att ”unna oss att göra saker.” Detta kan jämföras med de informanter som i detta avsnitt beskriver ersättningen som sätter en extra guldkant på tillvaron.

> *Och det är verkligen så, vill vi göra någonting då blir det att ’ja, men då jobbar vi lite extra med det’. Så kan vi unna oss att göra saker. Ut och resa eller om man ska köpa någonting extra stort hem eller… Ja men sådana där extrautgifter.*

Kombinationen spänning, nyfikenhet, sex och ersättning

Medan det för somliga har varit ersättningen som varit den huvudsakliga anledningen till att ha sex mot ersättning, kan det för andra mer handla om att testa sina känslor och upptäcka något nytt. Sexuellt utforskande och sökande efter spänning och äventyr är faktorer som återkommer i forskningen om varför personer börjar sälja sexuella tjänster. Sökandet efter nya upplevelser för att kunna utvecklas, att leva ett gränsöverskridande liv och upplevelsen av bekräftelse genom sexsäljandet återfinns hos flera forskare (Björndahl, 2010, Eriksson, Knutagård, 2005). En av våra informanter talar om sin debut som ett sätt att ”… testa mitt eget känsloliv och lite upptäckarglädje på något sätt.” (Homosexuell kille, 50 år) Detta skedde i 40-årsåldern och var något som han hade funderat över en längre tid. Han berättar om att det kändes spännande:

> *Jag hade väl till och från i min vuxna tid reflekterat över vad man gör för pengar, hur man utsätter sig för olika prövningar och att i det här fallet skulle kunna vara så att kombinera nytta med nöje. På något sätt. Att det kändes inte som… det kändes mer spännande än som att göra våld på mig själv.*

Samtidigt var ersättningen av betydelse vid första tillfället som han sålde sex, då hans ekonomiska situation inte var så bra. För honom blev det en

kombination av att uppleva spänning samt att erhålla ersättning som gynnade honom ekonomiskt. Ytterligare en informant talar om liknande motiv när han började som eskort vid 25 års ålder:

> *Så jag åkte ner till [asiatiskt land] och så blev jag vän med två eskorter där. Och sedan blev jag så nyfiken på det sättet att leva, just det där att kunna tjäna pengar på sex och att kunna få resa runt. Få resa, träffa inspirerande människor. Och få utforska sig själv också, sexuellt, det var en viktig del. Jag tror nog att det utlösande var att jag dels behövde ett äventyr och att bara komma bort. Och så var jag väldigt nyfiken på hur det här funkade och allting. Och så insåg jag snart att för mig personligen så blev det väldigt… eh… i början så var det väldigt väldigt positivt.* **(Homosexuell kille, 27 år)**

Anledningen till att han började sälja sex påverkades av hans behov av äventyr och att komma bort ifrån en, som han beskriver det, slentrianmässig tillvaro i Sverige. Han beskriver även att hans ekonomiska situation var av betydelse gällande vilken omfattning som han arbetade som eskort:

> *Det gick i perioder där. Det var ju inte så jävla lång period, det sträckte sig liksom över ett år. Äh, det var väldigt mycket periodvis. Det kunde vara allt ifrån varannan dag till varannan gång i veckan eller något sådant. För mig var det nog bara ekonomiskt. Kände man att man hade tillräckligt fanns det ingen anledning.*

En annan informant berättar också om den ekonomiska situationens inverkan på frekvensen av att ha sex mot ersättning:

> *Det är självklart också beroende på hur ekonomin ser ut. Om jag har ordentligt eller OK med pengar så kanske det inte är det första jag tänker på. Men om det dyker upp när man vet att det är lite kärvt då kan man ju, tycker jag att jag kan försöka i alla fall se om det är något lättare eller så.*

Behovet av pengar för stunden var för dessa informanter en bidragande faktor till i vilken utsträckning som de sålde sex för pengar.

Det gemensamma temat om att ha sex mot ersättning på grund av spänning, nyfikenhet och sexuellt kontaktsökande är något som flertalet av våra informanter talar om:

> *Det är väl spänningen. För alltså dels det och sen allt runtomkring. Det ringer någon väldigt kåt man liksom och bekräftelsen är jättestor. För mig som transsexuell, det var det helt nytt liksom.*

Informanten ovan betonar bekräftelsen specifikt kopplat till henne som transsexuell. Att bli bekräftad i den självupplevda könsidentiteten återkommer som tema bland studiens transidentifierade respondenter. Denna bekräftelse är något som kan kopplas till ökad självkänsla (detta diskuteras mer utförligt i "Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen"). En av våra äldre informanter ser anledningen till sex mot ersättning som ett sätt att få tillgång till sex:

> *Jag ville liksom bara ha, ja, jag var ju egentligen bara ute efter sexet så att säga då. Det var bara det som jag var ute efter då. Och idag liksom 'ja, men va fan? Jaha, så gjorde man på den tiden'. Det var så man sökte sexkontakter på den tiden helt enkelt. Sen att de stack till lite pengar, ja det var bonusen egentligen då.* **(Homosexuell man, 62 år)**

En annan informant berättar om att hon föredrar arbeten som för henne är stimulerande och omväxlande, vilket hennes jobb som strippdansös innebar. Detta i relation till hennes nyfikenhet inför att strippa kan liknas vid en form av spänningssökande:

> *Nu kanske jag är en sådan person som blir uttråkad fort. Eh… som tycker att det är kul med stimulerande arbete. Så att variation och omväxling förnöjer.* **(Queer kvinna, 41 år)**

Temat spänning återkommer bland männen i *Män som säljer sex till män*. En informant talar om själva handlingen som innebär att sälja sex upplevs som något lite farligt och förbjudet vilket ger en extra kick:

> *Att göra saker som är, enligt andra, oacceptabelt beteende ger samma känsla som att göra något som är förbjudet. Det ger en kick bara för att jag vet att jag inte får. Det är en adrenalinkick som gör att man känner sig pigg, vaken och glad.*

För honom bidrar handlingen, som enligt omgivningen anses vara oacceptabel, till upplevelsen av spänning och kicken som han får. Om handlingen i sig inte skulle vara förbjuden (köpa sex är förbjudet medan att sälja sex är lagligt) skulle det enligt en annan man i studien kanske inte upplevas på samma sätt: ”Det här att någonting är lite förbjudet kan ju utgöra en lockelse, vore det inte förbjudet så kanske det inte ens skulle vara lika intressant.” En av männen kopplar spänningen till erfarenheten av en ny upplevelse, samtidigt som han i förväg visste vad som väntade honom: ”Det var spännande och väldigt pirrigt. Det var någonting jag aldrig hade gjort och jag visste vad som skulle vänta mig.” Citatet indikerar att han redan innan mötet kommit överens om vad som skulle ske i mötet med kunden. Att i förväg bestämma vad som ska ske i mötet är ett genomgående tema bland männen i studien.

Även om den primära anledningen inte alltid är behovet av pengar så är det en återkommande bidragande faktor hos flertalet av våra informanter. Det är dock inte alltid den enda faktorn som bidrar till att en person börjar ha sex mot ersättning. Flertalet informanter talar om upplevelsen av spänning med att ha sex mot ersättning. Som en informant nämnde ovan så var pengarna snarare ett behov som uppstod efter en tids sysselsättning med att arbeta som eskort, och den primära anledningen till att börja handlade snarare om äventyrslust. För honom skedde en förskjutning från vilken den huvudsakliga anledningen till hans sexsäljande från början var; äventyrslusten förändrades till i vilket behov av pengar han var.

Bekräftelse

Somliga som säljer sex upplever en bekräftelse av detta. Sexsäljande fyller i vissa fall en funktion: att bejaka sin könsidentitet (Garofalo, et al, 2006). Det är tydligt i de intervjuer vi har gjort med transpersoner att bekräftelsen av den upplevda könsidentiteten har en mycket viktig funktion i varför de börjat och fortsätter säljer sexuella tjänster.

> *Bekräftelsen är jätteviktig för mig som transsexuell, det var något helt nytt liksom och folk som faktiskt tycker det är väldigt intressant och spännande och attraktivt liksom. Så att bekräftelsebiten var, wow! Och detta fick mig att må mycket bättre, alltså i min situation. Så prostitutionen har hjälpt mig, faktiskt. [skratt] Kan jag säga.*

En informant berättar om sin upplevelse av första gången han blev erbjuden pengar för att utföra oralsex. Detta gav honom bekräftelse på hans könsidentitet vilket i sin tur har stärkt hans självkänsla:

> *Första gången var det inte så att det kändes dåligt, nä, jag blev väldigt glad över att han såg mig som kille. Det blev en väldigt positiv upplevelse. Jag var ute på ett ställe i (större skandinavisk storstad) och så träffade jag – alltså på ett gayställe – och sen så träffade jag en man. Jag tyckte det var så kul för att han såg mig som kille. Att jag passerade så bra. Och då… ja, så erbjöd han mig pengar för oralsex. Jag har ju aldrig känt att jag är speciell liksom, i och med min transidentitet så hör ju den också ihop med min sexuella identitet. Att jag känt att det varit väldigt svårt att vara med män för jag känner att, ja, vad är jag då om jag jämför mig med en bio-man liksom? Att det kan kännas jobbigt så där. Så jag tror att det var ändå liksom en schysst bekräftelse. Att få från honom. Och att jag också hade en kontroll på något sätt över honom och hans manlighet och sådana saker. Eh, men det var första gången och det var inte så att det kändes, nä, jag blev väldigt glad över att han såg mig som kille. Liksom, det var en väldigt ung kille. Nu kan jag ju se på det på ett annat sätt liksom, att han inte var riktigt frisk men, men då blev det en väldigt positiv liksom upplevelse. Mellan 14 och 17 så liksom hände det ju att jag vid vissa tillfällen liksom var med homosexuella män. Liksom för att få pengar eller för att få någon slags kick i mitt själv, liksom självkänsla. Att jag är också en man liksom.*

För den här transsexuella mannen spelade bekräftelsen av hans könsidentitet en avgörande roll första gången som han erhöll pengar för sex. Genom att bli uppfattad som det kön som han identifierade sig som fyllde detta en bekräftelse hos honom. För honom blev debuttillfället en positiv upplevelse i och med att han blev sedd som kille. Samtidigt upplevde han kontroll över situationen, som informanten beskriver som kontroll över köparens manlighet (detta tema återkommer mer ingående i "Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen").

Att någon gärna har sex med en kan i sig ge bekräftelse på att man är attraktiv. När det dessutom är någon som är beredd att betala pengar för det, så förstärks den känslan: "Att vara ett sexobjekt, det är en egotripp i det. Att någon som kanske är betydligt yngre än en själv är beredd att betala för att ha sex med mig, det är en tydlig bekräftelse". (Informant från Män som säljer sex till män). Bekräftelse är ett återkommande tema bland ett flertal: "Att sälja sex får mig att känna mig fysiskt attraktiv, ungefär som när jag sportar". En annan informant berättar att han uppfyller de krav som många kunder har: "Kunderna är alltid ute efter en slät och smal kille med platt mage. Jag är en sådan person som kunder förväntar sig att träffa". Citaten visar på hur bekräftelsen ofta kopplas till kroppsliga ideal som männen på olika sätt förhåller sig till. De kroppsliga idealen står ofta i relation till de specifika krav som en del köpare har på vissa kroppar. Genom att uppfylla kraven på fysisk karaktäristika blir detta en bekräftelse hos vissa av männen.

En del av männen berättar istället om känslor som irritation och olust när köparen endast ser säljaren som ett objekt eller inte visar omsorg: "Det känns konstigt att bli behandlad som ett objekt. När de inte vill umgås och de inte ens vill säga hej. Bara komma och göra vad man ska göra och sedan gå därifrån". Här blir upplevelsen negativ då känslan av ett respektfullt bemötande inte efterlevs från köparens sida. Det kan också skapa en känsla av genans, när köparen inte har något intresse av säljarens fysik, då säljaren samtidigt ser sig själv som ett sexobjekt.

Betydelsen av ersättning

Ersättning för sexuella handlingar kan ha olika betydelse för olika personer. En del beskriver

ersättningen som ett sätt att få den vardagliga ekonomin att gå ihop, då övrig inkomst inte räcker till medan andra använder ersättningen till diverse nöjen. I vår delrapport *Män som säljer sex till män – kartläggning av tankar och känslor kring att sälja sex* (2010) beskrivs ersättningen ha vitt skilda betydelser för männen. Medan 250 kronor för oralsex för någon innebar skillnaden mellan att kunna behålla bostaden och att bli vräkt, kunde 250 kronor för ett samlag för någon annan mest vara en symbolisk summa utan någon egentlig ekonomisk betydelse.

Bland våra informanter har den mest framträdande ersättningen bestått av pengar. Det som ibland har varierat bland våra informanter är till vad pengarna används till. För många av studiens deltagare har ersättning för sex inte varit den enda inkomsten. En del har använt ersättningen som ett komplement för att ”dryga ut kassan” när övrig inkomst inte varit tillräcklig. Det kan handla om ett studiemedel som inte räcker till i relation till den levnadsstandard som personen ifråga har, eller att inkomsten från ett ”vanligt” jobb inte upplevs vara tillräcklig för att kunna uppnå en viss levnadsstandard. Levnadsstandarden kan i sin tur variera personer sinsemellan. En del benämner det som att de har en levnadsstandard med vardagliga utgifter som behöver betalas (så som hyra, mat, nöjen etc.), medan andra beskriver ett liv som består av det där lilla extra som sätter guldkant på tillvaron. Ersättningens storlek påverkas i sin tur av vilka sexuella tjänster som utförs. Flertalet av våra informanter talar även om vilken inverkan ersättningens storlek har på i vilken utsträckning som de har haft sex mot ersättning.

För många av männen i *Män som säljer sex till män – kartläggning av tankar och känslor kring att sälja sex* (2010) var inkomsten från sex mot ersättningen inte den huvudsakliga inkomstkällan. Bland de huvudsakliga sysselsättningarna som männen uppgav kan nämnas sjuksköterska, högre chef på statlig myndighet, fabriksarbetare, musiker och studenter. I *Handlar det om val?* (2010) uppger 11 procent av respondenterna att de har inkomster från sexförsäljning som huvudsaklig sysselsättning/inkomst. Den näst vanligaste inkomsten utöver den från sex mot ersättning, i samma studie, var CSN-studiemedel, 22 procent angav detta (vilket ger indikationer på en större andel unga personer som säljer sex)[21]. Den mest vanligt förekommande sysselsättningen utanför sexförsäljning angavs vara hel- eller deltidsarbete, vilket 35 procent av respondenterna hade angett. Vi kan, bland våra informanter, se liknande resultat vad gäller övrig inkomst och sysselsättning utöver sexsäljande[22].

I det här avsnittet ger vi exempel på vilken ersättning som våra informanter har fått, vilken betydelse den har haft, vilken funktion som den har fyllt för deras situation vad gäller bland annat socioekonomisk status samt vilken betydelse socioekonomisk status kan ha för en person som säljer sex. Avsnittet lyfter även informanters syn på ersättningen i förhållande till vilka ”tjänster” som de utför; huruvida om de anser pengarna vara värt sysselsättningen.

I *Män som säljer sex – kartläggning av tankar och känslor kring att sälja sex* (2010) bestod ersättningen för att sälja sexuella tjänster oftast av pengar som i sin tur gav möjlighet till ett lite bättre liv. För männen var pengarna en resurs för att må bättre, oavsett om pengarna användes till att köpa sig en guldkant på vardagen, att ha råd med lägenhetshyran eller om ersättningen gick till att hjälpa syskonbarnen med högskolestudierna. Någon menade att pengar ger en möjlighet till att känna sig finansiellt oberoende och självständig, speciellt om man studerar eller är (tillfälligt) arbetslös. Nedan följer några citat från männen i studien:

> *Pengarna är som extra plus i livet, som den bonus en fotbollspelare kan få om de gör bra ifrån sig och kanske bli förflyttade till bättre klubbar. Det är jag som belönar mig själv, det känns mycket positivt och ger självförtroende och gör mig ekonomiskt oberoende.*

> *Jag köpte saker utan att vara så ekonomiskt sinnad och se vad det skulle få för konsekvenser. Pengarna var som ett lim som höll ihop saker som skulle ha gått helt åt pipan annars.*

21. Liknande resultat framkommer i Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen.

22. Detta beror delvis på att vi rekryterade ett antal informanter från de som svarat på enkätundersökningen som ligger till grund för “Handlar det om val?”. De flesta har dock inte rekryterats den vägen.

> *Jag försöker ju finansiera mina syskonbarns studier, du får inte gratis böcker för att gå och sätta dig i skolbänken i en högskola. Jag är riktigt stolt över vad jag gör åt dem. Jag har alltid sagt åt dem att plugga, ha en utbildning och jobb. Så att jag samtidigt skulle vara lugn för att de inte ska hamna i sexbranschen eller sälja knark till exempel, vilket de flesta hamnar i.*

Ovan nämnda citat ger exempel på olika betydelser som pengar kan ha för de olika informanterna. För en informant ger pengarna bland annat ökat självförtroende och bidrar till ekonomiskt oberoende. För informanten i det andra citatet exemplifieras pengarna som något som fick hans vardag att gå ihop, då det går att tolka hans uttalande som att han spenderade pengar på saker trots att han egentligen inte hade råd. Pengarna fungerade då som en resurs för att klara av ekonomin. Skulle denna resurs ha tagits bort skulle det, som han beskriver det, ”ha gått helt åt pipan”. Den tredje beskriver också hur han använde pengarna för att uppnå mål som för honom var angelägna. Genom finansieringen av hans syskonbarns studier finner han en stolthet.

En av de informanter som RFSL intervjuat berättar om hur studiemedlet på 1000 kronor inte räckte till, och att sex mot ersättning blev ett sätt för henne att få råd med olika utgifter under gymnasietiden:

> *Mikaela: Det var när jag bodde själv på gymnasiet efter ett tag så – där räckte inte studiemedlet däremot – så då tyckte jag det funkade ganska bra att dryga ut ett studiebidrag på 1000. Så då går det liksom inte ihop 100 procent. Och… ja, det var väl liksom det. Det fanns ett behov att fylla. Och då tyckte jag att det här är någonting som jag kan lösa, och sen så har man ju inte som ung någon koll på riktigt vilka andra typer, jag menar bostadsbidrag hade jag ingen aning om liksom förrän jag blev kanske runt 19-20. Och liknande biståndsformer som jag kanske hade rätt till. Det enda jag visste var att mina föräldrar hade försörjningsplikt men jag hade någon så här fix idé att jag ville klara mig själv typ.*
> *Jonas: Och då använde du pengarna till att betala hyra?*
> *Mikaela: Ja, alltså vanliga saker du vet. Elräkningen, hyran… mat.*

Jonas: Mm.
Mikaela: Inträde till krogen någon gång. Alltså vanliga saker. Bara för att ha den där vanliga normala levnadsstandarden.
Jonas: Mm. Vardagsinkomst?
Mikaela: Ja, men precis. Jag gjorde ingenting exceptionellt konstigt och jag undvek aldrig att göra något exceptionellt konstigt utan jag levde som alla andra studenter. **(Definierar inte sin sexuella identitet, kvinna, 22 år)**

Ersättningen använde hon till vardagliga kostnader, så som boende, räkningar, mat och nöje, vilka hon beskriver tillhör en normal levnadsstandard. För detta behövde hon sälja sex ungefär en gång i månaden. Ytterligare en informant talar om behovet av pengar under sin tid som student: ”Man är ju student liksom, man har inte mycket pengar och detta blir enkla, lätta pengar liksom.” (Homosexuell man, 21 år). Han uttryckte också en ovilja inför att be sina föräldrar om pengar, vilket indikerar en vilja att vara självständig och att klara sig själv.

Medan några berättar om behovet av pengar för att ha råd med ”vardagsutgifter” ger kommande informant exempel på när inkomsten från sexsäljandet användes till bland annat nöjen:

… eller det är inte det att jag har livnärt mig på (att sälja sex) till 100 procent utan det har varit som ett litet extraknäck kan man ju säga liksom. För att jag inte har haft tillräckligt bra med pengar. Ofta har pengarna enbart spenderats på festande och kläder och kanske lite lyxkonsumtion. **(Homosexuell kille, 30-årsåldern)**

Att få råd med festande, kläder och tillgång till lyxkonsumtion kan för vissa fungera som identitetsstärkande. Detta är något som informanterna talar om i Inger Björne-Fagerlis studie *Två manliga prostitutionskarriärer* (2003). Männen i studien använde sitt uppehälle inom prostitutionen främst på grund av pengar och spänning men även utifrån en önskan om att inte vara som alla andra. Pengarna möjliggjorde ett liv i lyx och kunde spenderas på stan. Pengar från att sälja sex blev ett av ”medlen för att nå ett eller flera delmål” (Ibid, s. 39). Pengar kan upprätthålla en social status och fungera som maktredskap, genom bidragandet till en levnadsstandard som många andra inte har råd med: de kan festa, bjuda laget runt, upprätta kontakter och kanske bli ”någon”. Teman om hur pengar kan stärka en identitet återkom hos några av våra informanter. Liknande motiv återkom också hos våra informanter där några talade om möjligheten till att kunna konsumera varor eller ha lite extra kul. Nedan följer några exempel på citat som ger uttryck olika användningsområden för ersättningen:

Jag har alltid älskat dyra och vackra saker, och min familj har alltid haft det gott ställt, men mycket vill ha mera sägs det. Jag tycker inte att det jag gör är äckligt eller billigt utan det gör jag för att unna mig saker. **(Homosexuell man, 24 år)**

[skratt] Jaa, vad använder jag dem till? Inget viktigt egentligen. Det är inte så att jag verkligen behöver dem. Utan det är mer, lite extra fest kanske eller så här. Alltså inget viktigt. Jag vill bara ha mer kul helt enkelt. **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Man har råd med materiell lyx utöver det vanliga. Alltså kanske göra det man inte har råd med annars. Då känner man sig fri och oberoende från den tråkiga, ensidiga, dystra och repetitiva vardagsrutinen. **(Informant i *Män som säljer sex till män*)**

Att ha sex mot ersättning för att kunna unna sig lite extra vardaglig lyx kan innebära att behov av ersättning från sexsäljande kanske inte är lika stort som det kan vara för dem som har det som sin enda inkomst. För en av våra informanter var sexsäljandet hennes huvudsakliga sysselsättning varifrån hon hade sin primära inkomst. Hon hade sitt sexsäljande som jobb och angav som motiv att hon behöver pengar, precis som alla andra människor som arbetar för att de behöver pengar:

Alltså det… jag, det kan jag säga rakt av, jag jobbar därför att jag behöver pengar. Precis som alla andra människor, man arbetar för man behöver pengar liksom. Och det är ett jobb. **(Bisexuell kvinna, 38 år)**

Hon talade också om nackdelen med att inte ha möjlighet att spara de pengar som hon tjänar på sitt arbete, vad gäller främst pensionssparande. Därför sparade hon av de pengar som hon tjänade i sitt jobb.

En kvinna talar om sitt sexsäljande som ett sätt att dryga ut kassan och där ersättningen endast bestod av pengar (när hon säljer sex så har hon alltid med sig sin partner i möten med de som köper sex av henne). Den huvudsakliga anledningen till sex mot ersättning var ekonomisk och att sälja sex var ett sätt få mer tid över på helgerna, istället för att ha ett annat extrajobb som krävde fler arbetstimmar:

> *Jonas:… den huvudsakliga anledningen till att ni säljer, eller att du säljer sex?*
> *Sandra: Jag skulle säga ekonomi. Istället för att jobba extra vid sidan om som jag gjort tidigare och liksom jobba bort nästan varje helg på extrajobb så kanske jag gör det här ett par gånger i månaden och så tar det mig, vaddå tre-fyra timmar och jag har lika mycket som att jobba bort varenda helg. Sen jag började med det här så behövde jag inte jobba hela tiden.*
> *Jonas: Mm. Så det är ett sätt att dryga ut kassan?*
> *Sandra: Absolut och det är verkligen så, vill vi göra någonting då blir det att "ja, men då jobbar vi lite extra med det". Så kan vi unna oss att göra saker.*

Pengarna användes till extrautgifter som uppstod om hon och hennes partner ville unna sig något extra när de ville ut och resa eller köpa något extra till hemmet. En annan informant talar också om ersättningen som en form av tillskott. Under den period som han sålde sex berättar han dock att han hade dålig ekonomi och att pengarna faktiskt var av betydelse:

> *Mårten: Nej, det var väl bara några hundra per gång liksom. Det var inte särskilt mycket. Kommer inte ihåg faktiskt, jag har förträngt det. Där ser ni hur människor är komplexa. Är man ute efter pengar så glömmer man av vad det var. Jag vet inte, 350 spänn eller så där. Ja. Och det var nödvändigt med tiogångerskort så det blev några summor. [skratt]*
> *Suzann: Så det var inte så att du använde just de här 350 kronorna till något speciellt? Eftersom du hade annan inkomst också?*
> *Mårten: Nja, jag hade dålig ekonomi så det spelade roll faktiskt kommer jag ihåg. Så att… nej det var inte så att, jag vet inte hur man skulle lyckas sälja sex till män och kunna försörja sig på det faktiskt. Men det är väl så prostitution ofta ser ut, att det är nåt tillskott.*

Till vilken grad som denna ersättning påverkade hans vardagliga uppehälle framgick inte. "Dålig ekonomi" kan också variera från person till person och är avhängig den levnadsstandard som en person är van vid. Informanten ställer sig frågande till huruvida det skulle vara möjligt att försörja sig på att sälja sex till män.

Ersättningen för en del informanter har inte endast bestått av pengar. En kvinna berättar om att hon fick en lägenhet som betalning. Mannen som köpte den till henne var noga med att poängtera att han inte köpte sex, utan att lägenheten och övrig ersättning som hon erhöll från honom var gåvor som hon fick:

> *Så betalade han min lägenhet. Och ja… han var väldigt noggrann med att säga att 'vi är två vuxna människor, det är en gå… alltså pengarna, det är bara en gåva du får av mig. Det är inget annat. Vi är två vuxna människor som gör det för att vi känner för det. Och du gör inte det för pengarna'. Han var väldigt så noga med att… att han inte köpte sex. Men ja. Alltid, gåva hit och dit. Alltså det var… han använde sig ofta av det.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

För en annan informant har ersättningen bland annat bestått av hormonpreparat vilka han själv föredrar att få som ersättning istället för pengar. För honom är hans transidentitet och önskan om transition/könskorrigering av betydelse för vilken form av ersättning som han får:

> *Suzann: Men ersättningen har både bestått i hormonpreparat och i eh… Ritalina och typ sådana?*
> *Kim: Ja, precis, alltså läkemedel, alltså jag vill inte ha pengar utan jag vill hellre ha människor som har tillgång till droger. Det har varit liksom en sådan grej.* **(Transsexuell man)**

Denna form av ersättning som han föredrog var avhängig hans problematiska bruk av droger (han berättade vid ett flertal tillfällen under intervjun om sitt missbruk av droger). Hormonpreparaten var för honom livsnödvändiga på grund av hans önskan om att en dag genomgå könskorrigerande kirurgi. Preparaten har som effekt att de bland annat ändrar röstläge och kroppsbehåring, vilket för många transidentifierade personer bidrar till en ökad känsla av att tillhöra den egenupplevda könsidentiteten.

Sammanfattning

En del av våra informanter hade sex mot ersättning första gången i tidiga eller sena tonåren, medan andra sålde sex för första gången vid långt högre ålder, exempelvis vid 40 eller 50 års ålder. Ett flertal har också varit i 20-årsåldern. En del erbjöd själva sexuella tjänster mot betalning medan några fick erbjudande om att ha sex mot ersättning. Gemensamt för samtliga informanter är att kontakttagande med dem som ger ersättning för sex sker via internet, som sedan övergår till fysiska möten. Vissa har befunnit sig på en chatt medan andra använt web-cam för att sedan stämma träff i fysisk miljö. När det gäller första gången/debuten skiljer sig kontaktsättet åt. För en del skedde kontakttagandet via nätet medan det för andra skedde i en fysisk miljö; exempelvis på en fest, hemma hos någon, eller genom vänner och ibland i annat land än Sverige.

Viktigt är att se till den mångfald av bakomliggande faktorer till varför vissa personer har erfarenhet av att få ersättning för sex. Dessa faktorer är många gånger avgörande för en persons upplevelser och erfarenheter av sex mot ersättning. Faktorer som kan bidra till att personer har sex i utbyte mot ersättning kan vara specifika motiv till sexsäljande. Det kan handla om pengar (som används till olika ändamål; till droger, konsumtionsvaror, lyxartiklar, vardagliga inköp, hyra etc.), sexsäljande som hobby/extrajobb/reguljärt arbete/självdestruktivt beteende eller för att få kontroll över sitt liv. Det kan, som ovan nämnt, handla om tvång, våld/hot om våld eller en nödsituation (Östergren, 2010).

Den mest bidragande orsaken till att studiens informanter har haft sex mot ersättning har varit den ekonomiska. Ersättningen har främst bestått av pengar men andra former av betalning förekommer också. Pengarna kan användas till olika ändamål beroende på vilken ekonomisk situation eller levnadsstandard en person befinner sig i. För somliga blir pengarna ett medel för att ha råd med räkningar och nöjen. Ersättningen blir ett medel för att ha råd med vardagliga utgifter, men inte mycket mer än så. För andra ger ersättningen en extra guldkant på tillvaron, där pengarna huvudsakligen går till så kallad lyxkonsumtion och nöjen. Pengarna kan i och med detta vara ett statushöjande medel som för vissa innebär ett identitetsbyggande, samt ge möjlighet till att vara självständig och klara sig själv. För vissa av våra informanter är känslan av ekonomiskt oberoende och självständighet en mycket viktig del. I flera fall har personen kunnat lösa situationen exempelvis genom att be föräldrar om hjälp, söka ekonomiskt bistånd, sjukskrivning och sjukpenning från Försäkringskassan men valde ändå att sälja sexuella tjänster för att självständigt kunna försörja sig. Flera av informanterna studerar och att sälja sex var ett sätt att dryga ut studiemedlen.

Pengar som möjlighet till ett bättre liv var också en av förväntningarna som männen hade i studien *Män som säljer sex till män – kartläggning av tankar och känslor kring att sälja sex*. Motiven till att fortsätta med att sälja sex var främst pengar. Även andra studier pekar på pengar som en av de främsta anledningarna till att sälja sex (Borg et al, 1980; 1981). Samtliga respondenter i Lautrup och Heindorfs (2003) studie debuterade på grund av behov av extra pengar, tillfällighet och/eller sexuella fantasier.

Vissa talade också om sexsäljandet som ett substitut för en relation. Detta tema lyftes främst hos männen i *Män som säljer sex till män* där några talar om längtan efter kärlek, förhållande, gemenskapskänsla. Samtidigt finns det en medvetenhet hos flera av männen att sex mot ersättning är något som är avskiljt från ”traditionella” relationer. En av männen menar också att om han ändå ska ha sex med folk så kan han lika gärna ta betalt för det. Citatet visar på resonemanget ”förena nytta med nöje” som för informanten fyller två funktioner: dels att få möjlighet och tillgång till egen sexuell tillfredsställelse utifrån den enskilde individens fysiska behov, dels pengar som fungerar som en resurs.

För en av intervjupersonerna innebar sex mot ersättning ett sätt att få tillgång till de hormonpreparat som han var i behov av i sin önskan om att genomgå en transition. Hormoner har fysisk effekt och bidrar bland annat till mörkare tonläge på röst och kroppsbehåring. Samtliga egenskaper som förknippas med en manligt kodad kropp, vilken var fysisk karaktäristika som han önskade erhålla i och med sin FtM-transidentitet.

I vårt material framkommer att det inte alltid är självklart att sex mot ersättning är ett aktivt taget beslut. Att bli erbjuden ersättning för att utföra sexuella handlingar kan innebära en ”debut” med en aktivitet som den tillfrågade kanske aldrig själv kommit på tanken att erbjuda/utföra. Innebär detta ett aktivt val till att sälja sexuella tjänster? ”Ingången” till att sälja sex påverkas ofta av flera olika faktorer samtidigt. Det framkommer i våra intervjuer att det kan handla om kombinationen av spänning, pengar och bekräftelse.

Den enskilda individens ekonomiska situation har avgörande betydelse för dennes upplevelse av att ha sex mot ersättning. En sämre ekonomisk situation som en person befinner sig i kan innebära att den måste ha sex i stor utsträckning för att ha råd med nödvändiga behov. Behoven kan i sin tur variera från person till person och över tid. För en del, som tidigare nämnts, har ersättningen avgörande betydelse för tillgången till boende, medan den för andra endast har en symbolisk betydelse.

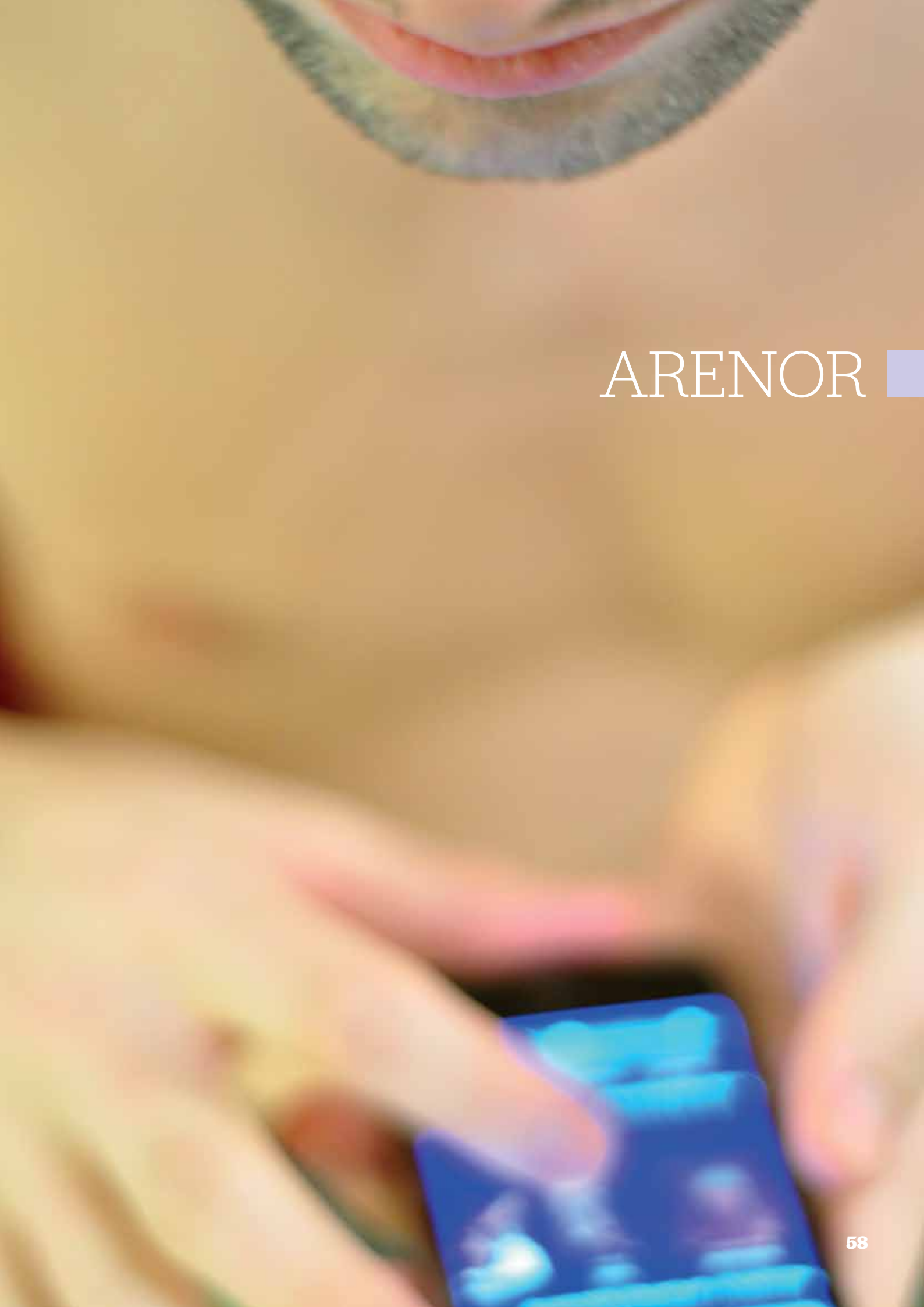

ARENOR

Arenor

Valet av arena och/eller tillgång till en specifik arena är faktorer som avgör hur omständigheterna för en person som säljer sexuella tjänster blir. Den klassiska arenan är i gatumiljö men internet får en allt större roll. I Lautrups och Heindorfs (2003) studie hade internet en stor roll för männens kontakttagande med kunder. Männen etablerade kontakt via chatt, annonsering genom internet/tidningar, bastuklubbar och några via samtliga av dessa. Bimbi (2007) menar att manliga sexarbetare idag främst finns på internetbaserade arenor, chattforum och anslagstavlor via internet som är dagens motsvarighet till gatuprostitution, eftersom det inte kostar något att vara med i dessa, förutom tillgång till dator och abonnemang.

Från enkäten som RFSL gjort tillsammans med Kompetenscenter Prostitution i Malmö om hbt-personer som har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster på nätet framkommer att 70 procent (184 personer) är män. De flesta av dessa, 62 procent, knyter kontakter med sina kunder via chattforum och communites.

Respondenterna i *Handlar det om val?* hittade personer som säljer sex främst via säljarnas egna hemsidor och bloggar samt på annonser på olika sexkontaktssidor.

Internet

En sökning på ordet ”sex” med sökmotorn Google gav drygt 139 miljoner träffar den 18 februari 2003 (Daneback, 2004). En sökning på ordet ”sex” med samma sökmotor 25 februari 2010 ger 514 miljoner träffar.

I vår studie är internet är en av de största och viktigaste arenorna för kontakttagande mellan personer som säljer sexuella tjänster och personer som köper sexuella tjänster. Det finns annan svensk forskning som under 2000-talet kommit till samma slutsats.[23]

Internet är en enorm arena med många olika möjligheter för sexsäljare och sexköpare att söka kontakt med varandra. Det finns en stor mängd olika områden där säljare annonserar. Det kan vara allt från amatörmässiga hemsidor till färdiga annonsportaler för sexsäljare. Vissa sidor har ett explicit sexuellt innehåll men utbjudande av tjänster sker också på sidor med helt annat innehåll men som erbjuder olika former av kontaktmöjligheter eller chatt.

Internet skapar nya sociala kommunikationsmönster och mellanmänskliga relationer. Allt fler är uppkopplade mot internet och spenderar mer av sin tid online. Internet skapar ett stort reklamfönster för en marknad där köp och försäljning från den globala sexindustrin. Här erbjuds även möjligheter att på olika sätt reflektera kring och experimentera med sexuella fantasier och identiteter. På internet

Tabell 8. *Diagram som visar de olika ställen där respondenterna (köparna) hittar personer som säljer sexuella tjänster via nätet. Från Handlar det om val?*

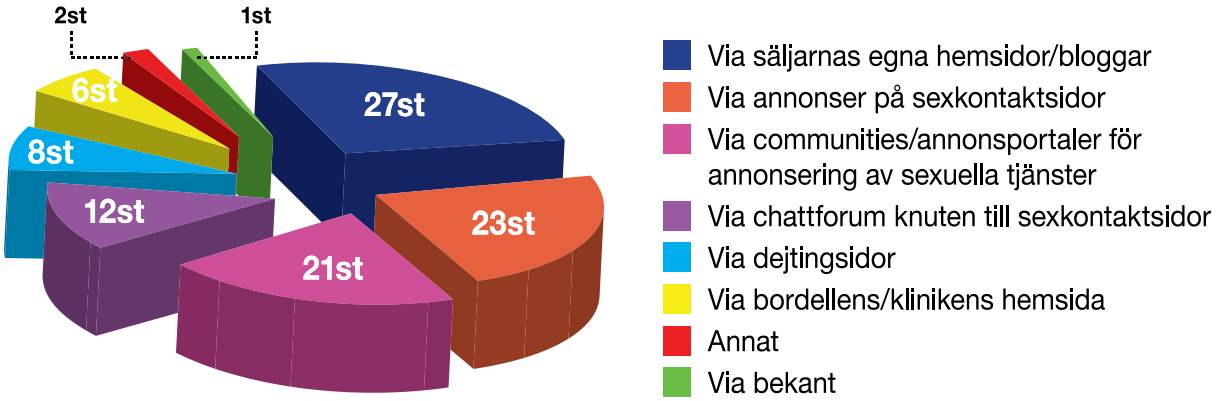

23. Se bland annat Månsson, Sven-Axel & Söderlind, Peder (2004). Sexindustrin på nätet – Aktörer, innehåll, relationer och ekonomiska flöden. Égalité. Växjö.

finns möjligheten att köpa sexuella tjänster lättillgängligt, anonymt utan några större insatser ekonomiskt eller tidsmässigt. Daneback (2004) pekar på svenska homosexuella mäns användning av så kallade gay chat-rooms där experimenterandet med sexuella fantasier och identiteter som individen, under anonyma och relativt skyddade former, kan ägna sig åt på nätet. Dessa inslag kan åtminstone i vissa fall också öppna upp för att realisera tanken på att sälja respektive köpa sex. En av våra informanter som ibland köper sexuella tjänster beskriver skillnaden före och efter internets förekomst: ”Och sen är det datorernas värld. Som lossnade plötsligt. Och hela kontaktnätet slog ju en jättevolt framåt i och med internets ankomst.”

Niclas Olsson från Kompetenscenter Prostitution i Malmö har under ett antal år studerat internetmarknaden och skrivit rapporter i ämnet. Han menar att det går att se nya mönster på nätet efter 2009. Gamla traditionsspärrar har upphört och det har blivit uppluckrade gränser. Tidigare fanns hbt-personer enbart på vissa arenor men nu finns alla på samma internetarenor. Olsson beskriver hur han har studerat annonser på Adoos: ”Av de 37 män som finns på Adoos så är det 14 som inte skriver mer än att de erbjuder sexuella tjänster. 5 riktar sig specifikt mot män och 13 explicit mot kvinnor.” (Fokusgrupp, 2010-03-01).

För samtliga av våra informanter, både köpare och säljare, är den absolut vanligaste arenan för att ta kontakt med varandra internet. En kvinnlig bisexuell säljare av sexuella tjänster berättar:

> *Suzann: Hur brukar kontakttagandet ske med dessa? Är det du eller de som tar kontakt?*
> *Anna: Det är alltid dom som tar kontakt.....*
> *Suzann: Hur sker det? Vi telefon eller internet, eller på annat sätt?*
> *Anna: Till 90 procent internet.*

En manlig homosexuell informant som köper sexuella tjänster berättar också att internet är den vanligaste arenan att få kontakt med personer som säljer sex: ”Det vanligaste sätten där jag kommer i kontakt med prostituerade är internettchatt eller community.”

En av sexsäljarna som tar kontakt via olika internetchatter menar att det vanligaste sättet att etablera kontakt är på internet ”…så att det är nog det vanliga. Jag uppfattar det som ganska vanligt att inte annonsera.”

Informanterna i vår studie nämner att det finns många fördelar med internet. En av de viktigaste är att det finns goda möjligheter till anonymitet och diskretion. Vissa sexsäljare använder sig av många olika arenor på nätet. Här berättar en transsexuell man om hur han går tillväga:

> *Suzann: har du… träffat kunder via internet?*
> *Kim: Mm.*
> *Suzann: Har det då varit via olika community-sidor?*
> *Kim: Ja, det har varit olika community-sidor. Inte jättemycket men, det har jag gjort.*
> *Suzann: Både svenska och utländska?*
> *Kim: Ja, det har varit både svenska och utländska.*
> *Suzann: Har du annonserat eller har personer sökt upp dig eller har du sökt upp personer?*
> *Kim: Alltså jag har inte annonserat så öppet. Men jag kan ha tagit initiativ i en korrespondens liksom. Att man agerat lite underförstått. Ja, så har jag gjort.*
> *Jag kan också ha tagit initiativ så där direkt, fått ett erbjudande liksom. Men då har de också läst min profil, alltså de har förstått.*

Ett tämligen vanligt kontaktsätt bland våra informanter är att själva söka köpare på olika internetcommunities. En 22-årig kvinnlig sexsäljare berättar:

> *Alltså det har varit väldigt mycket via olika communities, chatter och liknande. Ehm… i stil med det. Jag vet ett tag var jag väldigt ofta ute på Aftonbladets chatt. När jag blev kontaktad första gången, då var det på Aftonbladets chatt. De har ju lagt ner den nu men där kunde man träffa många. Alltså… det var egentligen ganska bra på Aftonbladet. Du fick vara liksom anonym.*

Hon berättar vidare att hon inte längre behöver annonsera utan oftast är det cam[24]-chatter som leder vidare till ett fysiskt möte för sex mot ersättning men hon avslutar med att säga ”så allt börjar på nätet”.

En kvinna, 22 år berättar: ”Jag är skitdålig på att bygga hemsidor och bloggar och så där, jag hade aldrig klarat av det. Så att nej det har jag inte utan jag har mer aktivt fått söka efter [köpare]. Och det… det i sin tur har sina fördelar för det är ganska stor skillnad på att bli uppsökt och att söka.” Detta bekräftas också av flera sexköpare som beskriver att de snarare blir kontaktade än att de själva söker upp personer: ”Det är de prostituerade som tar kontakt med mig, inte tvärtom. De vanligaste sätten där jag kommer i kontakt med prostituerade är internetchatt eller community.” (Homosexuell man, 38 år). En av våra informanter fick erbjudande från en 34-årig kille om ”erotisk massage mot ersättning”. Meddelandet löd som följer: “Yes if we have same ideas and r friends i come to meet u and i can be nude c erotic. but no fucking:) ok? i massage u untill u cum. i jerk u off, MAYBE i suck u maybe just jerk u. what do u wana do with me”. Flera av våra informanter berättar att det finns många unga killar som erbjuder sexuella tjänster på qruiser. Här berättar en före detta sexsäljande homosexuell man om att han blir kontaktad av yngre killar (något som flera av de homosexuella sexköpande männen också vittnar om):

> *Sven: De finns på qx.*
> *Suzann: Har du sett att det finns?*
> *Sven: Ja. Jag har blivit erbjuden. Av unga killar.*
> *Suzann: Du har fått erbjudanden?*
> *Sven: Ja.*
> *Suzann: Fast du inte på något sätt har liksom signalerat…?*
> *Sven: Ingenting.*
> *Suzann: …så har du ändå fått?*
> *Sven: På min profil så signalerar jag att jag söker killar, män. Nu är jag så gammal så jag söker både yngre och jämnåriga då. Men när de frågar mig så sätter jag en tydlig gräns och säger: 'nej'. 'Ja, men du kan väl köpa mig ett guldmedlemskap?' 'Ja, men varför då?' 'Ja, men*

24. Cama är ett begrepp för att använda en webbkamera (digitalkamera) via dator. Med denna kan man kommunicera via direktinspelad film via nätet.

så kan vi ha sex' 'Du kan väl betala min mobiltelefon?' 'Varför det?' 'Så vi kan ha kontakt' 'Varför det?' 'Så vi kan ha sex'.
Sven: Och det här handlar om killar i 20-årsåldern då. Det är inte min målgrupp om man säger så.
Suzann: Nej. Men de tar aktivt kontakt med dig?
Sven: Ja, ja visst.
Suzann: Och det har hänt flera gånger?
Sven: Ja, ja, ja. Jag har säkert slängt ut fem stycken från qruiser. Det senaste halvåret. Och jag vet flera av mina kompisar som finns där, de får också sådana erbjudanden. Så visst, man kan nå dem. Du vet var de finns, de finns på qx, de finns säkert på Lunarstorm… och på alla de andra sajterna också. Gaydar och allting, Sylvester. Nu är qruiser den största va, så det är klart och där finns ju då de som både säljer och köper sex naturligtvis.

De flesta sexsäljare som vi har intervjuat berättar att de använder "vanliga communities" som inte är avsedda för försäljning av sexuella tjänster och på vilka det oftast är förbjudet att erbjuda sex mot ersättning. Hur går de då tillväga? Här berättar en 31-årig homosexuell man hur han gör:

Eh, jag har inte ens någon antydan till det. Men om någon skriver någonting… kan jag tycka liksom skriver någon så där ja 'Bosse 43 är på hotell i centralen'. Typ från Skåne liksom, ingen bild på sin sida, ingen information alls och åldern står inte ens och så bara 'tjena, du e sexy dig vill jag… vill du komma till centralen på hotellet?' Och då skriver jag bara så där: 'jaha, men hur mycket får jag då?' liksom. Då svarar han 'Vaddå, ska du ha pengar?' 'Ja men 500 kan du få'. Jag bara: 'Nej men prova med 5000' skriver jag. Och då så får man något fnys tillbaka eller inget svar alls. Lite så. Men det är inte så att jag annonserar eller… har någon agenda att jag ska göra det. Men ibland så får man sådana meddelande som man bara tänker att eh… 'ja, vill du ha det på det viset så fan klart du får betala för det' ungefär. Eh, jag kan väl liksom någon gång skriva så här typ; 'jag söker någon som är generös och äldre' på lite mer anonyma sidor liksom. Och någon har en liten småsexig bild, då kan man tänka sig att här är det någon som mer är ute efter erbjudanden. Och då kan man tänka sig att de har säkert en vanlig sida men så har de den sidan, när de får upp den så kommer gamarna fram lite så.

Det är också relativt vanligt att erbjudanden om sex mot ersättning är mycket subtila. En bisexuell kvinna, 22 år, beskriver hur hon går tillväga på qruiser:

Anni: Jag har en bild på mig själv. Eller jag har några bilder, normala bilder. Till exempel någon ute i naturen och alltså någon så där och där har jag typ bara skrivit 'Här har ni en söt liten skånska. Hör gärna av er' eller 'Vettigt folk hör av er'. Och även om man skriver så så skriver alla. Sen så tar jag dem på min – ja, du hr ju min 'jobbmail'. Där tar jag dem på. för det blir inte riktigt anonymt på QX, det är folk som ändå kan läsa det.
Suzann: Hur kan de avläsa på din sida att du erbjuder tjänster – för du kan ju inte gå ut med det öppet. För QX stänger ju av alla som liksom aktivt marknadsför. Vad har du för knep för att liksom… personer ska kunna se att du… säljer de här tjänsterna?
Anni: Alltså man behöver inte marknadsföra sig så himla mycket på att skaffa nya kontakter.
Suzann: OK.
Anni: Utan man får oftast sexuella, ja sexuella anspelningar i det.
Suzann: Aha.
Anni: Alltså i mail och just nu träffar jag inte så många utan jag har mina gamla.
Suzann: Ah.
Anni: Som återkommer då, regelbundet. När det kommer någon ny så knyter de ofta till exempel: 'intresserad av att tjäna lite pengar?'
Suzann: Ja, just det.
Anni: Och sedan så har det varit någon gång när jag skrivit till exempel skrivit så här 'intresserad av att ses?' och sen har de då lagt till en på msn. Så pratar man vidare. Så ofta lägger man, även om du kanske har en lång dialog med någon du pratar lite så här allmänt med och sedan kommer den in på msn och så pratar man vidare då. Vi börjar prata om sex och lite så här och så fortsätter man.

En av de manliga homosexuella sexköparna i vår studie, 65 år, berättar om hur han går tillväga för att nå sexsäljare:

> *Carl: Jag skriver 'äldre kille söker ung grabb i [landskap]'. Mer eller mindre utbroderat. Oftast relativt vänlig text, 'grabb att ta hand om' eller 'grabb att umgås med'. Och då får jag snabbt ett par tre svar 'jag är 23 bor i [ort bortaget]'. 'Ung kille gillar äldre från [ort]'. Ungefär. Och då skriver jag 'hej vem är du då? Vad trevligt'. Och så säger de 'jag är 23, lång och bra' eller nått. Och så frågar de vem jag är så säger jag 'gubbe 65'. Så där, 'inte så fet' eller nått. Och så frågar man 'vad gillar du då?'. Och så utvecklar man det några gånger fram och tillbaka. Och så frågar killen 'brukar du vara egne…' 'är du generös?'.*
> *Suzann: Ja, just det.*
> *Carl: Ja, för det mesta och då säger jag 'nej, inte särskilt jag är inte speciellt rik'. Då sorterar jag bort dem som hade trott 1000 spänn. Sedan så om då killen är intresserad av att fortsätta förhandla då ger jag honom min msn-adress istället.*
> *Suzann: Just det.*
> *Carl: Och så går vi då dit och jag frågar jag hur mycket han hade tänkt sig. Då säger han 700 kr, 'nej, det har jag inte råd med. Jag är fattig den här månaden'. Så pågår det en förhandling fram och tillbaka ett antal gånger, och dessförinnan försöker man också reda ut var skulle man kunna träffas? Är han långt bortifrån, går det att köra bil, har han bil, går det att komma till mig eller något sådant där. Sedan så går jag ut och pratar med honom i telefon, normalt.*
> *Suzann: Har man förhandlat fram vilka sexuella praktiker som man ska…?*
> *Carl: Ja.*
> *Suzann: Så det är liksom klart i och med det här samtalet också?*
> *Carl: Ja, det styr också taxan. Det finns alltså ett antal killar som annonserar rakt ut - man får absolut inte annonsera sexuella tjänster, då blir man utkastad av någon teoretisk moderator.*
> *Suzann: Ja.*
> *Carl: Alltså det finns ett antal kodord, 'gssöss' står för generös. G bindestreck, s, s, ö, s, s eller någonting sådant där. Då vet man, då ska man plocka fram plånboken om man vill svara på det.*
> *Jonas: Det finns vissa sådana kodord så att om man är inne i det här ser man det tydligare kanske än andra som inte har den erfarenheten?*
> *Carl: Sätt dig på IX och leta efter ord som heter 'gnrörs'. Så hittar du ganska snabbt några stycken men det är en hyfsat omständlig process.*

Anställda som hanterar hemsidorna hos RFSL och QX/qruiser är ofta mycket noggranna med att plocka bort alla användare som misstänks sälja eller vilja köpa sexuella tjänster på grund av kopplerilagstiftningen.[25] Vid samtal med Jon Voss, chefredaktör på QX, så uppger han att de bedriver ett omfattande arbete med att bevaka qruiser. Användare som bryter mot policyn stängs av. Dessa kan dock registrera sig som annan användare och vissa lägger bara upp tillfälliga identiteter som de sedan raderar. Vid allvarligare brottmisstankar lämnas uppgifter ut till polisen både från qruiser och RFSL-chatten[26]. Både säljare och köpare bekräftar att kontakter måste ske dolt för att de inte ska bli avstängda, här är det en 57-årig manlig homosexuell köpare som berättar om sina erfarenheter:

> *Om man råkar försäga sig, använder fel ord eller så, alltså innan man kommer så långt att man har fångat upp den och mail-adresserna har utlämnats då har man åkt ut, och det har ju hänt 74 gånger. För det är ju liksom så, omdömet har man ju inte när man sitter där och chattar med den där. Förstår du vad jag menar? Då åker man ju ut och då spärras möjligheterna för mig.*

För att undvika att bli avstängd flyttas oftast kontakten mellan säljare och köpare över till mobiltelefon, e-mail eller MSN[27]. Vår erfarenhet är att mycket av kontakterna flyttas över till MSN efter en inledande kontakt på något internetcommunity. MSN och flera andra communitys övervakas inte till skillnad från qruiser och RFSL-chatten.

25. Kopplerilagstiftningen finns i reglerad BrB, 6 Kap 8 § och lyder "den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att annan har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, döms för koppleri till fängelse i högst fyra år."

26. Detta gäller alltså endast vid allvarligare brottmisstankar. RFSL lämnar inte ut uppgifter om misstankar om sexköp.

27. MSN Messenger är en tjänst för snabbmeddelanden från Microsoft. Det är en mycket populär chatt i Sverige.

Modellannonser används också som ett förtäckt erbjudande om att köpa eller sälja sexuella tjänster. En av våra informanter berättar:

> *Mia: Nej, jag har egentligen ingen presentationssida alls utan jag bara lägger ut annonser lite då och då när jag presenterar mig i annonsen.*
> *Suzann: Ah, skriver du i de annonserna vad du gör och så?*
> *Mia: Nej för man får inte, alltså sidan tillåter inte att man lägger ut sexuella tjänster utan jag skriver det som en modellannons och sedan så, de flesta som svarar vill ju inte att man ska vara modell för att det är underförstått.*

På vilka internetsidor återfinns hbt-sexsäljare?

På Qruiser, som är en av de största svenska internetsidorna för homo- och bisexuella samt transpersoner framgår det tydligt att kontakttagande bland registrerade användare för prostitution och eskortverksamhet inte är tillåtet. Trots detta, förekommer det att personer annonserar men dessa annonser tas omedelbart bort av forumets administratörer när de kommer till deras kännedom (http://www.qruiser.com/info/policy).

RFSL-chatten är en mötesplats för hbt-personer. Det framgår av sidan att material som är olagligt enligt svensk lag inte är tillåtet på RFSL:s webbsidor. Eftersom koppleri är förbjudet får webbplatsen inte användas för att förmedla prostitutionskontakter. Sidorna får inte heller användas för att söka sexuella eller andra kontakter som är förbjudna enligt svensk lag. Chatten är inte öppen för personer under 15 år. Sedan 2008 måste man skapa en chattidentitet för att logga in till chatten. Det sker genom att man verifierar sitt mobilnummer med ett SMS och sedan registrerar ett användarnamn och lösenord. Detta genomförs för att minska missbruket av chatten och för att kunna stänga av personer som bryter mot riktlinjerna (http://www.rfsl.se/?p=322). Trots detta så har det kommit till vår kännedom att personer inleder kontakter med avsikt att ge eller få sex mot ersättning på chatten. Annonser som misstänks ha en dold agenda av att erbjuda sex för ersättning plockas också bort. Förekomsten av personer som knyter kontakt för sex mot ersättning är inget som är unikt för en del av RFSL-chattens och Qruisers användare, utan detta förekommer även på andra internetsidor med chattfunktioner.

Vi har genom intervjuer med personer som har erfarenhet av sex mot ersättning fått information om att en del sexuella tjänster saluförs och efterlyses via både RFSL:s chatt och Qruiser. Detta görs dock genom privata kontakter via chatt och i annonser används kodord eller så ligger det underförstått i texten. Här berättar en 57-årig sexköpare om hur

han går till väga: ”På RFSL Ja, det är ju liksom om man inte har något att göra så kan man gå där och ’vandra omkring’. Titta vad det är för någon där. Det är främst på ’Knullkontakt’, ’Knullsajten’, och ’QX’ då.”

På sidorna IX.nu, knullkontakt.se, bodycontact.com, knullkompis.se, knullsiten.com och darkside.se finns annonser för dem som söker sexpartners. Genom våra intervjuer har vi fått kännedom om att personer marknadsför sexuella tjänster där och det finns god anledning att anta att flera annonser på dessa sidor också omfattar personer som säljer sexuella tjänster. På dessa sidor framgår ofta att det är förbjudet att lägga ut annonser som omfattar eskortverksamhet/prostitution.

Det finns annonser på de flesta kontaktsidor där sexuella kontakter knyts som med ord och innehåll kan misstänkas vara förtäckta annonser för att sälja respektive köpa sex. Här följer två exempel från olika kontaktsidor där det inte är tillåtet att annonsera om försäljning av sexuella tjänster:

> *Ung passiv kille söker svensk, rik, generös man för mysiga träffar. Jag är 160 svart hår bruna ögon mullig. Jag väntar på ditt svar. Puss*

> *Hej jag är en man i Stockholm på 32 som söker yngre killar för sköna träffar jag är generös mot rätt kille...*

Ordet generös i denna kontext bör tolkas som att det här finns möjlighet för att få ersättning om man svarar på annonsen. En informant talar om hur han använde sig av liknande annonser: ”Ja, annonser. När jag var utomlands så använde jag alla möjliga sådana där. Ja, absolut.” **(Homosexuell man, 25 år).**

Internetsidor där kvinnliga sexsäljare återfinns

Det finns ett stort antal så kallade eskortsidor på internet där kvinnor i Sverige erbjuder sexuella tjänster till män och i vissa fall även till kvinnor. Kvinnor som identifierar sig som homo- eller bisexuella har vi hittat på företrädesvis privata hemsidor där personerna presenterar sig själva och sin verksamhet. Av hänsyn till deras personliga integritet har vi valt att inte redovisa enskilda privata hemsidor. På sidan http://sthlmtjejer.net finns möjligheten att registrera sig för bland annat kvinnor, män, par, gay, lesbiska, transvestiter och transsexuella. Även på http://www.realescort.se har vi funnit kvinnor som presenterar sig som bisexuella. En bisexuell kvinna som säljer sex tillsammans med sin man talar om en av ovanstående hemsidor: ”Vi annonserar och det är Stockholmstjejer.” **(Bisexuell kvinna, 35 år)**

Vid sökningar på internetsidor med kvinnliga eskorter (som i huvudsak säljer sex till män) i Sverige framkommer att en inte oansenlig andel av kvinnorna också säljer tjänsterna ”sex till tjejer”, ”lesbian show”[28] och ”lesbian sex”. Det är betydligt mer sällan som kvinnors sexuella identitet finns med i annonserna i jämförelse med män som säljer sexuella tjänster. Vissa kvinnor nämner dock att de är bisexuella i sina annonser. Ibland är detta till synes en marknadsföring mot par (med en kvinna och en man). En av våra informanter ser också sin bisexualitet som en marknadsfördel: ”Jag får ju fler kunder för att jag är bisexuell men hade jag bara varit hetero så hade jag inte fått lika många kunder att välja bland och därför får jag säkrare och bättre kunder”. **(Bisexuell kvinna, 28 år)**

För att åskådliggöra hur det kan se ut har vi lyft ut några annonser som vi har hittat på nätet. För att värna kvinnornas integritet har vi valt att inte referera till aktuell webbsida utan beskriver istället enbart vilket slags sida och datum då annonsen lästes:

> *”Hej, Sexig och trevlig tjej finns tillgänglig för träffar. Är bisexuell, gör allt för tjejer. Träffar gärna par, även bara kvinnor. Har många leksaker att leka med.”* **(Annons från eskortsida, 100527)**

I kapitlet om vilka sexuella praktiker som erbjuds/önskas från kvinnliga sexköpare så återkommer sexleksaker ofta som en önskad praktik. Här riktar sig personen direkt till dessa med ett sådant erbjudande.

28. Lesbian show är när två kvinnor stimulerar varandra sexuellt och på det sättet levererar en show för kunden.

”**Är du bisexuell, går det att anlita dig som kvinna eller som par?**

Ja, jag är genuint bisexuell och träffar också gärna kvinnor. Jag har både privata som professionella erfarenheter med kvinnliga partners, liksom med trekanter. Jag har framför allt en del erfarenheter med kvinnliga klienter i generationerna 40- till 60-talister, som aldrig har vågat komma ut med sin lesbiska läggning, utan har levt sina liv i för dem sexuellt ointressanta relationer eller äktenskap med män. Jag har alltså lite erfarenhet med den känslomässiga problematik som finns för kvinnor i den här situationen, och ser mig själv som rätt bra på att bemöta detta, samt ge en bra introduktion till lesbiskt sex.” **(Privat hemsida för kvinnlig sexsäljare, 100915)**

I denna presentation återkommer samma uppgift som vi fått från några av våra informanter att kvinnor som köper sexuella tjänster av kvinnor är de som ”aldrig har vågat komma ut med sin lesbiska läggning, utan har levt sina liv i för dem sexuellt ointressanta relationer eller äktenskap med män”. Den eskort som här beskriver sin verksamhet berättar att hon är duktig på att hantera och bemöta den känslomässiga problematik som finns för kvinnor i den här situationen. Sedan lägger hon till att hon utöver detta också kan ge en bra introduktion till lesbiskt sex. Även här framkommer det faktum att sexarbetare ofta behöver uträtta tjänster som innebär psykosocialt stöd.

> ”**Träffar du par och andra kvinnor?** *Har du önskemål om detta, kontakta mig i förväg för att diskutera hur vi ska gå till väga. Jag är genuint bisexuell, så jag träffar gärna par och älskar att ge njutning till en annan kvinna och att leka på tre. Jag känner flera vackra kvinnor som jag ibland träffar privat och vi pratar ofta om att njuta tillsammans med en man.”* **(Privat hemsida för kvinnlig sexsäljare, 100910)**

> *”Jag träffar män, kvinnor och par. Jag är bisexuell, dock oerfaren på området. Män bör vara minst 30 år eller äldre, då jag inte finner pojkar i min egen ålder särskilt attraktiva. Jag har ingen övre gräns. Jag är mer flexibel när det gäller kvinnor. Vad som gäller rent generellt är att du tar hand om dig själv och din kropp. Jag uppskattar t.ex. inte extrem övervikt eller narkotikamissbruk. Du måste kunna vara trevlig och respektfull.”* **(Annons från eskortsida, 100910)**

> *”Att erbjuda erotiska möten till gentlemän, och tillfälligtvis damer och par, är ett stort nöje för mig. Jag tycker om flera män samtidigt och även kvinnor eftersom jag är bisexuell.”* **(Annons från eskortsida, 100910)**

> *”Är bisexuell så även par är välkomna.”* **(Annons från eskortsida, 100910)**

> *”Jag är en seriös och elegant kvinna som är självständig hobbyescort och erbjuder service av olika slag, som till exempel sällskapsdam, klassiska escortmöten, massage, samlag - givetvis med kondom. Tjänsterna jag erbjuder kan liknas vid Girlfriend experience (GFE), jag gillar att konversera och visar hänsyn. Jag studerar på dagarna och är escort när jag hinner. Jag erbjuder även andra mer avancerade tjänster och tar emot par då jag är bisexuell.”* **(Privat hemsida för kvinnlig sexsäljare, 100910)**

I dessa annonser är det svårt att urskilja om ordet bisexuell kvinna är ett uttryck för en egenupplevd sexuell identitet eller om ordet bisexuell mer är ett ord för att marknadsföring mot att omfatta även olikkönade par. Det behöver naturligtvis inte råda en konflikt mellan dessa utan kan vara ett uttryck för båda.

> *”Vi är 22 o 23 år, är bisexuella /…/Vi erbjuder en het och underbar stund med oss via cam. I showerna får du se när vi leker med varandra, härliga blöta kyssar smek dildolekar slick pull analt wet mm.”* **(Privat hemsida för två kvinnliga sexsäljare, 100915)**

Bloggar som är kopplade till olika strippklubbar visar att andra sexarbetare än eskorter också är lesbiska eller bisexuella kvinnor. I en blogg berättar en lesbisk kvinna om irritationen över kunder som inte respekterar att hon är gift och gay.

Transpersoner (MtF) som säljer sex återfinns öppet på TS-Dating.com som är en internationell webbsida för transpersoner och en av de största ”dating-sidorna”. Där finns en mängd eskortannonser för transkvinnor runt om i världen. TS-Dating.com har funnits sedan hösten 2004. Detta är den enda sidan i denna undersökning som man kostnadsfritt måste bli medlem på för att få tillgång till annonserna (http://ts-dating.com). På de flesta eskortsidor för personer boende i Sverige återfinns också transkvinnor. Från en annons:

Hej pojkar.

Varför nöja sig med något mindre, när du kan få den bästa? Jag är en vacker 28 årig fullt fungerande TS flicka. En absolut feminin pre-op transexuell tjej med 23cm “grov 100% fullt fungerande hemlighet.

Jag har stora bruna ögon, fylliga vackra läppar, Perfekta mjuka bröst, och en stram slät bubbel rumpa.

Sexig, förförisk, passionerad, öppensinnad, rolig och varm .....

Din glädje är min prioritet och tillfredsställelse garanteras alltid.

Jag kan vara både aktiv och passive. Jag är mycket hygienisk, frisk och begär det samma utav dig .....

Jag kan ge dig en minnesvärd passionerad flickväns erfarenhet, jag är bara din ....

Låt oss få den fysiska saken ur vägen först - Jag har ett fullkomligt kvinnligt utseende (och lite till).

Jag har en otroligt sinnlig modell kropp -. Tonad och smidigt, utbildade och sofistikerad. För att inte glömma min 23cm “ 100% fullt fungerande hemlighet.

Straigth, Bi-nyfiken eller nybörjare ..... Ta dig gärna en färd till den vilda sidan och kom och få dig en avkopplande stund med mig.

Agnes Bolsø (2002) är en av de få forskare som ägnat tid och uppmärksamhet på området lesbiska sexsäljare. Hon har tittat på empiriskt material, egna intervjuer och en lesbisk diskussionslista på internet i relation till relevanta teoribildningar. Bolsø menar att marknaden för heterosexuella transaktioner inte är densamma som för kvinnor som vill sälja och köpa sexuella tjänster till och av andra kvinnor. Hon menar att det troligtvis finns en mycket begränsad överlappning mellan marknaderna för heterosexuell och lesbisk sexförsäljning. Vi har via andrahandskontakter fått vissa indikationer, som inte kunnat beläggas, om att det finns ett antal lesbiska kvinnor som säljer sexuella tjänster enbart till andra kvinnor inom olika lesbiska communities. Dessa kvinnor säljer inte sex till män utan enbart till kvinnor. Vi har inte haft möjlighet att intervjua någon av dessa då alla har avböjt.

Internetsidor där manliga sexsäljare återfinns

EsCupido är en internationell webbsida som förmedlar kontakter till callboys och eskorter runt om i världen. Sidan startade i Tyskland. Avsikten är att förmedla kontakt mellan så kallade callboys och deras klienter på ett effektivt sätt. Sidan drivs av callboys och är en ”non-profit” sida. Om man är en callboy eller eskort kan man registrera sig på sidan genom att fylla i ett specifikt formulär om bland annat utseende, sexuella preferenser, etnicitet, kontaktuppgifter. Kravet för att annonsera är att man är myndig, arbetar som eskort, lägger ut en bild på sig själv och har en giltig e-postadress. Agenturer kan inte registrera sig utan enbart enskilda eskorter som bedriver egen verksamhet.[29] På webbsidan kan även köpare (och övriga) registrera en profil gratis. Sidan säljer också liveshower via webbcam och chatt men detta kräver en specifik registrering (http://www.escupido.com).

Gayromeo är en internationell webbsida som har flera olika funktioner. Sidan startade i Tyskland men har flyttats över till Holland på grund av lagstiftning. Den fungerar som en kontaktsida för bögar där privatpersoner kan skapa en standardprofil. Företag eller olika grupper kan listas i en branschförteckning. Det finns även möjlighet att skapa en virtuell klubb/grupp som andra medlemmar kan gå med och delta i. Det finns en specifik sida för eskorter där de kan knyta kontakter med eller bli kontaktade av potentiella kunder. Det finns noggrant utvecklade sökverktyg för personer som letar efter en eskort, där det bland annat går att söka via land. Sidan har en svensk översättning vilket gör att övergripande information och registrerade profiler finns på svenska. Eskorterna presenterar sig själva genom ett formulär som fylls i på sidan med uppgifter om utseende, sexuella preferenser, etnicitet, fetischer och kontaktuppgifter. På eskortsidan finns det även möjlighet att lämna meddelande eller omdöme i deras gästbok. Det går att se eskorternas sida med presentation utan att ha registrerat en användare men för att kunna ta kontakt måste en registrering göras (gayromeo.com).

Sexwork.com, tidigare ”Sekreterarakademin”, har funnits sedan 2000. Den har både en finsk, estnisk, rysk, engelsk och svensk avdelning. Sidan är från början skapad i Finland. Den erbjuder diskussionsforum, chatt, gallerier och har eskortannonser där eskorter kan registrera sig. En relativt ny tjänst är manliga eskorter (http://www.sexwork.net). Vid studiens utförande fanns endast tre manliga eskorter registrerade via Sexwork.[30] Det som är gemensamt för dessa sidor är att det finns färdiga profilformulär att fylla i. Här finns ofta en bild, ålder, etnicitet, utseende, kukstorlek, behåring och vilka tjänster man utför: anala samlag, passiv eller aktiv, fisting mm. Ibland har säljaren begränsning gällande ålder på dem som vill köpa sexuella tjänster av dem. I vissa fall framgår även priset på de olika tjänsterna samt eventuella krav kring säkrare sex. Några av våra informanter använder sajter med profilformulär: ”Det står vilka jag inte gör [sexuella handlingar, vår anmärkning]. Så det är enklare. Sen finns det ju vissa annonssajter där man kryssar i liksom. ’De här grejerna gör jag’ liksom. Det är oftast bara att fylla i rubbet så får man höra sen vad folk är intresserade av.” **(Bisexuell kvinna, 38 år)**

Adoos är en tjänst som erbjuder gratis annonser för både individer och företag. De arbetar både lokalt och globalt. Sajten lanserades i Spanien 2003. Adoos finns på nätet i över 60 länder och på tretton

29. Det är dock omöjligt att uttala sig om annonsören verkligen är den person som den utger sig för att vara. Att någon organiserad verksamhet ligger bakom annonsen kan också förekomma.

30. Webbsidan har besökts sporadiskt under ett år och senast 110112.

olika språk, däribland svenska. Intäkterna består av sponsrade annonser. Företaget erbjuder en specifik kategori ”erotiska tjänster” där vem som helst kan lägga ut en mycket enkel annons som inte följer någon specifik mall (http://www.adoos.se).

Vissa säljare erbjuder också andra varor som exempelvis försäljning av kondomer, använda kalsonger, poppers[31] eller Viagra och Cialis.[32]

Flera sexsäljare refererar till egna hemsidor där vi har hämtat information men av integritetsskäl valt att inte redovisa.

Via webbchat

I våra intervjuer har vi fått intrycket av att de flesta kontakterna tas via olika chatter, på olika communitysidor som både kan ha ett explicit sexuellt innehåll eller handla om något helt annat (samma resultat återfinns i *Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen*). Vissa sidor erbjuder möjlighet till webcam parallellt med chattkontakten.

En kvinna berättar:

> *Det finns ’livechatt’ vilket innebär att man sitter och ’camar’. Du går kanske in på en hemsida och startar cam, och camar med någon. Sen så, ’ska vi fortsätta vi verkligheten?’ Det är oftast så att det är cam-chatter som man går vidare från. Allt börjar på nätet. Första gången jag sålde sex så var det då på Aftonbladets chatt. De har ju lagt ner den nu men där kunde man träffa många. Alltså, det var egentligen ganska bra på Aftonbladet. Du fick ändå vara liksom anonym”* **(Bisexuell kvinna, 22 år).**

Övriga arenor

Vi har fått indikationer på att personer säljer sexuella tjänster på olika gayklubbar (med främst män som besökare). En av våra manliga homosexuella informanter, 27 år, har arbetat som eskort runt om i Europa har framförallt använt olika gayklubbar som arena för att rekrytera kunder:

31. Poppers är en term för olika alkylnitriter som tas genom direkt inhalering och finns i olika sexuella miljöer. Är förknippat med bögkulturen. Effekten är upplevelsen av orgasmen förstärks och analsex kan underlättas genom muskelavslappning.

32. Viagra och Cialis är mediciner för män med erektil dysfunktion, vilket innebär att en man inte kan få, eller bibehålla, en hård erigerad penis tillräcklig för sexuellt umgänge. Båda preparaten tillhör en grupp mediciner som kallas PDE 5-hämmare som underlättar för blodkärlen i penis att vidga sig så att blodet kan flöda in när man är sexuellt stimulerad.

> *Det kunde vara på klubbar, absolut. På gayklubbar. Så det var ganska lätt för de här killarna eller männen att då veta att jag var eskort och så vidare. Så jag har aldrig kört några så här särskilda koder. Jag tror att det är någonting, det är det som är så märkligt för det går att känna av på en gayklubb när det är någon som är eskort eller om det finns en köpare. Det går liksom inte att ta på, det är någonting som bara finns i luften. Den intensiteten, alltså du tittar på en människa som vid bardisken, ja men, du lär dig. Det är jättefascinerande.*

Även några av de manliga homosexuella sexköparna i vår studie nämnde att de köpt sex av personer på olika klubbar, företrädesvis utomlands. En manlig sexköpare berättar: ”De vanligaste sätten där jag kommer i kontakt med prostituerade är internetchatt eller community. Efter det nattklubbar, särskilt utomlands.”

Några av våra informanter har arbetat på strippklubb. En av de kvinnor (queer, 41 år) som vi intervjuade har arbetat som strippa och berättade: ”Man får ju inte sälja sex på det här stället men det fanns inga kameror i privatbåsen. De sa också det när jag började jobba där att ’vi kommer inte ställa några frågor om vad ni håller på med i de här båsen, det är helt ointressant för oss’”.

Genom våra informanter har vi fått kunskap om att personer säljer BDSM-tjänster på klubbar för BDSM-utövare. Detta gäller både män som säljer sex till män och kvinnor som säljer sex till kvinnor.

Några av våra informanter berättar att de har köpt sex på videoklubb vilket inte verkar vara den mest förekommande arenan men nämns av några. Professionella på en prostitutionsenhet som möter män som säljer sexuella tjänster hävdar att de vanligaste arenorna är nätet och videoklubbar. Bland våra informanter är det främst mellan män som köp och säljande av sex på videoklubb förekommer.

Erbjudanden om massage har varit och är både nationellt och internationellt ibland en täckmantel för erbjudanden om sexuella tjänster:

> *Det var nog någon som ville ha massage, alltså betala för det. Sen chattade vi om det och så utvecklades det lite, att han skulle behöva massage på hela kroppen. Pengar fanns med från början och sedan så var det sådana förhållanden man kunde misstänka att det här var någon sexuell underton i det. Så det var inte något konstigt att han kom in på det liksom.* **(Homosexuell man, 50 år)**

En homosexuell man, 28 år, jobbade en kortare tid utomlands och fick erbjudande om att köpa sexuella tjänster i samband vid ett besök på ett massagetillfälle:

> *På en strand fanns det massageställen. När jag låg naken där och blev masserad på britsen frågar mig den här unga killen som masserade mig om jag är här ensam och om jag är här på semester, jag fattar direkt vad han undrade, jag svarar att jag är här på semester en vecka själv. Jag märker att han masserar nära könsorganet, jag säger inget. Sen frågar han mig om jag vill träffa honom på onsdag i stan. Han skriver sitt nummer på ett papper. Jag betalar för massagen och går därifrån. Hela dagen funderar jag om jag ska ringa honom, till slut gör jag det.*

Han bestämmer träff med massören och de går till:

> *… en lägenhet mitt i stan, väldigt centralt, det står med en stor skylt ”kinesisk massage”, jag fattar inte hur jag hade missat det tidigare eftersom jag kände till varenda kvadratmeter av den här staden. Antar att det var rätt så känd, polisen visste säkert om platsen och var själv kunder där.”*

På frågan om där fanns någon information om säkrare sex/könssjukdomar (STI)/hiv på den platsen så svarar han:

> *Information om hiv? I X-land? På ett illegalt horhus? Tror att ni själva kan lista ut svaret!*

Genom våra studiebesök i Oslo och Helsingfors kan vi konstatera att det är tämligen vanligt med ”thaimassage” som en fasad för försäljning av sexuella tjänster. Även i Sverige misstänks det-

ta förekomma. Dagens Nyheter skriver att polisen slagit till mot en misstänkt koppleriliga som hållit till i fem thaimassagelokaler i Stockholmsområdet. (http://www.dn.se/sthlm/thaimassage-fasad-for-prostitution) Polisens uppskattning är att det finns ca 90 thaimassagesalonger i Stockholm med omnejd. I polisens förundersökningar bekräftas att ett flertal av de enskilda verksamheterna erbjuder erotisk massage som många gånger avslutas med att köparen får utlösning, en så kallad happy-ending (Rikspolisstyrelsen, 2010).

Heta linjen[33] är en arena som flera män har nämnt som ett ställe där det var möjligt att både erbjuda och köpa sexuella tjänster:

> *Det var därför man ringde dit. Och det var ju bara att lägga ut en krok liksom: 'hej, yngre kille här, någon som vill träffas mot betalning?' 'Javisst', var det liksom tre-fyra personer som skrek och det var bara 'ja, jag tar ditt nummer så ringer jag upp'. Och så tog man deras nummer.* **(Homosexuell man, 31 år)**

Från de tre prostitutionsgrupperna i Sverige har vi fått information om att det finns både lesbiska och bisexuella kvinnor samt transpersoner (osäkert huruvida de är transvestiter, transsexuella eller annan transidentitet) som "går på gatan" i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Ofta finns det begränsade områden i olika städer som det är mer eller mindre känt att personer som säljer sexuella tjänster frekventerar. Det är enbart ett fåtal av våra informanter som har erfarenhet av att sälja respektive köpa sexuella tjänster för ett antal decennier sedan som talar om manlig prostitution i gatumiljö. En homosexuell, 62-årig man, som sålde sexuella tjänster på 1960-talet i Göteborg berättar:

> *Och det blev ofta liksom att man gick hemifrån, sa att "nu ska jag ut. Hej då". Och så åkte… antingen så gick man eller tog spårvagnen till exempel ner till Järntorget, så gick man mot Heden om ni vet var det ligger i Göteborg? Nej, mot Ullevi. Och passerade Nya Allén, där fanns det på den tiden mycket mer buskar och buskage och rhododendronbuskar som var stora. Där fanns piss-mojar bakom Stora teatern också. Sedan kom man fram till en park, numera är den fullständigt skövlad men på den tiden var det också fullt med rhododendronbuskar, den heter Bältesspännarparken. Sen så kunde man gå vidare ner till Hedendom, eller katolska kyrkan som den också heter, så vände man och så gick andra vägen tillbaka också.*

Två homosexuella män, 65 respektive 57 år berättar att det funnits manliga prostituerade i gatumiljön i Stockholm: "På den tiden (1960-70 tal, vår kommentar) raggade man på Klara kyrkogata i Stockholm. Genom att köra bil runt, runt, runt kvarteret tills man tog kontakt med någon som stod där och låtsades titta i porraffärerna." Även senare berättar informanterna om män som säljer sex i gatumiljö: "97-98 ungefär träffade jag en kille, söt kille på 22 tror jag han var. Som var då – om jag får uttrycka mig – 'riktig hora'. Han var en hora som stod på Klarabergsgatan och sålde sig." Samma informant berättar om andra miljöer i Stockholm som frekventerats av manliga sexsäljare:

> *Klas: Det har ju varit, Klarabergsgatan har ju varit. Och Humlegården.*
> *Suzann: OK.*
> *Klas: Det är ju de två som är allmänt kända. Jag vet inte om Humlegården gäller idag, det har jag ingen aning om alltså.*
> *Suzann: Nej, jag hade inte ens hört talas om den.*
> *Klas: Nej, men det var ju väldigt vanligt då på… eh få se, ja 20 år sen. 30 år sen.*
> *Suzann: Ah.*
> *Klas: Var det ju väldigt valigt då var det ju mycket tv-program om killar, unga killar då som var "horor". Och var illa tilltygade, gräsligt alltså. Vi var… och sen stadshus…*
> *Suzann: Just det.*
> *Klas: Bakom stadshuset där också har det visst varit.*

33. Heta linjen var benämningen på vanliga telefonnummer där flera personer slumpmässigt kopplades samman med varandra i gruppsamtal. Fenomenet fanns ett tag under 1980-talet. Tjänsten lades ner 1995.

Internetkartläggning gällande annonser från män och MtF-transpersoner

Det finns en mycket utbredd uppfattning bland myndigheter att män som säljer och köper sex av varandra utgör en mer eller mindre osynlig grupp (Siring 2008). Flera offentliga utredningar och andra officiella dokument upprepar detta vid flera tillfällen: ”Det är svårt att få kunskap om prostitution där män säljer sex till män. Bland informanterna känner man till att denna typ av prostitution förekommer, men man har liten kännedom om den” (Socialstyrelsen, 2008). Med anledning av detta bestämde vi oss för att göra en internetkartläggning avseende män och MtF-transpersoner som säljer sexuella tjänster via nätet. Under en månads tid (mellan 2010-02-05 – 2010-03-05) kartlade vi alla tillgängliga annonser från homo- och bisexuellt identifierade män och MtF-transpersoner oavsett sexuell identitet.

Kartläggningen har utförts genom ett utarbetat och etablerat system från Urho-verksamheten – en del av Pro-tukipiste i Finland. Studien har undersökt sexsäljare som annonserat på olika internetsidor där vem som helst kan ta del av informationen, det vill säga internetsidor som är offentligt tillgängliga och där man inte behöver något medlemskap för att se annonserna. Säljarna har sedan kartlagts utifrån parametrar i det finska systemet. Inga uppgifter om e-postadress, telefonnummer eller andra identifikationsmöjligheter har förts in i protokollet.

Tabell 9: *Ålder på män och MtF-transpersoner som säljer sexuella tjänster på nätet. N=188*

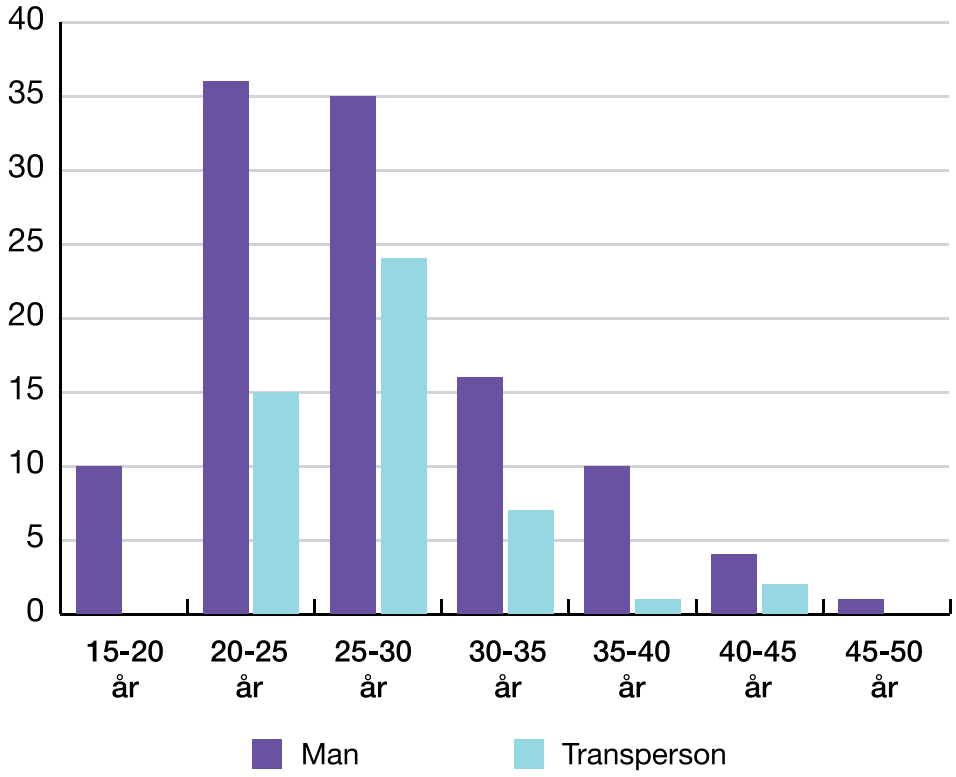

Redovisning av resultat från internetkartläggningen

På vilka internetsidor finns de män och MtF-transpersoner som vi har hittat genom kartläggningen på internet?

Tabell 10. *Webbsidor i internetkartläggningen där män och MtF-transpersoner säljer sexuella tjänster i Sverige.*

www.gayromeo.com	57 st (30 %)
www.adoos.se	26 st (14 %)
www.ts-dating.com	26 st (14 %)
www.escupido.com	10 st (5,5 %)
www.sexwork.net	7 st (4 %)
www.sthlmtjejer.com	6 st (3,2 %)
Andra webbsidor	65 st (35,5 %)

Ett tecken på att manliga sexsäljare inte etablerat sig i lika stor utsträckning som kvinnliga eskorter är att män återfinns på sidor som exempelvis sthlmtjejer.com. Det är även en relativt ny företeelse att män har en egen sida på sexwork.net.

Genom att kartlägga homo- och bisexuella män samt transpersoner Male to Female (MtF, man till kvinna) som säljer sex på nätet under en månad så identifierades 130 män och 60 MtF-transpersoner. En del sexsäljare annonserade i olika forum under samma eller delvis olika så kallade ”nickname” – smeknamn. De i studien redovisade personerna är troligtvis 190 unika användare då varje nyregistrering föregåtts av en jämförelse med tidigare avseende ålder, ort och nickname. En andel av dessa byttes ut och det kom nya under månaden. På Adoos är alla annonserna aktuella och måste inkomma på nytt för att ha aktualitet. På vissa webbsidor finns det en betalning kopplad till annonsering som eskort. Det bör påpekas att detta med mycket stor sannolikhet är en underrapportering av personer som använder internet för sex mot ersättning, då många kontakter mellan säljare och köpare inte syns i annonser och därmed inte kan studeras med konventionella metoder. Kontakterna tas i stor utsträckning genom slutna privat chatter.

Vilken ålder hade dessa personer redovisat i sina annonser? Här är det viktigt att påpeka att uppgiven ålder inte behöver vara i överstämmelse med autentisk ålder, då man kan misstänka att ålder också är en marknadsföringsfråga. **Se tabell 9, sida 72.**

Den yngsta personen var 16 år och den äldsta 50 år, båda identifierade sig som män. Gruppen 20-30 år dominerar både avseende MtF-transpersoner och MSM.

På vilka orter i Sverige erbjuder personerna sina tjänster? Storstäderna dominerar och övervägande majoritet har uppgivit Stockholm. Det beror sannolikt på att personer som besöker Sverige för att sälja sex oftast uppger Stockholm. Men det framgick även att andra kommer från övriga landet till Stockholm för att sälja sex där. Övriga städer där det fanns 1-2 personer var bland annat Östersund, Ängelholm, Västerås, Växjö, Sundsvall, Örebro, Helsingborg, Luleå, Nyköping, Eslöv/Höör, Falköping, Gävle, Karlskrona, Karlstad, Skövde, Kristianstad, Eskilstuna, Borås, m fl.

Flera personer erbjöd sina tjänster i flera av de nordiska huvudstäderna där Köpenhamn dominerar. I Danmark finns en mer liberal kultur och utbud av sexsäljande. För att åskådliggöra hur det kan se ut refereras här till en annons på Gayromeo där en eskort hade följande erbjudande: ”I work in Stockholm, Gothenburg, Oslo, Copenhagen and Helsinki, Sweden +46 7XXXXXXXX”.

Tabell 11: *Uppgiven sexuell identitet N=153*

Homosexuell	36 (23,5 %)
Bisexuell	35 (23 %)
Heterosexuell	2 (1,5 %)
Ej angiven	80 (52,5 %)
Total	153 (100 %)

Alla personer har inte uppgivit sin sexuella identitet. Främst var det många transpersoner som inte angav någon sexuell identitet. På så kallade gaysidor uppgav inte heller männen alltid sin sexuella identitet.

Tabell 12: *Var erbjöds de sexuella tjänsterna gällande outcall? N=283*

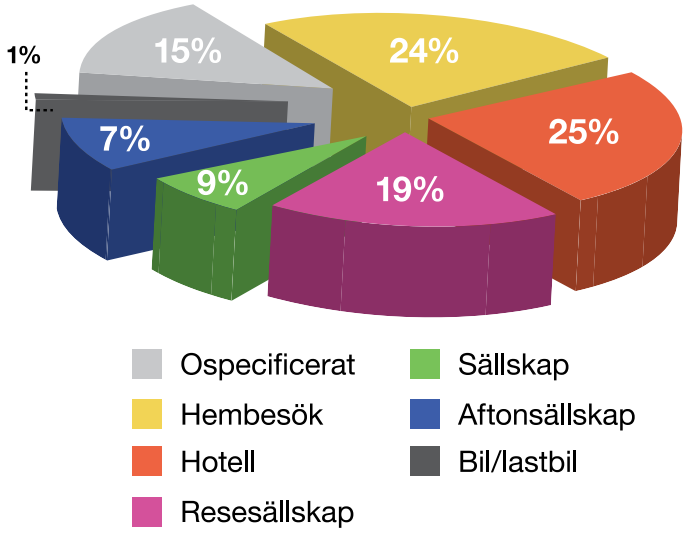

Tabell 13: *Etniskt ursprung.*
Antal personer som uppger att de kommer från Sverige uppgår till 23 personer. Liksom i föregående analys kan konstateras att andelen födda utomlands är hög. Detta faktum gjorde att vi försökte få mer information om denna grupp.

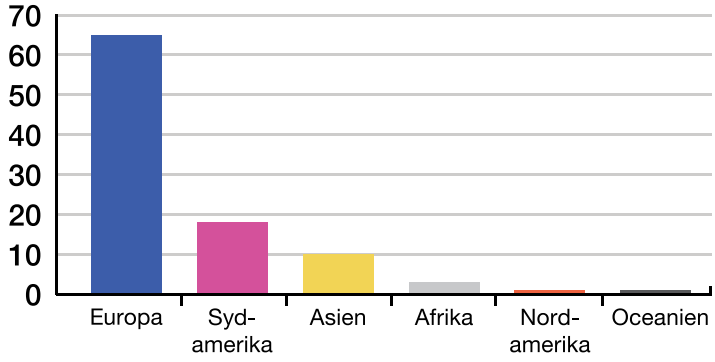

Av dem som identifierar sig som transperson fördelar sig identifikationen som följer. Observera att personerna kan ha fler än en identifikation.

Tabell 14: *Transpersonernas självidentifikation N=65*

Transperson	2 (3 %)
Transexuell MtF	32 (49 %)
Shemale	13 (20 %)
Ladyboy	9 (14 %)
Total	65 (100 %)

Av de personer som identifierar sig som MtF-transsexuella så är 25 pre.op, dvs de är pre operativa och har ej genomgått könskorrigerande kirurgi. En person har genomgått kirurgi och hos sex personer framgår det inte huruvida detta har skett eller inte. Flera uppger att de inte har för avsikt att byta sina genitalier medan andra är i en process för att åstadkomma detta.

Några av dem är öppna med att sexsäljandet handlar om att skaffa fram pengar till könskorrigerande operationer. ”Im Andie. I´m on my way to fullfill my dreams of becoming a woman... but untill then I´m having some fun....(MtF-transsexuell) och “Im lookin for someone dirty ritch guy who can pay for my surgeries... aprox. 44000 USD/ 32000EURO´s... I would be a dream come true.” (MtF-transsexuell).

Tabell 15: *Vilka köpare riktar sig sexsäljarna till?*

Män	155 st
Kvinnor	25 st
Par	28 st
Transpersoner	1 st

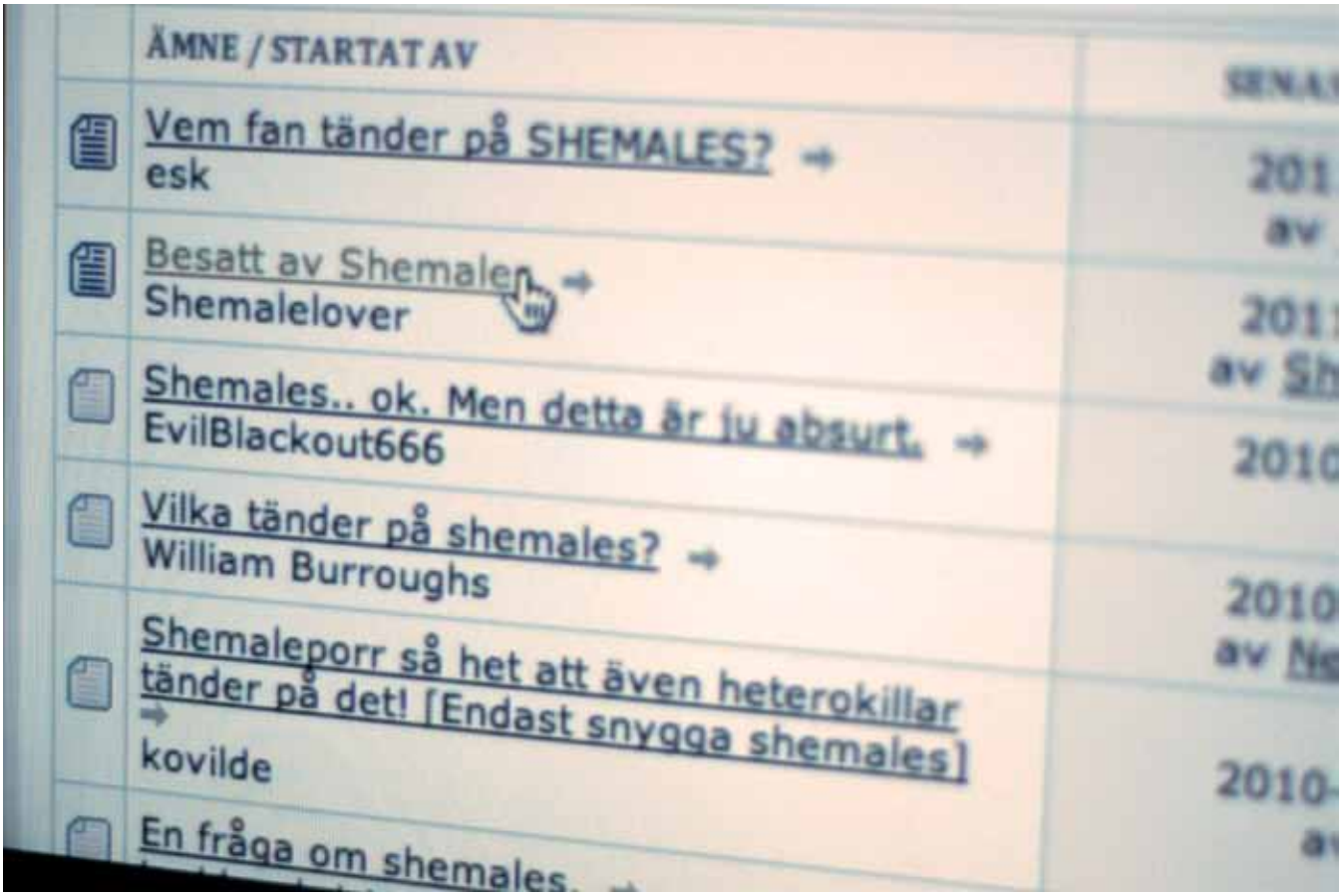

Samma person kan rikta sina tjänster åt flera grupper. Vi ser här att den största kundgruppen utgörs av män. Ur ett STI och hivpreventivt perspektiv är det viktigt att framhålla att dessa män inte nödvändigtvis behöver definiera sig som homo- eller bisexuella. Även heterosexuellt identifierade män köper sex av andra män och transpersoner.

Vilka arenor arbetade sexsäljarna på? Vart avsåg man att utföra sitt arbete? Många kunde tänka sig att arbeta på flera ställen och det var upp till kunden att välja. Incalls handlar om att sexsäljaren själv bestämmer vart man ska vara, ofta i dennes hem eller något av dem utsett ställe exempelvis studio. Outcalls handlar om att personen åker ut till köparens hem, bokat hotellrum eller någon av köparen uppgjord plats. Gällande incall så beskrev 61 procent att detta skedde i en lägenhet eller hemma och 39 procent hade inte specificerat detta närmare.
Se tabell 12, sida 74.

Nio personer kommer från Brasilien, ytterligare nio från Latinamerika och sju från Thailand. De flesta av dessa är MtF-transpersoner. Det finns också en grupp av 17 personer som inte är boende i Sverige utan vistas här enbart en kortare eller längre tid. Alla dessa är MtF-transpersoner och flera av dem erbjuder sina sexuella tjänster i privata lägenheter i Stockholm mm. De har ibland turnéplaner publicerade så att personer kan se vilka datum de är i både europeiska städer men även andra storstäder och i något fall finns ett nummer som går till flera personer. I denna kartläggning såg vi vid några tillfällen annonser som också fick oss att fundera över om personen (i samtliga fall MtF-transpersoner) kunde finnas med i någon form av organiserad verksamhet.

Enligt polisen så är en del annonser utlagda av människohandlare eller hallickar. Annonserna är utformade så att det ska se ut som om personerna skrivit dem själva. I verkligheten har personerna däremot ingen vetskap om vad som faktiskt står. De enligt polisen mest förekommande webbplatserna med annonser, som även finns med i vår internetkartläggning, är: Stockholm Top Escort, Secretary Academy och Sthlmtjejer. Ingen av sidorna har en server i Sverige. Webbplatsadministratörerna använder ofta olika verktyg så att de kan analysera trafiken och därmed se vart användarna finns geo-

grafiskt. Utifrån detta kan de annonsera till rätt del av landet. En del personer annonseras ut på svenska annonsplatser några veckor innan planerad ankomst till Sverige. I fall som Rikskriminalpolisen granskat har det funnits misstankar om bakomliggande organisationer då kvinnor fotograferats i samma miljö och/eller har mycket liknande e-postadresser. Andra exempel har visat olika kvinnor med samma mobilnummer (Rikspolisstyrelsen, 2010).

Sammanfattning

Internet är den absolut dominerande arenan där sexsäljare erbjuder sina tjänster. Detta sker bland annat genom annonsering på olika webbsidor men den dominerande strategin är kontakt via olika chatter och communitysidor. Sådana webbsidor behöver inte ha ett explicit sexuellt innehåll utan kan också ha annat innehåll. Det finns en rad webbsidor där eskorter annonserar olika sexuella tjänster i Sverige. Fler och fler inbegriper, förutom kvinnor, även män och transpersoner. Det finns också en rad webbsidor som enbart har manliga eskorter som riktar sig mot män. Även andra arenor som exempelvis videoklubbar, diskotek och klubbar och massageinstitut förekommer. En internetkartläggning visar att män och MtF-transpersoner som säljer sexuella tjänster annonserar öppet på nätet vilket visar att de inte kan anses vara en dold grupp.

SEXUELLA PRAKTIKER MOT ERSÄTTNING

Sexuella praktiker mot ersättning

Varför väljer vi att fokusera på sexuella praktiker? Svaret är att det är angeläget för professionella att få en uppfattning om vad som sker i mötet mellan säljare och köpare utifrån fler aspekter. Dels handlar det om smittskydd. Vilka praktiker som är mer riskfyllda vad gäller överföring av hiv och STI. Det handlar även om att få en uppfattning om vad personen säljer för att kunna ge ett adekvat stöd. Att sälja sexuella tjänster innebär många olika aktiviteter och kan inrymma allt från posering, rollspel, S/M-aktiviteter till mer direkta sexuella kontakter som orala, vaginala och anala samlag. Erbjuder personen längre personliga kontakter som även olika typer av socialt och emotionellt umgänge? Personens egen inställning till dessa olika aktiviteter är av stor betydelse för hur upplevelsen av hur det är att sälja tjänsten blir.

Som vi beskriver närmare i kapitlet om gränssättning är tydliga gränser för vilka praktiker som man utför som sexsäljare samt en vilja och förmåga att upprätthålla dessa en till synes salutogen[34] faktor för sexsäljare. Även i ungdomsstudien framkommer mycket tydligt att självkänsla och möjlighet till gränssättning är en hälsofaktor.

Bimbi & Parsons (2005) visar i sin forskning att manliga eskorter som säljer sex via internet tenderar att utföra fler olika sexuella praktiker med kunder än vad andra manliga sexarbetare på andra arenor gör. De menar att eskorter ofta är homo- eller bisexuella och att den bredare sexuella repertoaren bland internetbaserade eskorter kan korreleras till deras sexuella identitet. Deras resultat stämmer väl med det som framkommer i vår internetkartläggning där vi i nästa tabell kan se att det är många olika sexuella tjänster som erbjuds. På olika communities finns också färdiga formulär för eskorterna att fylla i.

Tabell 16: *Erbjudna sexuella praktiker. N=173*

Analsex mottagande	112 st
Analsex givande	98 st
Oralsex givande	91 st
Oralsex mottaganade	81 st
Hångel	62 st
Massage	61 st
S/M	58 st
Fetisch	38 st
Golden Shower*	34 st
Fisting aktiv	27 st
Film och foto	22 st
Telefonsex	13 st
Fisting passiv	7 st
Go-go	5 st
Clean naked	5 st
Scat**	5 st
Webcam	4 st
Gruppsex	3 st
Annat	57 st

* **Golden Shower** *(återfinns också benämnt som wet, water sports, piss play) innebär sexuella aktiviteter som innehåller urin, ofta handlar det om att urinera på någon eller bli urinerad på. Ingen risk för hiv-överföring föreligger såvida man inte haft kateterlekar innan. Risk för hepatit B- överföring föreligger.*
** **Scat** *(kaviar) innebär sexuell tillfredsställelse med hjälp av avföring. Ingen risk för hiv men hepatit A och B samt syfilis kan överföras.*

34. Begreppet åsyftar ”hälsofrämjande omständigheter som bidrar till att personer är vid god hälsa trots att de har varit eller är utsatta för avsevärda och potentiellt sjukdomsframkallande biologiska eller psykosociala stressorer.” Nationalencyklopedins definition.

I många annonser framgår inte alla praktiker som sexsäljaren erbjuder utan detta görs upp vid personliga kontakter. Denna lista kan endast ses som en indikation på vilka praktiker som erbjuds. Anala samlag och oralsex är troligtvis de vanligaste sexuella praktikerna. Fler uppges vara mottagande i anala samlag än givande.

Andra aktiviteter som var tämligen ofta förekommande var runka, striptease, GFE[35] och live sex shows och CBT[36].

I många annonser framgår inte alla praktiker som sexsäljaren erbjuder utan detta görs upp vid personliga kontakter. Listan ovan kan endast ses som en indikation på vilka praktiker som erbjuds. Anala samlag och oralsex är troligtvis de vanligaste sexuella praktikerna. Fler uppges vara mottagande i anala samlag än givande vid anala samlag.

Männen i Eriksson och Knutagårds rapport (2005) erbjöd endast handlingar som de själva kände sig bekväma med, vilka påverkades av vem köparen var. Vanligast var att suga/bli sugen och att penetrera/bli penetrerad analt, eller en kombination av detta. Utöver dessa tjänster erbjöd de ”umgänge, vänlighet, närhet, uppskattning, avslappning och en frizon.” (Ibid, s. 51) Samtliga undvek kyssar (vilket kunde orsaka frustration hos en del kunder) och vissa förbehöll specifika sexuella praktiker till sina älskare. Några nämnde även att de skulle vara ”professionella” och ge kunden något mer än bara en orgasm. Vi kan i vår studie se liknande mönster men vissa skillnader finns. Flera av våra informanter erbjöd även kyssar ”om det kändes bra”.

Vilka specifika sexuella tjänster erbjuder hbt-personerna i vår studie? De sexuella praktiker som man erbjuder skiljer sig åt; oralsex framträder som den mest förekommande sexuella praktiken följd av vaginala och anala samlag. I många annonser betonas att vad man köper är någons tid, i andra att det är en specifik ”tjänst”. Även hos våra informanter så skiljer sig detta åt.

35. The “girlfriend experience” involverar mer interaktion än en ordinarie sexuell tjänst. Sessionerna räcker längre än den sexuella akten och inkluderar oftast kyssar, smeksex, oralsex och penetration. För män finns en BFE” eller “boyfriend experience men den har vi inte sett användas.”

36. Cock and Ball Torture (CBT) är en sexuell aktivitet som innebär tortyr av de manliga könsorganen. Detta kan innebära direkt smärtsamma aktiviteter, så som vax, spanking, klämma, genital prygel, erotiska elektrostimulering eller sparkar.

Oralsex

Oralsex är den mest vanliga sexuella praktiken bland sexsäljare, vilket har en naturlig förklaring genom att denna praktik är lättillgänglig och kan utföras i offentliga miljöer/bilar mm.

Oralsex förekommer både hos män som säljer sex till män, kvinnor som säljer sex till män och kvinnor som säljer sex till kvinnor.

> *Suzann: Vad är de vanligaste sexuella praktikerna som du säljer (till män)?*
> *Anni: Framför allt avsugningar.*
> *Suzann: Det är framför allt avsugningar?*
> *Anni: Fruarna ”nej, nej vill jag inte”. Alltså det kanske inte är så vanligt i den äldre generationen, och det är kanske är en dröm. Eller så vill de spruta i munnen liksom och svälja. Det är inte många som ställer upp på det i den äldre generationen.*

Några av de homo- och bisexuella männen säljer inte anala samlag utan erbjuder endast oralsex. En person motiverade sitt val att inte ha analsex med kunder med att den praktiken sparade han till personer som han hyser varmare känslor och attraktion inför.

Oralsex är också en av de vanligaste praktikerna som efterfrågas från kvinnor enligt kvinnorna i studien: ”Alltså… ja, det är mest bara oralsex till kvinnor. ” **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

I vår studie *Män som säljer sex till män* var de vanligaste sexuella tjänsterna framför allt orala och anala samlag.

Rimming

Rimming[37] är också en av de praktiker som ibland ingår vid köp av sexuella tjänster. En av våra informanter med erfarenhet av att köpa sexuella tjänster fick inspiration från porrfilm och provade rimming:

> *Klas: Och då vill han jag skulle slicka honom i baken och jag tänkte ”nej, det kan jag inte göra. Å, vad äckligt. Kan jag absolut inte göra”. Men sen tittade jag på filmer och sen tänkte jag ”kan man göra det?” ”Va äckligt, nej skulle jag aldrig vilja göra” och sen gjorde jag det.*
> *Suzann: Ja.*
> *Klas: Det var ju inte så dumt.*
> *Suzann: Nej.*
> *Klas: Och sen gjorde jag det på den här XX då. Det var ju helt, jag tyckte det var helt underbart. Så jag ville göra det varenda gång sen, jag var så här [tungljud] varenda gång då vara. Tänkte ”slicka någon i baken?” det är liksom det mest… tabubelagda som finns vara. Att sätta på någon i baken eller bli påsatt, jag tycker om att bli påsatt då mest, det är liksom tabu vara. Men att säga liksom att man slickat någon i baken alltså det tror jag aldrig man skulle kunna säga nästan.*
> *Suzann: Nej.*
> *Klas: Men så jag, sen är jag nu när jag träffar honom det är helt underbart. Både bli slickad och slicka baken. För jag menar man har ju erogena zoner där med va?*

Vaginala samlag

De flesta av kvinnorna i vår studie säljer vaginala samlag till män. Nedan följer några exempel på citat från de kvinnliga informanterna som talar om detta:

> *Suzann: Vad är de vanligaste sexuella tjänsterna som efterfrågas?*
> *Sandra: Egentligen reguljärt. Bara helt vanligt sex, samlag.*

> *Mikaela: Så jag säljer oralt, vaginalt och eh ja alltså inte så mycket längre än så. Sedan så har det ju funnits lite underliga så här andra, vad ska man säga, variationer av det än liksom den vanliga traditionella. Det kan ju vara lite så här rollspelshistorier och sådant. Men avseende sexuella handlingar så har jag inte gått längre än till vaginalt om man ska liksom lägga upp det i en trappa.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

37. Rimming (anilingus) är när anus och området omkring stimuleras med mun och tunga. Det finns en rad känsliga nervceller runt analöppningen vilket åstadkommer njutning vid beröring.

Anala samlag

De flesta av männen i vår studie säljer analsex till män dock inte alla. ”Jag utför så kallad ’vanlig’ sex. Oralsex och analsex.” **(Homosexuell man, 24 år)**

En del av kvinnorna erbjuder även anala samlag:

> *Maria: Det är väldigt vanligt att de vill ha saker som de vanligtvis inte får. Det kan vara något som den ena partnern har svårt för och inte vill göra som jag kan erbjuda.*
> *Suzann: Vad brukar det då handla om?*
> *Maria: Oftast är det analsex.*

Vi kan skönja en större tveksamhet hos kvinnorna till att medverka i anala samlag:

> *Suzann: Ställer du upp på analsex, att någon sätter på dig?*
> *Sandra: Eh med vissa tveksamheter ja.*
> *Suzann: OK.*
> *Sandra: Då ska det vara någon som jag träffar ett flertal gånger och jag ska veta att han är försiktig.*

BDSM-aktiviteter

BDSM[38]-sex är en tämligen vanligt förekommande praktik bland både kvinnliga och manliga sexsäljare i vår studie. BDSM är en praktik som tidigare varit mycket tabubelagd men nu har fått en allt större acceptans. Den 1 januari 2009 togs sadomasochism bort som en psykisk diagnos i Socialstyrelsens register över psykiatriska diagnoser. Många fördomar

38. BDSM inordnar många olika slags praktiker där dominansspel och rollspel har en central betydelse. Bondage handlar om fysisk immobilisering, vilket kan ske med hjälp av ex. rep eller handklovar. Disciplinering sätter lydnad på prov och kan resultera i belöning eller bestraffning. Under en session intar ofta en person en styrande roll; den dominanta, medan den andra intar en roll som undergiven och blir således styrd. En sadist njuter av att tillfoga en annan person smärta medan en masochist njuter av att bli tillfogad smärta exempelvis genom piskning eller örfilar. Det finns skilda meningar om vad begreppet innefattar och en BDSM-aktör behöver inte utöva alla de praktiker som begreppet rymmer. (RFSU Stockholms sexualpolitiska BDSM- och fetischismgrupp 2008)

har länge förekommit om BDSM, till exempel att BDSM-utövare är missanpassade i samhället och att BDSM är skadligt för dem som utövar det. Forskning visar att så inte alls är fallet. En avhandling i psykologi från Åbo Akademi undersökte graden av social anpassning hos personer som utövar SM-sex. Nordlings slutsatser var att SM-utövare överlag var socialt välanpassade och upplevde sin sexualitet som en positiv kraft och som stödde deras självkänsla och identitet. Det fanns inte några likheter hos deltagarnas uppväxt eller bakgrund som skulle kunnat ha en avgörande betydelse för det sexuella beteendet, dock förekom sexuellt utnyttjande i barndomen signifikant mer bland de undersökta i jämförelse med befolkningen i allmänhet (Nordling, 2009).

Lotta Carlström har skrivit en magisteruppsats om eskortverksamheter med BDSM-tjänster och konstaterar att eskorter som erbjuder någon form av BDSM-tjänster ofta skriver utförligt i sina annonser om vilka olika tjänster som erbjuds. Hon konstaterar vidare att ordet dominans ofta används istället för BDSM men att sadomasochism är mer sällsynt förekommande i annonserna (Carlström, 2010). Detta är helt i enlighet med vad vi sett i vår genomgång av annonser på nätet.

Jag är en ung smal och slynig gaykille som gillar action och äventyr. Gör allt till rätt pris, du väljer var och hur.

Gillar du att få bestämma hur du vill ha det och älskar att knulla så ska du höra av dig till mig. ;-)

Avsugning - 1 000 kr
Knull (1 h) - 1 800 kr
Knull (3 h) - 3 000 kr
Övriga önskemål (t.ex. helnatt, dominans, förnedring, grupp) kan ordnas för rätt kille. Är diskret och frisk.

Kontakta mig enklast på mejl:

Annons från Sexwork, 101209.

Tidigare forskning har visat att BDSM- tjänster är en vanligt förekommande efterfrågad tjänst hos personer som köper sexuella handlingar. En studie av Milrod (2008) visar att 72 av 100 tillfrågade eskorter hade deltagit i SM-aktiviteter. Vi kommer till samma slutsats i vårt material där våra informanter berättar om att detta är en vanligt efterfrågad tjänst: ”Alltså det är många, det är faktiskt väldigt många som vill leka bdsm-lekar. Som kanske är gifta och lever ett väldigt, vad ska man säga, ’vanligt’ liv.” **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Många av de andra erbjuder också BDSM-tjänster. Nedan följer några exempel på citat som handlar om BDSM: ”Jag har breddat den [sexuella repertoaren, vår anm.], det är klart mer bdsm-inslag och liksom mer show” **(Homosexuell kvinna, 38 år).**

> *Jonas: Du erbjuder BDSM-tjänster också?*
> *Sandra: Ja. Till en viss gräns. Alltså det beror ju helt på eller vad man ska säga. Det beror ju lite på hur människan är, och lite också hur den här människan förstår aktiviteten. De som jag har haft BDSM-sex med är ju folk som jag träffat innan egentligen.*
> *Jonas: Ah.*
> *Sandra: Som vi kanske har börjat lite mjukare eller, vad man ska säga, och sen gått över till nått annat liksom.*
> *Jonas: Just det. Om ni använder saker i de här praktikerna är det du eller kunden som har med sig detta då?*
> *Sandra: Jo, alltså typ piskor och sådant?*
> *Jonas: Ja, typ.*
> *Sandra: Jo, piskor men inte sådana här gagballs eller handbojjor och sådant. Så har det varit de som haft med kläder och sådant som de vill att jag ska ha på mig.*

BDSM-tjänster efterfrågas också av kvinnliga kunder. I Carlströms studie framkommer att en av de tre intervjuade kvinnorna som säljer BDSM-tjänster också har kvinnliga kunder (Carlström, 2010). En av våra intervjuade personer har inriktat sig på att sälja främst BDSM-tjänster till kvinnor:

> *Jag håller på med bdsm-sex liksom. Sadist, det är de grejerna jag gör. Och det känns som att jag är duktig på det och att det uppskattas. Det har liksom inte känts så himla farligt på det sättet. De här bdsm-grejerna är mer med kvinnor.*
> **(Bisexuell man, 33 år)**

En av våra manliga informanter som säljer sexuella tjänster berättar att han vid vissa tillfällen utfört BDSM-tjänster efter specifika önskemål:

> *Jonas: Mm. Kunde du tänka dig att göra andra S&M-aktiviteter eller?*
> *Lasse: Eh, ja det hände väl att nån ville bli spottad i ansiktet eller någonting. Det kunde man göra, ja. Men liksom lite grövre än så var det väl kanske inte. Ja, någon gång kanske man träffade nån som ville bli piskad och det var någon som ville att man skulle stoppa upp dildos. Ja, så var det någon liten politiker som ville få utspottad snus på sig samt kissad på och suga på tår och grejer. Det ville han betala 5000 för. Och det tog någon timme. Honom fick jag kontakt med via internet och QX då.* **(Homosexuell man i trettioårsåldern)**

Rollspel

Rollspel är en vanlig del av sexsäljandet och många talar om vikten av att kunna ha vissa skådespelartalanger. Vid sökningar på internetsidor med kvinnliga eskorter i Sverige framkommer att en liten andel av kvinnorna också säljer tjänsten ”lesbian show”, vilken innebär att två kvinnor stimulerar varandra sexuellt och på det sättet levererar en show för kunden.

Att spela en roll kan också utgöra en skyddsmekanism. Genom att skapa en “tillverkad identitet” så kan personer förhålla sig på ett annat sätt till den egna sexualiteten. Detta gör att det är lättare att separera den egna sexualiteten (Sanders, 2005).

En queer kvinna, 41 år, som arbetat som strippa berättar hur hon går in i en roll och blir någon annan i ett rollspel för en kund:

> *Och jag hade tagit en paus och då var det någon som var påstridig och frågade: ’jo, men du behöver inte ha paus så länge. Jag hyr in dig, vi tar ett rum här och hoppar in’. Jag höll på och äta en morot just vid det tillfället för det tyckte jag verkade lite lagom. Nu skulle vi sätta oss ute bland kunderna – de vill att vi ska liksom röra oss lite bland kunderna också förstås för att ge dem den här känslan av att ha lite flickor att välja på. Då tyckte jag att det var ett bra tillfälle att retas med dem så jag höll fram moroten mot honom så här och så frågade jag: ’Ska jag ta med mig moroten?’ Han ba: ’Eh, ah det kan du väl göra om du vill’. Sen så är vi väl var där inne så tuggade jag på den här moroten och så satt jag mest och visade upp mig och var liksom retades med honom. Och frågade: ’Men vad vill du se då?’ och då vågade han komma*

med förslaget 'Ja, du skulle ju kunna använda moroten på dig själv'. Ja, det kan jag väl tycka så gjorde jag det. Och han var ju i extas liksom, det var ju jättefantastiskt. Och sedan så frågade han: 'Vad ska du göra med moroten nu?'. 'Jag ska äta upp den sa jag' och han liksom bara "åååhhh. Det spelade ju inte mig någon roll, jag är ren liksom. Nej, men så himla absurt alltså, när hamnar man i sådana situationer annars? Det skulle inte falla mig in och liksom typ leka med en morot och sedan käka upp den. Alltså det är helt galet, man befinner sig på en annan planet. Så då finns det ju inga gränser. Då är det bara ett lekrum. En separat social sfär.

Flera av våra informanter berättar att kunderna ofta är inspirerade av porrfilmer:

Michelle: Jaa. Det blir ju en inblick i vilken stor påverkan pornografi har på det där samhället.
Suzann: Ja, det där har du nämnt några gånger det är jättespännande. Du ser att… teman som återkommer i pornografin återkommer också sen i vad man önskar för…?
Michelle: Precis. Så att för mig är det en klar koppling mellan pornografi och… eh, vad folk sen faktiskt förverkligar.
Suzann: Ja.
Michelle: Det finns en koppling.
Suzann: Ja.
Michelle: Så att det, jag vet inte. Nu är inte jag så här att man ska förbjuda, jag tror inte på förbud så mycket men, eh…ja vissa sorters pornografi kanske man ska granska lite.

Porrfilmsbranschen påverkar också kundernas vilja till att använda kondom:

Suzann: Beskriv vad du menar med "bareback-ing-hysterin".
Kevin: Nej, men alltså det är ju det som är… tittar du på porrfilm idag, det är ju omöjligt att producera en porrfilm idag till exempel med kondom.

Här berättar samma informant som ovan, som har arbetat som strippa, om hur hon förväntas agera som porrfilmsaktörer:

Just det här porrfilmsspelet. Det här liksom fingret i munnen eller fingret vid munnen. Poserandet, vickandet på huvudet, flaxande med håret, putande med de kroppsdelarna som ska sticka ut. Eh… jaa. 'Tycker du bättre om att titta på mig framifrån eller bakifrån?'. Skulle de titta bakifrån så ska man posera upp med rumpan och vända sig om så att de kan se munnen också. [andas ut] Ah, men alltså typiskt så här porrfilms… så jävla billigt så att det är… jättefjolligt, jag kan inte riktigt förstå vad dom ser. För det är så himla tillgjort. Ja, alltså den vill att man ska hålla i sina egna bröst och den andra vill att man ska hålla i sina fötter och den tredje vill att man ska stoppa in ett finger i munnen och den fjärde vill pilla lite på sig själv mellan benen. Ah, det är liksom… i den här komplicerade avläsningen av 'vad vill kunden ha, ett?'. Ok, kunden vill ha det här, om jag gör så här gillar kunden det? Analysen av hur kunden reagerar tar så mycket energi och korrigerade av ens egna positioner för att verkligen leva upp till kundens, liksom så att kunden säger "ah, det där är perfekt". Så man får dricks, dessutom. Det finns inget utrymme för mig själv i denna situation utan det är rent skådespeleri alltså.

GFE och BFE

GFE, "girlfriend experience" alternativt BFE "boyfriend experience" är en term som används i annonser och hänvisar till tjänster som både omfattar sexuella och sociala erfarenheter med en sexarbetare. Dessa tillfällen efterliknar en konventionell relation och omfattar mer än enbart sex. Fokus ligger mer på umgänge som inte omfattar sexuella handlingar och ofta är dessa sessioner längre. Den sexuella akten omfattar även kyssar, smekningar och ger större utrymme än ordinarie tjänster.

Flera av våra informanter, både kvinnor och män berättar att de erbjudit tjänster som de betecknat som GFE/BFE eller snarlika tjänster.

En av våra informanter beskriver:

> *Jag har, en kille som är kund då, han vill ha sex men han vill alltså stanna hela natten och han vill också bara ligga och mysa så här större delen av natten. Så att där är det ju lite sällskap också. Det är inte bara att man kommer dit, gör sin grej och sticker utan man stannar hela natten där. Ja, sällskap där att man säljer också men jag hade inte gått dit bara för att ligga och mysa eller vad man ska säga. Jag säljer inte mig själv bara som ett sorts sällskap, det blir ju sex också liksom. Alltså i och för sig så har jag aldrig fått frågan. Men det är väl kanske en möjlighet får man vara någon form av, ja, vad ska man säga, låtsas-flickvän för han har aldrig haft någon och han vill helt enkelt ligga och mysa. Så det får jag väl säga att jag gör om jag vill och får frågan. Men har aldrig fått frågan om jag bara vill vara typ sällskap.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

För henne innebar mötet med köparen inte enbart sexuella praktiker utan även ett möte som i en yttre kontext efterliknar en konventionell kärleksrelation.

> *Det blev mycket resor, det blev mycket middagar och mycket musikaler och teaterbesök och så där. Det var väldigt mycket intressanta människor jag mötte för jag bestämde mig från början att vara ganska selektiv.* **(Homosexuell man, 27 år)**

Informanten berättar att han valt att sälja sex i en kontext där han själv får möjlighet till olika upplevelser som resor och teaterbesök mm.

> *Suzann: Om man köper en sådan här hel eskort-kväll, hur ser en sådan kväll ut? Eller hur kan en så kväll se ut?*
> *Kevin: Det är så olika vad det är för människa. Alltså en del är ju bara intresserad av att liksom utforska sex så där en hel kväll, medan andra är väldigt sociala. Jag vet en del som bara har velat sitta och prata under en hel kväll. Där har du en funktion som kurator. Det kan se så otroligt olika ut. Det är allt ifrån att man börjar och tar en drink eller en middag och går vidare på en bio eller teater eller konsert och så vidare. I 99 procent av fallen är det klart att det avslutas med sex liksom.*
> *Suzann: Men det blir alltså någon form av… ”boyfriend”-experience också då det är så mycket mer än bara sex?*
> *Kevin: Ja, jag tror det. Väldigt mycket ”show off” också. Att visa upp någon.*
> *Suzann: Just det.*
> *Kevin: Absolut, det tror jag och det är ju det som blir det sorgliga någonstans. Du är ju hela tiden medveten om att det liksom är byggt på väldigt lös sand liksom.*

Flera informanter berättar om att de vid olika tillfällen får uppgiften att vara samtalspartner och innehållet i dessa samtal kan vara mångskiftande. Vissa uppger att en del kunder har problem i relationer mm som de väljer att ta upp. Andra vill enbart konversera.

> *Mikaela: Jag har varit på en middag en gång. Och det var väldigt märkligt. Det var någon affärsmiddag som den här människan skulle på. Det var väldigt viktigt att han liksom skulle imponera på sina chefer. Det var lite bisarrt faktiskt. Det kändes väldigt malplacerat men det var ju bara att glida runt och försöka att inte göra någonting allt för uppseendeväckande utan bara, ja, stå och se lite så här playboy-bunny. Det handlade om att stå-och-se-söt-ut-aktigt så där.*
> *Jonas: Det var inget sex inblandat?*
> *Mikaela: Det var lite hålla armkrok och så där. Men det var väldigt så där, att han gick ju runt och pratade med folk. Det var ju det som gjorde mig lite malplacerad, men jag fick som glida runt och improvisera lite. Köra mitt race. Jag hade inte så mycket handledning i vad exakt jag skulle göra eller vad jag skulle förväntas säga eller tycka eller agera. Utan jag gick omkring och log där och typ käkade lite mat och så. Och sen så liksom, ja, väldigt många leenden.*
> **(Kvinna, 22 år)**

Att agera sällskap till personer under olika tillställningar förekommer också som tjänster en del av våra informanter har sålt:

> *En del, de som är äldre, de som är kanske fyrtiotalisterna, de vill gärna att man äter någonting innan eller att man i alla fall sitter och tar ett*

glas vin eller dricker, att man har en liten stund innan, så det blir väldigt kallprat, jag tycker inte om det. Det blir liksom så stelt, man sitter där och ”hur har du haft det idag?” ”ja, det har varit bra”. Det blir lite så där skådespeleri där, man kan ju inte bara sitta stel och säga ”jaa…”. Man får ju verkligen liksom försöka marknadsföra sig, försöka hålla igång pratet och hålla igång aktiviteten, för att inte det ska bli den här kalla stämningen. Men det jag tycker bäst om är att man kommer in, man säger hej liksom och får det snabbt överstökat. Det tycker jag är bäst för mig för annars får man ändå en liten relation till alla. Om man har den här weekenden tillsammans då blir lite, ja, det blir mer än bara en sexuell tjänst liksom. **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Webcam

Flera av webbsidorna med eskortannonser erbjuder också möjlighet till webcamshower. Flera av våra informanter berättar också om privata webcamsessioner via bland annat MSN. Detta går ofta till så att en person stimulerar sig själv sexuellt ofta i en interaktiv kontakt med en kund som kan ge önskemål om vad som ska ske. Flera internetsidor erbjuder personer att uppträda i webcam och erhålla ersättning. På www.cam4.com finns både homo- och bisexuella kvinnor och män samt transpersoner från Sverige. Sidan finns som en svensk variant och marknadsför möjligheter för personer att känna pengar genom att åskådarna köper ”poletter” och sedan ger dricks till utvalda. Så här beskrivs möjligheten att få ersättning för att visa upp sig via webcam:

Mål tillåter dig att fokusera dina åskådares uppmärksamhet på att ge dricks. Dina tittare kan exempelvis komma med specialönskemål, och du kan då sätta ett dricksmål som måste uppnås innan du utför detta önskemål. Därigenom stimuleras dricksgivandet.
Var försiktig med frekvens och nivå för dina mål. En framgångsrik aktör lär sig att använda mål i syfte att bygga upp spänningen snarare än låter åskådarna uppfatta eviga uppmaningar att ge dricks som en börda. (www.Cam4.com/help)

Ja, du kunde bara visa brösten till exempel. 10 minuter – 500 spänn in på kontot, det är folk som betalar det. **(Bisexuell kvinna, 22 år).**

Sexleksaker

Vissa kunder efterfrågar också sex med olika sexleksaker:

En del vill ju ha lite leksaker **(Bisexuell kvinna, 22 år).**

Det är en ganska vanligt efterfrågad praktik hos kvinnor som säljer sexuella tjänster till kvinnor: ”Ja, det är så olika, ibland kan det vara att bara hålla någons sällskap när den andra är borta eller ta ett bad ihop. Eller så blir de mer sexuellt, hångel, kyssas och dildo lekar” **(Bisexuell kvinna, 28 år).**

Suzann: Vad är den vanligaste sexuella praktiken med kvinnliga sexsköpare?
Maria: Jag måste nog säga dildolekar, för det mesta så använder jag kundens dildo men har även egna. Först så kelar vi och hånglar en hel del sen blir de mer smek och kyssar och man smeker kvinnan på erogena zonerna så hon blir upphetsad och fuktig. Ofta smeker jag med en vibrerande dildo på “vissa” punkter och sedan penetrerar jag med dildon.

Pegging

Pegging[39] är en ny efterfrågad praktik som flera av våra informanter vittnar om är relativt frekvent efterfrågad:

Michelle: Nej, men det är många killar som vill bli påsatta. Det är nog en trend. Och det är inte bara jag som märkt. Utan det är även bio-tjejer har märkt att det är många som vill ha strap-on sex liksom så där.
Suzann: Händer det, vet du andra som säljer påsättning via strap-on eller?
Michelle: Ja gud ja. Det är en vanlig tjänst.

Ytterligare informanter ger liknande uttryck för efterfrågan av pegging: ”Han ville att jag skulle ta honom med en strap-on helt enkelt.” **(Kvinna, bisexuell 22 år)**

39. Namnet kom till då den amerikanske sexkolumnisten Dan Savage utlyste en tävling om vad man ska kalla den sexuella praktik som innebär att en kvinna penetrerar en man med strap-on (harness med dildo på).

Golden shower och scat

Andra sexuella praktiker som efterfrågas från kunder och som utförs från några av våra informanter är golden shower (återfinns också benämnt som wet, water sports, piss play) och innebär sexuella aktiviteter som innehåller urin, ofta handlar det om att urinera på någon eller bli urinerad på. Scat (kaviar[40]) innebär sexuell tillfredsställelse med hjälp av avföring och är en tjänst som erbjuds frekvent i annonser från eskorter. Scat är däremot inte en praktik som någon av våra informanter har berättat om.

Försäljning av använda underkläder

Försäljning av använda underkläder[41] (kalsonger och trosor) är en verksamhet som några av våra informanter nämnt som en verksamhet de bedriver parallellt. En informant berättar om ”de där” som vill köpa underkläder: ”Man försökte ju så klart lura av dem så mycket pengar som möjligt. Naturligtvis fanns det ju de där då som gärna ville köpa trosor och strumpor och sådant där, de finns ju alltid med.” **(Queer bisexuell kvinna, 41 år).**

Ytterligare en informant berättar om hur det går att sälja trosor via nätet:

> *Anni: Och på QX till exempel.*
> *Suzann: Ah.*
> *Anni: Där är det jättemånga som är intresserade, alltså man kan sälja trosor. Ett par trosor – 300 spänn. Det är lätta pengar men till vilket pris? I början känner man sig, ja första gångerna känner man sig lite så ’va fan har jag gjort?’*
> *Suzann: Mm.*
> *Anni: Alltså man känner sig lite kränkt men ändå inte. Det känns olustigt men nu är det mer liksom som en vana.*

En av våra informanter berättar att han hörde talas från någon kompis om att man kunde sälja använda kalsonger på QX: ”Vi har ju massa gamla kallingar

40. Ibland förekommer även begreppet Kaviar. Scat är dock mest vanligt förekommande.

41. Underkläder var en de vanligaste fetischistiska objekten i en studie. (Scorolli, C., Ghirlanda, S., Enquist, M., Zattoni, S., & Jannini, E. A. 2007).

man kan sälja som man inte behöver liksom. Och man får typ 2-300 spänn” **(Homosexuell man, 21 år)**. Utifrån denna verksamhet fick han sedan erbjudanden om att sälja sexuella tjänster och började med detta:

> *Niklas: Det sker så pass diskret så jag tror inte någon märker det. Jag vet inte om han har tänkt kringgå själva olagligheten att han köper sex för han köper en produkt av mig och sexet bara kommer liksom utöver.*
> *Jonas: Aha. Så det är främst kalsongerna som man ger betalt för och sen blir sexet ”utöver” det?*
> *Niklas: Ja, indirekt.*
> *Jonas: Men brukar det ske i samband då, köper han alltid kalsonger utav dig och sen blir det sex?*
> *Niklas: Nej. Inte senast, men annars har han alltid gjort det.*

Sammanfattning

Sexuella tjänster innebär många olika praktiker och aktiviteter. De inrymmer allt från posering, rollspel, S/M aktiviteter och strippshow till mer direkta sexuella kontakter som orala vaginala och anala samlag. Vissa personer erbjuder längre personliga kontakter som även inbegriper olika typer av socialt och emotionellt umgänge. Inställningen från köparen har också en avgörande betydelse för hur säljaren upplever olika sexuella praktiker.

I och med att flera av våra informanter utför en eller flera av ovan nämnda sexuella praktiker/tjänster är det av vikt att professionella som möter målgruppen får kunskap om dem. Denna kunskap är nödvändig i och med att de olika sexuella handlingar som ibland eller ofta kan förekomma inom en sexsäljande kontext innebär risk för överföring av olika STI:er och hiv, samt att kunskapen om praktikerna är nödvändiga för att möjliggöra och öppna upp för samtal om dem. Viktigt att betona är att de som möter personer från målgruppen har ett avslappnat förhållningssätt till handlingarna för att minska eventuell upplevelse av skam.

VIDMAKTHÅLLANDE AV GRÄNSER

– en förutsättning för att må bra?

Vidmakthållande av gränser – en förutsättning för att må bra?

I vår studie ser vi tydligt ett samband mellan förmågan till gränssättning och hur man mår i sitt sexsäjande. Det är mycket påtagligt att förmågan att sätta gränser och sedan kunna upprätthålla dessa är en klart salutogen faktor. I intervjuerna har vi frågat våra informanter om olika former av gränssättningar. Det kan handla om att en person som säljer sex har satt upp regler/gränser kring vilka sexuella praktiker som denne är beredd att utföra med köpare, om ersättning har någon betydelse för vilka sexuella praktiker som erbjuds (förhandlar kunderna exempelvis om sexuella praktiker som säljaren vanligtvis inte utför?), om de har några strategier när det gäller att öka sin personsäkerhet inför/i sina möten med personer som ger ersättning för sex. Strategier kan till exempel vara att använda kondom, att ha telefonen nära till hands eller att ses i säljarens egna hem. I intervjuerna framkommer även gränser vad gäller särskiljandet mellan betald och icke-betald sex. Det kan vara att vissa sexuella handlingar har man endast i relationer där ingen ersättning förekommer, exempelvis inom ett mer långvarigt förhållande eller tillfälliga sexuella relationer. Vi kan hos våra informanter se vikten av att sätta och vidmakthålla gränser inom sexsäljandet för att må bra, psykiskt som fysiskt. I kapitlet "Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen" behandlas gränssättning och kopplingen till självkänsla mer utförligt.

I detta avsnitt redovisar vi de olika strategier som våra informanter har gett uttryck för. Kapitlet redogör för informanternas egna resonemang kring vikten av att sätta gränser, deras urval av köpare, vilka sexuella praktiker som de av varierade anledningar väljer att utföra i möten med köpare, strategier de har för att öka sin personsäkerhet, om de särskiljer mellan betald och icke-betald sex. Vi kommer även att redogöra för om överskridandet av gränser kan påverka ens situation och upplevelser inom sexsäljande.

Informanternas uttalanden om gränser

I våra intervjuer talar flertalet av informanterna om vikten av att sätta gränser inför sig själva och vidmakthållandet av dessa. En informant visar att hon tänkt igenom vad hon kan tänka sig att ställa upp på i möten med köparen, samt vilka som hon kan tänka sig att träffa för sex mot ersättning:

> *Ja väldigt blandat, men alltså jag vet inte… jag var ju ganska ung och det var liksom inte så ofta som jag behövde göra det så jag hade liksom möjlighet att vara lite kräsen också och liksom känna 'vad tycker jag är äckligt?' Vad tycker jag är, rent ärligt, är skitvidrigt? Vad vill jag inte göra, vem vill jag inte göra framför allt så där? Så att det, åldersspannet gick aldrig så himla högt heller. För att det kändes väldigt främmande. Framför allt gick jag efter det här liksom 'vad är det de är ute efter?' Alltså vad är det som förväntar sig att jag ska göra? För alltså det finns ju saker som man bara inte vill göra. Det blev liksom första utsållningen.'"Den här kunden vill ha den här typen av tjänster, kan jag göra det? Ja, det kan jag göra. Ok, vad finns det mer runt den här människan?' Liksom 'vad är det för typ…' 'vart vill han träffas någonstans? Hur vill han att det här ska gå till? Känns det genomförbart på säkerhetsnivåtänk?' Och sen så liksom… i slutändan så var det väl så här 'ok, eh… vad är det jag i övrigt, hur gammal är han, vad är det för typ av människa?'*
> **(Kvinna, 22 år)**

Olika strategier används för att sätta olika gränser. Samma informant som ovan talar om sitt sätt att separera sitt "privata" liv från sin sysselsättning med att sälja sex:

> *Jonas: Finns det några fler "strategier", om man kan benämna det så, att särskilja mellan din arbetsroll och din privata roll?*
> *Mikaela: Det är väl dels det här att de aldrig får komma hem till mig. Att det liksom… det är lite mer, det handlar lite mer om att skydda min identitet och personliga säkerhet. Men också, jag tror att det har lite att göra med också just det här att jag vill separera det.*

Genom att inte träffa köparna inom sin privata sfär särskiljer hon mellan sitt privata liv och sitt sexsäljande. Samtidigt fungerar detta som en säkerhetsstrategi för henne att skydda sin identitet samt personsäkerhet. Ytterligare en anledning till att hon valde att inte träffa köparna hemma hos sig var på grund av att hon inte var öppen med sin sysselsättning. Hon menar att inom svensk kontext blir man definierad utifrån sin sysselsättning:

> *Och sen så det faktum att jag inte är öppen med det. Det är ju också ett sätt att försöka urskilja det. För jag vet ju att om jag skulle vara öppen med det, alltså Sverige är ett sådant samhälle där man ofta definieras utifrån vad man gör. Och i och med de normer som finns så är det ju inte fördelaktigt att bli definierad med den typen av arbete.*

Hon menar att de normer som är kopplade till just sexsäljande är en anledning till att hon inte var öppen med sin sysselsättning. Detta går att koppla till det sociala stigma som det för många innebär att sälja sex. Samma informant talar om de regler gällande sexuella handlingar som hon satte upp för sig själv och hur dessa bidrog till att hennes sysselsättning fungerade bra för henne:

> *Jonas: Skedde det någon förändring i dina sexuella handlingar över tid?*
> *Mikaela: Nej. Om man säljer sex länge så kanske det gör det. Om man verkligen jobbar med det. Men i och med att det handlade om typ under några enstaka år, någon gång i månaden så börjar man inte tumma på sina regler så himla mycket. Utan då är det liksom så här ”ok, jag har satt upp de här reglerna. Jag ska följa dem” och sen så när man har gjort det några gånger så känner man, istället för att man börjar känna att man vill tumma på dem, så känner man att ”nej, mina regler fungerar faktiskt till och med. Skitbra, då kör jag på det här för det här funkar för mig”. Så att nej de har inte utvecklats särskilt.*

En informant talar om vikten av att ha ett ”normalt liv” genom att ha ett socialt nätverk och pengar på banken. Hon poängterar vikten av möjligheten att ha prostitution som yrke som bland annat borde inbegripa fackliga rättigheter:

> *Michelle: Finns fantasin så finns det någon som vill göra verklighet av det, så är det. Tveklöst liksom och det är ett problem för prostituerade därför att är man i desperat behov av pengar och är socialt utsatt så är man beredd att gå med på saker och förverkliga vissa människors fantasier som blir våld på en själv då liksom. Som gör att man själv mår dåligt.*
> *Suzann: Hur kan man liksom hålla kvar de gränserna man satt upp för sig själv att ”det här vill jag, det här vill jag inte”? ”Och det här skulle jag inte kompromissa om”.*
> *Michelle: Ja, jag tror det är viktigaste är att prioritera att ha ett normalt liv. Att se till att det finns pengar på banken. Att betala sina räkningar, ha ett socialt nätverk med människor runtomkring sig liksom och inte riskera det liksom. Det är det som det handlar om liksom att riskera inte tillvaron för ett jobb liksom. Man får ändå läge, jag menar det är viktigare… jag tror det viktigaste är att se att ”ja, det här är ett arbete. Det är ett yrke”. Tyvärr är det många som säger att prostitution inte är ett yrke liksom, men jag tycker det. Jag tycker vi ska ha fackliga rättigheter och få… skatta faktiskt. Så folk kommer in i systemet. Då tror jag mycket av de här konstigheterna faller bort också. Det är lättare att skilja på folk som faktiskt far illa eller är utsatta för något trafficking-brott och något sådant där. Men som det är just idag då är alla offer och… ja. [skratt] Vi är ju inte det. [skratt] Faktiskt. Nej, men ha ett riktigt liv. Det är det viktigaste, att kunna gränsa. Liksom motivationen till att ha gränser. Faktiskt. För jag kan tänka mig, jag menar om mitt sociala liv trillar bort och jag inte har några pengar och så där. Jag skulle säkert kunna gå med på saker som jag inte skulle vilja vara med om egentligen.*

Hon menar att om det inte finns möjlighet till en social säker position (vilket bland annat innebär pengar på banken och tillgång till sociala nätverk) i samhället så ökar risken att hamna i en än mer utsatt situation. Detta medför, enligt henne, större risk att gå med på sexuella praktiker som skulle innebära att göra våld mot sin kropp. Hon menar också att om prostitution skulle vara möjligt att ha som yrke skulle det vara enklare att behålla gränser inom sexsäljandet, vilka annars riskerar att överskridas om en person lever som socialt utsatt.

När vi frågade en av våra informanter, som har erfarenhet av att strippa, om hon hade mått bättre psykiskt om hon själv inte hade passerat de gränser som hon satt, svarar hon hur viktigt det är att sätta gränser:

> *Om jag hade hållit fast vid det jag tänkte från början…då hade det nog inte känts, det hade nog inte känts som att jag hade gjort det på riktigt. Det hade nog känts som att jag bara hade fuskat. Dels det. Så någonstans så kanske jag ville testa lite mer än det jag hade tänkt från början. Jag var också nyfiken på – det vet jag att jag formulerade innan – var går mina gränser? Var drar jag dem egentligen? Så jag var öppen för att flytta dem. Nej, jag hade nog antagligen inte känt mig lika… hade jag hållit fast vid mina gränser så hade det inte alls känts lika… det kan nog vara en bra idé att försöka definiera det på förhand. Väldigt noggrant. Och inte bara på en vecka utan kanske fundera över det flera gånger innan man ger sig in i något sådant här. Det tror jag. Och ställa upp 'varför gör jag det här?', alltså att man gör en egen agenda. Vad är OK, vad är inte OK? Och att man informerar om, kanske hjälper till att 'du kommer antagligen passera en gräns och skjuta fram dina… till att tycka att det är mer och mer OK. Att fler och fler saker är OK'. Var drar du den yttersta gränsen? Eller kan du dra den ännu närmre? Hur lite kan du tänka dig att bryta ner? Alltså där tror jag definitivt det finns ett arbete att göra. I förebyggande syfte.* **(Queer kvinna, 41 år)**

I hennes uttalande finns inte bara förslag på gränssättningar, utan även att den som ska börja med någon form av sex mot ersättning ska ställa sig frågan ”varför gör jag det här?” i relation till att personen sätter sin egen agenda med ”vad som är OK” och ”inte är OK” att göra. Avslutningsvis nämner hon att det finns ett arbete att utföra gällande dessa frågor och gränser, ett arbete som hon menar har ett förebyggande syfte.

Att välja bort kunder

En del personer som har sex mot ersättning använder sig av olika strategier för att känna sig säkrare i sina möten med köpare. En av den vanligast förekommande strategin är att i ett tidigt skede sortera bort förfrågningar från personer som man av olika anledningar inte känner sig bekväm med. En del av våra informanter nämner att själva kontakttagandet och efterföljande konversation är tidskrävande, och som i vissa fall skapar irritation hos säljaren då köparen visar sig vara antingen oseriös och inte vill ge ersättning för sex, eller om köparen uppfattas vara en person som inte kommer att vara en ”bra kund”. Att välja bort kunder kan vara ett sätt att öka känslan av att man i mötet träffar en kund som inte orsakar några problem eller beter sig på ett dåligt sätt mot säljaren. Köpare som uppfattas vara konstiga eller som efterfrågar sexuella handlingar som säljaren inte är beredd att utföra sovras ofta bort. En del berättar om att de har lång kontakt innan ett fysiskt möte sker, för att ”känna av” personen så att den inte är något ”psycho”:

> *Jag har ofta först en väldigt lång kontakt på MSN och pratar [med den som vill ge ersättning för sex]. Kanske att han får mitt kontantkortsnummer. Om personen är väldigt väldigt väldigt på då får jag en varningssignal att detta är en psycho-människa. Alltså det är nåt som inte stämmer. Och jag utgår sällan med mitt vanliga namn, alltså mitt riktiga namn. På min QX-sida heter jag till exempel [”Smeknamn”], alltså det kan vara ett smeknamn på [namn], det behöver inte vara XX.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Det är flera av våra informanter som talar om en specifik ”känsla” som de använder sig av i sina beslut om möten med kunder. De talar om en intuition som flera av intervjupersonerna förlitar sig på, och som för många har en avgörande betydelse för vilka personer de beslutar sig för att träffa eller väljer att lämna i det fysiska mötet:

> *Kim: Jag har alltså gått på min intuition och magkänsla liksom.*
> *Suzann: Har du alltid följt den här magkänslan, har du kunnat säga nej till kunder som när du har träffat dem upplevt att det här känns inte bra?*
> *Kim: Ja, jag har sagt nej. Jag har gått på min magkänsla helt och hållet. Och det har inte hänt mig någonting.* **(Bisexuell man)**

En liknande strategi återkommer hos en informant som arbetat som eskort. Han tolkade olika signaler som sedan blev ett sätt för honom att säga nej till fel person. Detta menar han var en strategi för att överhuvudtaget överleva inom sexsäljandet:

> *Kevin: Och det tror jag även är viktigt för att liksom överleva överhuvudtaget. Att kunna säga nej till fel person.*
> *Suzann: Hur kunde **du** avgöra vem som var fel person?*
> *Kevin: Det tyckte jag man såg ganska snabbt. Om man var på en klubb till exempel i Bangkok eller i Berlin eller London och så vidare då är det ju väldigt lätt att – tycker jag i alla fall – avgöra det. I liksom blicken och liksom inledande samtal, man ser signaler, man hör signaler på att någonting inte står rätt till och så vidare.*
> **(Homosexuell man, 27 år)**

Detta exempel visar på vikten av att sätta gränser och att kunna säga nej till vissa personer för att inom sitt sexsäljande kunna må bra.

Att sortera bort kunder som inte faller en i smaken kan vara tidskrävande, vilket kan upplevas vara negativt (Eriksson, Knutagård, 2005).

En informant säger att 90 procent av arbetet består av att sortera bort kunder som upplevs vara surriga och knäppa och att den intuition som hon förlitar sig på kan bero på hur kunder uttrycker sig i sina kontakttaganden:

> *Michelle: Och… där är ett väldigt sorterande, jag menar det är kanske 90 procent av arbetet. Det är ju att hitta bra kunder. Bort med surrpellarna liksom och knäppskallarna. Dom som tror att det är någon sexchatt-linje då liksom.*
> *Suzann: Hur hittar man en intuition/känsla för vilka kunder man ska välja bort?*
> *Michelle: Oj, det där är jättemycket, det pratar vi om ofta vi som jobbar. Men en bra kund det är någon som säger: "jag är på hotell [namn på hotell], jag vill att du kommer dit klockan 19 till det och det rummet". Och ringer gärna från en telefon som finns på Eniro eller någonstans, eller uppger ett namn som finns på Ratsit[42]. Det är den bästa kunden.*
> **(Homosexuell kvinna, 38 år)**

En annan informant talar om den irritation som kan uppstå om köparen som kommer till mötet inte motsvarar de förväntningar som det gjorts upp om innan, eftersom de innan mötet lagt ned tid och energi i kontaktandet:

> *Suzann: Om ni har gjort upp med någon och sen kommer personen och inte ändå motsvarar era förväntningar, hur reagerar ni då?*
> *Sandra: Man blir irriterad, för du lägger ju ner tid och energi på det. Att få ihop det och man planerar och så, men sen är de ju bannlysta. Det spelar ingen roll vad de har för ursäkt om de inte har sagt till innan.* **(Bisexuell kvinna, 35 år)**

Ytterligare en informant talar om sin strategi gällande att välja bort vissa köpare som upplevs vara aggressiva eller märkliga:

> *Suzann: Hade du någon form av urval av köpare? Att du valde själv?*
> *Mårten: Ja.*
> *Suzann: Valde bort vissa eller?*
> *Mårten: Ja, så var det ju. Nu var det ju inte så himla många som man kommer in i sådana här diskussioner med så det var inte så där att välja och vraka på det sättet. Men en person som verkar vara till exempel aggressiv eller märklig eller nåt sånt där så valde jag ju bort med en gång. Det blir så helt automatiskt när man chattar med någon och tycker att det inte funkar liksom.* **(Homosexuell man, 50 år)**

Han drar parallellen att detta urval inte är något som endast sker i kontakttagande med personer som ger ersättning för sex, utan detta sker även i övrigt kontakttagande via chatt.

Vissa personliga egenskaper hos potentiella köpare ses som mindre önskvärda än andra. Dessa kan bli avgörande för vilka som anses vara en bra kund. Egenskaperna kan handla om olika personlighetstyper som förknippas med en dålig kund. Det kan vara de som i sitt kontakttagande är för påstridiga, eller de som inte verkar veta vad de vill göra i det fysiska mötet med säljaren:

> *Det finns två i så fall, dels de som direkt går på eller verkligen kör över dig och du är ingenting: 'jag får göra vad jag vill med dig'. Då känns det som att de inte kommer bry sig om jag sätter upp regler: 'så här och så här får du göra' för de gör vad de vill ändå. Och sen den som är jätte… eller vad man ska säga. Kanske aldrig säger emot: 'hej, jag skulle gärna vilja träffa dig'. 'Jaha, vad skulle du vilja göra?'. 'Eh vet inte riktigt… vad skulle du vilja göra?'. Alltså, de som inte har en aning själva vad de vill. Och då känner jag lite så här jag kan inte [otydligt] för vad de vill. Eftersom det är jag som tar pengar får ju de veta vad de vill. Eller så här. Och de... de är alltid så veliga och vågar aldrig riktigt säga vad de vill och jag vet inte vad jag ska göra med dem heller.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Informanten vill varken ha personer som inte respekterar hennes regler, eller de som själva inte vet vad de vill göra. Hennes resonemang vittnar om en vilja att kunderna själva ska komma med förfrågningar som hon sedan antingen avböjer eller godtar. Medan denna informant föredrog personer som i viss utsträckning hade önskemål om vad de ville ha ut av sina möten med henne, så kan samma egenskap

42. En internetsida som erbjuder gratis upplysning om företag och privatpersoner.

hos osäkra köpare innebära ett maktövertag för den som får ersättning för sexuella handlingar. Genom att spela på köpares osäkerhet finns det utrymme för säljaren att gå in och kontrollera situationen och styra över vad som ska ske i mötet:

> *Jonas: För att förtydliga det här med makten: kände du att du hade makten i mötena?*
> *Mikaela: Ja, men absolut. Absolut. För att jag har lärt mig att man måste, att makt i ett socialt spel är någonting man måste gripa. Alltså det är någonting man måste ta tag i. Och eftersom att det tog ett tag innan jag insåg att de här personerna var väldigt osäkra och väldigt så här förvirrade över hur det här skulle gå till så var jag mindre förvirrad eftersom jag visste hur jag ville att det skulle gå till. Och då insåg jag att jag kan spela på deras osäkerhet, där de tvekar där kan jag gå in och ta makten. Och liksom säga att ”så här ska det va, så här ska det va”. Och då får man ju makten, för folk har en tendens att underordna sig om någon annan ”kommer först” om man så säger.*
> *Jonas: Så det blir att man lär sig läsa människor?*
> *Mikaela: Framför allt i förberedelserna. Jag sökte ju inte efter de här starka alfahane-identiteterna utan jag försökte ju också sålla ut liksom för att hitta de här andra lite mer nertonade, vanliga typiskt svenska lite försiktiga så där jantelags-människorna. För de kändes ju betydligt lättare och tryggare att söka sig till.*
> **(Kvinna, 22 år)**

Hon valde kunder utifrån vilka hon uppfattade vara lite osäkra ”jantelags-människor” där hon innan mötet hade övertaget att diktera vilka villkor som skulle gälla och vad som skulle ske i mötena. Genom att innan mötet bestämma reglerna gav detta henne kontroll i själva mötet. Samma informant resonerar kring anledningen till varför hon väljer bort personer som efterfrågar BDSM-liknande tjänster, tjänster som ofta inbegriper ett rollspel där en eller flera parter intar en ”undergiven” respektive ”dominant” roll:

> *Jonas: Känner du också att du har sovrat bort potentiella sådana?*
> *Mikaela: Absolut, absolut. Man pratar ju mycket om dominanta och undergivna människor inom sex – som jag säkert vet att du vet, eller förstår att du vet. Och alltså jag har kommit fram till att vissa personer är dominanta och vissa är undergivna, och vissa personer tror att dom är dominanta. Framförallt om det kom till lite mer så här, vad ska man säga? Lite mer ”rough sex”, alltså lite mer så här bondage och lite smisk på rumpan lekar och sådana här saker. Så tror jag att, alltså jag tror att det är många som inte riktigt, alltså framför allt från den dominanta sidan, som inte riktigt har förstått vad det hela går ut på. För som jag har förstått det och tolkat det hela mitt liv så är det ändå den undergivna personen som är i kontroll, som säger stopp. Och det är liksom så det ska funka. Medans många verkar inte riktigt förstå det. Så att om det har funnits minsta tendenser till att den här personen har önskningar om någon form av våldsammare – hur oskyldigt det än har varit, att personen bara gillar smisk – så har det gått bort. Inte för att jag tycker smisk är hemskt men för att jag känner att det finns potential för att den här personen kanske inte riktigt förstår vad spelreglerna är.*
> *Jonas: Att det finns en okunskap vad det egentligen handlar om?*
> *Mikaela: Ja, men precis. För egentligen kan det ju vara så att den här personen inte är den ”egentlige” typiska dominanta sadisten… sadist låter ju så jävla hemskt men alltså…*
> *Jonas: Jag tror att det är BDSM du tänker på?*
> *Mikaela: Ja, precis. Jo, jo men det är det. Och att ha hellre kanske är en mer ”förtryckande” person än en dominant person. Och jag tror inte att han kanske själv är medveten om att det finns en skillnad, men för mig är det en jävla stor skillnad. Och säkert för de kvinnor som lever med den här mannen också, eller kvinnan fast i mitt fall är det ju män.*

När hon väljer bort BDSM-tjänster är det ett sätt att begränsa antalet möten med köpare som hon menar inte riktigt har koll på hur utövande av BDSM egentligen innebär. Eftersom BDSM kan ha inslag av handlingar som kan upplevas som våldsamma och det finns köpare som inte har tillräckligt med kunskap, blir detta ett sätt för henne att minska risken för att hamna i situationer som kan innebära

en risk att utsättas för våld. Även om det som efterfrågas har ”oskyldiga” inslag av smisk så väljer hon bort detta, då hon ser att det kan finnas potential för att personen som köper sex av henne inte kan ”spelreglerna”. Detta är en tydlig regel/strategi som för henne var ett sätt att minimera risken att råka ut för något i sina möten med köpare. Fler informanter talar om att de inte går med på liknande handlingar: ”…men till exempel då när man frågar vad folk tänder på och så vidare. Jag skulle ju aldrig träffa någon som tänder på bondage till exempel. För det är också en sak som väldigt väldigt lätt kan urarta.” **(Homosexuell man, 27 år).** Vidare berättar samma informant att han undvek sexuella handlingar som innebar att han skulle vara undergiven vilka han menade innebar en stor risk att brytas ned av:

> *Jonas: Under den tid som du var verksam, skedde det någon form av utveckling av dina sexuella handlingar eller praktiker?*
> *Kevin: Hm… nej jag hade nog ganska klart för mig vad jag gillade innan också och så där. En stor skillnad var väl att man blev mer och mer säker. Att man blev väldigt självsäker. Och det är ju den stora anledningen till att man var den aktiva och om en kille ville ha dominans, att man själv är det då. Därför att det är väldigt lätt tror jag att brytas ner om det är tvärtom. Om du får klienter som vill vara dominanta, då tror jag det är jävligt lätt att brytas ner. Då kommer droger in i bilden. Mycket kokain.*
> *Suzann: Det var mycket droger i den här branschen?*
> *Kevin: Absolut, det var det. Jättetråkigt. Men det var en stor skillnad, alltså just med dem som hade gjort det valet att vara till exempel väldigt passiva och undergivna och så vidare. Därför att de råkade generellt ut för betydligt fler hemska saker. Även när du träffade killar som själva vill vara undergivna, det är väldigt ”synd” om en sådan kille liksom.*

Bland våra informanter verkar det vara ganska vanligt att välja bort personer som antingen upplevs vilja vara dominanta i mötet eller efterfrågar BDSM-liknande tjänster:

> *Suzann: Finns det några saker som du aldrig ställer upp på? Som du har helt klart för dig att ”det här nekar jag alltid”?*
> *Anni: Jag skulle aldrig kunna alltså ta på mig handklovar och bli fastbunden i en säng, aldrig. Jag tänder inte på det men då kan man, även om man inte tänder på det kan man dra på sig en mask. Men vad händer om han lämnar mig där? Där värnar jag min säkerhet. Jag skulle heller inte kunna bli piskad. Hur förklarar man märken? Hur… alltså så. Men ja det är väl de grenar jag helst inte ställer upp på. Eller wet sex tycker jag heller inte om men… ja ibland så blir det så. Och man ändrar ju, alltså jag redigerar mina priser också beroende på vilken kund det är.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Att välja bort tjänster med inslag av BDSM-praktiker är inte något som gäller för samtliga våra informanter. En av dem utför själv BDSM-praktiker, dels på grund av egna sexuella preferenser, dels på grund av ett sexmissbruk som eskalerat i och med BDSM-praktikerna:

> *Kim: Alltså jag… det beror på vad man menar med sexuella praktiker, men det som på något sätt verkligen har utvecklats det är ju den här… alltså bdsm-sexet jag har. Att det är mycket hårdare och liksom på en högre nivå.*
> *Jonas: Ser du det som positivt eller negativt?*
> *Kim: Nej, jag ser det som väldigt negativt. Jag vill helst inte ha det behovet heller liksom. Det är också nånting jag skulle vilja sluta med. För jag tror inte det… jag känner att det liksom inte är… för jag känner ju att oavsett det här att sälja sex så känner jag att det behovet som jag har, att det eskalerar hela tiden. Att det blir, att det inte… ja, det är inte hållbart liksom.*
> **(Bisexuell man)**

Detta är något som har haft negativ inverkan på hans redan problematiska bruk av sex och som han menar underbyggs av hans sexsäljande.

En annan informant berättar om de krav som han har på sina kunder:

> *Mina krav är att de ska vara hela och rena, inte ha några könssjukdomar och helst inte ha sina förlovningsringar eller vigselringar på sig under tiden de är hemma hos mig. Även fast jag*

vet att de är gifta och jag har inte direkt något dåligt samvete över deras otrohetsaffärer så ser det bara illa ut. **(Homosexuell kille, 24 år)**

KAST[43]-kartläggningar från Kompetenscenter prostitution i Malmö lyfter upp det fenomen att eskorter sällan tar emot utländska kunder, speciellt avvisas män från Mellanöstern. Det blir ”invandraren”, ”den utländska mannen”, som fungerar som ”den Andre” som upplevs ha andra egenskaper än köpare som uppfattas vara ”svenska”. En person med utländsk bakgrund blir till ”kunden som inte behandlar kvinnorna som säljer sex bra”. ”Invandrarmannen” beskrivs som någon som inte är jämställd och som har en annan (sämre) kvinnosyn i jämförelse med den ”vita västerländska” eller svenske kunden (Scaramuzzino G & Weman, A., 2007). Föreställningar om “den andra mannen” som primitiv, mindre och mer ofräsch genomsyrar fortfarande bilden av män från andra kulturer sett ur ett västerländskt perspektiv. Föreställningar om deras ”annorlundahet” finns bland våra informanter som utifrån detta väljer bort en kundgrupp av ”säkerhetsskäl”. För vår informant nedan så var kundens etnicitet en fråga om säkerhet, där muslimer här uppfattas vara ofräscha och mer kinky:

Eh, alltså, nu kanske man blir lite rasist men muslimer, alltså nej. Helst ska det vara svenska människor som har samma kultur. Jag frågar inte ’är du kristen? Är du…?’. Men jag har fått för mig att de är, detta låter jättekonstigt, men att de är ’renare’. Att alltså, ja, de lever det svenska livet. Jag skulle nog inte våga vara med en muslim, det skulle jag inte. För han har en annan syn på kvinnan, än vad svenska män har. Men alltså de bästa kunderna jag har är de som reser runt. De är fräscha, de tar hand om sitt utseende och de har ju då ofta också familj, De får kanske inte tillräckligt mycket sex bara. Och det är inte wet sex till exempel, och inte kinky-kinky utan det är vanligt sex. Vad är vanlig sex? Allt är ju vanligt sex men alltså det är oralsex och det är samlag, inget analt. Det tycker jag är mest skonsamt, inte skonsamt men det är det jag föredrar. **(Bisexuell kvinna, 23 år)**

Ett liknande mönster återfinns hos flera kvinnliga sexsäljare:

Den här kunden vill ha den här typen av tjänster, kan jag göra det? Ja, det kan jag göra. OK, vad finns det mer runt den här människan?. Vad är det för typ? Vart vill han träffas någonstans? Hur vill han att det här ska gå till? Känns det genomförbart på säkerhetsnivåtänk? Och sen så liksom i slutändan så var det väl så här ’OK, eh, vad är det i övrigt, hur gammal är han, vad är det för typ av människa? Vars kommer han ifrån?’. Lite så här smyg, alltså det är ingenting som man, det är inte så att utlänningar är äckliga, det tycker jag ju bevisligen inte. Men alltså, eh, många länder har ju inte vår öppenhet inför sexuellt överförbara sjukdomar och andra sjukdomar som är sexuellt relaterade. Många av dem har inte informationen, de har inte upplysningen som jag har förstått det, eller jämfört med många andra. Det finns säkert de som har lägre. Men därför blev det en aspekt också liksom just varifrån härstammar den här personen? Om man kunde få veta det så var det ganska bra att veta det eller det kändes väldigt bra att få veta det. **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Detta sållande av kunder vilar på föreställningar om att personer som har en viss typ av utseende och ett visst sätt att skriva på (skrivsättet urskiljs via kontakten via chatt eller e-mail) har en viss typ av bakgrund från något annat land än Sverige. En del säljare uppfattar dessa potentiella köpare som personer som är mer benägna att bete sig på oönskat sätt mot dem i ett sexsäljande möte, och väljer därmed att inte sälja sex till dem. Detta antagande vilar med största sannolikhet på rasistiska föreställningar om personer som har en viss typ av utseende och bakgrund och som inte tolkas vara ”traditionellt svensk”. Trots stereotypa föreställningar med rasistiska grunder kan dessa urval av köpare, från säljarens perspektiv, ses som en säkerhetsstrategi som de själva upplever ökar deras personsäkerhet. Informanten som reflekterar över tillgången till information om hiv/STI kan dock vara relevant att lyfta, då kunskap om hiv/STI kan variera beroende på vilken kontext en person befinner sig inom.

43. KAST = Köpare Av Sexuella Tjänster

Överenskommelse innan mötet med köparen

Bland informanterna i studien *Män som säljer sex till män* framkommer vikten av att ha tydliga överenskommelser innan mötet om vilka villkor som gäller. Dessa överenskommelser handlar oftast om vilken/vilka sexuella praktiker som ingår eller inte ingår och hur mycket ersättningen ska vara. För en del är det ett sätt att undvika onödiga diskussioner och förhandlingar *i* mötet med den som ger ersättning för sex och att kunna känna trygghet och att man har kontroll på situationen.

För en del innebär det att en överenskommelse med tydliga regler skapar en känsla av att det som händer när man säljer sex är skilt från det övriga livet. Med tydliga gränser så skapas en ”bubbla” som går att kliva in i för en stund. Många bestämmer själva vilka villkor som ska gälla för mötet, vilket kan vara ett sätt att skapa en känsla av trygghet: ”Det är en trygghet med den här slutna miljön. Man dikterar villkoren själv”. (Informant i *Män som säljer sex till män*, 2010) Det finns många saker som kan ingå i överenskommelsen och som bidrar till att förstärka känslan av att sälja sex som något som är speciellt och annorlunda. Var man träffar kunden kan vara viktigt. Att bara ha sex hemma hos sig själv, hos köparen, på ett hotellrum eller utomhus kan på olika sätt bygga känslor av kontroll eller spänning: ”Jag vill inte ha sex på neutrala platser, de är inte under min kontroll.” (Informant i Ibid, 2010). Att själv kunna bestämma mycket explicita villkor för vad som kommer att hända gör att mötet skiljer sig från andra sexuella kontakter. Att ha sex utifrån en tydlig överenskommelse innebär också att man har möjlighet att utesluta tankar och känslor. Det kan skapa en närvaro i stunden utan att distraheras av annat (Ibid, 2010).

En informant som intervjuats av RFSL har redan innan kontakttagande klart för sig vilka sexuella handlingar som hon utför. Personen som säljer sex kan ha satt upp regler/gränser för sig själv för vilka sexuella handlingar som den utför:

> *Jonas: De vet vad de får?*
> *Mikaela: Ja, det görs upp. Men just den här diskussionen innan om vad de får. Det är ju liksom att innan de ens har frågat så har jag hunnit erbjuda det. Det är ju en fråga om att läsa folk också lite grann. Att man måste försöka komma underfund med vad det är de egentligen vill ha, vad de inte vill ha. Och ibland så måste de ju be om det. Men helst inte, för det ger ju en bättre bild av mig.*
> *Jonas: Mm. Så det sker inte så många förhandlingar utan det är mer som att ”det här är vad jag erbjuder”?*
> *Mikaela: Jo, jo men ganska mycket så där.*
> **(Kvinna, 22 år)**

Hennes sätt att göra upp om vad som ska ske i mötet är att hon själv dikterar villkoren för mötet i kontakten som sker innan. I den ”läser hon av” sina köpare där hon försöker ta reda på vad det är som de är ute efter. Genom att själv erbjuda vad som ska ske i mötet innan köparen hinner ge sin förfrågan menar hon att hennes övertag gentemot köparen ökar. Hon talar om vikten av att sätta sina egna gränser och villkor för vad som hon kan tänka sig att göra.

Personsäkerhet (säkerhetsstrategier)

Att känna sig trygg i möten med köpare är något som flera av våra informanter värderar högt. Förutom att utöva säkrare sex för att undvika överföring av hiv/STI så använder flera av våra informanter sig av olika strategier för att öka känslan av trygghet i möten med köpare. Att i förväg bestämma vad som ska ske i mötet kan vara ett sätt att öka känslan av kontroll och trygghet. Det kan handla om vilka sexuella tjänster som ska ingå i mötet och hur stor ersättningen ska vara. Genom att ha detta klart för sig kan man undvika ”onödiga” diskussioner i det fysiska mötet. I och med det minskar risken för att aggressiva reaktioner hos köparen kan komma att uppstå.

Andra sätt att öka känslan av trygghet och kontroll kan vara att ses i en miljö som för säljaren upplevs vara trygg: ”Jag vill inte ha sex på neutrala platser, de är inte under min kontroll” (informant i *Män som säljer sex till män*, 2010). Platserna som säljarna känner sig trygga på kan variera från person till person. Återkommande platser som en del säljare föredrar är hemma hos sig själv, hos köparen,

på ett hotellrum eller utomhus. Vilken plats som upplevs vara mest trygg varierar utifrån individuella bedömningar samt vilken tillgång som de har till dessa miljöer. För en person som säljer sex utomhus kan säkerheten minska om det är något som personen gör ensam och inte har någon tillgång till kollegor eller andra personer som vet om dennes sysselsättning (Björne-Fagerli, 2007).

En informant talar om rådande lagstiftning som förbjuder köp av sexuella tjänster som en säkerhet. Med lagen som säkerhet finns det möjlighet, enligt informanten, att berätta om köparens sexköp utan att hon riskerar att åka fast, eftersom det endast är kunden som utför en kriminaliserad handling. Detta tema återkommer i Eriksson och Knutagårds *sexmänsäljer.se/x* (2005) där lagen kunde upplevas som skydd bland männen i studien. Köparen skulle i detta fall riskera att utsättas för det sociala stigma som är kopplat till denna verksamhet. På så vis blir lagstiftningen som förbjuder köp av sexuell tjänst ett skyddsnät som den säljande parten kan använda sig av. Det blir ett sätt att utöva makt gentemot köparen som innebär att säljaren kan berätta om den kriminella handlingen köp av sexuell tjänst.

En del personer som köper sexuella tjänster är gifta. Det kan innebära att säljare kan ”sätta dit” köpare genom att tala om för köparens partner om att de köpt sex. En informant resonerar kring detta och talar om köparens beroendeställning till honom: ”Ja, låt säga att jag träffar den här gifta mannen och han har sitt tiogångerskort och han behöver ju mig som säkerhetsmotiv. Jag kan sätta dit honom. Jag kan säga att vi inte träffas mer, han är ju väldigt beroende av mig” **(Homosexuell man, 50 år)**. Detta kan för vissa säljare upplevas som ytterligare en säkerhetsstrategi som de kan använda sig av om kunden beter sig på icke önskvärt sätt gentemot säljaren.

Några av våra informanter talar om vikten av att i mötet med köparen gå in med något som kan liknas med en bestämd attityd gentemot köparen:

> *Jonas: Säkerhet för dig så att du inte råkar illa ut eller råkar ut för våld eller sådana saker. Hur tänker du där? För att skydda dig själv?*
> *Mia: Alltså jag har inget skydd direkt av mig själv på det viset. Jag brukar gå ut med ganska, vad ska man säga, ganska hård stil. Eller vad man ska säga, gentemot dem [köparna]. Jag berättar för dem att gör de någonting mot mig så kommer de inte komma undan med det. Som är någonting som jag inte går med på. Hittills har något allvarligt aldrig hänt. Alltså jag tror att det är helt enkelt att bara ha en ganska hård stil gentemot dem just för att har jag det från början. Att det inte är OK att göra någonting med mig och funkar det inte så är det ju väldigt tråkigt om det inte funkar. Men ja, man kan inte skydda sig själv jämt. Vara säkerhetsmässigt helt… i början, de första gångerna så var jag ju så klart mer nervös. Och då var det en kompis som visste vad jag gjorde.*
> *Suzann: Som visste vart du var?*
> *Mia: Ja.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Informanten talar om vikten av att ha en hård stil som innebär en attityd gentemot köparen som visar att det inte är okej för köparen att exempelvis utföra handlingar som hon inte går med på att göra. I hennes uttalande om att de inte skulle ”komma undan med det” finns ett inslag av lagstiftningen som säkerhet också. En annan informant talar också om att gå in och kontrollera situationen:

> *Jag har fördel, jag är gammal infanterist då så… nej, men faktiskt. Jag går in och kontrollerar situationen. Liksom jag går inte in som ett offer liksom. Att ’här är jag, gör vad du vill’. Utan… det gäller ju att styra lite när man kommer dit, och sätta gränser liksom med en gång i fall någon är lite oregerlig. Det har alltid funkat. Jag tror det är lättare för mig också som [skratt] transsexuell då liksom. Jag har trots allt vuxit upp i en miljö där jag fattar manliga sociala koder på ett annat sätt. [en stund senare i intervjun] Men det finns ju ett annat sätt också, att vara mer konfrontativ. Det mer manliga sättet då liksom att… markera att där går en gräns.* **(Bisexuell kvinna, 38 år)**

För henne är det viktigt att inte inta rollen som ”offer” som någon kan göra vad som helst med. Även hon betonar vikten av att gå in och kontrollera situationen samt att sätta gränser. Hon ser också en fördel att hon som transsexuell tidigare har vuxit upp i en miljö där hon fått lära sig manliga sociala koder. Detta resonemang kan handla om att hon tidigare uppfattats som man och blivit inkluderad i miljöer med män, och därmed lärt sig föreställningar om vad som tolkas vara ”typiskt” manliga beteenden. Denna tidigare erfarenhet blir för henne en strategi som hon kan använda sig av inom sin sysselsättning med sexarbete med män som köper sex av henne. Hon, liksom flera andra av studiens informanter, ökar sin säkerhet genom att tala om för personer i sin närhet om var de ska när de ska möta personer som köper sexuella handlingar: ”… jag har mitt ex. Som jag brukar säga ’jag ska dit och dit’. Och… jag har några andra kompisar som jag hör av mig till”. Genom att tala om för någon var mötet med köparen äger rum kan känslan trygghet öka i och med att någon i ens närhet vet var de befinner sig, utifall om något skulle gå fel i mötet med köparen. Exempelvis om personen som säljer blir utsatt för någon form av våld/övergrepp. Efter mötet är det vanligt att kontakta den/de som säljaren gett informationen om mötesplatsen till:

> *Var jag ska, när jag ska dit, när jag rimligen bör vara klar. När det liksom är dags för henne att börja oroa sig, och verkligen ge henne all information som finns. Så att om någonting skulle hända så kan hon agera. Och liksom ha någonting konkret att komma med annat än att ’jag vet att hon ska iväg med någon, men jag vet inte var, när eller hur’. Utan då har hon ganska mycket konkret fakta. Och så liksom direkt man är klar så ringer man och liksom säger att ”jag lever, jag mår bra, det gick bra”.* **(Kvinna, 22 år)**

Om säljaren inte hör av sig efter mötet blir det en signal om att något kanske har gått fel i mötet och då finns det möjlighet att agera för den vet om mötet. Att lämna ut specifika detaljer om köparen

bidrar ytterligare till att skapa en mer trygg situation. Samma informant berättar om hur hon går tillväga när hon träffar en köpare i en bil:

> *Bilen har använts ganska frekvent. Oftast deras bil vilket är väldigt behändigt för då har man en registreringsplåt också som man kan gå efter. Jag brukar sms:a iväg det [registreringsnumret] till henne [en kompis]. Ju mer fakta hon har om det skulle hända någonting desto enklare torde det ska bli för vem som nu ska klara upp den soppan. Det torde väl bli polisen då. Men alltså ju mer information de har att gå på desto enklare skulle de väl liksom kunna lösa det. Om det nu skulle ha hänt någonting, nu gjorde det ju tack och lov aldrig det.*

En annan informant berättar om att han och hans kompis (som också hade sex mot ersättning) ofta hade sällskap när de besökt män som de inte hade träffat tidigare och att de i vissa situationer ringde för att tala om var de skulle:

> *Min kompis som jag var ute och höll på med, vi var ofta två som gick då. Utan vi sprang inte iväg ensam till någon som vi inte hade träffat förut i alla fall. Någon gång så ringde man om man kände sig lite nojjig, att man ringde till sin kompis och säger att 'nu är jag på väg dit'. Så, att någon visste vart man var på väg liksom. Men i övrigt så var jag aldrig beväpnad eller några sådana saker.* **(Homosexuell kille i trettioårsåldern)**

En av informanterna som arbetade som eskort berättar också om att han och de eskorter som han kände alltid berättade för varandra om var de skulle och uppgifter om köparen, speciellt då de gjorde så kallade ”out calls”:

> *Suzann: Var det så att ni berättade för varandra, eskorterna, vart ni tog vägen? Hade ni några säkerhetsstrategier?*
> *Kevin: Ja, absolut. Det var väldigt väldigt viktigt om man gjorde out-calls. Att det alltid fanns någon som visste vart man var och så gärna också numret till den här personen. Adress, alltihop.* **(Homosexuell kille, 27 år)**

Genom att lämna ut information om den person som köper till personer i sin närhet finns det möjlighet för andra att ingripa om något skulle gå fel i mötet med köparen. Ytterligare en informant berättar att han ibland har med sig en kompis till mötet. Om allt har känts okej har kompisen kunnat gå därifrån:

> *Alltså jag… just för att jag måste känna min magkänsla om det känns rätt eller inte liksom. Och också att jag egentligen inte velat ha sådana här kontakter. Jag har inte tyckt det har varit så bekvämt och bra för mig att inte ha sådana typer av kontakter så jag har försökt att inte göra det så mycket. Men då har jag antingen haft med mig någon kompis som har kunnat gå där… alltså, om jag säger att det är OK liksom så kan den här personen gå. Men bara kollar liksom eller att jag har velat träffa dem en gång först, innan jag träffar dem. Bara för att känna efter liksom vad jag tycker, så det har jag tänkt på jättemycket.* **(Bisexuell kille, 33 år)**

Ytterligare strategier var, som tidigare nämnts, att han litade på sin magkänsla samt att han gärna träffade köparna en gång innan för att känna efter om det kändes rätt och okej med köparen.

En annan strategi för att öka känslan av säkerhet är att säljaren tar reda på så mycket som möjligt om köparen genom att bland annat föra en lång dialog i förväg: ”Det är väl som jag sagt tidigare att man måste ha en bra dialog med kunden långt innan och ta reda på fakta om hemförhållanden osv.” **(Bisexuell kvinna, 28 år)**. Kontaktuppgifter som kunden lämnar går också att använda för att leta upp ytterligare information: ”Jag kollar Ratsit och Eniro. Telefonnummer och namn. Och i vissa fall mailadress som man kan googla på. Se om den dyker upp någonstans. Något konstigt sammanhang.” **(Bisexuell kvinna, 38 år)**.

Internet ger i viss utsträckning möjlighet att söka information om köpare som för en del säljare är ett sätt att kontrollera så att inte köparen förekommer i något misstänksamt sammanhang som kan upplevas som negativt. Samma informant poängterar dock att trots möjligheten att söka information om köpare så innebär det alltid en risk att möta kunder:

> *Men det är en utsatthet också. Vi vet ju aldrig egentligen vem som står bakom dörren, när man kommer till ett hotellrum. Eller hem till någon. Man får ju vara lite försiktig där också. Och det är ju ett problem. Det hade varit mycket bättre med ett samarbete med polisen istället för som det ser ut idag.*

Trots den information om köpare som går att ta reda på så innebär möten för sexsäljande en risk. Hon menar att ett samarbete med polisen är önskvärt och skulle vara ett sätt att öka personsäkerheten för personer som har sex mot ersättning. Andra sätt att undvika potentiella dåliga kunder är att kommunicera med andra som säljer sex. Den kommunikationen innebär bland annat spridandet av information om köpare som inte anses vara bra kunder. Det kan handla om kunder som utsatt någon säljare för våld och/eller sexuella övergrepp eller bara är oartig. Samma informant som ovan berättar om ett forum där sådan information finns tillgänglig:

> *Genom att prata med andra. Vi har ju våra egna forum. Och ja [skratt]. Prata sinsemellan lite. Försöker väl organisera oss så gott det går i det här landet. Det handlar ju mycket om att skydda varandra, hjälpa varandra, det finns ju forum där vi byter telefonnummer på dumma kunder.*

Informanten berättar om att på samma forum finns det möjlighet att ventilera sina känslor genom att chatta med andra. Hon beskriver att de som arbetar med att sälja sex är pressade: ”Det är en hård press, alla är ju rädda liksom för samhället och polisen.” Det är då viktigt med att ha möjlighet till att kommunicera med personer i sin närhet. Att ha tillgång till ett forum innebär både en möjlighet till ökad säkerhet i sina möten, samt till kommunikation med andra om bland annat känslor när behov uppstår (i kapitlet “Behov av stöd och hjälp” kommer vi närmare att diskutera behovet av tillgång till diskussionsforum för personer som har erfarenhet av sex mot ersättning).[44]

En del har som regel/väljer att inte ta emot personer som är påverkade av alkohol:

> *Sandra: Vi accepterar inte heller att någon är påverkad.*
> *Suzann: Inte av alkohol heller?*
> *Sandra: Nej, inte av alkohol heller. Dom får absolut inte dricka, det är många som tycker att ”ja, men vi delar en flaska vin först” eller någonting. Det accepterar inte vi.*
> *Jonas: Har ni någon gång upplevt någon behaglig situation?*
> *Sandra: Ja, en gång. Med en utländsk kille som blev lite väl våldsam och lite väl ful i munnen. Så då styrdes han ut i kalsonger i hotellkorridoren.* **(Bisexuell kvinna, 35 år)**

De hade vid ett tillfälle varit med om en köpare som blivit våldsam och ful i munnen, vilket ledde till att han motades ut från hotellrummet. Att neka köpare som är påverkade av alkohol och droger i sina möten med köpare var för dem ett sätt att minska risken för att hamna i situationer som inte är önskvärda. Förutom att neka kunder som druckit alkohol så ser hon sin kille som alltid är med i möten med köpare som en trygghet:

> *Jag litar ju väldigt mycket på att min kille är med. Han är väldigt stor och stadig och skulle någonting hända så är jag väldigt trygg i att han tar hand om det. Skulle någon bli liksom… för ivrig eller för våldsam eller någonting så vet jag att han styr upp det.*

En informant berättar att hon alltid har med sig pepparspray i sina möten med köpare: ”Jag har en sådan liten pepparspray med färg som är röd. Det har jag nästan alltid i väskan. I alla fall när jag träffar dem. **(Bisexuell kvinna, 22 år)**.

44. Jämför även med Björne-Fagerlis studie där en av informanterna talar om vikten av kollegiala band prostituerade emellan.

Alkohol och droger

Användande av alkohol och droger förekommer bland en del av våra informanter. Några talar öppet om drogmissbruk som de har försökt att sluta med, medan några talar om något glas vin eller lugnande medicin som de tagit i samband med det sexuella mötet med köpare. Vi kan inte dra några slutsatser om alkohol och droger förekommer i större utsträckning hos personer med erfarenhet av sex mot ersättning än hos personer som inte har denna erfarenhet. enligt Enligt SOU 1995:15 förekommer problematiskt bruk av alkohol och droger i mindre utsträckning inom ”homosexuell prostitution” (läs bland män som säljer sex till män) än i den ”heterosexuella” formen av prostitution. Internationell forskning menar att risken för att utsättas för våld ökar när alkohol förekommer (Browne et al., 2005). Dessutom rapporterar en del forskning att det finns en tendens att negligera behovet av kondom under drogrus (Sausa et al., 2007; Nuttbrock et al., 2002).

Anledningarna till varför en del tar alkohol och droger varierar dock bland våra informanter. En informant berättar om att hon innan sina möten brukar ta något glas vin för att slappna av:

> *Suzann. Har det hänt att ni har använt alkohol eller tabletter eller någon annan drog inför säljandet?*
> *Sandra: Jag kan ta ett glas vin innan. Därför att jag blir så himla spänd. Jag tycker att det är jättejobbigt innan varenda gång.*
> *Suzann: Ok. Vad är det som är jobbigt just då innan tycker du?*
> *Sandra: Nej men för att… är det en ny människa så blir det liksom att ”åh nej, inte idag kanske imorgon istället”. Och lite grann så där. Så någon gång har det hänt att jag har tagit något glas vin bara för att slappna av lite mer.*

Hon menar att något glas vin får henne att koppla av eftersom hon innan sina möten med köpare tycker att det är jättejobbigt. Ytterligare en informant berättar att hon brukade ta lugnande mediciner för att kunna koppla av i sina möten:

> *Har aldrig tagit droger när jag träffat mina kunder, men däremot har jag haft lugnande mediciner som jag tagit ibland för att kunna koppla av bättre när jag träffade dem.*

Ovan informanter indikerar att de innan och i sina möten kanske inte riktigt upplever situationerna som bekväma, då de behöver använda sig av alkohol eller kemiska preparat för att slappna av.

Medan ovan användning syftar till att uppnå ett lugn med hjälp av olika preparat så talar informanten nedan om att hon brukar dricka alkohol i kombination med utskrivna piller för att mötena ska bli trevligare:

> *Suzann: Har du använt annat än alkohol? Andra droger?*
> *Mia: Alltså inte droger droger men en del utskrivna piller, ja.*
> *Suzann: Är det lugnade eller benz eller?*
> *Mia: Ja, lite blandat så där. Det är vissa som man ibland bjuder på ett glas vin eller så där. Så man kanske tar ett glas vin innan eller nått sådant. Men jag är liksom inte med någon som är helt väck i huvudet eller vad ska säga. Det gör jag inte.*
> *Suzann: Tycker du att ditt arbete underlättas eller blir annorlunda genom att ta mediciner innan?*
> *Mia: Alltså sådant tar jag oftast ihop med alkohol i så fall. Och då blir det lite trevligare.*
> *[skratt]*

Två av våra informanter talar om sina missbruk av droger och alkohol. En av dem berättar:

> *Nej men jag tänker ju liksom alltså att jag haft sex mot ersättning och då har det ju inte varit liksom ekonomisk ersättning på det sättet utan det har varit droger. Eller pengar till droger, men droger eller testosteron liksom. Eh, helt klart. Och sen läkemedel liksom, men det är ju också droger förstås. Jag kan ju tänka att det finns orsaker på flera nivåer varför jag gör det här. En sak är också att jag kan undanhålla mitt missbruk från min närmaste familj. I och med att jag ändå upprätthåller en viss livsstil som har kostat mycket pengar liksom. Jag har haft ett umgänge som hade tillgång till droger, och då blev det liksom också ett sätt att få komma ner och vara lugn. Det har alltid varit mitt syfte och inte festa och låta det bli en party-grej utan ja dels stänga av känslorna men också komma ner och bli normal liksom.*
> *Suzann: Vad började du med för droger?*
> *Kim: Amfetamin var väl först, amfetamin och hasch var liksom i början men amfetamin och kokain är väl det som jag gillar mest liksom.*
> *Kim: [pustar ut] Det kan ju vara så att jag har behövt stänga av mig själv mera känslomässigt om jag ska göra något väldigt extremt som har varit mentalt påfrestande. Då har jag känt att jag behöver ha droger just i det tillfället.*
> *Jag kan ju tycka att sexsäljandet har underhållit mitt missbruk. Om jag inte hade haft den inkomstkällan så kanske jag hade blivit tvungen att söka vård eller på något annat sätt liksom, bryta ihop och hamna på psyket eller någonting. Som jag inte har gjort.*

Informanten menar att han haft sex mot ersättning för att erhålla droger/hormonpreparat eller pengar till droger. Hans berättar också att han började använda droger innan han började sälja sex. En anledning till att han började ta droger var för att stänga av sina känslor som var tydligt kopplat till hans låga självkänsla i och med upplevelsen av att inte passa in på grund av hans transidentitet. Vidare berättar han också att han vid vissa tillfällen tagit droger vid tillfällen då han utfört något ”väldigt extremt” när han sålt sex. Behovet av pengar för att köpa droger uppges som skäl för att sälja sex i flera studier. (Rees et al., 2004)

En av våra informanter:

> *Lasse: De senaste fem åren har jag sökt hjälp för att jag har festat mycket och drogat mycket. Missbrukat liksom till den milda grad att jag nästan har tagit varje dag och gått ner i vikt och blivit psykotisk liksom så.*
> *Suzann: Vad har du tagit för slags droger?*
> *Lasse: Eh, mest amfetamin, hasch, alkohol. Mest hasch och sen amfetamin och alkohol. Men även ecstasy och kokain och LSD har förekommit.*
> *Jonas: Hur kom drogerna in i bilden? Eller fanns de redan innan du [började sälja sex]?*
> *Lasse: Nä, de fanns inte innan. Det var väl liksom lite samtidigt. Det var alkohol i början som var det intressanta. Och sen så någon gång så där vid 15-16 så rökte man lite hasch. Och sen någon gång provade man amfetamin och sen så var det någon rolig rave-klubb som öppnade*

i Stockholm som hette Docklands och där blev jag ju inneboende nästan. Och då var det ju ecstasy, LSD, amfetamin, hasch som då finansierades med prostitution liksom. Ja, och där var väl de första gångerna som jag körde mig i botten och var liksom. ja, mager och ett liksom ja spöke nästan.
Suzann: Tycker du att alkohol och droger har haft betydelse för att du skulle klara av jobbet?
Lasse: Nej, men kanske för att jag skulle göra det. Det var inte så här att jag drogade mig för att kunna gå och göra det eller någonting. Men visst om någon bjöd på lite sprit så tackade jag inte nej till det. Men det var inte så att "nu måste jag droga mig innan för att kunna göra det här". Men däremot "nu måste jag kunna göra det här för att kunna gå ut och droga i helgen
Jonas: Fick du pengar så du kunde köpa droger eller gav de dig droger?
Lasse: Nej, det var pengar så att jag kunde köpa droger. Och det var väl också en så att det var inget som de ville veta någonting om. Det var inget man nämnde att man skulle gå och ta droger liksom, det höll man för sig själv liksom.

I flera studier framkommer det att en större andel av de ungdomar som har erfarenheter av att ha sex mot ersättning använder sig av droger (Hegna, Pedersen, 2002; Svedin, Priebe, 2004) och har en högre alkoholkonsumtion än andra. I en norsk undersökning var det 58 procent av killarna som använde droger, vilket kan jämföras med 15 procent av dem som inte hade erfarenhet av att ta emot ersättning för sex (Hegna, Pedersen, 2002). I Ungdomsstyrelsens undersökning var det 33,8 procent som uppgav att de använt hasch/marijuana under de senaste tolv månaderna, motsvarande bland alla ungdomar som ingick i undersökningen var 10,8 procent (Ungdomsstyrelsen, 2009). Att sälja sex kan vara ett sätt att finansiera ett drogmissbruk. Missbruksmiljöer är emellertid konservativa och är långt ifrån alltid en välkomnande miljö för män som har sex med andra män (Hegna, Pedersen 2002; Socialstyrelsen, 2007). Unga homo,- och bisexuella i allmänhet konsumerar i större utsträckning alkohol och droger än ungdomar i övrigt (Statens folkhälsoinstitut, 2005). Det går dock inte att uttala sig om hur ett drogmissbruk påverkar benägenheten att ta emot ersättning för sex. Likväl som att sälja sex kan vara ett sätt att finansiera ett drogmissbruk kan ungdomar som mår dåligt av att ta emot ersättning för sex missbruka för att orka fortsätta. Det finns sannolikt ytterligare ett stort antal andra faktorer som påverkar.

Sexuella praktiker

För många som har sex mot ersättning är gränssättning viktigt när det gäller vissa sexuella praktiker. En informant resonerar kring vikten av att för sig själv sätta gränser och villkor för vad man kan tänka sig att göra i sina möten med köpare, samtidigt som det kan vara svårt att veta vilka ens villkor är:

Mikaela: Den här bilden av den prostituerade som ett offer håller jag inte alls med om, det är mer en fråga om att kunna ta det man vill ha. Alltså kunna sätta sina egna villkor. Och det är klart att det är en svår sak att göra, det är inte alla som klarar av att känna efter "vad är mina villkor? Vad vill jag göra, vad vill jag inte göra?".
Jonas: Handlar det mycket om gränssättningar?
Mikaela: Ja, men absolut. Och jag tänker mig att unga människor kanske är extra svårt för. Att sätta gränser för sig själv, för man har ju inte kommit så långt. Alltså man vet ju inte alltid var den egna gränsen går. **(kvinna, 22 år)**

Vilka sexuella handlingar som en person är villig att utföra inom sitt sexsäljande kan påverkas av vilken syn på och regler kring sex som någon har. En del föredrar att endast utföra ett begränsat antal handlingar med sexuell innebörd medan andra har en bredare repertoar vad gäller sexuella praktiker. Det kan handla om individuella sexuella preferenser, vilka sexuella handlingar man själv uppskattar att ha. Vilken typ av sex som man väljer att utföra kan också bero på tankar kring risker att få hiv eller STI:er. En annan viktig faktor som kan påverka är om köparen erbjuder mer ersättning för en specifik tjänst (*ersättning* diskuteras senare i detta kapitel). En del väljer att inte utföra vissa sexuella handlingar för att minska risken för överföring av hiv/STI.

Samma informant som ovan berättar:

> *Nej alltså det är ju… vad ska man säga? Det som är enkelt, herregud hur ska man förklara det, det som är enkelt att göra och det som är minst skadligt att göra. Och det som absolut känns så här bekvämt, men ett vaginalt samlag har jag ganska stor koll på måste jag säga. Jag vet hur det går till det kommer inte komma så himla många överraskningar som inte, som inte fanns med i beräkningarna, som man liksom hade uteslutit från ekvationen. Så att det känns som så här 'visst självklart en kyss'. Jag vet exakt hur en kyss går till, jag vet hur de börjar och hur den slutar och det finns få saker som skulle kunna hända som man inte var beredd på skulle hända.*

För henne verkade det inte vara några problem med att kyssas, medan att kyssas för andra är en praktik som undviks: ”Men jag har väldigt svårt att kyssa någon, eller ha ögonkontakt när jag har sex med någon.” **(Bisexuell kvinna, 22 år)**. Detta kan vara ett sätt för säljaren att undvika situationer som kan upplevas vara kopplade till intimitet som uttrycks i en relation med en partner/partners. Att undvika praktiker som är kopplade till känslor kan vara en strategi för att särskilja betald och icke-betald sex (detta diskuteras vidare i avsnittet om “Särskiljandet mellan privat obetald sex vs. betald sex”).

För en transidentifierad informant blev en del av hans urval av sexuella handlingar avhängiga olika sexuella praktikers koppling till en specifik könsidentitet:

> *Kim: Jag har ju gjort allting utom det som jag inte velat, jag har inga vaginala samlag liksom så.*
> *Jonas: Men du har kunna erbjuda anala samlag?*
> *Kim: Ja.*
> **(Transsexuell man)**

För honom var hans sexuella handlingar sammankopplade med hans könsidentitet, där han valde att inte utföra vaginala samlag, däremot erbjöd han anala samlag. Att undvika vaginala samlag var för honom ett sätt att undvika upplevelsen av att bli sedd som kvinna, på grund av föreställningar

om att vaginal penetration sker med en person som definieras som kvinna, medan analt samlag blev en möjlighet att undvika detta. Analt samlag kopplas för honom till en samkönad sexuell praktik mellan två män. Detta urval av sexuella praktiker kan kopplas till medvetenheten kring vilket sex som skulle kunna ha negativ inverkan på ens självkänsla. Så för att bibehålla självkänslan som informanten vet skulle kunna skadas undviker han vissa sexuella praktiker.

Andra väljer bort sexuella handlingar för att de anser att det är ”perversa läggningar”. De ingår helt enkelt inte i deras sexuella preferenser:

> *Sandra: Ja. Väldigt noggrant också. Väldigt noggrant vad vi inte tar emot eller vad vi inte accepterar också.*
> *Suzann: Vad är det ni inte tar emot och accepterar?*
> *Sandra: Sådana som har perversa läggningar. Och de som är våldsamma, det är väl liksom lite hårdare tag. De som inte är hela och rena och som inte luktar gott. Ja, men sådana där grejer.* **(Bisexuell kvinna, 35 år)**

En annan informant talar om att hon inte går med på att ställa upp på saker, som enligt henne själv, får henne att känna sig billig:

> *Vissa kommer med förslag som enligt mig känns lite för mycket för att jag ska kunna ställa upp på det eller vad man ska säga. Jag ställer till exempel inte upp på grejer som jag vet att jag själv kommer må väldigt dåligt av efteråt. Alltså… jag skulle till exempel inte, jag skulle själv känna mig billig – nu säger jag inte att man är billig om man gör det – men jag skulle själv känna mig billig om, alltså många till exempel frågar om de får komma och att jag ska suga av dem och sen ska dom få komma över hela mitt ansikte, det är en grej som jag själv inte riktigt… jag skulle nog må dåligt eller så. Så det är en grej man får förfrågan om ganska ofta men som jag inte gjort på hittills för att jag har inte känt mig bekväm helt enkelt.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Hon väljer medvetet bort att sälja sexuella tjänster som hon vet att hon skulle må väldigt dåligt av. Även detta uttalande visar på en medvetenhet kring att sätta gränser inför sig själv för att undvika negativa känslor som skulle kunna uppstå i och med specifika praktiker.

I Eriksson och Knutagårds studie *sexmänsäljer.se/x* såg männen sina sexuella handlingar antingen som en vara som de kunde sälja eller som något som hade ett bytesvärde. De erbjöd endast handlingar som de själva kände sig bekväma med, vilka påverkades av vem köparen var. Vanligast var att suga/bli sugen och att penetrera/bli penetrerad analt, eller en kombination av dessa. Utöver dessa tjänster erbjöd de ”umgänge, vänlighet, närhet, uppskattning, avslappning och en frizon” (s. 51). Samtliga undvek kyssar (vilket kunde orsaka frustration hos en del kunder) och vissa förbehöll specifika sexuella praktiker till sina älskare. Några nämnde även att de skulle vara ”professionella” och ge kunden något mer än bara en orgasm. Det är ett tema som även återkommer bland våra informanter; att undvika specifika sexuella handlingar med anledning av att man antingen inte känner sig bekväm med handlingen eller genom att markera att det är en mycket speciell situation. Ett exempel kan vara att man inte kysser köparna: ”Jag tycker inte om att kyssa kunderna.” (informant från *Män som säljer sex till män*). I en studie av manliga sexarbetare inom en organiserad sexsäljarverksamhet beskrivs deltagarnas önskan om att behålla en affärsmässig och känslomässigt neutral relation med de betalande parterna. Denna uppnåddes genom att begränsa uppehållet med kunderna och undvika känslomässig intimitet genom begränsande av olika typer av sex (analsex och kyssar). Ett annat sätt att upprätthålla en affärsmässig relation var att kräva kondom vid oralt och analt sex (trots att vissa kunder erbjöd mer i betalning om praktikerna utfördes utan kondom). Även avsaknaden av åtrå inför kunder som inte ansågs vara tillräckligt attraktiva gjorde att männen reducerade sexuellt intima relationer. Många begränsade sina sexuella aktiviteter på grund av att de inte ansåg dem vara värda att utföra trots betalningen. Analsex var en sådan aktivitet (Smith, Seal, 2007).

Sexuella tjänster kan det förhandlas om, både från köparens och säljarens sida. En säljare berättar att lättare S/M kan en del köpare förhandla till sig om de ger mer ersättning: ”Det går ibland att förhandla lättare S/M, men då till en betydligt högre summa vilket resulterar i att många väljer att säga nej.” **(Homosexuell man, 24 år).**

I och med kravet på högre ersättning bidrog det till att flera köpare tackade nej. En annan informant berättar att det är hon själv som förhandlar till sig de sexuella tjänsterna:

> *Maria: Alltså de sexuella tjänsterna förhandlar jag mig till.*
> *Suzann: Är det du som bestämmer mest då eller?*
> *Maria: Ja det är det.*
> *Suzann: Kan de som köper förhandla till sig fler handlingar? Kanske om de erbjuder mer pengar eller så?*
> *Maria: Ja det går bra. Om det känns bra, annars får det vara* **(Bisexuell kvinna, 28 år)**

Det är både säljare och köpare som förhandlar om vilka sexuella tjänster som ska ske. Ibland innebär en större ersättning en möjlighet för köparen att förhandla till sig vissa tjänster. En förutsättning, trots en större ersättning, är att tjänsten är något som säljaren kan tänka sig att gå med på.

> *Sandra: Till exempel wet*[45] *som absolut aldrig fanns på världskartan innan i någonting jag gör.*
> *Suzann: Har du fått någon förfrågan om pegging, att du skulle sätta på en man med strap-on?*
> *Sandra: Ja. Det har jag fått. Men ingenting som jag gjort.*
> *Suzann: Okej, för vi har hört från flera att det är en praktik som efterfrågas mer och mer.*
> *Sandra: Jo, det måste jag säga. För det var det aldrig i början. Det är något som vi inte gör heller. Min kille, han sätter ju inte på någon annan och han vill inte bli påsatt själv heller. Utan när det är sex mellan dem är det bara oralsex.*
> *Suzann: Okej, ställer du upp på analsex, att någon sätter på dig?*
> *Sandra: Med vissa tveksamheter ja. Då ska det vara någon som jag träffar ett flertal gånger och jag ska veta att han är försiktig.*
> **(Bisexuell kvinna, 35 år)**

En informant väljer bort samtliga sexuella praktiker som innebär att han på ett eller annat vis är undergiven i sitt möte med köparen, och berättar att han endast ställer upp på praktiker som han själv tänder på:

> *Suzann: Du berättade att det fanns handlingar som du inte gjorde?*
> *Kevin: Ja, absolut. Till exempel bondage och allting som hade att göra med att någon panna skulle vara dominant mot mig. Jag var alltid aktiv. Det var viktigt för mig. Och ingenting som jag inte tänder på själv.*
> **(Homosexuell man, 27 år)**

För honom var det viktigt att alltid vara aktiv, då han (som nämns i ett tidigare citat från samma informant) menar att vara undergiven innebar en risk för att fara illa. Han valde även att inte ställa upp på sex som han själv inte tände på, vilket visar att hans egna sexuella preferenser spelade en avgörande roll i vilka köpare som han träffade. En annan informant talar om att han alltid hade möjlighet att sälja precis det som han ville och att han nu endast håller sig till köpare som han inte upplever några problem med.

> *Nej, jag har alltid varit selektiv och känt att jag har kunnat sälja precis som jag vill. Men nu så känner jag rent praktiskt att i och med att jag inte riktigt vill ha det här i mitt liv längre så har jag liksom strukturerat, eller vad ska jag säga, försökt att liksom göra det så lite som möjligt och ha få fasta kunder som jag vet att det inte är något problem med. Som ger mig det jag vill ha utan att det ska bli en sån här desperat grej, utan det ska liksom fungera.*
> **(Bisexuell man, 33 år)**

Testa gränser, överskrida gränser och självkänsla

Några av våra informanter talar om hur en del av deras individuella gränser överskreds vid vissa tillfällen. Orsakerna till att gränser överskrids kan vara olika. Även om en person har satt egna gränser för vad den kan tänka sig att ställa upp på kan dessa gränser ibland tänjas på och förflyttas. Ofta handlar gränssättningar om vilka sexuella handlingar som man går med på. Inte sällan handlar det också om gränser som har tänjts på i och med att man testat/

45. Wet innebär en sexuell praktik där en eller flera personer kissar på någon. Detta omfattar allt från att kissa på kroppen, genitalier eller i någons mun.

gått med på sexuella handlingar som man tidigare inte har velat utföra. Att överskrida gränser kan även innebära ett sätt att utforska sin sexualitet och vara ett sätt att utvecklas. Nedan följer några exempel där några av intervjupersonerna talar om gränser eller sexuella handlingar som har utvecklats. En informant berättar om sina BDSM-praktiker som han menar har utvecklats:

> *Kim: Alltså det beror på vad man menar med sexuella praktiker, men det som på något sätt verkligen har utvecklats är ju BDSM-sexet jag har. Att det är mycket hårdare och på en högre nivå.*
> *Jonas: Ser du det som positivt eller negativt?*
> *Kim: Nej, jag ser det som väldigt negativt. Jag vill helst inte ha det behovet heller liksom. Det är också någonting jag skulle vilja sluta med. Oavsett det här med att sälja sex så känner jag att det behovet som jag har, det eskalerar hela tiden. Att det blir, att det inte är hållbart liksom.* **(Bisexuell man)**

BDSM-sexet menar han har utvecklats oavsett ”det här med att sälja sex”, samtidigt som dessa praktiker utgör en stor del av hans handlingar inom just sexsäljandet. Det är inte i huvudsak sex mot ersättning som han upplever vara problematiskt utan BDSM-behovet. Han vill sluta med det eftersom det eskalerar hela tiden. Hos informanten finns en medvetenhet kring att hans gränser förflyttas i och med det behov han har och ser inte detta som hållbart. Exemplet visar att gränsförskjutningar av individuella preferenser vad gäller sexuella handlingar kan upplevas som problematiskt när gränserna inte bibehålls.

En annan informant som har erfarenhet av att strippa berättar också om hur hennes gränsförskjutningar innebar psykisk skada:

> *När jag kom dit så tänkte jag ’jag ska ju i alla fall definitivt inte gå med på någon sorts sexförsäljning som innebär’ ja alltså det här intima eller grova eller hur man ska uttrycka det. Det beror ju på hur man uppfattar det förstås. Alltså definitivt inte suga av någon för det är skitvidrigt på någon man inte känner, kan man ju tycka då om man har den åsikten. Inga samlag och troligtvis inga avrunkningar. Det var väl lite grann så jag hade funderingar, tror jag, innan. Och sen så kände jag hur det spelade mindre och mindre roll allt eftersom tiden gick. Att ’ja, men det här var väl inte så farligt?’. Så att först så var det någon som bara ville smeka lite på låret och sen så var det någon som ville känna lite på brösten. Och sen så var det väl någon som frågade ”får man nypa lite i rumpan?”. Ja, sådär. Och någonstans där så… först var det ’nej”. Och sen efter ett tag var det väl ”ah, OK då’. ’Spelar roll, det är ju ändå här. Vad kan det skada?’. Men det gjorde det, psykiskt. För att någonstans, varje gång jag flyttade fram en gräns närmre det där som verkligen kändes förbjudet så blev jag någonstans mindre värd i mina egna ögon. Och det kan man inte se när man är där. Man har en känsla av det som gör att man mår dåligt men man kan inte se det tydligt förrän man har kommit därifrån. Det är som allt, man måste ha distans.* **(Queer kvinna, 41 år)**

Senare i intervjun säger hon: ”…för varje dag som gick och för varje gång jag var där tänkte jag ’eh, men OK då’. Så jag sänkte alltså min etiska gräns hela tiden. Så det blev mer OK att göra saker som blev mer intima för mig.” Hon hade innan satt upp regler kring att hon inte skulle sälja sexuella handlingar som innebar någon form av penetration. Dessa regler höll hon också på. Hon berättar dock att allteftersom så började hon förflytta sina gränser med olika kunder. Hon berättar om upplevelsen att det efter en tid på strippklubben ”spelade mindre och mindre roll”. Genom att flytta sina gränser fram emot det som hon själv ansåg vara vidrigt så ansåg hon sig vara mindre värd i sina egna ögon. Hon menar att anledningen till känslan av att må dåligt när hon strippade blev mer tydlig när hon slutade och fick distans till sin sysselsättning. Även detta exemplifierar hur gränsförskjutningar kan orsaka negativa konsekvenser med tankar och funderingar kring det upplevda.

En informant talar om hur hon innan hon började sälja sex noga funderat igenom vad hon kunde tänka sig att göra och med vem. Hon pratar om hur hon inom privat obetald sex testat på olika sexuella handlingar för att se vad hon vill göra.

> *Jonas: Har du någon gång funderat 'vad är det här för gräns? Är det någonting som är OK att göra?'*
> *Mikaela: Mer i mitt privatliv så där. Det är mer där som jag har testat mina gränser. Så här 'vad vill jag göra, vad vill jag inte göra?' Typ så här 'hur känns det här? Nej, det känns inge bra'. Typ 'kan det kännas bra om jag övar på det lite grann? Nä, det gör det inte då skiter vi i det. Då är det inte min grej'.* **(Kvinna, 22 år)**

Att testa olika gränser inom sitt privata sexuella sammanhang har gjort att hon fått klart för sig vilka sexuella handlingar som hon kan tänka sig att utföra inom sexsäljandet. Hon menar att inom en relation så finns det bland annat mer tillit som möjliggör att testa olika gränser: "Medan i en nära relation så kan man ju vara villig att pröva och liksom utforska mer. Och det är ju också att det finns en tillit, att man vågar pröva att experimentera." Hon ger uttryck för att medvetet testat sina gränser innan hon satt regler kring sexuella praktiker mot betalning, vilket för henne inneburit ett sätt att minska eventuella negativa konsekvenser, då hon menar att om man ska ha sex mot ersättning så behöver personen som säljer sex ha koll på olika praktiker för att inte uppleva att det är jobbigt eller obekvämt. Hon menar att om man har klart för sig hur vissa sexuella praktiker fungerar så blir det enklare att hantera sitt sexsäljande. Genom att ha testat sina gränser privat har hon inte varit helt oerfaren när hon började sälja sex. Det menar hon är viktigt för att en person som inte är erfaren kanske inte klarar av att sälja sex lika bra utan erfarenhet och gränser: "Hade man gått från att vara liksom totalt oerfaren till att bli en jätteerfaren sexsäljare så tror jag att de mesta grejerna man var erfaren av då skulle vara någonting som man innerst inne tyckte var jobbigt och obekvämt eller oskönt." Detta var ett sätt för henne att utforska sin sexualitet och skaffa sig erfarenheter. Att ha erfarenhet innan man ger sig in i ett sexsäljande återkommer: "Det känns bra med erfarenhet, du vet vad det handlar om du vet vad du ger dig in på" (informant från *Män som säljer sex till män*). Dessa exempel visar på vikten av att veta vad det kan innebära att sälja sex, då man många gånger kan bli tvungen att hantera sexuella praktiker och situationer som man inte alltid är beredd på och van vid.

Att överskrida gränser behöver inte endast innebära negativa följder, även om själva överskridandet för stunden upplevs på ett dåligt sätt. De positiva effekterna kan uppkomma genom erfarenheten av att träda över en gräns. Det framkommer när några informanter talar om hur deras erfarenhet av att sälja sex har stärkt deras självkänsla i förhållande till att sätta tydliga gränser. De menar att de har utvecklats från att i början inte haft förmågan att våga säga nej, till att allt mer våga sätta gränser och neka till förslag på handlingar som de inte vill gå med på:

> *Anni: Så att man har blivit mer 'vågig', det ser jag. Att det har blivit stor skillnad. Nu vågar jag säga mer nej. Alltså själv, att 'detta gör inte jag'. Och i början så var man så försiktig, man vågade knappt säga ifrån någonting. Utan ville han, så gjorde man det. Eller ville hon så gjorde man. Man vågade inte riktigt säga att: 'nej, jag vill liksom inte'. Eller 'det känns inte bra'. Utan det är ju beteendet hos mig, men alltså någon trend? Nej det är väl att man mer vågar säga 'detta tycker jag om'".* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Att ha god självkänsla ökar benägenheten att ta hand om sig själv. Att må bra bidrar till förmågan att kunna sätta gränser för sig själv. Hon visar på att bättre självkänsla och säkerhet inför sig själv ökar benägenheten till att sätta gränser och att bibehålla dem. I början vågade hon inte säga nej men med större erfarenhet inom sexsäljandet fick hon en stärkt förmåga att sätta gränser. En av ovan citerade informanter talar om liknande utveckling gällande att ta för sig inom privat icke-betald sex. Hon kräver mer än vad hon tidigare har gjort sexuellt och menar att hon tar för sig, vet vad hon verkligen tycker om och vill göra:

> *Alltså jag tror att man kanske var dålig på att ta för sig, så att säga 'det här vill jag göra, det här vill jag inte göra'. 'Det här vill jag göra nu'. Samma sak när man har varit i förhållanden så tror jag att, jag vet inte det kanske är mitt personlighetsdrag, men jag tror att det har påverkats av det här. Att jag har blivit väldigt så här 'nej, men nu vill jag sova, jag vill inte alls ligga med dig'. Typ 'gå, sjas'. Och jag känner att många jämnåriga kompisar som jag har som inte har samma erfarenhet, de är oftast så*

här [pustar ut] OK, OK. Typ 'låt det gå över snabbt'. Medan jag är så här 'Nej, kommer aldrig hända, försvinn' **(Kvinna, 22 år)**

Vidare menar hon att hennes erfarenheter kanske har gjort henne lite "udda", då hon ibland kan uppleva att hon inom privat sex kan bli lite ohämmad:

Jonas: Ja. Kan man säga att det har stärkt dig?
Mikaela: Ja men lite grann. Samtidigt som det har kanske gjort mig lite excentrisk? Nej, excentrisk kanske är fel ord, men… lite udda.
Jonas: Udda privat?
Mikaela: Ja, jag vet inte, jag tror att man blir lite yrkesskadad rent utav. Jag tror att man blir väldigt så här, man blir lite för ohämmad ibland. Ibland är jag så ohämmad att jag faktiskt har gått utanför de hämningar jag egentligen har privat. Och det är ju inte så bra, men det kanske växer bort med tiden också. Jag är ju inte så gammal så det kan lika gärna vara en åldersgrej, det är svårt att veta vad det beror på.

Att hon privat gått utanför de hämningar som hon har ser hon inte som något positivt. Hon vet inte vad det beror på, om det är en åldersgrej eller ett resultat av hennes erfarenheter av sex mot ersättning. Hos henne förekom testandet av gränser inom privata sexuella relationer som gjorde att hon i sitt sexsäljande hade tydliga gränser för vad hon ville göra och med vem. Samtidigt har hennes testande av gränser gjort att hon ibland tenderar att överskrida sina gränser inom privat sex. Med detta har hon också lärt sig att ta för sig mer och säga vad hon verkligen uppskattar. Det kan för vissa finnas både positiva och negativa effekter av att överskrida gränser. Tydligt blir ändå att det är mycket viktigt att ha en tydlig gränssättning gällande sexuella praktiker, vad man som person vill och inte vill göra.

Några talar om att det kanske inte är alla personer som klarar av att sälja sex och må bra, att man måste ha vissa egenskaper för att inte börja må dåligt eller bli utnyttjad. Informanten, som tidigare nämnde att det är en fördel att inte vara helt sexuellt oerfaren innan man börjar med sex mot ersättning, säger även att det kan vara fördelaktigt att personer som ska sälja sex bör vara "avslappnade" inför bland annat sexualitet, samt att personer som är "känsliga/hämmade" kan få det svårt med att sälja sex:

Mikaela: Jag tror att det finns vissa personligheter som bara inte kan [sälja sex]. Alltså sådana här som inte känner sig särskilt avslappnade inför sexualitet, som inte känner sig avslappnade inför allt vad det innebär och folks förväntningar och olika sexuella läggningar. För jag menar jag har fått många frågor som jag liksom känt att det här är ju inte någonting som jag överhuvudtaget vill ha en del av, men det betyder ju inte att jag blir avskräckt utan det betyder bara att jag tackar nej. Och är man en känslig person som, vad heter det nu? Som är lite hämmad så tror jag att det, jag tror det skulle vara väldigt svårt att få ihop det. Jag tror att de blir väldigt kortvariga i en sådan industri eller vad man ska kalla det.
Jonas: Mm. Så alla klarar inte av att sälja sex och må bra?
Mikaela: Jag tror inte det. Jag tror att väldigt många också säljer sex men inte mår bra.

En informant påtalar att om någon ska sälja sex så kan man inte inta en offerroll då man riskerar att hamna i en utnyttjandeposition:

Man kan inte inta en offerroll som hora. Alltså gör man det då är det kört, det tror jag absolut. Är du hos en kund och börjar leka offer då kommer den personen utnyttja dig maximalt. Det tror jag, absolut. Försöker börja pruta på priser och allt vad de nu håller på med. Och… det går inte. Alltså man ska ju ha ett speciellt psyke för att vara prostituerad. Det tror jag. **(Bisexuell kvinna, 38 år)**

Hon menar att offerrollen innebär en risk för utnyttjande och att kunderna då vill pruta på priserna. Resonemanget visar även här på att man bör ha en viss personegenskap, som i detta fall inte innebär en roll som offer. Vad just begreppet offer innebär är svårt att ge svar på.

Medan några nämner vissa egenskaper som man som person bör ha för att må bra i sitt sexsäljande talar en informant om att egenupplevda erfarenheter, som hon benämner som ”udda” situationer, kan användas till att en person vet att den klarar av svåra situationer och underlätta sexsäljande:

> *Mia: Å andra sidan, de som tänker på att börja sälja sex har ju ofta varit i en del udda situationer innan i alla fall. Ofta, inte alltid. Men ofta. Alltså det har väl mest med riskfaktor att göra eller vad man nu ska säga. Alltså man måste vara ganska stark rent fysiskt för att faktiskt klara av det. Och har man varit i udda situationer, sen om man klarar av att hamna i de här riskfaktumen, så kan man ju välja. Men inte andra.*
> *Suzann: Skulle du kunna säga att du har varit med om udda situationer som har gjort det enklare för dig att börja sälja sex?*
> *Mia: Det skulle jag nog. Jag har till exempel blivit mordhotad innan. Jag har varit med om vänner som har blivit våldtagna när jag har varit på samma ställe. Och jag har som tur var själv aldrig blivit våldtagen. Många som kanske har, alltså nu säger jag inte att det är bra att ha blivit våldtagen när man säljer sex. Det är inte det jag menar. Men jag menar att man måste helt enkelt veta att man klarar av att gå igenom vissa situationer.*
> *Jonas: Man kan använda erfarenheter även från dåliga erfarenheter till hur man ska hantera svåra situationer framledes?*
> *Mia: Ja, precis.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Att veta om att man kan hantera svåra situationer som kan uppstå inom en sexsäljande kontext kan bli en faktor som kan bidra till att man får ett bättre välmående om man ska sälja sex.

En transsexuell informant talar om bekräftelse av sin könsidentitet som man inom sexsäljandet:

> *Suzann: Tycker du att sex mot ersättning har fyllt den funktionen även senare? Att du har bekräftat dig på något sätt i din identitet som man?*
> *Kim: Jaa. Alltså det tycker jag ju naturligtvis. Om jag… om jag passerar, om jag upplever att jag passerar så bra för homosexuella män så ger det mig en bekräftelse liksom.* **(Transsexuell man)**

Samtidigt berättar han om att när han säljer sex till kvinnor så är det endast BDSM-sex som han egentligen kan hålla på med, då andra praktiker skulle riskera att kunderna kunde uppleva honom som kvinna:

> *Men annars, om jag säljer mig till kvinnor så känner jag ju inte, det är ju en skillnad för mig på något sätt där. Och då kan jag känna, alltså där skulle jag egentligen bara kunna hålla på med BDSM-sex. Det skulle ju kunna fylla en funktion. Liksom bara för, för någonting. Men det känner jag ju att det hör ihop, liksom att det har bekräftat mig.*

Andra sexuella praktiker än påsättning av de män som han säljer sex till kan också upplevas negativt för honom i relation till hans könsidentitet, och därmed påverka hans självkänsla:

> *Nej men alltså, och så är det ju också att det är klart att om jag sätter på en annan kille så kan ju det bli väldigt, ja då känner jag mig väldigt mycket som man. Men om jag suger av en annan man så kan jag känna att ’nej, men nu känner jag mig väldigt förnedrad.’ Och jag känner mig väldigt kastrerad och jag har ingen kuk och det kan bli… alltså, det är himla himla dubbelt det där.*

I hans uttalanden blir det tydligt att sexuella praktiker med manliga respektive kvinnliga kunder blir intimt sammankopplade till vilken könsidentitet som kunderna uppfattar att han har. En del sexuella handlingar med kvinnliga kunder avgränsas för att han inte ska riskera att få en sämre självkänsla. Med manliga kunder upplever han också bekräftelse av

sin könsidentitet, samtidigt som vissa sexuella praktiker (främst oralsex) med dem skapar en känsla av förnedring och upplevelsen av att vara kastrerad.

En informant talar om sexsäljandet som ett sätt att ge honom bättre självförtroende i och med att han sålde sex till personer som var yngre än honom:

> *Mårten: För mig var det lite ego-kick också. Att vara 40 plus och kunna sälja sex. En del var ju yngre än jag var dessutom. Så det var liksom så där lite roligt på nåt sätt.*
> **(Homosexuell man, 50 år)**

Särskiljandet mellan privat obetald sex vs. betald sex (spela en roll)

För en del är det viktigt att särskilja på det sex som man har mot ersättning och det sex som sker privat/inom en relation/tillfälligt sexuella relationer utan ersättning. Några informanter väljer bort sexuella handlingar som de endast väljer att utföra privat där ingen ersättning ingår, och där känslor mer ofta är iblandade. Detta kan för en del innebära att särskilja ”professionellt” sex från ”privat” sex och som underlättar sexsäljandet genom att distansera det ifrån en privat sfär. Vissa anser att sexsäljande gör det möjligt att slippa bland annat krav på känslor: ”Att sälja sex ger en känslomässig trygghet, man avskärmar sig från känslor och behöver inte bli berörd på samma sätt som i en relation. Du bestämmer helt enkelt över dina känslor. Man kan få gemenskap, intimitet och närhet utan krav” (Informant från *Män som säljer sex till män*). Genom att undvika känslorna slipper säljaren olika former av krav som han menar förekommer i en relation som inbegriper känslor.

För informanterna i *Män som säljer sex till män* innebar sexsäljandet en tydligt avgränsad situation, vilken gjorde att de kunde sätta fokus på det sexuella samspelet då alla ”vanliga” relationer är borta. För dem innebar detta en extrem närvarokänsla och en tilltro till den egna sexuella förmågan och erfarenheten: ”I samspel med en annan person så väger man normalt sett in väldigt mycket andra saker. Det här blir mer specifikt och koncentrerat på det sexuella samspelet”.

Många av våra informanter beskriver hur de ser på privat sex och betald sex och hur dessa situationer kan skilja sig åt:

> *Anni: Där kommer de här rollerna igen, ja vi har sex men det är inga känslor det är bara sex. Det är skillnad på sex och på sex. Sex med känslor och sex utan. Visst har jag sex, men inte 'äkta' sex.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

För henne inbegriper privat sex känslor medan sex för pengar inte gör det. Samma informant beskriver:

> *Alltså jag njuter ju mer, det är mycket känslor alltså privat. Det är det. Och det är en annan njutning men det påverkas inte direkt. Jag tänker, alltså jag tänker inte när jag har sex privat så tänker jag inte på alltså mina andra… det finns inte, då är det bara… det är samma sak är jag är hemma, då är det bara jag och min familj. Då finns inte det där andra liksom.*

Privat sex som består av känslor beskriver hon som mer njutbar och när hon har denna typ av sex så tänker hon inte på sina andra sexuella relationer som hon har mot betalning. Medan hon utför sexuella tjänster samtidigt som hon lever i en parrelation och har familj så berättar en informant om att han inte utför några sexuella tjänster när han är i ett förhållande:

> *Om jag är i ett förhållande så utför jag inga tjänster alls. Det är klart att det är skillnad på sex. Har jag sex med den personen jag är tillsammans med är det kärlek mellan två människor, när jag säljer sex är det bara sex och pengar. Då blandar jag nytta med nöje.* **(Homosexuell man, 24 år)**

Även för honom är det skillnad på betald och ickebetald sex, där sex med den person som han är tillsammans med består av kärlek mellan två människor, och sexsäljande är sex och pengar där nytta kombineras med nöje. En informant praktiserar inte analsex inom sitt sexsäljande, då han sparar denna praktik till någon som han vill ha det med och känner attraktion inför:

> *Jonas: Vad är det huvudsakliga syftet till att du inte har just analsex? Är det någonting som du spar till mer…?*
> *Niklas: Ja, till dem jag vill ha det med.*
> *Jonas: Exempelvis när det är känslor är inblandat? Eller mer attraktion?*
> *Niklas: Mer attraktion.*
> **(Homosexuell man, 21 år)**

En informant beskriver längtan efter äkta beröring när man säljer sex, vilket visar tydligt på att han ser på betald sex som han ser på sex med någon inom en relation:

> *Förhållande är svårt. Du längtar ju hela tiden efter äkta beröring, beröring som verkligen betyder någonting. Och det är ju till slut det som får en att sluta, de flesta slutar. Väldigt få som orkar leva med det här… liksom nästan artificiella liksom.* **(Homosexuell man, 27 år)**

Vidare menar han att det ofta är denna längtan efter äkta beröring som verkligen betyder något och är det som får många att sluta att sälja sex. Ytterligare en informant berättar om skillnaden:

> *Mikaela: Och sen så finns det ju oftast en skillnad emotionellt. Den emotionella skillnaden är väl den största mellan professionellt och privata liksom. Privat så finns det ju alltid någon typ av attraktion att man verkligen går in för det själv och verkligen känner att det här är någonting som jag vill göra. Medan där är det någonting man typ så här känner att 'det här kan jag göra'. Det är ganska stor skillnad.*
> *Jonas: Utan att känslorna är inblandade?*
> *Mikaela: Absolut. Det behöver ju inte vara kärlekskänslor men det är ju ändå en sådan här, vad ska man säga, det finns en attraktion och en vilja till att göra det på ett helt annat sätt.*
> **(Kvinna, 22 år)**

Åter igen sammankopplas privat sex med emotionella känslor och attraktion, där de sexuella praktikerna blir något som hon verkligen vill göra. Hon förklarar att detta inte innebär att de sexuella tjänsterna inte är något som hon inte vill göra, utan snarare något som hon kan göra. Det är i detta sammanhang viktigt att belysa hennes resonemang

om vad hon kan tänka sig att göra inom sexsäljandet, då detta inte betyder samma sak som att inte vilja utföra en sexuell handling. Skillnaden kan vara, som hon berättar, att det privata sexet inbegriper attraktion, känslor och en vilja till sexet. Att det betalda sexet inte inbegriper dessa upplevelser är inte detsamma som att inte vilja, då hon menar att det är något som hon kan göra, trots avsaknaden av bland annat känslor. Viljan kan sägas befinna sig på en glidande skala som innebär olika saker vid de olika tillfällena. Inom sexsäljandet blir det snarare en vilja kopplat till vilket sex hon vill och kan göra som någon betalar för. Viljan inom privat sex är det hon vill göra på grund av känslor och attraktion. Detta resonemang återkommer på snarlikt sätt hos ytterligare en informant:

> *Mia: Det skiljer sig på det viset att när jag har sex utan ersättning så gör jag det bara precis som jag vill. Alltså jag gör helt enkelt bara när jag vill. Medan när jag har sex för pengar så kanske jag gör grejer som jag egentligen inte vill. Men inte så att jag gör det och för att jag tänker ”åh, jag vill verkligen inte göra det här” utan som sagt någonting jag inte hade kunnat tänka mig att göra utan att få pengar för det.*
> *Suzann: Är det ett medvetet val? Att du gör de skillnaden?*
> *Mia: Ja.*
> *Suzann: Har du märkt några positiva eller negativa effekter på det privata sexet?*
> *Mia: Ja, det skulle väl vara det negativa i form av att jag är mer känslokall eller vad man ska säga.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Även i hennes fall blir det tydligt hur viljan i de olika sammanhangen har påverkats av olika faktorer där *viljan* och *möjligheten* till att kunna utföra de sexuella tjänsterna är påverkas av ersättningen från köpare. Viljan inom sex utan ersättning är att hon bara har sex på det vis som hon själv vill.

En informant menar att hon spelar en roll i sitt sexsäljande och att sex med kunder skiljer sig från privat sexliv:

> *Suzann: Tycker du att din sexuella praktik med köpare skiljer sig från ditt privata sexliv?*
> *Michelle: Ja, det är som natt och dag. Det är ju teater, jag menar det är en roll. Jag utför en tjänst. Det är en service jag säljer. Och så vill jag bli bemött.*
> *Jonas: Är det enkelt att upprätthålla den skillnaden?*
> *Michelle: Det är jättelätt, det finns ingen som helst… luddighet där. Det är ett jobb.*

Hon menar att det är lätt att upprätthålla skillnaden mellan privat och betald sex, då hon ser på sex med kunder som tjänster som ingår i hennes yrke. Detta kan för henne innebära en strategi (som innebär att se det som ett yrke där hon inträder en yrkesroll) som enklare särskiljer betald sex från privat sex. Hon talar också om det som en teater vilket innebär att hon spelar en roll (som hon beskriver i avsnittet om “Att gå in i en roll”). Att bete sig på ett annat sätt än vad man gör privat blir också ett särskiljande mellan yrke och privatliv.

Informanten som berättade om längtan efter beröring berättar även att han inte hade sex privat under tiden som han arbetade som eskort:

> *Jag hade inte sex privat. Absolut inte jag ville inte utsätta mig för det. Och det var en av de största anledningarna till att jag slutade. Jag vet att en del eskorter valde att ha förhållanden under tiden men det är väldigt komplicerat. Jag är till exempel inte för öppna förhållanden, jag tycker det är fruktansvärt. Det som man fick uppleva då när man träffade killar som var från öppna förhållanden när de berättade, fruktansvärt. Skulle aldrig komma på tanken att göra. Så jag hade aldrig sex privat då.* **(Homosexuell man, 27 år)**

Att ha öppna förhållanden talar han om som något problematiskt och var inte något som han föredrog, vilket även speglar hans val av att inte ha privat sex under den period han sålde sex. Ytterligare en informant berättar att hon inte vill ha någon pojkvän då hon sålde sex, eftersom hennes syn på män/killar förändrades under denna period:

> *Fast under tiden jag sålde sex så ville jag inte ha en pojkvän för min syn på män förändrades, jag såg alla män/killar som idioter på grund av kunderna jag träffade.* **(Kvinna, 19 år)**

Hennes erfarenheter av kunder som hon benämner som idioter påverkade hennes förhållningssätt till män runt omkring henne. En annan informant berättar hur hon påverkades emotionellt dåligt av att ha kvinnliga kunder:

> *Michelle: Två gånger på ett och ett halvt år så har jag haft kvinnliga kunder. Och, ja det går inte bra. Det var verkligen dåligt. Dels emotionellt så mådde jag inte bra av det. Kändes fel, blev förvirrad liksom "hur ska jag göra?". Och det är också så här [skratt], när jag har sex privat med min flickvän om det är något så här, vi ligger liksom inte i höga klackar helt uppsminkade med [skratt]… förstår du vad jag menar? Allting blir helt fel. Det blir helt skruvat, faktiskt. Det är inte så, det går inte med tjejer liksom. Märkte jag då liksom. Ja.* **(Homosexuell kvinna, 38 år)**

Det blir tydligt att många med erfarenhet av sex mot ersättning ser olika på betald sex och privat sex där förekomsten av känslor och njutning utgör den främsta skillnaden. För informanten ovan blev kvinnliga kunder svåra att hantera emotionellt och hon mådde dåligt av det. En rimlig tolkning är att sexsäljandet blir för intimt sammanblandat med hennes privata sfär inom vilken hon lever i en relation med sin flickvän. Efter dessa erfarenheter har hon valt att inte ta emot kvinnliga kunder, vilket i längden blir en urvalsstrategi för henne att minska risken för att må dåligt av sitt sexsäljande.

Att ha fokus på sina egna individuella preferenser inom obetald sex blir tydligt i flera resonemang och att mindre fokus på egna sexuella preferenser i en sexsäljande kontext är vanligt:

> *Suzann: Tycker du att det är någon skillnad mellan att ta betalt och liksom ha 'swinging sex'?*
> *Sandra: Ja, det är det.*
> *Suzann: Vari ligger skillnaden?*
> *Sandra: För att om du träffar swingers så är det ju så mycket mer i paketet. Man umgås, man äter middag, man delar en flaska champagne, man kan hålla på hela natten och sova över. Det blir ju liksom så mycket mer. Här är mer kliniskt; de kommer ungefär en timme, de går.*
> *Suzann: Just det. I swingers-miljön är det mer fokus på dina behov också då tycker? Dina sexuella behov?*
> *Sandra: Ja.*
> **(Bisexuell kvinna, 35 år)**

Ersättning

Att ha sex mot pengar kan vara en tydlig markering om att man inte förväntar sig att mötet med köparen ska utvecklas mot någon typ av relation:

> *Det är en tydlig signal av vad man ska ge och hur situationen är uppbyggd när det är pengar med. Det ställer det tydligare på sin kant på något sätt. En vanlig sexträff kan leda till en romans som kan leda till ett förhållande, det kan naturligtvis alla möten göra men det här är liksom lite tydligare förpackat vad det handlar om.* **(informant från *Män som säljer sex till män*)**

Ersättningen kan fungera som en gränssättning som markerar att mötet endast innebär sexuella handlingar mot betalning och ingenting annat. Det blir ett sätt att undvika uppkomsten av en eventuell romans som andra möten utan ersättning kan innebära. Ersättning blir för inblandade parter en tydlig symbol för vad mötet är och inte är. Bland våra informanter har ersättningen olika betydelse i relation till vilka sexuella handlingar som utförs i mötet. För vissa är ersättningen det primära och förhandlas inte om:

> *Suzann: När kunder har kontaktat dig, har det funnits utrymme för att förhandla om vilka praktiker du kan tänka dig ställa upp på, vilken ersättning du kan ta emot? Har du gått med på någon form av förhandling?*
> *Kim: Alltså gällande ersättning så har jag aldrig gått med på någon förhandling. Men däremot vad jag ska göra det har liksom varit, ersättning har varit det viktigaste. Det andra har inte varit så himla viktigt.* **(Bisexuell man)**

Vilken betydelse som ersättningen har för säljaren varierar. För informanten ovan var ersättningen det primära som påverkades av att han brukade droger och var i behov av dessa. Det var för kunder inte möjligt att förhandla om ersättningen. Gällande de sexuella praktikerna så var den biten inte så "himla viktig" för honom.

En informant talar om hur hon redigerar sina priser beroende på vilka som hon träffar:

> *Och man ändrar ju, alltså jag redigerar mina priser också beroende på vilken kund det är. Är det någon som inte ser så bra ut, som är lite så ”disgusting”. Så även om jag drar på mig masken så är det ändå ett högre pris. Men han som har bra med pengar, snygg med vältränad kropp kan man ändå dra på lite men det ska ändå vara lite skillnad så.*
>
> **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

Här blir ersättningen avhängig hennes personliga upplevelse av hennes kunder och i vilken utsträckning som hon finner kunderna vara attraktiva. Ersättningen blir för henne ett sätt att värdera kunderna utifrån individuell ”smak” och hennes attraktion till dem. Huruvida hon finner kunderna attraktiva innebär en skillnad i prissättning för henne. Ersättningen kan i detta fall innebära att hon träffar kunder som hon egentligen inte anser vara så attraktiva.

Medan informanten ovan sätter olika priser på kunder beroende på utseende så tar nästa informant lika betalt för samtliga kunder och tar betalt för den tid mötet tar:

> *Jonas: Är det samma ersättning som du tar för olika kunder?*
> *Michelle: Ja. Alla, precis samma. Jag tycker det verkar enklast.*
> *Jonas: Skiljer det sig mellan olika praktiker? Eller är det per tid?*
> *Michelle: Per tid. Det är också enkelt därför då prissätter jag inte olika tjänster. Utan det är så här att om det är någon som vill ha något udda eller vad det nu kan vara liksom. Då hinner jag fundera på liksom… Pengarna går inte först. Utan det är så här ”vill jag göra det här eller inte?”. Det är klart folk kan hitta på allt möjligt och jag kan trissa upp priset hur långt som helst men samtidigt i slutändan, vill jag vara med om det här liksom? Det är det det handlar om.*
>
> **(Homosexuell kvinna, 38 år)**

Ersättning är inte den faktor som är av störst betydelse för henne. Det viktigast är om hon kan tänka sig att ställa upp på det som efterfrågas, även, som hon nämner, om hon har möjlighet att ”trissa upp priset”, så är hennes val av gränssättning som spelar störst roll.

Ersättning kan innebära en förhandling om vilka sexuella handlingar som ska utföras i mötet mellan säljare och köpare. Ibland är det förhandlingsbart och ibland inte. En informant talar om några praktiker som blir dyrare. En informant berättar om de förhandlingar om ersättning som uppstår om kunden begär sexuella tjänster som säljaren anser vara rätt ”stora grejer” att gå med på:

> *Det är ganska många som till exempel har beställt en sak och sen så när man träffas kanske de säger typ: ”ah, men skulle vi inte kunna göra så här och så här också?”. Eller typ så här, förhandlar till sig extragrejer som kanske inte är så små grejer utan ganska stora grejer. Och det är ganska ofta man råkar ut för sådant tyvärr. Men å andra sidan så, alltså jag brukar vara ganska bra på att säga ”ah, men visst då kostar det si och så mycket mer”. Så jag brukar oftast kunna förhandla fram så att det funkar för båda i alla fall.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

I de fall kunderna beställt en sak och begär andra praktiker förhandlar hon fram ett pris som är högre än överenskommet. Ett högre pris för sex som kräver mer blir för henne något som hon går med på om priset är tillräckligt. Däremot går hon aldrig med på att förhandla bort kondomanvändning som enligt henne sker väldigt ofta:

> *Suzann: Jag tänker i mötena med de som köper försöker dom förhandla åt sig exempelvis sex utan kondom?*
> *Mia: Ah, nästan alltid. Eh… nästan alltid. Där har jag aldrig gått med.*
> *Suzann: Det går du inte med på då?*
> *Mia: Nej. Hittills har jag inte gjort det och hoppas jag inte kommer göra det sen heller.*

I hennes svar går det dock att ana en ambivalens då hon uttrycker att hon ”hoppas” att hon inte ska gå med på det någon gång. Detta är en indikation på att erbjudande om högre ersättning kan för henne innebära en förhandling om kondomanvändning. En intervjuperson berättar om kunder som försökte förhandla till sig att få ”sätta på” honom genom att erbjuda mer pengar, samt om ett tillfälle när han gick med på att bli filmad när han hade sex.

> *Suzann: Var det många som försökte förhandla? Om sexet och så?*
> *Lasse: Det kanske var några som tjatade om att få sätta på en liksom och försökte liksom erbjuda mig lite mer pengar och så. Det var bara, eller liksom det var tjat. Så, som jag inte lyssnade särskilt mycket på. Vid något tillfälle hade jag sex med en kille och någon ville filma det. Och för att de fick filma det, så skulle de inte filma våra ansikten, så fick man någon tusenlapp extra. Men jag tror jag tittade på den där filmen sedan och ansiktet fanns med lite här och var på filmen. Jag vet inte, den finns säkert, och då var jag väl 15-16 eller någonting, i någon upplaga spridd någonstans. Det skulle inte förvåna mig.* **(Homosexuell man i trettioårsåldern)**

En informant resonerar kring vad man är villig att göra för pengar:

> *Och det stämde lite med sådana funderingar jag haft tidigare med att det är ganska mycket man gör för pengar egentligen och att man tänjer på vad man själv vill hela tiden. Så för mig var det inte på något sätt så här… så stor skillnad. Sen har det ju aldrig varit fråga om att försöka få ihop till sitt dagliga bröd eller någonting så. Det är en annan situation när det är tvång av ekonomi eller ännu värre tvång av att någon annan bestämmer det.* **(Homosexuell man, 50 år)**

Citatet visar på hur pengar kan påverka människors beteenden i förhållande till vad man egentligen vill göra. Pengar kan för en del innebära att man börjar förhandla kring ens uppsatta regler och gränser.

Lust och attraktion

Att ha sex mot ersättning kan för en del innebära sexuell tillfredsställelse. En del upplever detta med vissa kunder medan andra inte gör det. Vissa känner attraktion, andra inte. En informant berättar om hur han kunde uppleva det sex som han hade när han sålde sex:

> *Nej det ska jag väl inte säga. Däremot vid vissa tillfällen så var det ju jävligt häftigt sex. Och jag blev jävligt kåt och hade jävla alltså – ja vad ska man säga – ordentliga eller liksom så här orgasmer då. Man kom på ett sätt så man blev helt chockad över att man inte visste att man kunde komma så kraftfullt. Eller liksom, ändå bli så jävla kåt liksom. Fast det var någon där som man kanske innan tyckte 'gud vilken äcklig tönt'.* **(Homosexuell man i trettioårsåldern)**

Även om han innan mötet tänkte att kunden var äcklig kunde det sexuella mötet innebära sexuell tillfredsställelse. När vi frågade samma informant om vilka sexuella praktiker som han inte ställde upp så berättar han om när han testade att vara ”passiv”:

> *Ja, det var väl liksom att jag skulle vara passiv. Eller liksom så. Mottagande, undergiven part liksom. Den situationen skulle jag inte satt mig i liksom. Eh… även fast det hände väl nån gång så att jag lät någon… så. Men då var jag ändå lite sugen på att prova men, när det väl hände var det inte alls roligt och då avbröt jag och tyckte ”nej jag vill inte”. Eh… så att ja. Men det var väl i ett enstaka tillfälle så.*

Att vara mottagande i det anala samlaget var inte något som han ville fullfölja vid tillfället. Han visar dock på att det var en praktik som uppstod på grund av att han själv var nyfiken och sugen på att prova. Han testade sin gräns på grund av att han ville och visar på att gränser kan överskridas på grund av en vilja att prova sig fram. För honom blev överskridandet av sin gräns något som han inte fullföljde.

En bisexuell kvinna berättar om den lust och attraktion som hennes sexsäljande uppfyller då hon har sex med sina kvinnliga kunder:

> *Det är ganska roligt. Alltså man kan få leva ut saker som man inte har vågat. Det kan tyckas tragiskt att sälja sex men det kan också vara jäkligt roligt och lättförtjänta pengar, beroende på kunden. Min bisexualitet får jag ju leva ut genom mina kvinnliga kunder samtidigt som jag har sambo och vi har ett bra förhållande. Jag får ju inte leva ut min sexualitet helt till fullo, då jag gärna är med kvinnor. På så sätt fylls den ”längtan, attraktion” av kvinnor inuti mig och då kan jag leva ut den via mina kunder, så både njutning och en slags tillfredsställelse för mig och min kvinnliga kund. Nu när jag är gravid så kommer jag att välja att bara träffa tre av mina kunder varav två är tjejer.*
> **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

För henne blir de kvinnliga kunderna ett sätt för henne att få leva ut sin bisexualitet, vilket hon annars inte har möjlighet till då hon lever i en parrelation med man som hon har barn tillsammans med. Hon är inte öppen inför honom med att hon säljer sex. Hon berättar att hon upplever sitt sexsäljande som ganska roligt där hon kan få leva ut saker som hon annars inte har vågat. När hon talar om sina kvinnliga kunder blir det tydligt hur hennes attraktion inför dem avgör huruvida hon låter dem tillfredsställa henne: ”Det beror på vilken tjej det är. Ser jag någon attraktion till henne så självklart. Men är det någon som jag inte finner någon attraktion till så nej.” Här spelar hennes attraktion en avgörande roll huruvida de kvinnliga kunderna får tillåtelse att tillfredsställa henne. Att inte känna attraktion till dem innebär att hon väljer bort köparnas sexuella praktiker som kunde innebära tillfredsställelse för henne. Hennes resonemang tydliggör hur attraktion inverkar på vilka sexuella praktiker som tillåts.

Informanten med erfarenhet av att arbeta som eskort berättar om att han upplevde egen njutning i sina möten med kunder och att en av de stora anledningarna till att han började som eskort var att utforska sin sexualitet:

> *Suzann: När du hade sex mot ersättning med dom här personerna kände du att… kunde du erfara egen njutning?*
> *Kevin: Absolut. Absolut, men jag var väldigt selektiv. Och framför allt väldigt… jag visste*

ju i princip, ja men definitivt. Det kunde jag absolut. Det var en stor anledning till att jag började med det, alltså att utforska min egen sexualitet.
Och det är möjligt att jag haft tur där också men det har varit väldigt bra på det sättet.
Jonas: Så du förväntade dig att du skulle få sexuell njutning innan du träffade köparna eller?
Kevin: Nja jag förväntade mig inte, jag hoppades på det. Jag tror att det hade blivit jävligt jobbigt annars. Alltså om jag till exempel hade börjat bli passiv. Till exempel. Alltså mot min vilja, då hade det blivit jobbigt. Nej, men jag tror att jag hade tur. **(Homosexuell man, 27 år)**

Att han erfor egen njutning i de sexuella mötena var även avhängigt hans sätt att vara selektiv när det gällde val av kunder. Han valde utifrån egna preferenser och vilka sexuella handlingar han själv föredrog. Under intervjun berättar han att han valde bort möten som innebar att han på något som helst sätt skulle få en ”passiv” position. Detta kunde, för honom, innebära en undergiven roll i BDSM-sammanhang eller att vara mottagande i anala samlag. I citatet uttrycks en förväntan, eller att han hoppades på, att få egen sexuell tillfredsställelse, vilket han även fick. Han menar dock att han hade tur, vilket indikerar att det inte behöver vara så för alla. Att erfara sexuell tillfredsställelse är något som uttrycks av flera andra informanter: ”Jag blir sexuellt tillfredställd, blir liksom avslappnad, blir lugn, känner mig nöjd med allt och kan koppla bort problemen” (Informant från *Män som säljer sex till män*). För denna informant blev den sexuella tillfredsställelsen ett sätt att uppnå avslappning och lugn och för att koppla bort problem. En annan informant uttrycker sig i liknande termer där utlopp för sex kan uppnås, och att vardagen kan hållas utanför det sexuella mötet med köparen: ”Man kan få utlopp för sina sexuella känslor utan att gå in på vardagssaker.” (Informant från *Män som säljer sex till män*). Ytterligare en informant nämner att han får utlopp för sina sexuella preferenser i det sexuella mötet, där han kopplar sexköpet *i sig* som en bidragande faktor till varför han tänder sexuellt i sina möten med köpare:

Sexuellt så tänder jag på att vara i underläge, att det finns en redan uppgjord roll – om att den andre är dominant, jag är undergiven och sex sker på hans villkor. Vilket jag tycker är upphetsande. Det här med att vara i underläge, man kan ju aldrig dra det längre än att bli köpt för pengar. **(Informant från *Män som säljer sex till män*)**

En bidragande faktor till sexuell upplevelse är att mötet är ett *sexköp*, en handling som informanten kopplar till att vara i underläge. Att vara i underläge är det som han tänder på sexuellt, och att bli köpt för pengar innebär för honom en klart och tydligt underläge i relation till köparen. Han nämner även att sexet ska ske på köparens villkor. I hans uttalande kan en rimlig tolkning vara att han upplever spänning i sina möten med köpare.

En informant berättar om de få gånger som hon har upplevt attraktion inför sin kund:

Suzann: Känner du attraktion till kunderna någon gång?
Sandra: Det har hänt i något enstaka fall.
Suzann: OK. Tycker du att det påverkar ditt säljande på något sätt om du känner en attraktion eller inte?
Sandra: Det gör det ju självklart.
Jonas: På vilket sätt då?
Sandra: Ja, för att om du tycker att den personen som du ska ha sex med är mer intressant, mer tilltalande så släpper du ju till själv.
(Bisexuell kvinna, 35 år)

Hennes uttalande vittnar om att attraktion för henne kan innebära att hon själv ”släpper till”, vilket kan tolkas på olika sätt. Dels som att hon utför fler handlingar vid attraktion inför vissa köpare, dels som att hon blir mer avslappnad i sina möten med attraktiva kunder. Värt att poängtera i relation till detta är att hon senare under intervjun berättar om att hon genom sitt sexsäljande har blivit mindre pryd och har nu en bredare sexuell repertoar än innan hon började sälja sex. De erfarenheter hon får från sina möten är sådant som hon och hennes man inspireras av privat då vissa möten med köpare har upplevts som väldigt lyckade och fungerar som en tändningsfaktor i hennes privata sexliv.

Medan en del upplever tillfredsställelse och njutning i sitt sexsäljande gör inte andra det. En informant berättar:

> *Mårten: Typ alltså vissa saker att göra, på ett sätt så är det slentrian-sex som är lite dödande.*
> *Suzann: Så kopplat till så här till tillfredställelse, lust och attraktion så fyller… uppfylldes inte de kraven lika mycket? Eller de önskningarna?*
> *Mårten: Nej, i någon grad kan det naturligtvis - om man har den läggningen - kännas upphetsande för att man vet hur det ska vara på ett sätt. Och att det är någonting återkommande och man vet vad som väntar och man tycker det är lite mysigt på nått sätt. Det där är ju lite beroende på person och situation hur det utvecklar sig. Om det blir någonting som tillför eller någonting som tar från upplevelsen. Så inget så här generellt att det behöver vara på ett sätt men… men naturligtvis är det en risk att det… eh trubbar av. Så har jag ju känt med… som parallell i arbete och sådant, om man arbetar med saker man tycker är intressant. Och tyckte var ett fascinerande intresse, sen var man ju tvungen att forma det i en daglig struktur och så vidare så kan det vara ganska tråligt och man skulle lika gärna kunna göra någonting annat efter ett tag.* **(Homosexuell man, 50 år)**

För honom blev sexsäljandet något som han benämner som ”slentrian-sex” och lite ”dödande”. Detta kopplar han till dagligt arbete som till en början varit något spännande men som sedan övergår till att trubbas av. Det går att tolka en förskjutning i upplevelsen av sexsäljandet, i början upplevde han spänning som avtog ju mer strukturerade hans möten med köpare blev. Istället för att lust och tillfredsställelse påverkade hans sexuella handlingar blev det istället tvärtom för honom, att dessa två upplevelser snarare avtog ju mer rutin det blev på hans sexsäljande. Samtidigt som han talar om avtagandet av upphetsning och njutning så nämner han i intervjun att det för honom måste finnas en lust för att han ska kunna prestera sexuellt i sina möten med köpare:

> *Mårten: Och sen så är det ju det att den sexuella… det måste finnas nån slags lust för mig som man att kunna prestera sexuellt också. Jag kan inte fejka det och låtsas att det inte finns någonting där. Däremot kan jag naturligtvis utnyttja en lust så att det liksom blir mer än vad det finns grund för och så där. Att man utnyttjar den sexuella förmågan men jag tror det är en stor skillnad mellan män och kvinnor som säljer sex. På det sättet.*
> *Jonas: Hur tänker du då?*
> *Mårten: Ja att jag inte kan prestera om det inte finns nån slags lust inblandad. Jag kan inte lura mig själv att det här är ok fastän det inte är OK. Liksom att det fungerar inte, liksom.*
> *Jonas: Tror du att det är en fördel eller nackdel?*
> *Mårten: Det är naturligtvis en fördel att, jag vet att man kan lura sig själv också, och låta saker gå för långt om det inte finns tydliga tecken på att man nått en gräns. Jag tror det är en fördel att vara man i den situationen, att man märker när det börjar bli totalt ointressant liksom.*

Samtidigt som han berättar om att han i mindre utsträckning upplevde njutning och sexuell tillfredsställelse så talar han om den lust som han känt i sina möten. Denna lust kopplar han till förmågan till att kunna prestera sexuellt, vilken kan tolkas till förmågan att få erektion i sina möten med kunder. Samtidigt påpekar han också risken att man kan lura sig själv (gällande att känna lust), vilket som han menar, kan göra att man överskrider gränser. Hans uttalande vittnar om en risk för att man i sina möten med kunder kan inbilla sig en känsla av lust som gör att man ”låter saker gå för långt” om man inte insett sina gränser. En rimlig tolkning är att tydliga gränser är viktiga då upplevelsen av lust/inbillningen av lust kan orsaka överskridandet av gränser. Lusten kan alltså ha en inverkan på vilka sexuella handlingar som en person utför/går med på i sitt sexsäljande.

Gå in i en roll

Några av våra informanter talar om att de i mötet går in i en roll. Detta kan vara av olika betydelse för olika personer. En del använder det som ett sätt att distansera sexsäljandet från sig själv:

> *Mikaela: Mm. Och sen så, jag menar det är ju… det i sig är väl en ganska stor vad ska man säga… distansering från sig själv. Att man spe-*

lar ju alltid en roll på något vis. Jag menar ibland så har jag ju inte ens varit min egen ålder. Utan jag har varit äldre eller yngre eller ja…
Jonas: Har det varit utifrån efterfrågan?
Mikaela: Ja, jo men lite grann så där. Man vet vad de gillar, eller jag är väldigt bra på att fråga dem först innan de hinner fråga mig, för då kan jag ge det perfekta svaret. Liksom, om de säger att de är attraherade av, typ jag vet inte, vietnameser. Då säger jag att jag är vietnames, de ser ju ingen skillnad. Alltså de flesta människor de är ju så tragiska att de inte har koll. Så att det är bara att ljuga Och jag menar ljuger man nog övertygande då köper ju folk det också.
(Kvinna, 22 år)

Hon har alltså spelat olika roller vad gäller ålder och etnicitet utifrån kundernas önskemål, vilket hon menar är ett sätt att spela en roll i mötet. Ytterligare en informant talar om sin roll som prostituerad:

Michelle: Och det är en roll, jag går ju in i en roll som prostituerad liksom. Och då funkar ju allting, då gäller det att vara sexig. Följsam och trevlig [skratt] så där. Och…
Suzann: Är det som en roll typ i en pjäs eller på en teater? Att man går in i en speciell roll?
Michelle: Nej, den skiljer väl sig inte så mycket från kassören på Pressbyrån som är trevlig mot sina kunder. Han kanske svär överallt i huvudet typ, och tycker att de är världens jobbigaste men sen professionellt så försöker man ju vara trevlig. Den rollen är applicerbar – för mig är det så – den rollen är applicerbar på killar. Det går inte med tjejer liksom märkte jag då.
(Homosexuell kvinna, 38 år)

Hon jämför detta med att arbeta som butiksbiträde på Pressbyrån, då man i sin yrkesroll går in i en roll och spelar inför kunderna. Informanten tar på sig en roll som prostituerad i möten med sina manliga kunder. Hon berättar att detta inte fungerade med hennes kvinnliga kunder, vilket kan vara avhängigt kulturellt kodade sociala samspel som speglar hur beteendemönster kan se ut mellan personer av olika kön. Medan rollen som prostituerad i mötet med manliga kunder kan spegla stereotypa föreställningar om män som köper sex av ”horor” och avhängiga önskemål därav, blir en kvinnlig kundgrupp skiljd från detta när en kvinna köper sexuella tjänster av en annan kvinna. Hur beteendekoderna ser ut i dessa möten är inte en del av gängse diskurs om prostitution.

En annan av våra informanter betonar också att sex mot ersättning är en tjänst som han säljer och

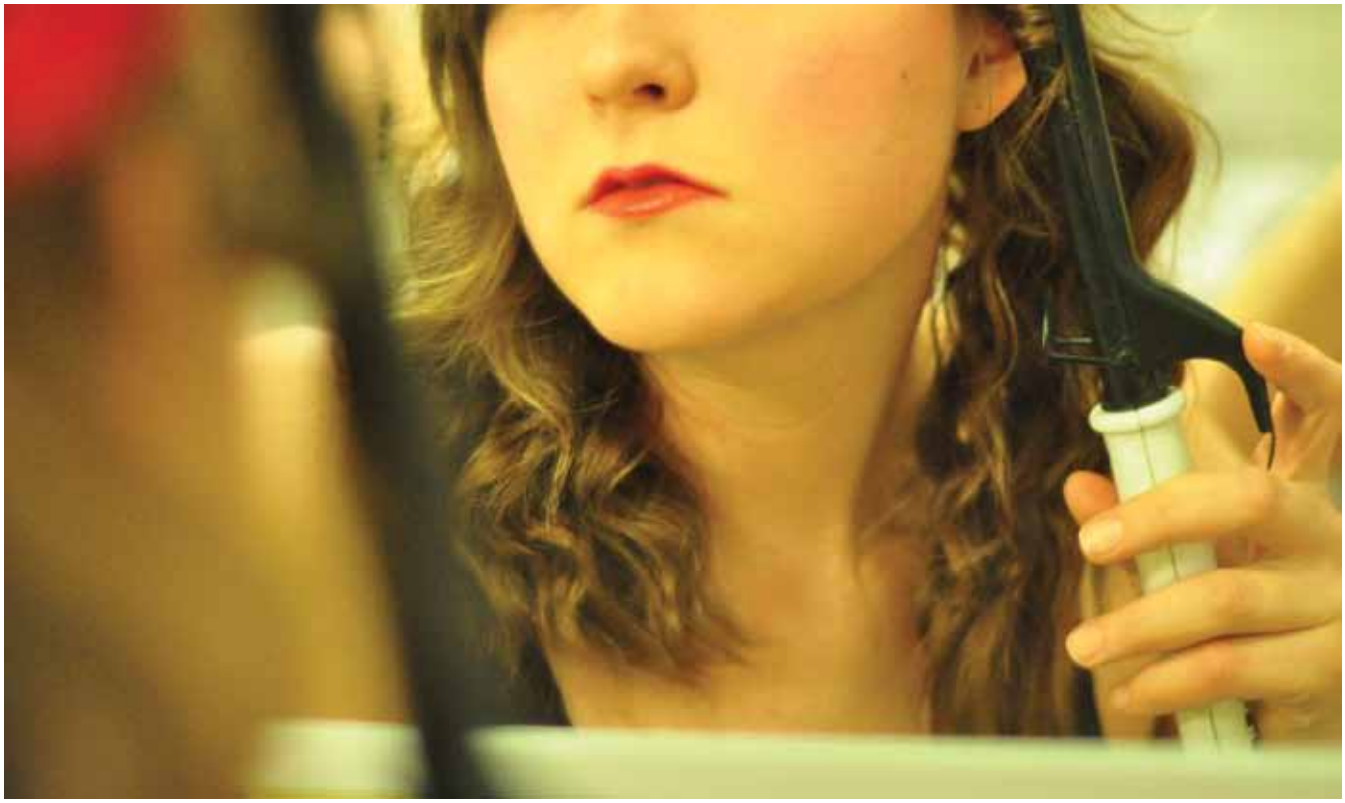

att han går in i en roll: ”Det är liksom… eh, …vad ska man säga? De är ju teater, jag menar det är en roll. Jag utför en tjänst. Det är en service jag säljer.” **(Bisexuell man, 33 år)**

En annan informant talar om hur det gäller att gå in i en roll under sexakten:

> *Under själva sexakten gäller det att sätta på sig en roll, man blir en annan, en skådespelare. Inte så att jag lider eller mår dåligt över själva sexet. Jag är en person som älskar mig själv något fruktansvärt och många anser att sälja tjänster är något äckligt, något fult. Det är nästan lite 'Lilja-4-ever' över att sälja sex. Jag har alltid valt hur, när och med vem jag vill ha sex och jag har aldrig sett på mig själv som mindre värd än någon annan. Jag tycker inte att det jag gör är äckligt eller billigt utan det gör jag för att unna mig saker. På universitetet har jag läst många kurser om just detta och det finns 2516 förklaringsmodeller på detta, många tror att man sätter upp en mur, som ett försvar men jag kan av hela mitt hjärta säga att jag inte gör det.* **(Homosexuell man, 24 år)**

Samtidigt resonerar han kring förklaringsmodeller som menar att detta är en form av försvar, vilket han avfärdar för sin egen del.

En informant från *Män som säljer sex till män* berättar om att han inte var närvarande med sig själv under själva sexet: ”Jag var inte närvarande med mig själv. Jag var avstängd och när sexet pågick så kände jag mest en bedövande känsla. Många gånger var det inte trevligt på det sättet. Det är samtidigt tillfredställande och sexuellt stimulerande”. Informanten visar på ett dubbelt förhållningssätt till sin upplevelse av sexet i hans sexsäljande, då han inte upplevde det som trevligt samtidigt som han fann det stimulerande och tillfredsställande.

En informant berättar att det för henne är enkelt att gå in och ut ur rollerna i hennes kundmöten:

> *Suzann: Men du sa tidigare att det känns som att du går in och ut ur en roll? Att du har någon form av roll är du säljer de här tjänsterna? Tycker du att det är enkelt att gå in och ut ur de här?*
>
> *Anni: Ja, alltså det är så självklart för mig att nu är jag inte Eva [säger sitt riktiga namn]. Nu är jag någon annan. Alltså det blir, det går av automatik. Att jag är inte riktigt mig själv. Eller jag är en annan Eva. Som går och träffar dem och som gör detta för att få det att gå ihop.*
>
> *Suzann: Just det. Och Eva kan ha andra egenskaper än vad du har när du är privat? Eller?*
>
> *Anni: Mycket. Alltså jag kan både vara mig själv privat en viss del, vissa egenskaper. Alltså min personlighet kommer lite men jag vågar och jag kan vara mer öppen och jag kan vara mer rak utan att tänka på konsekvenserna när jag går in i den andra rollen.*
> **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

För henne blir rollerna ett sätt få hennes sysselsättning att ”gå ihop”, att få det att fungera. Att anta en roll blir ett sätt för henne att våga mer, vara mer öppen och rak och inte behöva tänka på konsekvenserna. I resonemanget går det att urskilja att hon blir stärkt som person av den roll hon har i sina möten med kunder. Hon får ett ökat självförtroende i och med att hon vågar mer.

En annan informant som också berättar att det är väldigt lätt att gå in i en roll säger:

> *Men för mig var det ju definitivt så att det var en roll. Det är väldigt lätt att gå in i en roll därför att man är inte i sin vanliga miljö, man har inte sitt vanliga namn, man umgås definitivt inte med någon man skulle träffa annars.* **(Queer kvinna, 41 år)**

Informanten menar att det var enkelt eftersom hon inte befann sig i sin vanliga miljö, hade inte sitt riktiga namn och umgänget var inte med personer som hon vanligtvis skulle träffa. Vidare berättar informanten att detta gav hen en kick i relation till att hon gjorde en ”dragqueen” i strippmiljön:

> *Och det är en kick, det är jättekul. För mig som lika gärna kan göra en dragking som en dragqueen – för jag känner mig bara som ett 'neutrum'? Jag är bara jag, jag har inget kön – så gjorde ju jag en dragqueen där. Och det är ju jättekul att klä ut sig och jag tycker det är lika kul att klä ut sig till man som till kvinna,*

för det är en häftig grej. Man går in en roll och man får respons på sin roll. Men det är bara en roll. Du har på dig en mask.

Informanten, som säger att hon har vag könsuppfattning, definierar sig som biologisk kvinna men vittnar om att upplevelsen att klä ut sig till både kvinna och man, och axla endera könsrollen, känns spännande. Dock betonar hon att det bara är en roll hon spelar vid de tillfällena.

Att kunna anpassa sig till olika sammanhang bestående av olika människor är något som en informant beskriver:

> *Men jag är lite så kameleont av mig. Men det är väl de flesta människor i och för sig. Jag är nog lite mer duktig på att vara lite kameleont. Jag har suttit med liksom Hells Angels-människor och festat med dem, så där jugoslavisk maffia har jag suttit med och festat med. Och samtidigt kan jag sitta på någon finare "bög-bjudning" med där alla är någon fin vd. Och komma undan med det också. Och komma undan där. Så att det är nog lite väldigt så anpassningsbar. Och kanske inte riktigt vet vem jag själv, vem av de här som jag egentligen är. Eller jag kanske inte har någon riktig, ja någon egen riktig så. Eh… "som den här är jag" utan jag bara anpassar mig vart jag än kommer. Lite så tror jag.*
> **(Homosexuell man i trettioårsåldern)**

Detta kan liknas vid vad informanter ovan berättar om sina roller. För honom fungerade det som ett sätt passa in i sammanhang som på olika sätt krävde olika beteendemönster av honom för att inte sticka ut. Han beskriver sig själv som en kameleont, anpassningsbar, och att han i och med denna egenskap "kommer undan med det". Det går i hans uttalande att se att han upplever en viss alienation inför sig själv, då han säger att han inte riktigt vet vem han själv är; vilken av alla dessa roller som han träder in i är hans egentliga?

Sammanfattning

I våra intervjuer framkommer olika strategier som informanterna använder sig av för att öka sin personsäkerhet, minska risken för överföring av hiv/STI genom att välja bort specifika sexuella handlingar samt för att särskilja mellan betald och icke-betald sex med anledning av att upprätthålla en gräns mellan det sex som sker inom en relation/sex utan ersättning och sex mot ersättning. Strategier fungerar för många som ett sätt att hantera situationen för att minska eventuella negativa konsekvenser som kan uppstå i och med sex mot ersättning. Att ha tydliga gränser för sexuella praktiker mot ersättning kan för en del innebära en förutsättning för att må bra i sitt sexsäljande. För en del innebär det också att man "spelar en roll" i mötet med köparen, att säljaren iträder en roll som särskiljer sig från hur man är som person privat. Detta kan fungera som ett sätt att distansera sig från sysselsättningen, vilket somliga talar om som en strategi för att klara av att sälja sex. Ytterligare strategier som informanterna uttrycker är att i ett tidigt skede sortera bort förfrågningar från personer som man av olika anledningar inte känner sig bekväm med. Strategier för ökad personsäkerhet kan till exempel vara att använda kondom, att ha telefonen nära till hands eller att ses i säljarens egna hem (eller på annan plats som upplevs vara en trygg plats).

Negativa konsekvenser kan uppstå om bestämda gränser överskrids av olika anledningar. Bidragande faktorer till gränsöverskridande kan vara att köparen erbjuder mer ersättning för att den som säljer sex ska utföra andra sexuella handlingar än vad som redan beslutats om i förväg. Vanligt förekommande exempel på detta är sexuella praktiker som innebär penetrerande sex utan kondom, exempelvis vaginalt, analt eller oralt samlag. Även om många av våra informanter hanterar denna situation genom att neka och välja bort de köpare som försöker förhandla sig till praktiker utanför överenskommelsen, så blir detta en situation som bland annat kan skapa en känsla av irritation, obehagskänslor eller att man börjar må dåligt i (*Män som säljer sex till män*, 2010). Tidigare forskning ger exempel på att problem kan uppstå när arbete och fritid blandas ihop. När sexsäljarverksamheten blir den dominerande verksamheten så finns risken för säljaren att uppleva en identitet som "prostituerad", vilket för vissa kan orsaka

en avtrubbning i känslolivet (Eriksson, Knutagård, 2005). Liknande resonemang går att uttolka från våra intervjuer, där flera av våra informanter talar om vikten av och skillnaden mellan betald och icke-betald sex, vilket visar på en medvetenhet om vikten av att särskilja sex mot ersättning från privat sex.

Viktigt att betona är att de gränser som satts upp innan ett möte inte alltid är givna och fasta. Att överskrida gränser behöver inte per definition innebära en negativ följd, utan kan också vara ett sätt för personen att utforska sin sexualitet och utvecklas. Detta kan ske inom betald sex och icke-betald sex. Hur man upplever gränsöverskridandet kan bero på olika förhållningssätt till sexuella praktiker, vilka varierar från person till person. En handling som kan upplevas skamfull av en person kan upplevas som spännande och tillfredsställande för en annan.

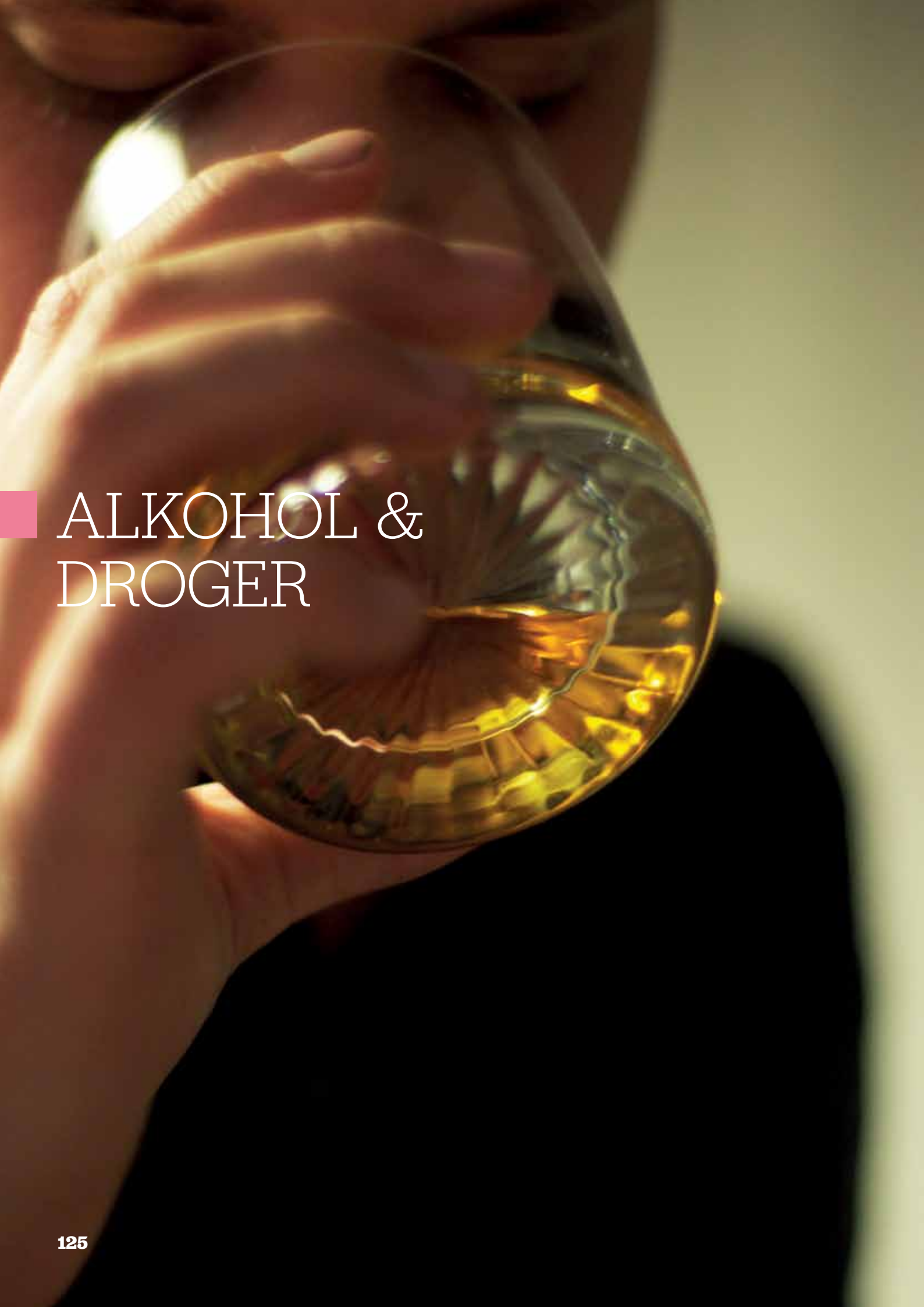

ALKOHOL & DROGER

Alkohol och droger

Användande av alkohol och droger förekommer bland en del av våra informanter. Några talar öppet om drogmissbruk som de har försökt att sluta med, medan några talar om något glas vin eller lugnande medicin som de tagit i samband med det sexuella mötet med köpare. Vi kan inte dra några slutsatser om alkohol och droger förekommer i större utsträckning hos personer med erfarenhet av sex mot ersättning än hos personer som inte har denna erfarenhet. Enligt SOU 1995:15 förekommer missbruk av alkohol och droger i mindre utsträckning inom ”homosexuell prostitution” (läs bland män som säljer sex till män) än i den ”heterosexuella” formen av prostitution. Internationell forskning menar att risken för att utsättas för våld ökar när alkohol förekommer (Browne et al., 2005). Dessutom rapporterar en del forskning att det finns en tendens att negligera behovet av kondom under drogrus (Sausa et al., 2007; Nuttbrock et al., 2002).

Anledningarna till varför en del tar alkohol och droger varierar dock bland våra informanter. En informant berättar om att hon innan sina möten brukar ta något glas vin för att slappna av:

> *Suzann: Har det hänt att ni har använt alkohol eller tabletter eller någon annan drog inför säljandet?*
> *Sandra: Jag kan ta ett glas vin innan. Därför att jag blir så himla spänd. Jag tycker att det är jättejobbigt innan varenda gång.*
> *Suzann: Ok. Vad är det som är jobbigt just då innan tycker du?*
> *Sandra: Nej men för att… är det en ny människa så blir det liksom att ”åh nej, inte idag kanske imorgon istället”. Och lite grann så där. Så någon gång har det hänt att jag har tagit något glas vin bara för att slappna av lite mer.*

Hon menar att något glas vin får henne att koppla av eftersom hon innan sina möten med köpare tycker att det är jättejobbigt. Ytterligare en informant berättar att hon brukade ta lugnande mediciner för att kunna koppla av i sina möten:

> *Har aldrig tagit droger när jag träffat mina kunder, men däremot har jag haft lugnande mediciner som jag tagit ibland för att kunna koppla av bättre när jag träffade dem.*

Ovan informanter indikerar att de innan och i sina möten kanske inte riktigt upplever situationerna som bekväma, då de behöver använda sig av alkohol eller droger för att slappna av. Medan ovan användning syftar till att uppnå ett lugn med hjälp av olika preparat så talar informanten nedan om att hon brukar dricka alkohol i kombination med utskrivna piller för att mötena ska bli trevligare:

> *Suzann: Har du använt annat än alkohol? Andra droger?*
> *Mia: Alltså inte droger droger men en del utskrivna piller, ja.*
> *Suzann: Är det lugnade eller benz eller?*
> *Mia: Ja, lite blandat så där. Det är vissa som man ibland bjuder på ett glas vin eller så där. Så man kanske tar ett glas vin innan eller nått sådant. Men jag är liksom inte med någon som är helt väck i huvudet eller vad ska säga. Det gör jag inte.*
> *Suzann: Tycker du att ditt arbete underlättas eller blir annorlunda genom att ta mediciner innan?*
> *Mia: Alltså sådant tar jag oftast ihop med alkohol i så fall. Och då blir det lite trevligare.*
> *[skratt]*

Två av våra informanter talar om sina missbruk av droger och alkohol. En av dem berättar:

> *Nej men jag tänker ju liksom alltså att jag haft sex mot ersättning och då har det ju inte varit liksom ekonomisk ersättning på det sättet utan det har varit droger. Eller pengar till droger, men droger eller testosteron liksom. Eh, helt klart. Och sen läkemedel liksom, men det är ju också droger förstås. Jag kan ju tänka att det finns orsaker på flera nivåer varför jag gör det*

här. En sak är också att jag kan undanhålla mitt missbruk från min närmaste familj. I och med att jag ändå upprätthåller en viss livsstil som har kostat mycket pengar liksom. Jag har haft ett umgänge som hade tillgång till droger, och då blev det liksom också ett sätt att få komma ner och vara lugn. Det har alltid varit mitt syfte och inte festa och låta det bli en party-grej utan ja dels stänga av känslorna men också komma ner och bli normal liksom.
Suzann: Vad började du med för droger?
Kim: Amfetamin var väl först, amfetamin och hasch var liksom i början men amfetamin och kokain är väl det som jag gillar mest liksom.
Kim: [pustar ut] Det kan ju vara så att jag har behövt stänga av mig själv mera känslomässigt om jag ska göra något väldigt extremt som har varit mentalt påfrestande. Då har jag känt att jag behöver ha droger just i det tillfället.
Jag kan ju tycka att sexsäljandet har underhållit mitt missbruk. Om jag inte hade haft den inkomstkällan så kanske jag hade blivit tvungen att söka vård eller på något annat sätt liksom, bryta ihop och hamna på psyket eller någonting. Som jag inte har gjort.

Informanten menar att han haft sex mot ersättning för att erhålla droger/hormonpreparat eller pengar till droger. Han berättar också att han började använda droger innan han började sälja sex. En anledning till att han började ta droger var för att stänga av sina känslor som var tydligt kopplat till hans låga självkänsla i och med upplevelsen av att inte passa in på grund av hans transidentitet. Vidare berättar han också att han vid vissa tillfällen tagit droger vid tillfällen då han utfört något ”väldigt extremt” när han sålt sex. Behovet av pengar för att köpa droger uppges som skäl för att sälja sex i flera studier (Rees et al., 2004).

En av våra informanter berättar om hur han alkohol och droger kom med i bilden ungefär samtidigt som han började med sex mot ersättning:

Lasse: De senaste fem åren har jag sökt hjälp för att jag har festat mycket och drogat mycket. Missbrukat liksom till den milda grad att jag nästan har tagit varje dag och gått ner i vikt och blivit psykotisk liksom så.
Suzann: Vad har du tagit för slags droger?
Lasse: Eh, mest amfetamin, hasch, alkohol. Mest

hasch och sen amfetamin och alkohol. Men även ecstasy och kokain och LSD har förekommit.
Jonas: Hur kom drogerna in i bilden? Eller fanns de redan innan du [började sälja sex]?
Lasse: Nä, de fanns inte innan. Det var väl liksom lite samtidigt. Det var alkohol i början som var det intressanta. Och sen så någon gång så där vid 15-16 så rökte man lite hasch. Och sen någon gång provade man amfetamin och sen så var det någon rolig rave-klubb som öppnade i Stockholm som hette Docklands. Och där blev jag ju inneboende nästan. Och då var det ju ecstasy, LSD, amfetamin, hasch som då finansierades med prostitution liksom. Ja, och där var väl de första gångerna som jag körde mig i botten och var liksom. ja, mager och ett liksom ja spöke nästan.
Suzann: Tycker du att alkohol och droger har haft betydelse för att du skulle klara av jobbet?
Lasse: Nej, men kanske för att jag skulle göra det. Det var inte så här att jag drogade mig för att kunna gå och göra det eller någonting. Men visst om någon bjöd på lite sprit så tackade jag inte nej till det. Men det var inte så att "nu måste jag droga mig innan för att kunna göra det här". Men däremot "nu måste jag kunna göra det här för att kunna gå ut och droga i helgen
Jonas: Fick du pengar så du kunde köpa droger eller gav de dig droger?
Lasse: Nej, det var pengar så att jag kunde köpa droger. Och det var väl också en så att det var inget som de ville veta någonting om. Det var inget man nämnde att man skulle gå och ta droger liksom, det höll man för sig själv liksom.

Han berättar att han inte var tvungen att dricka alkohol eller ta droger för att klara av att sälja sex, utan var en användning som stegvis ökade från att till en början ha börjat dricka alkohol, för att senare prova på olika droger.

Sammanfattning

Bland en del av våra informanter förekommer det en viss användning av alkohol och droger. Ett fåtal talar öppet om sitt missbruk av alkohol och/eller droger och hur sexsäljandet fungerade som ett sätt att få tillgång till detta. Ingen av dem menar att sexsäljandet fungerade som en inkörsport till sina missbruk. Huruvida övriga informanters användning kan vara problematiskt är svårt att säga något om. Tydligt blir dock att en del använder sig av olika preparat för att antingen bli lugn i sina möten med köpare eller för att mötena ska bli trevligare. En tolkning är att några använder sig av alkohol och/eller droger för att möten med köpare kan upplevas som obekväma. Enligt forskning ökar risken för att utsättas för våld när alkohol förekommer och att det finns en tendens att negligera behovet av kondom under drogrus. Detta är dock inte något som vi kan dra några slutsatser om utifrån våra intervjuer.

SÄKRARE SEX

Säkrare sex

Arbetet med hiv/STI-prevention i Sverige utgår från den nationella strategin (prop. 2005/06:60) vilken antogs av riksdagen våren 2006. Denna fastställer att både säljare och köpare, av sexuella tjänster, oberoende av kön är en riskutsatt grupp. Vidare framgår att sambandet mellan personer som köper och säljer sexuella tjänster, oberoende av kön, och spridning av hiv och andra STI bör synliggöras (Nationella strategin, prop. 2005/06:60). MSM som köper och säljer sexuella tjänster tillhör således två av de riskutsatta grupperna.

Kunder som inte önskar använda kondom verkar vara frekvent förekommande. Nästan alla av våra informanter, både män och kvinnor, uppger att de har eller haft kunder som önskar att ha anala eller vaginala samlag utan kondom. ”Många av de män jag träffar vill använda både poppers och bareback-ing”. **(Homosexuell man, 24 år)**

En av våra kvinnliga bisexuella informanter, 22 år, uppger som svar på frågan om hon får frågan om sex utan kondom: ”Eh… ibland. Dom som är gifta dom frågar ganska mycket. Men de har också ofta som krav inte kondom.” En annan sexsäljande kvinna, 22 år, är inne på samma tema:

> *Jaja absolut. Det är ju deras förhandlingsteknik, men även de har ju någon sorts förnuft – för det mesta – till att förstå att allting inte är till salu. Just den delen kan vara svår att förstå, att de inte liksom kan köpa sig till allting de vill ha.*

Oralsex med manliga kunder

Hur ser då våra intervjuade informanter på säkrare sex vid oralsexpraktiker? En del av informanterna använder aldrig kondom vid oralsex, en av dem är Niklas 21 år:

> *Jonas: Vem är det som brukar utföra oralsexet? Är det du då?*
> *Niklas: Ehm, det är nog både och.*
> *Jonas: Brukar ni använda kondom? Brukar du använda kondom eller brukar den som ger ersättning använda kondom?*
> *Niklas: Nej inte vid oralsex.*

En kille började sälja sexuella tjänster i 15-årsåldern och berättar att kunderna inte ville använda kondom vid oralsex: ”Nej, de ville ju inte äta kola med pappret på liksom och det behövde de inte heller liksom så. Utan de fick suga av mig för att jag hade väl fått för mig att det inte var särskilt stor risk att bli smittad med någonting.” **(31-årig homosexuell man)**

Andra använder kondom vid oralsex vid vissa tillfällen och inte alls vid andra. Specifikt oralsex är en praktik som är undantagen säkrare sex: ”Jag använder alltid skydd, förutom vid oralsex” **(22-årig bisexuell kvinna)**. En av de intervjuade homosexuella männen berättar: ”Jag har aldrig sex utan kondom, dock kan jag vid oralsex någon gång skippat kondo-men.”

En man som köpte sex beskriver oron efter oralsex utan skydd: ”Jag hade såklart kondom, men inte när jag sög av honom så jag var livrädd efteråt att jag kanske fick något. Jag testade mig för alla möjliga STD-sjukdomar när jag kom hem.” **(28-årig homosexuell man)**

Michelle är en homosexuell transsexuell kvinna som säljer sexuella tjänster främst till män. Hon berättar:

> *Michelle: Ja visst. Nej, men alltid kondom.*
> *Suzann: Alltid?*
> *Michelle: Ja. Vissa killar… utan kondom vid oralsex. Men, det handlar oftast om folk som jag träffat innan som jag har ett grepp över liksom vilka de är.*
> *Suzann: Men du kräver också kondom vid oralsex i vissa fall?*
> *Michelle: Ja, absolut. Så att det beror mycket på hur det känns. Men det är bara oralsex liksom, allt annat är ju med kondom.*

Ytterligare en grupp av våra informanter är mycket konsekventa och uppger att de alltid använder kon-dom vid oralsex. En av våra kvinnliga informanter, 28 år, är konsekvent gällande kondomanvändning: ”Ja det är ett måste även det, annars gör jag det inte”. En annan kvinnlig informant, 22 år, uppger detsamma: ”Ja jag utförde också oralsex men alltid med kondom.”

Ett bisexuellt par bestående av en man och en kvinna som säljer sex tillsammans kräver också kondom vid oralsex: ”I alla lägen. Och är det så att det inte passar då är de inte välkomna.” Om köparna inte accepterade deras krav på kondom vid analsex så valdes de bort.

Oralsex med kvinnliga kunder

Ingen av sexsäljarna som säljer sex till kvinnor använder någon form av barriärskydd[46]. En kvinnlig informant berättar om skydd med tjejer som något konstlat: ”och sen med tjejer har jag inte skydd heller. Det är ju helt konstlat det där menar jag…” **(Bisexuell kvinna, 22 år.)** En transsexuell man som säljer sex till kvinnor erbjuder bland annat oralsex och använder inte heller någon form av skydd vid dessa tillfällen:

> *Suzann: Händer det att du har oralsex med kvinnorna?*
> *Kim: Mm.*
> *Suzann: Använder du någon form av barriärskydd där?*
> *Kim: Nej.*

En transsexuell kvinna uppger: ”Jaa, alltså. Hur ska jag säga? Ja, alltså det är väl, om jag har sex med en bio-man[47] så har jag liksom kondom, det är väl det. Annars så har jag inget, nej. Det, där stannar det liksom.” En av våra informanter berättar att hon tar reda på en del fakta om köparen samt talar mycket om sex. Detta gör hon i relation till bedömningen av att praktisera säkrare sex:

> *Suzann: När du har sex med kvinnor, hur tänker du runt säkrare sex då?*
> *Anna: Det är samma där att man får gå lite efter familjeförhållanden. Men visst där är det lite svårare. Jag tar alltid reda på massa fakta om kunden innan.*
> *Suzann: Hur går du tillväga då?*
> *Anna: Pratar mycket kring sex, hur de har det med sex i sin relation. Har kunden ett uteliv med mycket resor och så får man vara lite försiktig.*

Vid oralsex finns en mindre benägenhet att skydda sig. Detta är också i överensstämmelse med undersökningen som vi gjorde tillsammans med Kompetenscenter Prostitution i Malmö där endast 17 procent markerat att de alltid använder kondom vid denna form av sex. 42 procent använde aldrig kondom vid oralsex. Drygt hälften av männen använde aldrig kondom vid oralsex med kunder. En knapp tredjedel av kvinnorna använde aldrig kondom vid oralsex. 11 procent bland de homosexuella använde alltid kondom vid oralsex vilket är betydligt färre än de heterosexuella. Över hälften av de homosexuella som säljer sex använde aldrig kondom när de sålde sex. **Se tabell 17.**

Vaginalsex

Även gällande samlag vaginalt finns det en viss glidning i resonemang hos våra informanter huruvida man använder kondom eller inte. Möjlighet till en högre ersättning syns vara ett skäl till varför man låter bli att använda kondom: ”Jag har sålt med kondom och utan, fast utan kondom så blev det dyrare för kunden, men jag testade mig regelbundet.” **(Bisexuell kvinna, 19 år.)**

Även hos Anni återfinns högre ersättning som en anledning att inte använda skydd:

> *Anni: Alltså, för att skydda mig själv. Jag vill inte få aids, jag vill inte få hiv, jag vill inte få någon könssjukdom. Vad händer om jag skulle råka dra på mig någonting? Hur förklarar jag det för min sambo? Då går det åter där, vad tror han då om mig? Så att de jag har utan kondom med är jag säkra på att dom är friska. Fast man kan ändå inte vara hundra.*
> *Suzann: Nej.*
> *Anni: Men, alltså, det var för att han gav mig så jäkla mycket. Han gav ett riktigt smarrigt erbjudande. Jag fick 5000 för en natt då.*
> *Suzann: Ok.*
> *Anni: Det lockade och då var det utan kondom liksom. Och vad orkade han? En timme liksom. Alltså, det var lättförtjänta pengar på det sättet och sedan dess så fortsatte jag utan kondom med honom. Sedan kom nästa, och då började jag fråga lite mer personliga frågor. Alltså jag vill få en bild om jag ska ha sex utan kondom.*
> *Suzann: Ah.*

46. Barriärskydd kan vara exempelvis en slicklapp vilket är en tunn gummiduk som läggs över vaginan för att undvika sexuellt överförbara infektioner.

47. Talspråk eller förkortning som syftar på biologisk man.

Tabell 17: *Förhållandet mellan sexuella identiteter och användning av kondom vid oralsex, från Handlar det om val?*

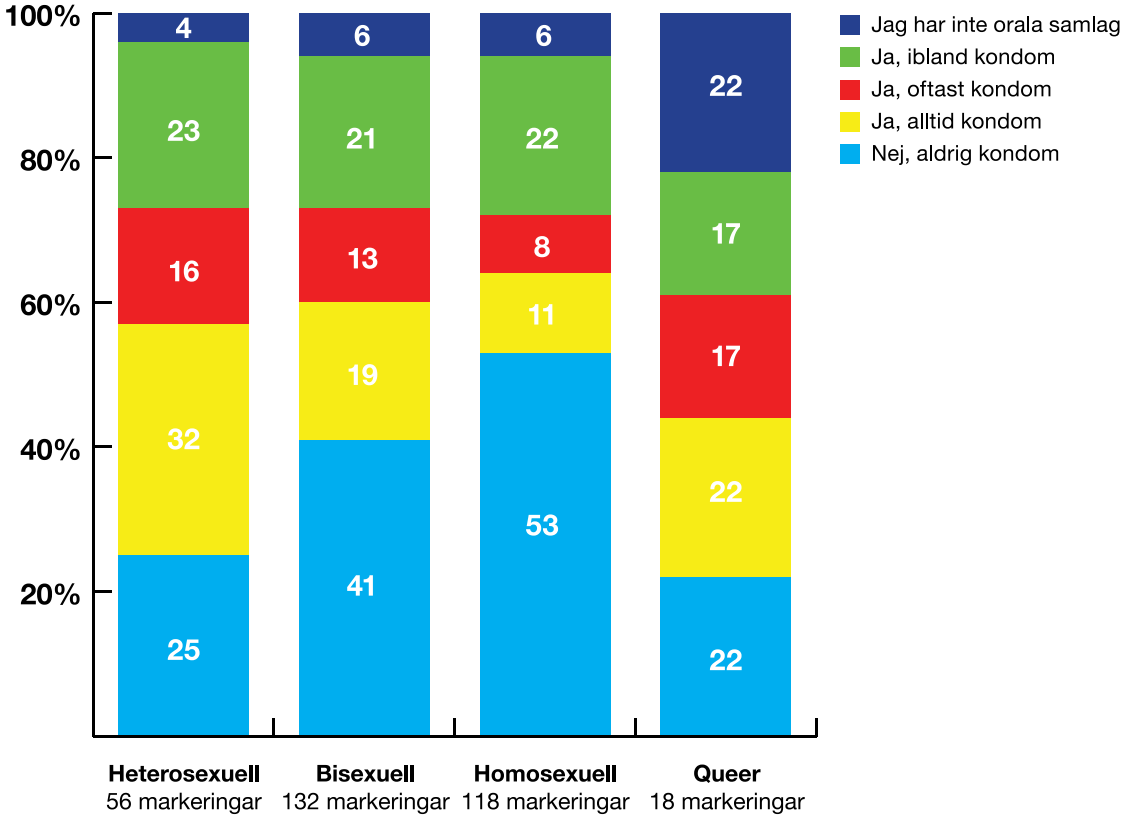

Tabell 18: *Förhållandet mellan ålderskategorier och användning av kondom vid vaginala samlag, från Handlar det om val?*

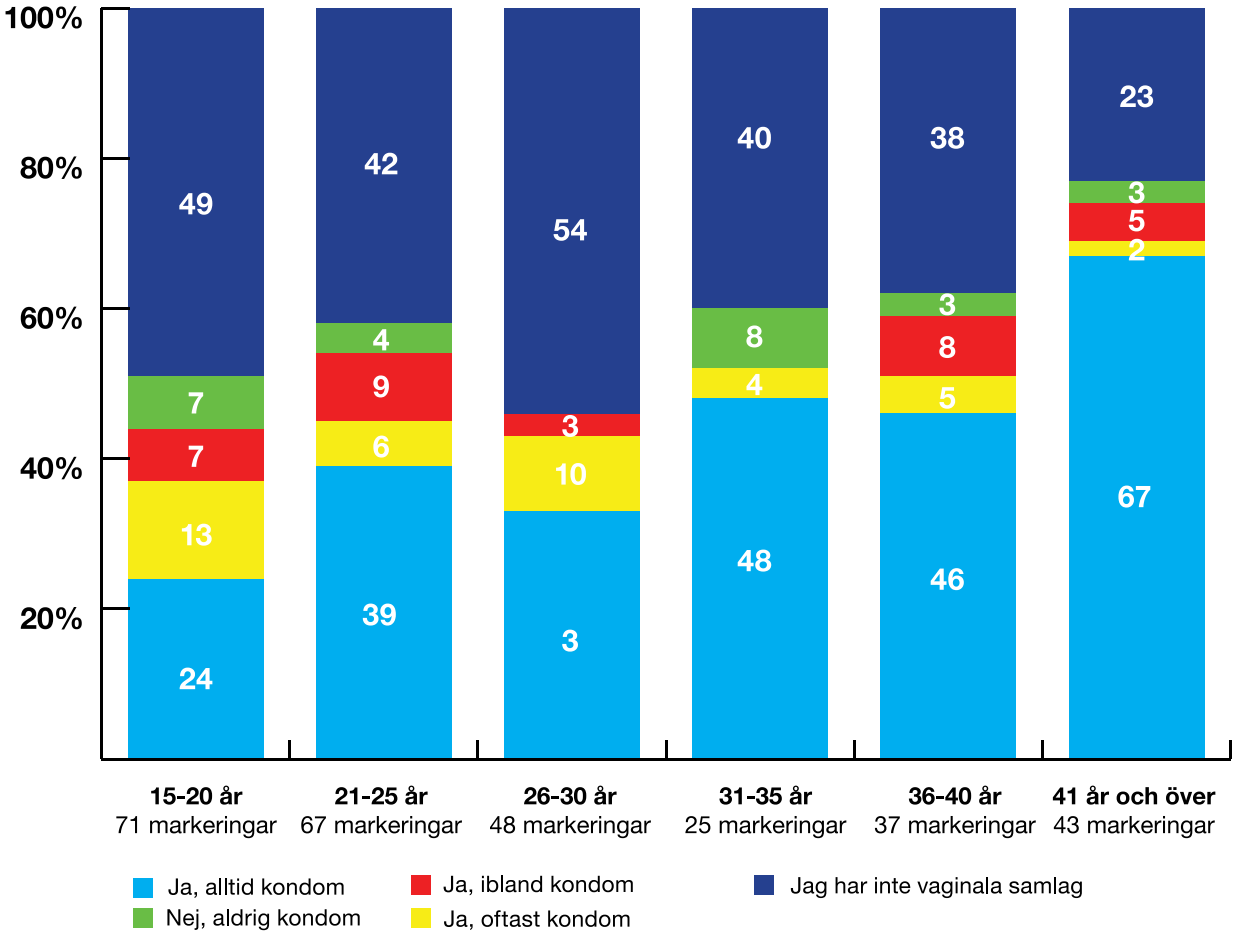

Anni: Vad sysslar han med? Vad arbetar han med? Hur sker det och det och det? Så att… men annars så är jag ganska, eller jag är ganska noga med kondom för att skydda mig.

Vi kan också se att flera personer gör en riskbedömning utifrån sin uppfattning om bland annat kunden och dess arbete, nätverk och familjesituation: ”Visst är det en risk, men kondom är ett måste. Sedan brukar jag vara med kunder som har ett bra familjeförhållande” **(Bisexuell kvinna, 28 år).**

Andra informanter som har erfarenhet av sex mot ersättning har mycket tydliga gränser att kondom gäller och de kompromissar inte avseende detta. En bisexuell 35-årig kvinna berättar: ”Det är inte ens förhandlingsbart, det finns många som vill ha det mot extra betalning men det finns inte på världskartan”. En annan informant talar också om att aldrig ha samlag utan kondom: ”Utförde jag samlag då var det absolut alltid kondom. Absolut. Absolut, det var jag väldigt noga med att markera och liksom förklara att det aldrig kommer hända att jag kör utan” **(Bisexuell kvinna, 22 år).**

I studien som RFSL genomförde i samarbete med Kompetenscenter Prostitution i Malmö hade 42 procent markerat att de inte praktiserar vaginalsex. Troligen beroende på att två tredjedelar av respondenterna var homosexuellt identifierade män. Den heterosexuella gruppen var mest benägen att alltid använda kondom (75 procent). Av de homosexuella var det endast 20 procent som uppgav att de alltid använder kondom. Endast 24 procent av respondenterna i åldersgruppen 15-20 år använder alltid kondom vid vaginalsex till skillnad från den äldre gruppen där 70 procent av de som är 41 år och äldre alltid använder kondom vid vaginalsex. **Se tabell 18.**

Analsex

Gällande anala samlag så uppger ett antal informanter i Handlar det om val? sina krav på kondom vid anala samlag:

”Konsekvent, rakt av. Finns inga undantag. Jag vill kunna sova tryggt. Aldrig behöva oroa mig för sådana saker. Och framförallt om jag är i förhållande med någon liksom. Så det funkar inte alls att ha oskyddat sex. Så är det.”
(Transsexuell kvinna)

Tabell 19: *Förhållandet mellan ålderskategorier och användning av kondom vid anala samlag från Handlar det om val?*

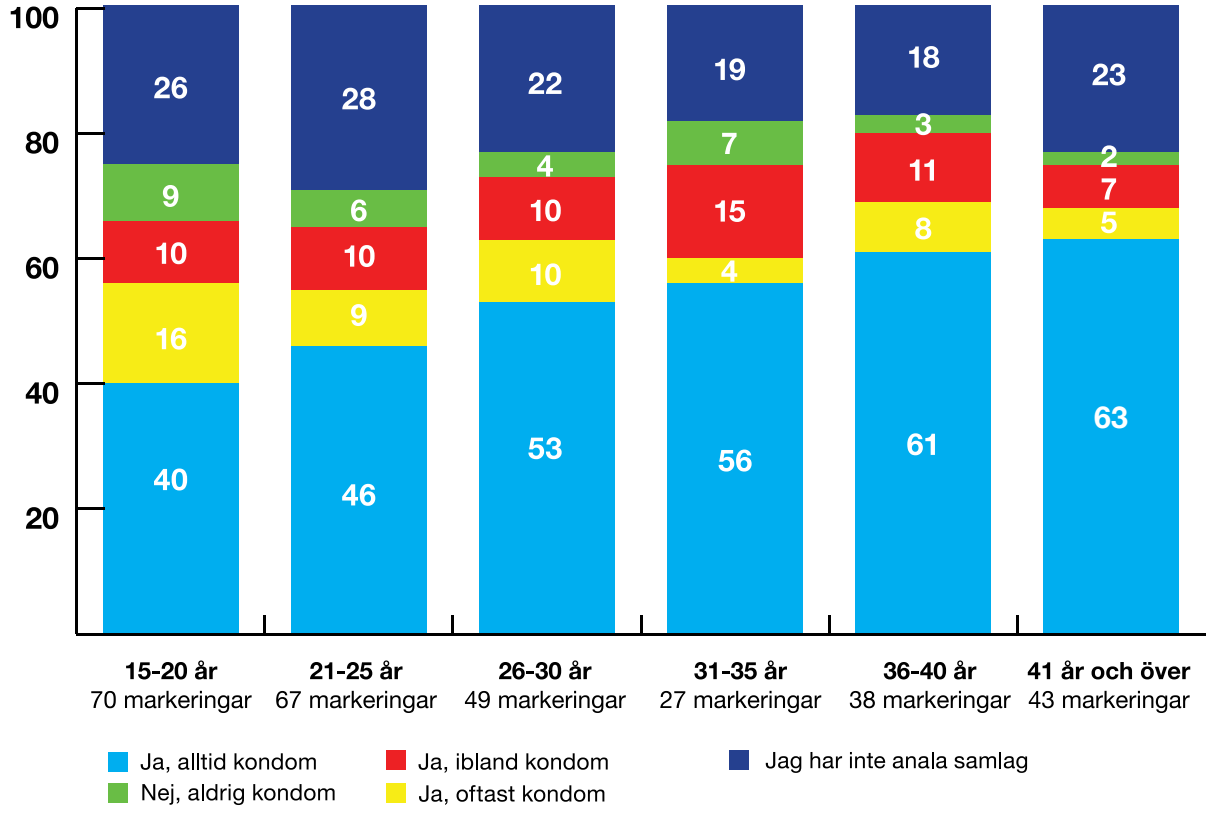

En intervjuperson talar också om krav på kondom: ”Det var inte många gånger jag satte på någon så. Men det hände väl. Det var ett fåtal men då hade jag krav på att det skulle vara kondom liksom. (Homosexuell man, 30-årsåldern) I delstudien skriver ytterligare en informant om sitt krav på minst två kondomer vilket visar på en vilja att skydda sig men okunskap om praktiserande av säkrare sex då dubbla kondomer medför en risk för sprickbildning på grund av friktion: ”Den som knullar mig ska ha minst två kondomer. Ibland har jag också två stycken. Försöker sedan undvika sår och suger endast omskurna kukar utan kondom” **(Bisexuell man, 26 år, som riktar sig till män från *Handlar det om val?*)**

Uppseendeväckande är att 35 procent av killarna mellan 15-20 år inte använder kondom konsekvent vid anala samlag. **Se tabell 19.**[48]

Testning

Gällande testning så förekommer detta i varierad utsträckning bland medverkande i våra studier. En informant berättar att han testar sig sex gånger per år vilket visar på en medvetenhet kring behovet av detta (hur många gånger man bör testa sig är självklart beroende på ens sexuella praktiker i relation till säkrare sex): ”Kunskapen kan alltid förbättras eftersom både samhället och forskningen förändras hela tiden, jag brukar ändå testa mig 6 gånger per år. Men visst händer det att om kondomen har spruckit så blir man nojjig”. **(Homosexuell man, 23 år).**

En man som föredrar sex mot ersättning utan kondom: ”Ja det gör jag. Senast var väl, ja, det är väl nästan fem-sex månader sen sist så det är väl dags snart igen.” **(Homosexuell man, 57 år).**

Några testade sig inte alls och enbart vid några få tillfällen när de sålde sexuella tjänster: ”Nej. Det gjorde jag nog aldrig. Hade aldrig några symptom, vet inte första gången jag kan ha gjort det”. **(Homosexuell man, 31 år)**

En kvinnlig informant har enbart testat sig för klamydia:

> *Jonas: Hur är det med testning av könssjukdomar och så? Går du iväg och testar dig?*
> *Sandra: Jag har bara testet mig brevledes. Och det var liksom mer bara för att, inte för att jag misstänker något eller tror… jag har aldrig någonsin suttit i den sitsen men jag skulle nog inte vilja göra det hellre.*
> *Suzann: Just det, Och då är det klamydia du har testat dig för?*
> *Sandra: Ja, precis.*

Analsex är en av de praktiker där man löper störst risk att få hiv överfört till sig. I studien vi gjorde tillsammans med Kompetenscenter Prostitution i Malmö framkom att hälften av alla respondenter använder kondom när de praktiserar analsex. De homosexuella respondenterna är mer benägna att praktisera analsex, 39 procent, i jämförelse med heterosexuella där 12 procent praktiserar analsex. I den yngre ålderskategorin uppger störst antal, 9 procent, att de aldrig använder kondom. Desto äldre respondenterna är ju mer benägna är de att använda kondom vid analsex.

48. Ursprungligt diagram från *Handlar det om val?* har med sannolikhet avrundat procenttalen på ett sätt som gör att tabellsummorna inte slutar på exakt 100 %. Detta påverkar dock inte resultatet.

Här följer resultatet från vår internetkartläggning avseende säkrare sex i annonser bland män och MtF-transpersoner som säljer sex via nätet:

Säkrare sex i annonsering.

Vi kan se att enbart ett mindre andel personer som säljer sex via nätet annonserar om att det är säkrare sex som gäller. Hos de flesta, 81 procent, framgår ingen information om att säkrare sex är ett krav. Detta kan indikera att säkrare sex hos vissa är en förhandlingsfråga. Det finns en skillnad mellan män och transpersoner som dock inte är signifikant.

Uppgifter från enkäten som RFSL utförde på internet tillsammans med Kompetenscenter Prostitution i Malmö under mars 2010 visar att 53 procent av männen (N=184) som säljer sex via nätet aldrig använder kondom vid oralsex. De preliminära resultaten visar dessutom att enbart 58 procent alltid använder kondom när de har anala samlag med en kund. 24 procent använder kondom ofta eller ibland med kunder och 8 procent använder aldrig kondom. 11 procent säljer inte tjänsten anala samlag.

Eriksson och Knutagård (2005) finner det viktigt att män som säljer sex (främst via internet) blir synliggjorda. De efterfrågar kunskap och utbildning till verksamma personer som kommer i kontakt med målgruppen. Stöd- och hjälpåtgärder bör specialinriktas mot männen och nya metoder för interventioner för ett förebyggande via internet bör tas fram. De efterlyser även forskning och att kunskap om praktiskt arbete med målgruppen inhämtas från utlandet. Författarna nämner även att de män som säljer sex efterfrågat tjänster inom RFSL Rådgivningen Skånes psykosociala verksamhet. De har även kommit i kontakt med män i miljöer där män har sex med män. Flera av studiens respondenter efterfrågar tryckt information på svenska om säkerhet.

Säkrare sex i annonser från transpersoner

Tabell 20: *Framgår krav om säkrare sex i annonsen, gällande MtF-transpersoner?*

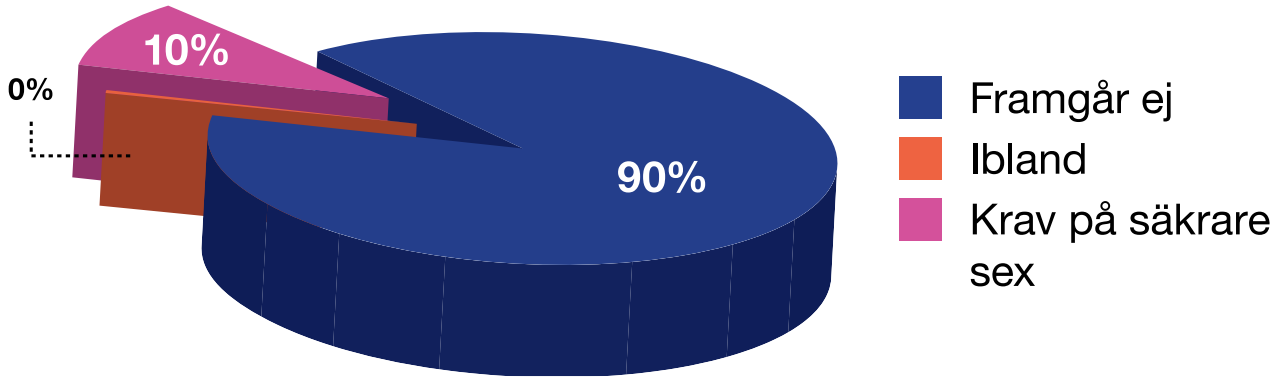

Säkrare sex i annonser från män

Tabell 21: *Framgår krav om säkrare sex i annonsen, gällande män?*

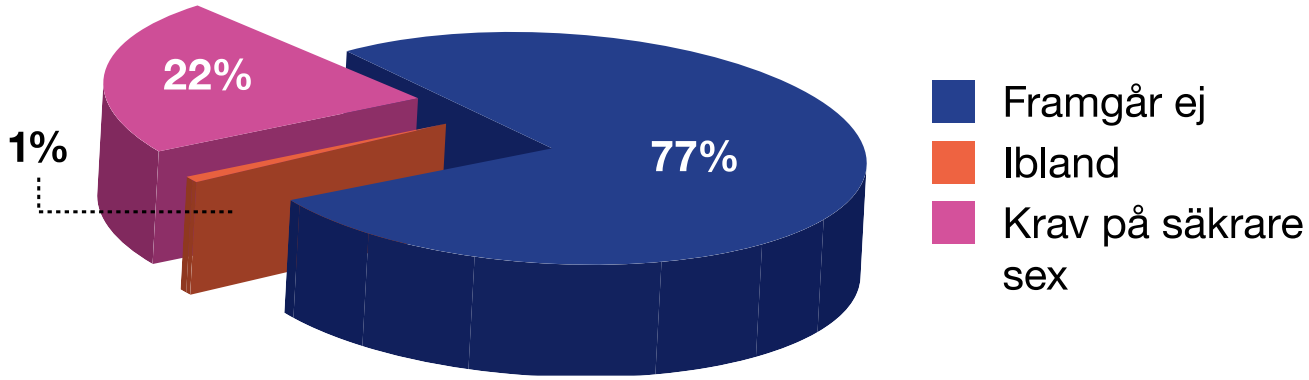

Kvantitativ analys av riskbeteenden hos MSM som sålt sex

Manliga sexsäljare har ofta fler sexpartner än övriga. Män som sålt sex har också oftare erfarenhet av sexuellt överförbara infektioner. Män som har sex mot ersättning har i och med ett större antal sexpartner en ökad risk för få sexuellt överförda infektioner och hiv. Utifrån detta är det angeläget att kunskapen om smittrisker och överföringsvägar förbättras hos personer som säljer sex (Regeringens proposition, 2005), Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar (Prop. 2005/06:60). Därför tyckte vi att det var angeläget att undersöka de hivpreventiva behoven hos msm som säljer sexuella tjänster och redogör för det som kom fram i MSM-enkäten 2006 om detta.

Beskrivning av männen i studien

De sexsäljande männen utgjordes av 96 personer (4 procent av alla i studien) vilka under de senaste tolv månaderna tagit emot pengar eller annan ersättning som betalning för att vara sexuellt tillsammans med en annan man. Fem av männen som sålt sex det senaste året har också köpt sex.

Ett intressant fenomen är också att 260 personer (11 procent av alla i studien) har fantiserat om att sälja sex. Daneback (2006) lyfter fram internet som en plats där det erbjuds möjligheter att på olika sätt reflektera kring och experimentera med sexuella fantasier och identiteter. Dessa inslag kan åtminstone i vissa fall också öppna upp för att realisera tanken på att sälja respektive köpa sex. I Knutagård och Erikssons studie (2005) var ett tema bland respondenterna att de innan hade haft fantasier om att sälja sex och sexsäljandet blev ett sätt att söka efter nya upplevelser. Även Lautrup och Heindorf (2003) nämner sexuella fantasier som en bakgrund till att man börjat sälja sexuella tjänster. En del hade haft fantasier om att sälja sex till kvinnor men inga kvinnor hade svarat på deras annonser, däremot många män. Det finns ingen anledning att tro att fantasier runt att sälja sex alltid leder till handling, däremot så är det intressant att se att hos många informanter har det startat med en sexuell fantasi. Här vore det intressant att studera vilka ytterligare faktorer som har betydelse för att personen väljer att gå vidare till handling.

I vilken ålder är killarna och männen som det senaste året tagit emot ersättning för sex? I MSM-enkäten 2006 är de mellan 15 och 41 år samt en deltagare som är 64 år. Medelåldern för dem som sålt sex för pengar eller andra former av ersättning det senaste året är 25 år. Medianvärdet är 24 år vilket innebär att hälften av dem som tagit emot ersättning för sexuella tjänster är 24 år och yngre. Den låga medel- och medianåldern innebär att det finns en överrepresentation av yngre. I tabellen nedan kan vi se att den vanligast förekommande åldern är 19 år.

Tabell 22. *Åldersfördelning av ungdomar (15-25 år) som haft sex mot ersättning under de senaste tolv månaderna.*

Ålder	Antal	Procent av samtliga respondenter
15 år	2	2,1 %
16 år	7	7,3 %
17 år	4	4,2 %
18 år	5	5,2 %
19 år	10	10,4 %
20 år	4	4,2 %
21 år	3	3,1 %
22 år	5	5,2 %
23 år	5	5,2 %
24 år	5	5,2 %
25 år	4	4,2 %

Medelåldern för respondenterna i MSM-enkäten 2006 är 33 år och medianen 31 år. Vi kan därför se att medelåldern för dem som sålt sex senaste året är mycket yngre än för deltagarna i stort.

Majoriteten har heltids/deltidsarbete eller studerar. Detta är i överensstämmelse med Eriksson och Knutagårds (2005) rapport där det för samtliga inte var sexsäljandet som var den dominerande verksamheten. Nära på hälften studerar vilket är en logisk följd av gruppens låga ålder. Utbildningsnivån måste anses generellt hög då så många som 27 personer har universitetsexamen eller kurser från högskola eller universitet.

De flesta männen 53 procent (49 personer) kommer från Sveriges största städer, Stockholm, Göteborg och Malmö. 33 av dessa kom från Stockholm. Sju personer kom från Skåne, fem från Uppsala län, Västra Götaland, Östergötland och Örebro. Från Västerbotten kom tre personer och mellan en och två personer kom från Gävleborg, Dalarna, Blekinge, Jämtland, Värmland, Norrbotten, Södermanland.

Manlig prostitution har ibland likställts med homosexuell prostitution. Detta är problematiskt då det är viktigt att personer som säljer sexuella tjänster själva får möjlighet att definiera sin sexuella identitet. I SOU 1995:17 definieras den *"homosexuella prostitutionen"* utifrån de samkönade sexuella handlingarna och inte utifrån självupplevd identitet. Detta innebär att heterosexuella män som säljer sex till män blir definierade utifrån en homosexuell praktik. Detta kan också utesluta andra personer som definierar sig som exempelvis bisexuell eller queer.

Vi ska nu se hur männen som sålt sexuella tjänster definierar sin sexuella identitet och jämföra med de respondenter som inte sålt sex de senaste tolv månaderna.

Tabell 23: *Hur definierar man sig själv sexuellt? (P=0.58)*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Homosexuell	67 (70 %)	1773 (77 %)
Bisexuell	16 (17 %)	349 (15 %)
Heterosexuell	3 (3 %)	34 (1,5 %)
Queer	3 (3 %)	38 (1,5 %)
Experimentell	5 (5 %)	81 (3,5 %)
Vet inte	1 (1 %)	13 (0,5 %)
Annat	1 (1 %)	17 (0,5 %)
Totalt	**96 (100 %)**	**2305 (100 %)**

25 personer (26 procent) av alla respondenter som har tagit emot ersättning för sex är födda utomlands men av dem kom 22 till Sverige när de var nyfödda eller under det första levnadsåret. 40 personer har föräldrar där någon av dem eller båda är födda utomlands. Andelen personer som är första eller andra generationens invandrare är mycket hög och detta bör utredas vidare.

Männen som sålt sex lever i mindre utsträckning än de som inte sålt sex i en relation med en man. Däremot så är det en större andel som lever med mer än en partner. Detta kan ha ett samband med att om man har brutit mot normerna runt det monogama idealet så kan det vara lättare att göra det på fler sätt.

Av de 36 personer som har sålt sex de senaste tolv månaderna och som lever i en relation har 22 personer eller 71 procent haft sex utanför relationen. Detta kan jämföras med 44 procent (383 pers) av de som inte sålt sex.

Vi vet från tidigare forskning att sexuell identitet och vem man har sexuella kontakter med inte alltid är i överensstämmelse, därför är det intressant att studera vem man har sexuella kontakter med.

Tabell 24. *Med vem har man sexuella kontakter?*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Alltid med en man/ män	73 (76 %)	1853 (80 %)
Oftast med män men ibland med en kvinna	12 (12,5 %)	190 (8 %)
Ungefär lika ofta med kvinnor som med män	5 (5 %)	57 (2,5 %)
Oftast med kvinnor men ibland män	4 (4 %)	131 (6 %)
Alltid med kvinnor	1 (1 %)	27 (1,2 %)
Har inga sexuella kontakter	1 (1 %)	49 (2 %)
Totalt	**96 (100 %)**	**2307 (100 %)**

I huvudsak kan vi se att männen oftast har sex med män. Skillnaderna mellan grupperna är inte signifikanta. Intressant är att knappt en fjärdedel av männen har haft sex med både män och kvinnor. Här blir det tydligt att gruppen MSM inte enbart består av homosexuella män som bara har sex med andra män. Ur epidemiologisk synpunkt är det intressant när olika kompartment[49] överlappar varandra. Om homosexuella män enbart hade sex med andra homosexuella män skulle överföring av hiv/STI inte kunna spridas från ett kompartment till ett annat (Lewin, 2002). Det är tydligt att en överlappning sker från kompartment homosexuella män och män som har sex med andra män och kvinnor. Vid en genomgång av självdefinitionen av männen som ibland eller ofta har sex med kvinnor från denna grupp kan man se att de definierar sig som homosexuella, bisexuella, heterosexuella, queer och experimentella. Detta påvisar än en gång vikten av att vid sexologiska anamnesupptagningar inte utgå från sexuell identitet utan efterfråga sexuell praktik.

Det senaste tillfället man hade sex med en man

När forskare försöker få information för att bedöma hivpreventiva behov behövs kunskap om både situation, handling och partner. Att efterfråga det *senaste tillfället* man hade sex är ett sätt att försöka urskilja hur de sexuella mönstren och de hivpreventiva behoven ser ut hos gruppen. Fördelen med att efterfråga det senaste sextillfället är att personen kan ge en mer detaljerad och tillförlitlig information jämfört med om en längre retrospektiv period efterfrågas. Fördelen med att efterfråga det senaste tillfället en person hade sex är att man då får en tvärsnittsbild av de sexuella erfarenheterna inom en grupp. Detta ger också en indikation på hur det ser ut över tid. Det finns anledning att anta att förekomsten av olika handlingar, till exempel oskyddade samlag, är lika stor oberoende av när man gör undersökningen. En annan fördel är att man får detaljerad information om både situation, handling och partner. Det underlättar också för personer att minnas och att beskriva vad som skedde vid det senaste sextillfället i jämförelse om man skall komma ihåg alla handlingar det senaste året (Tikkanen,

49. Ett utmärkande drag från alla samhällen är att sexuella kontakter utförs inom varandra väl skilda sociala sammanhang s k kompartment.

2008). Nu behöver inte detta senaste tillfälle vara såsom de normalt förekommande sexuella kontakterna ser ut vilket man måste ha i åtanke. Det kan till och med vara så att det senaste tillfället är ett exceptionellt undantag. Gällande personerna som har sålt sexuella tjänster kan vi inte genom datamaterialet veta om det senaste tillfället man hade sex var ett tillfälle då man fått ersättning, haft sex inom en relation eller med en tillfällig partner. Det är ändå en viktig information eftersom sexsäljande män har sexuella kontakter utanför sitt sexsäljande och dessa kontakter är också viktiga att analysera utifrån de hivpreventiva behoven.

Hur fick männen kontakt med en annan man inför deras senaste sexuella möte? 40,5 procent av dem som sålt sex hade fått kontakt på internet med den som de hade sex med vid det senaste tillfället. En möjlig tolkning är att det inom denna grupp återfinns män som skaffar köpare/blir erbjuden sex mot ersättning via nätet. Observera att kontakter via internet också kan handla om personer man redan känner.

Avseende platsen man senast hade sex på så har majoriteten av dem som sålt sex haft sex i det egna hemmet eller i köparens/hans/deras hem. Det är något vanligare hos män som sålt sex att de haft sex på en bastuklubb vid senaste tillfället och mer än dubbelt så vanligt att man haft sex på hotell. 88,5 procent (85 personer) har haft sex i Sverige vid det senaste tillfället.

Kunskap om vilka sexuella praktiker som praktiseras är viktigt i hiv/STI-preventivt syfte. Vad hade männen gjort vid det senaste sextillfället?

Tabell 25: *Vad gjorde du/ni sexuellt vid det senaste tillfället? (Observera att flera tekniker kan används vid samma tillfälle)*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Analt samlag	61 (63,5 %)	1219 (53 %)
Oralt samlag	75 (78 %)	1885 (82 %)
Runksex	58 (60,5 %)	1378 (60 %)
Rimming (slicka röv)*	37 (38,5 %)	867 (39 %)
Fisting (hand i anus)**	8 (8%)	39 (2 %)
Sexleksak analt	13 (13,5 %)	107 (4,5 %)

** **Rimming** är ursprungligen ett engelskt uttryck som idag används även i svensk kontext för oral analsex d v s att slicka någon i anus. I dagligt tal används ofta begreppet "slicka röv". Ett annat ord är anilingus.*

*** **Fisting** är en sexuell aktivitet där en person för in hela sin hand i partnerns anus eller (alternativt i förekommande fall) slida.*

63,5 procent hade som vi ser ovan haft anala samlag vid det senaste sextillfället och om vi jämför detta med gruppen som inte sålt sex hade 53 procent av dem haft analsamlag. Detta kan möjligtvis tolkas som att praktiken anala samlag är något vanligare hos personer som sålt sex det senaste året vilket kan ha ett samband med att detta är en efterfrågad praktik från sexköpare.

Tabell 26: *Oskyddat analt samlag (OAS) vid det senaste sextillfället (både aktiva och passiva). (P=ej sign)*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	41 (58,5 %)	704 (55 %)
Nej	29 (41,5 %)	580 (45 %)
Totalt	**96 (100 %)**	**2305 (100 %)**

Tabellen avser alla anala samlag, både givande och mottagande. Det föreligger ingen större skillnad mellan grupperna och skillnaden som finns är inte signifikant.

I samband med det senaste anala samlaget ejakulerade 61,5 procent (16 personer) i partnern. Av dem som blev påsatta vid det senaste anala samlaget fick 60 procent (24 personer) sperma i rektum. Anala samlag är den mest riskfyllda praktiken gällande risk för hivöverföring. De flesta av alla män som har fått hiv av en annan man, har fått det vid oskyddade anala samlag. Det är fortfarande den grupp som dominerar när det gäller inhemsk hivöverföring. Under 2000-talet finns en trend till långsam ökning i denna grupp, vilket indikerar ett ökat risktagande i gruppen män som har sex med män. Vid anala samlag mellan män är risken högre för den passive (påsatte) partnern än för den aktive partnern (http://www.smittskyddsinstitutet.se/statistik/hivinfektion).

Oralsex är en vanlig sexuell praktik bland sexsäljare vilket kan förklaras med att praktiken är lätt att utföra i offentliga miljöer/bilar mm. Gällande säkrare sex pågår diskussioner om vilka råd som ska ges när det gäller att skydda sig mot överföring av hiv vid oralsex. Männen som tog partnerns sperma i munnen utgjordes av 35 procent (33 personer) och 27,5 procent (26 personer) ejakulerade i partners mun utan kondom. Överföring av hiv via oralsex har beskrivits, men smittrisken är betydligt lägre än vid vaginala och anala samlag (Carne, Edwards 1998).

Fisting (att föra upp en näve i anus) är vanligare bland gruppen av sexsäljare och även, som vi ska se senare, hos ”äventyrliga män”. Fisting är en praktik som kräver teknisk kunskap varför det kan vara viktigt att personer som arbetar mot målgruppen har bra kunskap i ämnet för att kunna ge god rådgivning. Vi ser att rimming (slicka i anus) också är en tämligen vanlig praktik. Hepatit A och B kan överföras vid rimming. Även HPV och HSV kan överföras. Det existerar endast en liten teoretisk risk för överföring av hiv när man blir rimmad eller rimmar såvida det inte finns blod inblandat (Gaffney et al. 2008).

Drygt hälften (52 personer) blev påsatta analt vid det senaste sextillfället. 41 personer satte på sin partner vid det senaste sextillfället. Användes kondom och glidmedel vid detta tillfälle?

Tabell 27: *Använde du kondom vid det senaste anala samlaget? (P=0.04)*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja, hela tiden	15 (37 %)	336 (45 %)
Ja, men inte hela tiden	4 (10 %)	44 (6 %)
Nej	21 (51 %)	362 (49 %)
Kommer inte ihåg	1 (2,5 %)	3 (0,5 %)
Totalt	96 (100 %)	2305 (100 %)

Knappt hälften använde inte kondom vid det senaste anala samlaget. Vi vet inte om det senaste anala samlaget ägde rum med en partner, sexköpare eller annan men som vi kommer att se längre fram så är inte kondomanvändningen konsekvent vid sex med personer utanför en relation och många har också erfarenhet av barebacking (term för oskyddade sexuella praktiker som oftast används för anala samlag utan kondom med en tillfällig partner, där man på förhand kommit överens om att

inte använda kondom). Terminologin går tillbaka till att rida barbacka utan sadel som tuffa rodeocowboys vilka riskerar livet genom att rida vildhästar utan sadel. Ordet kan tolkas på olika sätt. För vissa betyder det enbart anala samlag utan kondom medan andra sätter et i samband med hårdare och mer ohämmat sex. Vi avser att använda forskaren Ronny Tikkanens definition, ett oskyddat samlag med en tillfällig partner, där man på förhand kommit överens om att inte använda kondom.

En något lägre andel bland männen som sålt sex har använt glidmedel vid det senaste anala samlaget. Rektum producerar inget kroppseget glidmedel motsvarande slidans lubrikation och därför måste glidmedel alltid användas vid anal penetration. Glidmedel är viktigt utifrån hivpreventiva aspekter då det minskar risken för att det ska uppstå friktionsskador. Vilken typ av glidmedel som bör användas är också en viktig aspekt då detta måste vara kompatibelt med latex (kondomer). Fall av hivöverföring har inträffat när personer använt exempelvis hudlotion istället för glidmedel tillsammans med kondom varpå kondomen spruckit. Gruppen som inte använder glidmedel uppgår till 31 procent och detta är en indikation på att även denna information måste förbättras mot gruppen.

22 procent (21 personer) av dem som hade erfarenhet av att sälja sex vid sitt senaste sextillfälle (som inte behöver ha varit ett tillfälle då man tagit emot ersättning) hade sex med mer än en person. Kippax et al (1998) pekar på att det finns ett samband mellan sexuell äventyrlighet och risktagande. Ett uttryck för äventyrlighet var att ha sex med fler än en person.

Sexuellt risktagande

Ett flertal studier visar att kärlek och tillit inte upplevs vara förenligt med kondomanvändning. Det finns ett samband mellan kondomanvändning och vilken form av relation man är i. Det vanligaste i parrelationen är att man inte använder kondom. Sexuell exklusivitet påverkar huruvida kondom ska användas eller inte i relationen. Att inte använda kondom kan vara ett tecken på sexuell exklusivitet mot sin partner. (Henriksson 1995, Adams 2006).

Kondomen blir en symbolbärare för emotionella värden som exempelvis tillit. Det oskyddade anala samlaget får två olika funktioner, dels avgränsar den relationen och så definieras relationen som nära. Inom den primära relationen finns en känsla av att den måste få vara unik och detta får en specifik viktig betydelse då paret överenskommit om relationer utanför sitt förhållande. Vid sexuella kontakter utanför relationen så får kondomen betydelsen å ena sidan att skydda paret från sexuellt överförbara sjukdomar samtidigt som den skyddar parets tvåsamma och unika relation. Å andra sidan blir sex utan kondom ett sätt att bekräfta att man är värd att ha ett förhållande med. I ett förhållande signalerar kondom inte ärlighet och därför har man oskyddad sex (Tikkanen 2003, Sandin et al 2008, Ekstrand 2008).

Frågan om överföring av hiv/STI handlar inte enbart om risken med en kund utan är också en viktig fråga i relation till icke kommersiella sexpartner. I en engelsk studie så rapporterade majoriteten av de män som sålde sex att de också hade icke-kommersiella partner. Kondomanvändningen med dem var inkonsekvent. Av de 587 män som sålde sex och uppgav att de hade sex med åtminstone en icke-kommersiell manlig partner under den senaste månaden så hade 53 procent skyddat analsex, 11 procent hade en eller flera episoder med oskyddat analsex och 35 procent hade inte analsex. Graden av oskyddat analsex med manlig partner hade ökat stadigt under studieperioden: 7,4 procent under 1994 till 1996, 10,3 procent under 1997 till 1999, och 15,7 procent under 2000 till 2003 (Gaffney et al 2006).

Använder männen som säljer sex i vår studie kondom när de har sex med sin partner? En majoritet av sexsäljarna (64,5 procent) använder inte kondom när de har sex inom relationen vilket kan betyda att man vill särskilja sin relation mot andra kommersiella sexuella kontakter. Utifrån risken för överföring av hiv/STI så krävs det att männen alltid använder kondom vid sex med andra.

Resultatet från en amerikansk studie av MSM som är eskorter på internet visar att interventioner som har till syfte att påverka sexuellt riskbeteende för homo- och bisexuella män måste ske oberoende

av partnertyp dvs. oavsett om personen avser att sälja sexuella tjänster eller ha sex med en partner eller annan person (Bimbi et al 2005).

Tabell 28: Kondomanvändning vid sex utanför relationen? P=0.01

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja, alltid kondom	7 (22,5 %)	288 (33 %)
Ja, oftast kondom	8 (26 %)	81 (9 %)
Ja, ibland kondom	5 (16 %)	56 (5,6 %)
Nej, aldrig kondom	3 (10 %)	22 (2,5 %)
Jag har inte anala samlag utanför relationen	8 (26 %)	430 (49 %)
Totalt	**31 (100 %)**	**877 (100 %)**

Tre personer (10 procent) använder aldrig kondom, tretton personer (42 procent) använder kondom ofta eller ibland och enbart sju (22,5 procent) använder *alltid* kondom vid sex utanför relationen. Här kan konstateras att männen utsätter sig och sina partner för risker.

I arbetet med regeringsuppdraget att kartlägga hbt-personer som köper och säljer har vi gjort ett besök på Pro Tukipiste i Finland. De har en upparbetad verksamhet som riktar sig till män som säljer sexuella tjänster till andra män. I en intervju med Antti Ervasti co-ordinator of URHO/msw-work på Pro Tukipiste framkommer utifrån hans kliniska erfarenhet av att möta män som säljer sexuella tjänster till män att det förekommit fall när kunder har varit mycket noga med att ha skyddat sex i arbetsrelaterade situationer men inte privat. Privatliv och yrkesliv har till synes olika regler. Kunskaper om säkrare sex som finns i professionella sammanhang tillämpas inte i privatlivet.

Kondomanvändning kan vara ett sätt att undvika emotionell intimitet med de betalande kunderna och att upprätta en affärsmässig och känslomässigt neutral relation. Genom att undvika intimiteten som barebacking innebär så undviks sexuella riskbeteenden och dessa begränsas till mer emotionella intima sexuella aktiviteter med personer som de hade en känslomässig relation med (Smith, Seal 2007).

Som vi ska se så finns det även andra riskbeteenden. Senaste gången männen i Bimbis undersökning hade sex så kände knappt hälften (44 personer, 46 procent) till sexpartnerns hivstatus och hälften (48 personer, 50 procent) kände inte till om personen bar på hiv eller inte. Uppgiven hivstatus på sexpartnern kom i huvudsak från att personen efterfrågat dennes status. Enbart två hade uppgivit att de bar på hiv-virus. Männen i studien uppger att hälften av deras sexpartner inte visste om sin egen hivstatus. Här har hälften av männen enligt uppgift själva informerat sin/sina sexpartner men enbart sex personer (15 procent) har fått frågan om de bär på hiv.

Barebacking är en term för oskyddade sexuella praktiker som används för anala samlag utan kondom med en tillfällig partner och därmed en riskhandling gällande överföring av STI och hiv.

En motivator till säkrare sex som framkommit i forskningen är viljan till individuell god hälsa. Männen vill själva inte få någon STI eller hiv och inte heller riskera överföring till någon partner utifall de skulle ha fått någon sjukdom från en klient (Smith, Seal 2007). Det är utifrån forskningen inte speciellt troligt att någon med vilja vill överföra hiv eller en STI. Överföring sker troligtvis av andra skäl varav några redovisas nedan.

Bimbi & Parson (2005) visar i sin studie att män som sålde sex diskuterade runt barebacking på olika sätt. Någon ville fokusera på kundens njutning även om det efteråt gav ångest och oro. Vissa ansåg risken vara mindre om sexakten inte varade en längre tid, om de fick vara den penetrerande mm. Andra uppgav en lockelse inför barebacking om kunden var attraktiv och om de var tillräckligt attraktiva så var de villiga att praktisera osäker sex. Männen som levde med hiv antog att kunden också var hiv-positiv om den ville bli påsatt och var därför inte oroliga för att överföra hiv. 19,6 procent rapporterade praktiserande av barebacking i den studien.

En intressant fråga är om männen har fått förfrågningar om barebacking över internet. Vissa hävdar att det skett en erotisering av osäker sex och att detta numera har synliggjorts på ett annat sätt än tidigare. Kan vi se en trend där normer runt säkrare sex bland MSM är under uppluckring? Barebacking har gjorts till något häftigt, spännande och ”nytt” sätt att självförverkliga sig sexuellt. På svenska internetmötesplatser för MSM annonseras det frekvent efter män som vill ha barebacksex (Berglund, 2000). Vid en genomgång på Qruiser går det att finna flera s k barebacking-klubbar.

Tabell 29: *Har fått frågan om barebacking på internet senaste året. P=0.05*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja, har fått fråga om barebacking	65 (74 %)	1041 (49,5 %)
Nej inte fått fråga om barebacking	23 (26 %)	1060 (50,5 %)
Totalt	**88 (100 %)**	**2101 (100 %)**

En majoritet av männen som sålt sex har fått frågan om de ställer upp på barebacking via internet och skillnaden mellan grupperna är signifikant. Detta kan bero på att de fått frågan från sexköpare.

I en amerikansk studie framkommer att kunderna till manliga sexarbetare inte tyckte att hivrisken var en viktig fråga. De flesta männen som sålde sex talade om att de haft kunder som efterfrågat barebacking åtminstone vid ett tillfälle. De rapporterar vidare att förfrågningar runt barebacking i många sammanhang görs upp redan innan via telefon, e-post eller chatt (Bimbi et al, 2005).

Hur ser det då ut med barebacking bland männen i MSM-enkäten 2006?

Tabell 30: *Har haft barebacking en gång eller mer under det senaste året. P=0,01*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	22 (24 %)	184 (8 %)
Nej	70 (76 %)	2078 (92 %)
Total	**92 (100 %)**	**2262 (100 %)**

24 procent av männen som har sålt sex har haft barebacking en eller flera gånger under det senaste året vilket är en betydande högre omfattning än männen som inte sålt sex. Detta är en stark indikation på att gruppen bör nås av fler hivpreventiva insatser. Socialstyrelsen menar i enlighet med proposition 2005/06:60 att personer som säljer och köper sex ska ha samma tillgång till information, rådgivning och möjlighet till testning som övriga preventionsgrupper.

Bergs (2008) studie bland vuxna MSM-internetanvändare i USA visade att mindre än hälften (39,2 procent) praktiserar barebacking. Denna prevalens liknar tidigare resultat från USA och England (Elford et al. 2007), vilket visar att de flesta MSM inte avsiktligt söker kondomlöst analsex. Intressant är också att Berg visar att 90,4 procent av männen som rapporterat barebacking också deltagit i oskyddade anala samlag (OAS). Detta tyder på att det är samma grupp som har OAS som också utövar barebacking. De riskfaktorer barebacking som Berg hittat är knutna till OAS samt alkohol, dålig självkänsla, mindre upplevda social och vänskapliga normer (Berg, 2008).

Skiljer sig erfarenheter av barebacking utifrån ålder? För att ta reda på det så har vi utfört tre multivariata korstabeller där ålder och erfarenheter av barebacking sätts i samband med erfarenhet av att sälja sex eller inte.

Tabell 31: *Har haft barebacking under det senaste året och är under 25 år. P=0.03*

Ålder under 25 år	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	10 (19 %)	49 (6,5 %)
Nej	43 (81 %)	616 (93,5 %)
Total	**53 (100 %)**	**665 (100 %)**

De under 25 år som sålt sex och har haft barebacking under det senaste året är 19 procent i jämförelse med 6,5 procent av de som inte sålt sex. Vi kan alltså konstatera att det är betydligt mer vanligt hos unga som sålt sex att de har erfarenhet av barebacking. Skillnaden är signifikant. Ändrar sig detta faktum med stigande ålder?

Tabell 32: *Har haft barebacking under det senaste året och mellan 26-35. P=0.01*

Ålder mellan 26-35 år	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	10 (29,5 %)	57 (8 %)
Nej	24 (70,5 %)	687 (92 %)
Total	**34 (100 %)**	**774 (100 %)**

Nej, snarare förstärks skillnaden mellan grupperna som sålt och inte sålt sex där vi kan konstatera att 29,5 procent som sålt sex har haft barebacking medan enbart 8 procent som inte sålt sex. Värt att notera är att 70,5 procent av dem som sålt sex inte har erfarenhet av barebacking senaste året.

Hur många har då haft oskyddade anala samlag med mer än en person?

Tabell 33: *Haft oskyddade anala samlag med mer än två personer senaste 12 månaderna. P=0.01*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	49 (51 %)	587 (25,5 %)
Nej	47 (49 %)	1696 (74,5 %)
Total	**96 (100 %)**	**2283 (100 %)**

Tabell 34: *Haft oskyddade anala samlag med mer än fyra personer senaste 12 månaderna. P=0.01*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	32 (33,5 %)	198 (9 %)
Nej	64 (67 %)	2085 (91,5 %)
Total	**96 (100 %)**	**2283 (100 %)**

Personer som sålt sex hade i medeltal haft oskyddade anala samlag (OAS) med 10 manliga partners det senaste året vilket kan jämföras med män som inte sålt sex vilka hade haft OAS med 2 manliga partners. Skillnaden är signifikant. Medianvärdet är 2 respektive 1 vilket visar att det finns en stor spridning i gruppen. Oskyddade anala samlag ökar risken stort för att få en sexuellt överförbar infektion.

Vi vet inte med vem de haft oskyddade anala samlag. En studie visar att manliga sexsäljare använder kondom i högre utsträckning med kunder än vad de gör med tillfälliga partner, vilket visar på att tillfälliga partner löper större risk att få hiv eller någon annan STI från sexarbetarna än vad kunderna gör (se även Mayer et al, 2008).

Har män som sålt sex i högre omfattning än de andra haft en STI det senaste året?

Tabell 35: *Har haft en STI (ej hiv) senaste året. P=0,02*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	19 (21 %)	231 (10 %)
Nej	73 (79 %)	2009 (90 %)
Total	**92 (100 %)**	**2241 (100 %)**

MSM som har sålt sex har i högre utsträckning (signifikant samband) än andra MSM haft en STI. Avseende alla undersökta STI:er såsom klamydia, gonorré, syfilis, kondylom och genital herpes hade män som sålt sex i signifikant högre utsträckning än andra MSM haft någon eller flera av dessa infektioner. Detta är en mycket viktig information då det indikerar att personerna har oskyddade anala samlag. Det är dessutom så att en obehandlad STI ökar risken för hivöverföring då man är extra mottaglig för hivvirus.

Sexuellt risktagande i samband med alkohol/droganvändning

Drygt en tredjedel av männen som sålt sex senaste året hade druckit alkohol innan de hade sex vilket kan jämföras med en drygt en fjärdedel hos de övriga männen. Män som sålt sex upplevde en större påverkan av sitt risktagande pga. alkohol. Alkohol kan ha en lusthöjande effekt. Upplevelsen av berusning är troligen en kombination av farmakologiska egenskaper och inlärda tolkningar av upplevelsen. Detta kan kopplas till en studie som gjorts runt upplevelsen av alkoholens verkan för oskyddade anala samlag hos gruppen MSM. Studien visade att vissa tyckte att alkoholen hade en direkt inverkan på deras beteende medan andra såg alkohol som ett sätt att få de sociala och sexuella hämningarna att släppa (Tikkanen, Månsson, 1999).

Studier som kartlagt drog- och alkoholpåverkan och riskfyllda sexuella praktiker hos män som har sex med män har fått varierande resultat (Knoff, 1999). Rus kan också erbjuda en standardiserad förklaring av risktagande i samband med att personen druckit alkohol eller tagit droger. Olika personer får också olika effekter vilket måste vägas in (Hilte, 2001).

Det föreligger en stor skillnad mellan gruppen som sålt sex och de som inte gjort det i avseende droganvändning. Gruppen av män som sålt sex har i större omfattning tagit droger vid det senaste sextillfället än andra. Skillnaden mellan grupperna är signifikant. Av männen i studien som använt andra droger så hade tre personer rökt cannabis, tre personer tagit amfetamin, en hade använt kokain, en ecstasy och sex personer annan ej uppgiven drog. Sju personer tyckte inte att drogen inverkade så att de tog större risker medan sex personer ansåg att det påverkade risktagandet så de tog större risker gällande säkrare sex. Anmärkningsvärt är att det är en mycket större andel av de som sålt sex som använt en annan drog än alkohol vid det senaste sextillfället vilket kan indikera på ett högre droganvändande i gruppen sexsäljare.

De bakomliggande faktorerna till droganvändande hos gruppen sexsäljare är troligtvis flera. I en engelsk studie uppgav många av männen behovet av pengar för att köpa droger som skäl för att sälja sex (Rees et al, 2004). Lika väl kan droganvändningen vara ett sätt att fly ifrån eventuella negativa konsekvenser. Även droger kan vara en copingstrategi för att stå ut med situationen. Andra har börjat med droger på grund av att detta var vanligt förekommande både bland andra sexsäljare men också hos kunderna (Sausa et al 2007, Nuttbrock et al 2002). En intressant tanke är också teorin om de ”äventyrliga männen” som är beredda att ta fler risker och vill prova olika upplevelser däribland även droger.

Behov av testning och hiv/STI

Testning är en mycket viktig insats för att så tidigt som möjligt identifiera hiv eller andra STI:er. Den heteronormativa uppfattning i samhället allmänhet och inom sjukvården i synnerhet skapar problem för MSM när det gäller både psykisk och fysisk hälsa. Att ständigt behöva ”komma ut” för sjukvårdspersonal och ibland bli tafatt mottagen eller bemött med okunskap skapar naturligtvis hinder för kommunikation och korrekt testning.

Eftersom vi vet att orala och anala samlag är vanliga sexualpraktiker i gruppen så måste också testningen anpassas till detta. Vid en sexualanamnes är det angeläget att efterfråga sexuella praktiker för att kunna utföra rätt tester. Att enbart testa för klamydia i ett urinprov, vilket är rutin vid testning av heterosexuella män, är ett konstfel i MSM-gruppen, eftersom man då missar över hälften av fallen. Det är också viktigt med en medvetenhet om att STI rektalt inte är ovanligt i dag (Cullberg, Bratt, Pettersson & Karlsson 2009).

Denna studie indikerar att män som säljer sex är en viktig preventionsgrupp varför frågan om personer har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster bör uppmärksammas vid den sexologiska anamnesupptagningen inför STI/hivtester. Vid samtal med personal vid MSM-kliniker framkommer en osäkerhet över hur man talar om sex mot ersättning med patienter. Antti Ervasti menar att testsituationen är en mycket viktig tidpunkt för mer djupgående samtal runt sexuella riskbeteenden.

Vilken hivstatus hade männen som uppgivit att de sålde sex? 78 personer uppfattar sin egen hivstatus som negativ (bär inte på hiv), 5 uppger att de har en positiv hivstatus (bär på hiv) och 10 personer är osäkra på sin hivstatus. Av dessa så har 69 personer hivtestat sig. Av dessa 69 så har 36 testat sig senaste tre månaderna, 18 har testat för 6-12 månader sedan och 11 har testat sig för 1-2 år sedan, en har testat sig för mellan 2-5 år sedan och en för mer än 5 år sedan. 23 män har aldrig gjort något hivtest. De män som sålt sexuella tjänster har i jämförelse med de andra männen gjort fler tester det senaste året.

Flera studier visar att ett betydande antal män använder ”förhandlad säkerhet” som en hiv-förebyggande strategi. Många MSM hade förhandlat fram avtal om sex utanför relationen. Säkerheten var beroende av hivstatus och uppgjort avtal. Grunden är en tydlig förståelse för att de känner till varandras hiv-status (Kippax, Noble, Prestage, Crawford, Campbell, Baxter & Cooper 1997; Prestage, Jin, Zablotska, Grulish, Imrie, Kaldor, Honnor & Kippax, 2008; Frost & Stirratt 2008; Pinkerton & Galletly 2006).

”Negotiated safety” dvs. förhandlad säkerhet[50] är en riskfylld säkrare sexstrategi då grunden för hivstatus inte alltid är förankrad i ett nyligen utfört testresultat. Med anledning av detta är det intressant att se vilken egen uppfattad hivstatus männen har:

Tabell 36: *Egen uppfattad hivstatus. P=ej sign.*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Uppfattar mig vara hiv-negativ	78 (84 %)	1929 (84 %)
Uppfattar mig vara hiv-positiv	5 (5,5 %)	81 (3,5 %)
Osäker på min hivstatus	10 (11 %)	283 (12 %)
Totalt	**93 (100 %)**	**2293 (100 %)**

Av dem som säljer sex uppger fem personer 5,5 procent att de bär på hiv. Skillnaden mellan grupperna är liten och inte signifikant. 11 procent är osäkra på sin hivstatus och utgör därmed en grupp som eventuellt kan överföra hiv vid OAS.

Enligt Sigmas (2004) Gay Men’s Sex Survey var ungefär tio procent av de manliga eskorterna i England hiv-positiva. Knappt åtta procent av männen som hade betalat för sex var hiv-positiva jämfört med uppskattningsvis sex procent av homosexuella män i allmänhet.

50. ”Negotiated safety”, på svenska ”förhandlad säkerhet” är en överenskommelse mellan två homosexuella män i en relation om att sluta använda kondom när de har analsex.

Hiv överförs lättast under primärinfektionsfasen, det vill säga när personen precis fått hiv, för att sedan sjunka till lägre nivåer under den symtomfria fasen av infektionen. Det innebär att om personen inte går och testar sig regelbundet finns det en stor möjlighet att denna går och bär på infektionen och för den vidare utan att veta om det (Albert, www.smittskyddsinstitutet.se, 2009). Dagens bromsmediciner lägger virusnivåerna på en sådan låg nivå att risken för överföring är minimal. Detta gör att testning är en mycket viktigt strategi för att förebygga fler fall. Frågan blir i vilken omfattning vilar uppfattningen om hivstatus på att man testat sig.

Tabell 37: *Har någon gång testat sig för hiv. P=ej sign.*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	69 (73,5 %)	1687 (73,5 %)
Nej	23 (24,5 %)	595 (26 %)
Kommer inte ihåg	2 (2 %)	10 (0,5 %)
Total	**94 (100 %)**	**2292 (100 %)**

Skillnaden mellan gruppernas testning är inte stor och inte heller signifikanta. Vi kan här konstatera att ca 25 procent av alla MSM inte har hivtestat sig och därmed bygger deras uppfattning om sin hivstatus på ett antagande. Återigen kan vi därmed konstatera att testning är en viktig hivpreventiv strategi. Eftersom män som säljer sex i högre utsträckning haft oskyddat sex och andra STI:er är åtgärder som är inriktade på hivtestning för gruppen viktiga åtgärder.

Vad visste männen som sålt sex om sin senaste sexpartners hivstatus? Mer än hälften av alla, 54 procent kände inte till deras senaste sexpartner hivstatus. Kondom är en möjlighet till sexuella kontakter oavsett hivstatus men eftersom kondomanvändningen inte är konstant blir detta ytterligare en riskfaktor.

I vilken omfattning har man testat sig och/eller fått behandling för en STI?

Tabell 38: *Testning och/eller behandling för STI senaste året. P=ej sign.*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Ja	55 (60,5 %)	1184 (52 %)
Nej	35 (38,5 %)	1073 (47 %)
Kommer inte ihåg	1 (1 %)	17 (1 %)
Total	**91 (100 %)**	**2274 (100 %)**

Majoriteten 55 personer (60,5 procent) har testat sig och/eller fått behandling för en STI men 35 personer (38,5 procent) av männen som säljer sex har aldrig testat sig för en STI. En STI-diagnos är en riskmarkör. Vid en studie på Venhälsan i Stockholm framkom att en dryg tredjedel av de män som diagnostiserats med hiv upptäcktes i samband med att de kontaktspårades för hiv eller annan STI (Bratt & Hejdeman 2006).

Andra STI har oftast inte lika allvarliga konsekvenser som hiv men både gonorré och klamydia finns ofta asymtomatiska vilket innebär att en person bär på en infektion utan att uppleva några symtom på detta. Dessa infektioner är viktiga att identifiera av flera orsaker bland annat för att en patient med en asymtomatisk infektion kan bära på virus och överföra det till andra utan egen vetskap om detta. Behandling kan också förhindra senare allvarliga följdverkningar.

Har man en STI ökar också risken att få hiv om man har sex med någon som bär på viruset. Det fungerar även omvänt, det vill säga om man har hiv och får av en STI ökar risken att överföra hiv till sin partner. Mot denna bakgrund är det oroande när majoriteten har haft en STI, eftersom de löper en betydligt större risk än män som endast har sex med kvinnor att träffa på en sexpartner som har en hivinfektion (Berglund, 2000).

19 personer (34 procent) hade testat sig på en särskild MSM-mottagning. Återstående 37 personer testade sig på andra instanser som vi vet har sämre möjligheter till bemötande och korrekt provtagning. Till detta kommer också svårigheterna för personer som säljer sex att kommunicera runt detta. Med anledning av detta är det angeläget att personer som arbetar på främst mottagningar för homo och bisexuella män men även att personer på andra STI-mottagningar får en bättre kompetens om målgruppen och är medvetna om och har förmåga att diskutera riskbeteenden i samband med sexsäljande. Män som säljer sex har lyft fram att svårigheten med att kommunicera med läkare om sina erfarenheter påverkat deras vilja till att söka behandling och rådgivning (Rees et al, 2004).

I enkäten efterfrågades vilka hivpreventiva behov männen upplevdes ha:

Tabell 39: *Behov av STI/hiv preventiv information.*

	Har sålt sex	Har ej sålt sex
Information på nätet om säkrare sex, hiv och STI	49 (58,5 %)	1129 (56 %)
Vaccination mothepatit A eller B	48 (57 %)	808 (40,2 %)
Tillgång till specifika MSM-mottagningar	45 (53,5 %)	1078 (53,5 %)
Tillgång till broschyrer om säkrare sex	39 (46,5 %)	656 (32,5 %)
Möjlighet att chatta med en expert på internet	33 (39,5 %)	724 (36 %)
Möjlighet att tala med en expert om säkrare sex, hiv och STI	26 (22 %)	440 (22 %)
Möjlighet att delta i en workshop om säkrare sex	20 (24 %)	248 (12,4 %)
Få hemleverans av kondomer	47 (56,5 %)	958 (48 %)
Få hemleverans av glidmedel	49 (58,5 %)	974 (48,5 %)
Tillgång till kondomer på platser där MSM möts	50 (59,5 %)	1118 (55,5 %)
Tillgång till glidmedel på platser där MSM möts	47 (56 %)	1066 (52,5 %)
Rådgivning av en socialarbetare om sex och hälsa	21 (25 %)	337 (17 %)
Delta i en grupp som diskuterar frågor och problem runt säkrare sex och sexuell hälsa	15 (18 %)	226 (11,5 %)

Här är det intressant att se att männen som sålt sex det senaste året i alla avseenden vill ha tillgång till information, stöd, vaccination och kondom/glidmedel i högre eller i samma utsträckning som andra MSM. Det finns således uttalade behov av preventiva behov hos gruppen. En tidigare svensk studie, Eriksson och Knutagård (2005), poängterar också behovet av specialinriktade stöd- och hjälpåtgärder mot männen. Flera av den studiens respondenter hade också efterfrågat tryckt information på svenska om säkerhet.

På grund av det stigma som omger sexarbete, är det oklart om traditionella program som workshops skulle bli väl mottagna. Istället behövs nya beteendemässiga interventionsmetoder, kanske på internet för att fånga målgruppens uppmärksamhet (Bimbi et al, 2005).

Avseende behovet av riktade insatser med hiv/STI-prevention mot gruppen så är det viktigt att tänka på att många MSM har kunskap om hur man skyddar sig. Antti Ervasti påpekar detta: ”They are very aware of the facts that by using a condom and lubricant you can protect yourself, that’s in one label, they know that, but then their behavior can be contradictive to the knowledge.”

Det är viktigt att försöka se de bakomliggande faktorerna då det handlar om mer än att bara ge eller ha kunskap säkrare sex. Ervasti pekar på några skäl till osäker sex som män uppgivit till honom: ”It can be an situation when the client offers more money or when they may have some emotional connections or feel to please the client.” Det är också av största vikt att personer som arbetar med prevention mot målgruppen även har specifik kunskap om attityder och beteenden hos män som säljer sex. Utifrån denna diskussion finner vi det mycket viktigt att hitta mer utvecklade sätt att bedriva hiv/STI-prevention och att fler riktade insatser mot gruppen utförs.

Vad utmärker män som sålt sex det senaste året i MSM-enkäten?

Det finns i forskningen ett samband mellan sexuell äventyrlighet och hiv/STI. I en studie har män som nyligen fått hiv jämförts med en grupp som inte bär på hiv och det fanns ett samband mellan de nysmittade männen och droganvändande, gruppsex, rollspel, sexleksaker, fisting och golden shower (Kippax et al 1998). Även i föreliggande material från MSM-enkäten går det att dra samma slutsatser. Tikkanen (2008) använder begreppet äventyrliga män med bred sexuell repertoar för att beskriva gruppen som är mer sexuellt spänningssökande än andra. Dessa utmärker sig pga. att de i högre utsträckning haft gruppsex, sex på bastuklubb, raggningsställe eller videoklubb vid det senaste tillfället. De har också i större utsträckning ägnat sig åt fisting och haft fem eller fler kvinnliga sexpartner under det senaste året. Dessa har också i högre utsträckning köpt eller sålt sex under det senaste året (Ibid). Vi kan se att männen i vår studie som sålt sex det senaste året till stora delar passar in i gruppen ”äventyrliga män med bred sexuell repertoar”.

Logistiska regressionsanalyser[51] är ett sätt att undersöka vad som är utmärkande för MSM som sålt sexuella tjänster. Analyserna baseras på de 96 MSM som sålt sex det senaste året. Oddskvoter kan vara lättare att förstå om man talar om ökande eller minskade risker. En statistiker har beskrivit detta på ett enklare sätt såhär:

> *”När en grupp har en oddskvot som är större än ett så har den gruppen en överrisk, jämfört med en motsvarande grupp som har oddskvoten ett. Och ju högre oddskvoten ligger, desto större är överrisken. En oddskvot mindre än ett innebär på samma sätt en underrisk”.* **(Ribe, 1999 s 14)**

51. Resultaten presenteras i tabellerna 9:2 – 9:6 med oddskvoter (OR) och sannolikhetsvärden (p). Om p är 0.05 innebär det att det är mindre än fem procent sannolikhet att variabelns påverkan på utfallet är en slump. Om p är 0.01 är det en chans på hundra, om p 0.001 är det en chans på tusen etc. Oddskvoten (OR) redovisas med ett 95-procentigt konfidensintervall som säger hur mycket ”risken” ökar för utfallet om bakgrundsfaktorn förekommer jämfört med om den inte förekommer. OR är en slags punktskattning. De logistiska regressionsanalyserna ger ett grovt svar på om det finns en skillnad mellan MSM som sålt sex och MSM som inte sålt sex.

Går det att urskilja några gemensamma bakgrundsfaktorer hos personerna som har erfarenhet av att sälja sex?

Tabell 40: *Logistisk regressionsanalys på bakgrundsfaktorer.*

Förklarings-variabler	p<	Exp (B)/OR
Bor i storstad	ej sign	0,775
Född utomlands	0.000	2,656
Singel	0.005	2,140
Ålder 25 år och yngre	0.000	2,916

Oavsett om personen bor på landsbygden eller i en stad så kan vi tabell 28 se att det finns tre grundläggande bakgrundsfaktorer. Om personen är född utomlands är sannolikheten mer än fördubblad att man sålt sexuella tjänster. Personer som lever singel har också en fördubblad sannolikhet för sexsäljande än de som lever i en relation med en eller flera personer. Som vi ska se även i kommande material är unga män överrepresenterade som sexsäljare och det är tre gånger så vanligt att de är 25 år och yngre.

Tabell 41: *Logistisk regressionsanalys gällande senaste sextillfället.*

Förklarings-variabler	p<	Exp (B)/OR
Gruppsex	0,000	4,427
Träffats på internet	0.003	1,927
Anala samlag	0.029	1,651
Använt sexleksaker för analt bruk	0.001	2,912

Analysen av dem som sålt sex det senaste året visar att det är fyra gånger så vanligt att personer som haft gruppsex också har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster. Det är tredubbelt så vanligt att man använt sexleksaker för analt bruk senast man hade sex med någon annan. Det är också dubbelt så vanligt att kontakten inför det senaste sextillfället skett via internet. Det är också nästan dubbelt så vanligt att män med erfarenhet av sexsäljande haft ett analt samlag vid det senaste sextillfället.

Tabell 42: *Logistisk regressionsanalys på riskfaktorer.*

Förklarings-variabler	p<	Exp (B)/OR
Haft en STI	0,06	1,679
Har haft barebacking	0.05	1,770
Har haft fyra partner eller fler	0.01	4,098

Här kan vi se att det nästan är dubbelt så vanligt att personer som haft en STI och utfört barebacking även har erfarenhet att sälja sexuella tjänster. Det är också fyra gånger så vanligt att de som haft fyra partner eller fler det senaste året också säljer sex. Här är det oerhört viktigt att samtidigt påpeka att denna analys inte säger att det föreligger någon kausalitet mellan sexsäljande och de olika förklaringsvariablerna. Den tidigare refererade forskningen från Kippax et al, som även Tikkanen utvecklat vidare, fann ett samband mellan äventyrlighet och en positiv hivstatus. Äventyrligheten utgjordes bland annat av att man hade erfarenheter av att haft anala samlag, gruppsex och sexleksaker för analt bruk. De äventyrliga männen var dessutom mer benägna att ha oskyddade anala samlag.

Frågan aktualiseras också om sex mot ersättning bör finnas med i en sexologisk anamnesupptagning vid hiv/STI provtagning. Vid kontakter med så kallade äventyrliga män på exempelvis en STI-mottagning kan även där frågan om sex mot ersättning väckas. Behovet av STI/hiv-prevention finns uttalat hos studiens informanter. Rädsla för att berätta om att man säljer sexuella tjänster hindrar personer

från att efterfråga dessa tjänster inom den befintliga vården. Även i Pye Jakobssons studie *Mellan lögn och verklighet. Önskemål och behov bland sexarbetare i Finland och Sverige* (2008) listade informanterna detta behov högt. Där fanns också ett uttalat önskemål om hepatit-vaccinationer och möjlighet till cellprovstagning. Många uppgav också att de undviker sjukvården i största allmänhet eftersom de blir för komplicerat när man alltid känner att man måste ljuga (Jakobsson, 2008).

Sammanfattning

I vår rapport kan vi inte med säkerhet säga att männen inte använder kondom vid sexuella kontakter med kunder. Men samtliga analyser visar på att män med erfarenhet av sexsäljande uppvisar större eller lika stora riskbeteenden som andra MSM vilket sannolikt bör betyda att oskyddade anala samlag sker i sexsäljande praktiker.

I vår kvantitativa analys av MSM-enkäten 2006 framkommer att män som säljer sex har i högre utsträckning än andra MSM haft oskyddat sex och fått sexuellt överförbara infektioner. Cirka en fjärdedel har inte testat sig för hiv. Testning är en mycket angelägen insats för att så tidigt som möjligt identifiera hiv eller andra STI:er. En tiondel av männen som säljer eller har sålt sex har en osäker hivstatus, det vill säga att de inte vet om de bär på hiv eller inte. En fjärdedel av dem som säljer sex har inte har testat sig för hiv. Hälften kände inte till sina senaste sexpartners hivstatus; 38,5 procent hade inte testat sig för STI eller fått behandling det senaste året. Det framkommer även att en betydande andel inte har använt ändamålsenligt glidmedel vid analsex vilket är en sak att informera om och att även distribuera gratis engångsförpackningar med glid. Männen efterfrågar även gratis tillgång till kondomer och glid både för hemleverans och i sexfrekventa miljöer. Tillgång till testning på kliniker med specifik kompetens om MSM med ickemoraliserande attityd syns också som ett angeläget behov, vilket också tidigare forskning framhållit (Tikkanen, 2008). Nästan 60 procent vill ha information på nätet runt säkrare sex och det finns anledning att tänka sig att denna information inte bara avser vikten av kondom och glidmedel utan att den också inrikta sig på olika sexuella praktiker och mer ingående harm-reduction-råd vid exempelvis barebacking. Nästan 40 procent vill gärna chatta med en expert om säkrare sex, hiv och STI, 22 procent vill ha möjlighet att vid ett fysiskt möte tala med en expert och 24 procent vill ha möjlighet att delta i en workshop om säkrare sex.

Säkrare sex är ingen självklarhet vid oralsex men många framhåller att kondom är en självklarhet vid vaginala och anala samlag. Det föreligger en viss risk för överföring av hiv vid oralsex med penis. Andra STI:er kan överföras enklare än hiv vid oralsex. Däremot kan vi se att ”förhandlad säkerhet” är en vanligt förkommande strategi vilken bygger på regelbunden testning och färska testresultat vilket inte alltid finns. Högre ersättning och ”stamkunder” gör att flera informanter kan frångå krav på kondom vid anala och vaginala samlag. Det finns en stor efterfrågan på kondomlösa samlag från sexköpare.

EXIT

Nödbroms
Missbruk beivras
Nödläge
Drag i nödbromsen!
Tåget stannar omedelbart om någon
vagn befinner sig vid plattformen. I annat
fall fortsätter tåget till nästa station
Tala
Vänta
Nödsignal
Missbruk beivras

Exit

Bland våra informanter hade några, vid intervjutillfället, upphört med att ha sex mot ersättning medan somliga fortfarande sålde sex vid olika tillfällen. (En intervjuperson som tog kontakt med oss talade om sina funderingar kring att börja sälja sex och vilka tankar som han hade kring det). En del informanter berättar om vilken/a faktor/er som var av betydelse när de upphörde med att sälja sex, några resonerar kring den dag som de eventuellt kommer att upphöra och några talar om behovet av att få adekvat stöd och hjälp för att kunna sluta sälja sex.

Gemensamt för dem som vid intervjutillfällena fortfarande hade sex mot ersättning, var att de hade tankar kring att någon gång upphöra med denna sysselsättning, och att det är något som sker under en begränsad period av livet. Detta resonemang lyfter några av männen i *Män som säljer sex till män – tankar och känslor kring att sälja sex* (2010): ”Det är ok att sälja sex, det kommer att gå över. Det är bara en fas i livet.” Detta bottnade ofta i tankar på den egna kroppens åldrande och den egna bilden av vad som egentligen är attraktivt på marknaden:[52] ”Det är ju självklart att som manlig eskort kan du inte fortsätta hela livet, därför att kroppen blir äldre. Kroppen är som en bil… människor är inte så intresserade av gamla bilar, de vill alltid ha en ny som kan gå snabbare och som drar mindre bränsle.” En del av männen menade att tankarna om att en dag sluta sälja sex gör det också lättare att hantera de negativa känslor som kan finnas. De menar att någon gång kommer man att dra ett streck och se på sexsäljandet ur backspegeln såväl de bra som de dåliga delarna av det. Att sälja sex kan ses som en normbrytande sysselsättning som upptar en period av livet: ”Det här är bara en i raden av alla konstiga saker jag gjort i mitt liv. När jag har jobb igen så kommer jag kunna lägga det här bakom mig.”

Att sluta sälja sex bör förstås i relation till att det är en sysselsättning som en person uppfattar sig själv ha ägnat sig åt, antingen kontinuerligt eller sporadiskt. Att sluta med något bör snarare förstås som att upphöra med en aktivitet som pågått under en viss period. Denna period kan för vissa vara kortare och för andra längre. Om personen ifråga uppfattar sig själv ha sålt mycket eller lite sex kan också variera. Tio gånger kan för vissa vara mycket men för andra upplevas som lite. Ytterligare en faktor som påverkar uppfattningen/upplevelsen av sysselsättningens omfattning är under hur lång period som någon har sålt sex och antalet tillfällen som personen under denna period har haft sex mot ersättning. Olika faktorer påverkar i vilken utsträckning en del personer säljer sex (exempelvis ekonomisk situation). Några respondenter från *”Handlar det om val?”* berättar om att de har sålt sex sporadiskt: ”12 år mellan första och sista gången, men endast gjort det tio gånger på 12 år.”, ”Vid ett fåtal tillfällen, men under flera års tid.”, ”Det är till och från, kan gå ett halvår utan att man säljer något.”, ”Icke regelbundet och bara om jag tänder på mannen.”. Dessa visar på att tillfällena som en person har sex mot ersättning kan vara opportunistiska, att det vid tillfället för sexsäljandet kan handla om för stundens rådande omständigheter. Under en längre period är det också möjligt att ha sexuella kontakter som inte inbegriper någon form av ersättning.

En ekonomisk situation kan påverka möjligheten att upphöra med att sälja sex. En person som vill upphöra med sin sysselsättning att sälja sex, men som uteslutande försörjer sig på det, kan därmed få svårigheter att sluta sälja. Situationen kan te sig annorlunda för en person som endast har sex mot ersättning som ”hobby”, ”extrajobb” eller något som den upplever som spännande.

De som har slutat

I det här avsnittet redogör vi för vilka faktorer som har varit mest utmärkande för de informanter som upphört med sex mot ersättning samt vilka tankar och funderingar som framkommit kring att upphöra med sex mot ersättning.

En del av våra informanter berättade vid intervjutillfället att de hade slutat med sex mot ersättning. Den främsta anledningen var att den ekonomiska situationen hade förändrats och att de inte längre

52. Marknaden som åsyftas är den marknad där efterfrågan och utbyte av sexuella tjänster förekommer. Denna marknad består av aktörer som får och ger ersättning för sexuella tjänster. Att tala om en marknad av sexuella tjänster går att likna vid en marknad bestående av varor, vari sexmarknadens varor består av männen som kan tolkas vara varor som tillhandahåller tjänsterna.

var i behov av inkomsten från att sälja sex. Några berättade också om att en specifik händelse hade fått dem att upphöra med att utföra sexuella handlingar mot betalning[53].

Ett antal av informanterna hade sex mot ersättning som gjorde att de fick råd med vardagliga utgifter, exempelvis räkningar och nöjen. Ersättningen bidrog till att uppnå en fullvärdig levnadsstandard utifrån den individuella ekonomiska levnadssituationen. För en informant var det helt och hållet de ekonomiska aspekterna som bidrog till säljandet av sex:

> *Det är ju helt och hållet de ekonomiska aspekterna som har styrt. Och när jag väl fick ett vanligt jobb så tog jag ju det istället. Inte bara för att… lite på grund av normerna men framför allt för att det är enklare att ha ett vanligt jobb. Och det är ju roligare att ha ett vanligt jobb också. För där kan man ju prata om sitt jobb, man har kollegor man kan skvallra med och liksom… ja, det är ju många aspekter i ett vanligt jobb som gör det vanliga jobbet enklare och trevligare.* **(Kvinna, 22 år)**

För henne upplevdes ett ”vanligt” jobb som mer trevligt och enkelt. Till skillnad från att sälja sex så hade hon där möjligheten att tala om sitt jobb tillsammans med kollegor. Hennes val berodde delvis på de normer som existerar kring sexsäljande. Normer och fördomar som existerar kring att sälja sex kan vara en bidragande faktor till att personer som har sex mot ersättning inte väljer att tala om sina erfarenheter och upplevelser av rädsla för att mötas av fördomar och bli stigmatiserade (även ”Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen” visar på liknande resultat)[54].

Vidare talar informanten om möjligheten till att sälja sex igen om den ekonomiska situationen skulle kräva det:

> *Mikaela: Nej, jag har inte gjort det på två år. Nej, kanske ett och ett halvt. Men alltså om det någon gång skulle liksom tryta så, det är väl möjligt att jag gör det igen. För att jag ser det verkligen som att ett jobb är ett jobb. Och ja. Som sagt jag tycker inte att det är en sådan stor grej över det hela. Det är liksom… det är alltting runtikring som är en stor grej. Att det inte är acceptabelt, att det finns sjukdomar som folk tro att man ska få. Att det finns galningar, att det finns moraltanter. Alltså det är ju sådana grejer som gör det till en stor grej, men själva handlingen i sig tycker inte jag är någon stor grej.*
> *Jonas: Själva sexet?*
> *Mikaela: Nej. Alltså det känns väl lite så här skit samma. Alltså det, inget illa menat men det är över ganska fort. Alltså det är ju en ganska liten liten tid det handlar om också.*

Hon nämner också att det snarare är allt runt omkring som gör sexsäljandet till en stor grej, att det är det som påverkar situationen. Det är inte de sexuella handlingarna i sig menar hon, eftersom dessa inte upptar så mycket tid av själva sexsäljandet. En tolkning av hennes uttalande är att det inte är sysselsättningen i sig som är det stora, utan snarare fördomar kring att sälja sex; att det är oacceptabelt, att de som säljer ska få någon sjukdom, att det finns galningar och de personer som hon benämner som ”moraltanter”. Enligt henne var inte handlingen att sälja sex en stor grej och hon såg det som ett jobb.

Medan informanten ovan fick ett ”vanligt” jobb, vilket bidrog till att hon valde att sluta sälja sex, så talar en del om specifika händelser som avgörande faktorer till varför de slutade att sälja sex. En informant berättar om ett möte med en köpare som han upplevde vara obehagligt vilket fick honom att känna sig livrädd. Informanten beskriver att det var något med kunden som fick honom att känna obehag:

> *Utan du [informanten själv] kände att någonting är jävligt galet, och det kändes som att det skulle*

53. Liknande tema återkommer i Inger Björne-Fagerlis studie Två manliga prostitutionskarriärer (2003) där båda informanterna upphörde med sin prostitution på grund av specifika händelser. Den ena av dem upplevde en hotfull situation som innebar risk för våld, medan den andre blev arresterad, fick ett fängelsestraff och blev utvisad från Norge på grund av främjande av prostitution.

54. I Eriksson och Knutagårds studie sexmänsäljer.se/x talar männen om liknande farhågor; oviljan att tala om sin sysselsättning på grund av rädsla för att utsättas för socialt stigma om någon i deras omgivning skulle få reda på att sålde sex. Författarna talar om en internaliserad uppfattning av att sälja sex är en moraliskt dålig handling. Även männen i studien Män som säljer sex till män (Sandin, Larsdotter, Jonsson, 2010) talar om rädsla för att fel personer ska få veta att man säljer sex. När man riskerar att förlora sina vänner eller jobb så har man oftast litet att vinna på att berätta att man säljer sex (s. 33).

hända någonting hela tiden under den natten. Jag kände nästan under den 'jag tror inte jag kommer vakna imorgon bitti alltså'. Det var sådan otroligt obehaglig krypande känsla med den här killen. **(Homosexuell man, 27 år)**

Han upplevde att kunden hade en tendens att bli aggressiv. Kunden blev aldrig aggressiv i mötet men blev det efteråt när han konfronterades om de falska checkar som han lämnat som betalning. Vår informant kontaktade polisen, vilka uppmanade honom att inte söka information om kunden, då denne suttit i fängelse på grund av att ha utsatt eskorter för "hemska saker". Informanten berättar att han tog reda på vem han hade träffat vilket ledde till hans beslut om att upphöra med sitt arbete som eskort:

… och då sa jag 'nu är det slut'. För då hade han precis suttit i fängelse i sex år för att ha gjort extremt hemska saker med eskorter. Alltså verkligen hemska. Och ja det var till och med längre tror jag. Och han var efterlyst över hela [land]. Ja. Så att då, och då kände jag liksom att då var jag bara jag väldigt väldigt glad att jag levde överhuvudtaget.

För honom blev det en specifik händelse som fick honom att ta beslut om att sluta arbeta som eskort. En annan informant talar också om en specifik upplevelse som gjorde att hon valde att sluta strippa:

Dels hade jag bestämt att det skulle vara under en begränsad tid. Jag hade inte satt någon tidsgräns men nu föll det sig så att det blev tre tillfällen. Och vid sista tillfället som jag var där så dels så vart det så dåligt betalt eftersom de var så lite kunder eftersom det var sommar och så. Och dels så tyckte jag att det fick faktiskt vara bra nu. Alltså att min gräns är nådd. Det här är jättemärkligt och jag vill inte utsätta mig själv förmer av det här för att det är… jag mår dåligt. Så jag drog slutsatsen att 'nej nu får det vara bra'. Nu får jag ta mig tid att analysera det här, och det tog tid alltså. Det tog ett år, att dra slutsatser och fundera över det här och så. Och jag tyckte att det var chockerande att jag var så påverkad och att det tog så lång tid. Jag blev bestört över hur… hur jag kunde bli så starkt påverkad. För jag upplevde mig själv som stark.

Det gör jag väl i och för sig fortfarande och allting som inte dödar en det stärker en men… jag tyckte att det var så nedbrytande som det var. Absolut, jag tror att jag sagt det 200 gånger nu. [skratt] **(Queer kvinna, 41 år)**

Dels hade hon redan i förväg bestämt sig för att hon skulle arbeta som strippa under en begränsad period, dels upptäckte hon att vissa möten fick henne att må dåligt. Det var möten där hon upplevde att hon inte hade kontroll över situationen:

Ja, och eftersom jag är en människa som har ett kontrollbehov, jag är analytisk, jag ska analysera allting och när jag tror att jag vet då kan jag slappa av. Då har jag kontroll. Det här var någonting jag inte kunde förstå, jag kunde inte greppa honom, jag förstod inte, jag kunde inte läsa honom. Jag kunde inte se vad han tänkte. Och det gav mig obehagliga vibbar. Plus att jag tyckte det var märkligt, alltså det gick inte att tolka. Jag ska alltså sitta och förolämpa hans mor. Gärna på alla språk jag kunde komma och tänka på.

I hennes berättelse framgår hennes behov av kontroll som avgörande i hennes beslut att sluta strippa. För henne blev detta en obehaglig upplevelse att inte kunna läsa av den kund som besökte henne.

När det för somliga handlar om en ekonomiskt bidragande faktor eller upplevelsen av en obehaglig situation kan det för andra handla om att en person helt enkelt tröttnar och själv inte får ut något av sysselsättningen: "Äh jag tröttnade. Det gav mig ingenting till slut." Till en början hade det för honom inneburit upplevelser av spänning och ett sätt att ha sex och få tillfredsställelse på, samt en ekonomiskt fördelaktig situation. Efter en tids uppehälle med sex mot ersättning upplevde han dock en känsla otillfredsställelse.

De som upplever problem med att sluta med sex mot ersättning

För en del personer som har sex mot ersättning kan det vara enkelt att upphöra med sysselsättningen, medan det för andra kan vara svårare att sluta sälja sex. Förmågan till att sluta kan vara avhängig olika faktorer i personens livssituation. Dessa kan

vara vilken ekonomisk situation en person befinner sig i, bruk av droger, sociala relationer, tillgång till vård och omsorg eller om personen ifråga är utsatt för någon form av tvång i relation till sexsäljandet. En informant uttrycker en rad olika faktorer som påverkar hans sysselsättning och möjlighet till att sluta sälja sex:

> *Det är ju det här att om jag missbrukar så kan jag inte göra en transkorrigering. Och jag måste liksom bli drogfri för att kunna göra det och nu är jag inne på utredning, jag har varit inne på utredning sen [årtal] men liksom hoppat av på grund av det här att jag inte kan visa att jag är drogfri. Och nu har jag tillgång till testosteron, liksom själv. Men det är ju också så här osäkert läge och liksom. Och det är klart att jag ändå känner, jag har börjat i terapi och jag har tagit tag i mitt liv och så där. Och jag vill verkligen inte liksom fortsätta prostituera mig på något sätt.* **(Transsexuell man)**

För honom är det ett flertal omständigheter som påverkar hans situation och möjlighet till att sluta sälja sex. Informanten har som mål att genomgå könskorrigering men nekas på grund av sitt bruk av droger, samtidigt som hans privata tillgång till hormoner påverkar situationen. En bakomliggande faktor till hans fortsatta bruk av droger har påverkats av hans kontakt med vården där de yrkesverksamma inte har bemött honom med respekt och respekterat hans transidentitet:

> *Kim: Problemet är att de inte har någon transkompetens. De andra grejerna har vi inte ens kommit till för det har på något sätt varit stopp där.*
> *Suzann: På vilket sätt, kan du ta ett exempel på hur du har blivit bemött på grund av bristande transkompetens? Hur har det påverkat dig?*
> *Kim: Det har ju påverkat mig att jag vill därifrån så fort som möjligt liksom. Och att… eh, ja men att jag inte kan tänka mig att fortsätta prata med någon eller gå i någon slags behandling eller någonting där man inte respekterar min könsidentitet.*

Hans ambition är att sluta sälja sex men bristande transkompetens och icke respektabelt bemötande har omöjliggjort fortsatt kontakt med yrkesverksamma behandlare (behovet av transkompetens diskuteras utförligare i kapitlet om Behov av stöd och hjälp) Han berättar även om sitt sexmissbruk vilket har betydelse för hans ambition att sluta med sex mot ersättning:

> *Med de fasta kunder som jag har nu så är det ju ändå, liksom två personer, alltså där är det ju pengar i den här BDSM-grejen, och jag kan känna att de kanske jag inte behöver träffa men jag känner mer att liksom…att jag ur ett sexmissbrukarperspektiv har svårt att säga nej där liksom. Det är också någonting jag skulle vilja sluta med. Jag känner att det liksom inte är, för jag känner ju att oavsett det här med att sälja sex så känner jag att det behovet som jag har, att det eskalerar hela tiden. Att det inte blir hållbart liksom.*

För honom samexisterar en rad olika faktorer som försvårar hans väg ut ur prostitutionen. Enligt informanten är det olika typer av missbruk som bidrar till fortsatt sysselsättning med sex mot ersättning: ”Men det är just utifrån att jag inte vill fortsätta det och jag är väldigt inne på att det är mitt missbruk som liksom underhåller det här. Men också att sexmissbruk, och jag vill bli fri liksom.” Hans BDSM-praktiker blir inte nödvändigtvis kopplat till sexsäljandet men blir ändå en försvårande faktor då en del av hans kunder efterfrågar BDSM-praktiker, samtidigt som praktikerna för honom eskalerar och blir hårdare: ”men det som på något sätt verkligen har utvecklats det är ju den här… alltså BDSM-sexet jag har. Att det är mycket hårdare och liksom på en högre nivå.”

De som har tankar kring att sluta – varför

I våra intervjuer har vi ställt frågan om våra informanter har några tankar om framtida sysselsättning med sex mot ersättning; om de har haft planer på att fortsätta eller funderingar kring om de någon gång ska sluta. Ett flertal resonerade kring faktorer som kunde vara av betydelse om de skulle sluta sälja sex. Ett gemensamt tema för majoriteten var den ekonomiska aspekten. Om inkomsten från sex

mot ersättning (vilken för många innebar en resurs) skulle försvinna, så skulle denna resurs bli tvungen att ersättas av annan inkomstbringande aktivitet. Att klara sin ekonomi utan att behöva sälja sex är något som återkommer:

> *Det är ju ekonomin det sitter i. Skulle jag ha att jag klara mig själv som ensamstående utan att göra det så skulle jag definitivt inte göra det. Jag skulle säkert fortsätta att träffa folk för att ha sex men jag skulle inte ta betalt för det.*
> **(Bisexuell kvinna, 35 år)**

Hon ger uttryck för den ekonomiska aspektens inverkan på varför hon säljer sex, eftersom hon ”definitivt” inte skulle göra det om hon hade tillräckligt god ekonomi för att klara sig som ensamstående med barn. Vissa dagar tänker hon: ”… inte en gång till”. Denna känsla förklarar hon har att göra med specifika personer som hon träffar, och inte själva sysselsättningen i sig:

> *Suzann: Men det känns ganska bra när man har varit där menar du?*
> *Sandra: Absolut. Det är väldigt enstaka tillfällen som det har känts som att ”fan, det där kunde jag låtit bli”.*
> *Suzann: Ok, vad har det varit vid de tillfällena som har gjort att det inte kändes bra?*
> *Sandra: Det är mer personerna tror jag, det är inte grejen i sig utan det är mer personerna som jag kan känna att ”wooa, varför?”.*

De dagar när hon inte riktigt känner för det jämför hon det med att oviljan att gå till tandläkaren: ”Det är lite som att gå till tandläkare, man vet att man måste men man känner inte för det just nu.” Hon kan känna sig spänd inför mötet men under tiden och efteråt känns det okej och lugnt. En annan informant berättar att hon tänker sluta med att sälja sex när hon är klar med sin utbildning och får ett jobb: ” … alltså jag kommer väl sluta med det sen när jag är klar. /…/ När jag har fått ett fast jobb”. **(Bisexuell kvinna, 22 år)** Hon säljer sex för att få extrapengar samtidigt som hon jobbar extra inom vården vid sidan om sina studier. Hon menar att hon behöver extrapengarna för att kunna hålla måttet i skolan och samtidigt ha möjlighet till att göra roliga saker. Den ekonomiska aspekten gällande sex mot ersättning blir här tydlig i hennes resonemang. Det finns hos henne även tankar kring om hon skulle börja må dåligt av att sälja sex: ”Och skulle jag börja må dålig av det, och känna mig riktigt hemsk, då skulle jag nog söka upp någon jag kunde gå och prata med. Jag skulle framför allt sluta, även om jag är van att få de här extra cashen så skulle jag söka upp någon och prata då.” Hennes resonemang vittnar om vikten av att ha en god hälsa framför en god ekonomi.

En annan informant berättar om sina funderingar kring sin framtida sysselsättning i relation till kommande rättsliga råd gällande könskorrigering från Socialstyrelsen:

> *Jag väntar på Socialstyrelsens rättsliga råd. Vad de än skriver så kommer jag att ha operationen framför mig, då kommer jag ju lägga av med det här. Då får jag ta något helylle, typ katolsk flicka som står i en garnaffär kanske?*
> **(Transsexuell kvinna)**

Även denna informant har planer på att genomgå könskorrigerande kirurgi, varefter hon har planer på annan sysselsättning än att jobba som sexarbetare. Hennes uttalande vittnar dels om att hennes ålder påverkar hennes sexarbete, samt en önskan om att börja arbeta med någonting annat:

> *Jonas: När, ungefär vilka tidsramar rör det där sig om?*
> *Michelle: Jag har ungefär ett år framför mig. Och sen ska jag göra något annat. Sen ska jag operera och… ja. Jag börjar bli lite till åren. Nej, men alltså det är … det är inget yrke, jag är inte så… jag skulle vilja syssla med något lite mer altruistiskt kanske. Sälja sex då… liksom. Till slut kan man det här också. Och det är inte för att det är så att det skadar mig eller att jag mår dåligt av det utan det är bara att det är som att ha jobbat på samma ställe för länge liksom.*

Informanten, liksom männen i studien *Män som säljer sex till män* (2010), talar om att sex mot ersättning är något som sker under en begränsad period i livet och är en sysselsättning som hon ska upphöra med om ett år (vid intervjutillfället). I vän-

tan på könskorrigerande kirurgi skulle hon fortsätta med sitt sexarbete. Det är främst två anledningar som framkommer i hennes resonemang om varför hon ska sluta sälja sex. Dels har hon tröttnat till viss del: ”… sen har jag inte arbetat på heltid med det här sen, ja, det är väl ett och ett halvt år sedan. Jag tröttnade [skratt]. Faktiskt.”, dels inväntar hon sin könskorrigerande kirurgi vilken hon implicit har satt upp som mål att sluta sälja sex efter: ”Men, och sen vet jag ju liksom att när jag är färdigopererad så, då är det vanligt jobb liksom. Då är det in i samhället igen som gäller.” Citatet vittnar även om att hon inte fullt ut ser sig själv vara en del av samhället, då hon bland annat talar om att integrering till viss del uppnås genom möjligheten till att pensionsspara genom det arbete som en person är sysselsatt med. Sexarbetare har idag inte rätt till statlig pension, då deras sysselsättning inte är reglerad och pensionsgrundande. Däremot finns det alltid möjlighet till privat pensionssparande.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan vi bland en del av våra informanter se olika anledningar till varför vissa har upphört, tankar kring att upphöra eller de som upplever problem med att upphöra med sin sysselsättning. Den ekonomiska situationen är en bidragande faktor till varför man upphör med sex mot ersättning. Annan inkomst än den från sexsäljande kan upplevas som mer bekväm, då omkringliggande normer gör det känns enklare att erhålla inkomst från ett ”vanligt jobb”, vilket möjliggör en kommunikation med personer i sin närhet om den inkomstbringande sysselsättningen. Vikten av kollegiala relationer framkommer. Möjligheten till annan inkomstbringande sysselsättning än den från sex mot ersättning nämns också som en bidragande faktor till varför en del har tankar kring att sluta sälja sex. I relation till ekonomi så lyfts vikten av att ha en god ekonomi som innebär att man har tillräckligt för att klara av vardagliga utgifter. Om alternativ till sex mot ersättning uppstår blir detta något som upplevs vara mer önskvärt.

Några talar om att sex mot ersättning är något som man i förväg har bestämt ska ske under en begränsad period i livet. Man har inför sig själv satt upp ett mål att inte fortsätta att sälja sex under en obegränsad period. För vissa kan en specifik händelse som av sexsäljaren upplevs som problematisk/

negativ vara en orsak till upphörandet med sex mot ersättning, en händelse som gör att man på något viss inte anser sysselsättningen vara värd den effekt som händelsen orsakar hos individen (givetvis kan även andra faktorer bidra till möjligheten att sluta sälja vid upplevelser av negativa händelser). Några berättar också om tankar kring en ”gångbar ålder på sexmarknaden” som påverkar vissa personers tankar kring att sluta. En del köpare anser inte att en äldre ålder på säljare är lika attraktivt i jämförelse med en yngre ålder på säljaren. Detta gör att en del säljare ser sin ålder som en begränsning av den period som de tror att de är ”gångbara” på sexmarknaden. En del kan även tala om att de helt enkelt tröttnat på sex mot ersättning som jobb och vill för omväxlings skull börja med annan sysselsättning. Fördelen med att få en inkomst från ett ”vanligt jobb” är att man ”blir en del av samhället”, vilket man kan uppleva sig vara exkluderad från om man säljer sex.

Problem med att sluta sälja sex kan bero på, som ovan påvisats, den ekonomiska situationen. Andra bidragande faktorer kan vara avhängiga ett problematiskt bruk av droger. I vårt material framkommer att bristande kompetens kring transfrågor omöjliggjort hjälp som en av våra informanter sökt för att upphöra med sex mot ersättning. Bristen av hbt-kompetens hos yrkesverksamma inom människovårdande yrken framträder som en bidragande orsak till varför vissa inte får tillräckligt med hjälp med att sluta sälja sex.

BEHOV AV STÖD OCH HJÄLP

Behov av stöd och hjälp

I uppdraget från regeringen framgår att ”det är angeläget att myndigheter och andra berörda får denna kunskap, för att tydligare kunna identifiera vilka särskilda behov dessa grupper kan ha och för att kunna rikta insatser så att även dessa utsatta får det skydd och stöd de behöver” (sid 31 i Regeringens skrivelse 2007/08:167, handlingsplan mot prostitution och människohandel).

Många av våra informanter upplever att det finns en alltför ensidig syn på prostituerade och att de har svårt att känna igen sig i den gängse bilden. I prostitutionsdiskussionen finns en dikotomi mellan ”den lyckliga horan och det hjälplösa offret”. Våra erfarenheter är att denna uppdelning inte har med verkligheten att göra utan är en alltför svartvit bild av en komplex verksamhet. Upplevelsen av att sälja sex varierar mycket från person till person då vissa tycker att det är övervägande positivt medan andra tycker att det negativa dominerar. De flesta kan dock berätta om både positiva och negativa erfarenheter. På grund av rädsla för att inte få respekt för sina egna åsikter och upplevelser undviker våra informanter till exempel att kontakta myndigheter och organisationer.

I vår studie tillsammans med Kompetenscenter Prostitution i Malmö uppger drygt 6 av 10 att de upplevt kontakten med myndigheter som bra eller mindre bra. Män tenderar att ha en något mer positiv upplevelse än kvinnor, transpersoner och de som har uppgett annat.

Tabell 43: *Upplevelse av kontakter med myndigheter. (från Handlar det om val?)*

	Antal markeringar	Procent
Bra	105	43 %
Mindre bra	57	23 %
Dålig	31	13 %
Mycket dålig	52	21 %
Totalt	**245**	**100 %**

Det framkommer inte några signifikanta skillnader gällande upplevelsen vid jämförelse mellan olika sexuella identiteter och övriga kategorier som ålder och kön. (Olsson, 2010)

Personer som säljer sexuella tjänster är en mycket heterogen grupp med skilda erfarenheter. Många olika omständigheter har betydelse. Petra Östergren har identifierat en rad faktorer som påverkar hur prostitutionen upplevs och vilka konsekvenser som kan uppstå. Dessa kan vara till hjälp för att utreda behov av stöd och hjälp.

Vem säljer sex?
Kön? Könsuttryck? Ålder? Ekonomisk situation? Klass? Etnicitet? Fysisk och psykisk hälsa?

Vilka motiv ligger bakom?
Sexuell nyfikenhet eller spänning? Ekonomiska svårigheter? Pengar till droger? Är det ett heltidsarbete eller något som sker sporadiskt? Sker det under direkt eller indirekt tvång? Finns det självdestruktiva skäl bakom? Vilken förmåga finns till gränssättning?

Var sker kontakterna och försäljningen?
Vilka möjligheter finns för säljaren att välja arena? Sker det på nätet eller på gatan? Är det välbekant eller ny miljö? Hur ser säkerheten ut?

Vilka sexuella praktiker säljs?
Direkt fysisk kontakt och/eller rollspel, stripp-show, samtal. Vilka former av sexuella kontakter, oralsex, vaginalsex, analsex? GFE eller BFE? BDSM-aktiviteter? Vilken inställning har personen till dessa aktiviteter?

Vem är köparen?
Vilken bakgrund, vilka motiv, vilken inställning, vilka önskemål har köparen? Vilken människosyn och sexualsyn har köparen? Vilket maktförhållande finns mellan köpare och säljare?

Vilket förhandlingsutrymme finns?
Kan säljaren bestämma vad som säljs? Kan säljaren bestämma priset själv? Finns det möjlighet att bestämma när personen vill sälja sex? Kan säljaren avgöra vart de ska ses och under vilka omständigheter?

Vilka är de yttre omständigheterna?
Vilken lagstiftning finns och reglerar verksamheten? Vilka samhällsnormer existerar? Vilken sexualsyn är rådande? Finns det andra som profiterar på personen? Vilket socialt och ekonomiskt skyddsnät finns?

Alla dessa faktorer samverkar och skapar olika förutsättningar för personer som säljer sexuella tjänster. (Östergren, 2010)

I en ny norsk studie framkom att män som säljer sexuella tjänster hade behov av:

- Juridisk rådgivning.
- Gratis hiv/STI-preventiv rådgivning och andra hälsoinsatser.
- Terapeutiska samtal, rådgivning och sexologisk vägledning.
- Hjälp med att sluta sälja sex och komma ut i arbete.
- Missbruksbehandling.
- Ekonomisk rådgivning.
- Hjälp för att etablera kontakt med andra hjälpinsatser.
- Sociala träffställen och aktiviteter med andra som också har erfarenheter av prostitution (Björndahl, 2010).

Detta är efterfrågade insatser även i vår studie och resultaten är troligtvis överförbara till en svensk kontext och även på kvinnor som säljer sexuella tjänster.

Behov av samtalsstöd

Behovet av att få prata med andra om sin situation under tiden man säljer sexuella tjänster är ett genomgående tema i flertalet av våra intervjuer med sexsäljare.

I studien *Handlar det om val?* uppgav en dryg tredjedel (34 procent) av respondenterna oberoende av kön, ålder och sexuell identitet att de inte kommunicerar med någon alls. Den grupp som i minst utsträckning kommunicerar med andra kring vad de gör är homosexuella män i åldersgruppen 15-20 år.

De flesta vågar inte prata med personer inom vård eller omsorg:

> *Men det kändes väldigt så här, alltså man kunde inte prata med folk på sjukan om det och man kunde inte prata om det med andra typer av kontakter. Eller jag tyckte då inte det, för alla andra utgör ju en myndighet. Och myndigheter har ju en viss skyldighet att följa lagen, och även om jag inte gör någonting olagligt så är ju handlingen i sig ändå olaglig. Man kände sig ju inte betrodd där i den formen. För hade jag velat sluta, hade jag liksom känt att 'oj, oj, oj jag vill verkligen ur det här och jag behöver hjälp' då hade det ju varit en annan sak för då hade de ju kunnat hjälpa en. Och fast det var ju aldrig någonting jag ville, utan jag ville ju mer bara ventilera. Precis som man egentligen ventilerar från alla jobb.* **(kvinna, 22 år)**

Flera av våra informanter uppgav inledningsvis att de inte hade några behov av att prata med någon men efter frågor som fungerade som interventioner kom flera fram till att det hade varit bra att ha någon att prata med. En bisexuell kvinna som sålde sex tillsammans med sin kille kommer i slutet av intervjun fram till att hon ibland faktiskt känner ett behov av att prata:

> *Jonas: Känner du att du behöver prata mer än vad din kille behöver göra?*
> *Sandra: Ja, men det kan jag tycka. Och jag kan tycka att det är lite mer enkelt för honom, han är ju liksom närvarande och får så liksom godbitarna medan jag får väl göra skitjobbet om man kan säga så. Det kan ju störa mig ibland.*
> *Suzann: Mm. Tycker du att du skulle haft behov av att prata med någon som delar dina erfarenheter?'*
> *Sandra: Ja, men nog hade väl det varit trevligt någon gång. Någon som förstår lite mer. När jag tycker det är jobbigt – för det tycker man ju emellanåt – så tycker han att 'ja, men det var väl inte så himla besvärligt? Det där var väl inget illa?'*

De flesta av våra informanter pratar inte med någon eller enbart med en vän om att de säljer sexuella tjänster. Samma informant svarar på frågan om hon pratar med någon:

> *Sandra: Ohh nej. Det behöver du inte ens fråga färdigt om, aldrig. Skulle aldrig komma på tanken.*
> *Suzann: Och varför inte det?*
> *Sandra: För att det inte är accepterat.*
> *Suzann: Du tror att personer i din omgivning skulle reagera negativt?*
> *Sandra: Ohh jaa.*

Vissa av våra informanter har traumatiska minnen bakom sig och en del har varit utsatta under sin uppväxt. Ingen har uttryckt direkta behov av terapeutisk bearbetning för detta utan i vissa fall så har det varit mer primära behov som missbruk, könskorrigering och annat som varit deras största hjälpbehov. Prostitutionsgruppen i Stockholm framhåller att gemensamt för deras klienter är att de har haft uppväxtförhållanden som inneburit brister i omsorg samt utsatthet för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld.

Cirka hälften av våra informanter tycker också att den nuvarande lagstiftningen bidrar till att förhindra människor att söka hjälp. En 22-årig kvinna som sålt sexuella tjänster reflekterar:

> *Och jag menar de kvinnor som gör det mindre frivilligt, de kvinnor som inte mår bra av det de skulle ju ha lättare att ta sig ur det om det fick uppmärksammas. Om det fick komma upp. Om de gick till en terapeut så skulle ju den här terapeuten kunna konkretisera det lite grann. 'Är det här verkligen vad du vill göra med ditt liv? Känns det här verkligen ok? För jag hör på dig att du kanske inte tycker att det känns ok innerst inne.' Då skulle kanske vägen ut bli kortare för de kvinnorna som behöver hjälp. Kvinnor och män som behöver det. Och jag tror inte att så som många säger att om man legaliserar prostitution så öppnar man upp för trafficking, det tror jag inte alls. Jag tror att det blir motsatsen. Jag tror att om man legaliserar den vanliga prostitutionen då är det lättare att upptäcka den prostitution som inte är OK. Alltså den som inte är frivillig. Och där inte säljaren får bestämma själv. Jag tror att det skulle bli enklare att se det. Alltså för just idag så är allting en enda stor röra. Det är liksom 'prostituerad som prostituerad' tack vare vår lagstiftning. Det håller jag inte alls med om, för jag har aldrig känt mig som ett offer, jag har aldrig ångrat det, jag har aldrig råkat ut för någonting, alltså, jag ser inte att jag har gjort något fel och jag ser inte att sexköparen har gjort något fel heller i ur mina erfarenheter just. Sen finns det ju självklart andra personer som har råkat jätteilla ut och det är ju de personerna som behöver hjälp. Alltså det är ju därför lagstiftningen finns, men den har ju blivit fel för vad som har hänt är att man har gömt dem istället och blandat in en i mängden, tycker jag. Så att jag tror på en mer öppen… eller ett legaliserat samhälle där det är öppet, där man kan söka vård, där man inte skäms för det. Det tror jag skulle vara jätte jättevärdefullt faktiskt.*

Medan vissa av våra informanter anser att lagstiftning som förbjuder köp av sexuell tjänst borde avskaffas anser andra att den är bra då den skyddar kvinnan och kriminaliserar kunden. Detta underlättar exempelvis om man vill anmäla att man blivit utsatt för ett brott i samband med att man sålt sex. Vi kan också konstatera att alla inte har kunskap om den svenska sexköpslagstiftningen och detta gäller framförallt personer som vistas tillfälligt i Sverige för studier eller andra syften.

Socialt stigma - ett hinder för att få stöd och hjälp

I Pye Jakobssons studie *Mellan lögn och verklighet - Önskemål och behov bland sexarbetare i Finland och Sverige* framkommer att det största problemet som sexarbetarna upplevde i kontakt med olika tjänsteutövare var att de blev illa och respektlöst behandlade (Jakobsson, s 66, 2008). Även i vår studie finns en stark skepticism mot myndigheter. Negativa attityder till prostitution i samhället kan få konsekvenser för huruvida man vågar berätta om sina erfarenheter. Hbt-personer kan dessutom uppleva ett ytterligare stigma både i avseende av att ha en annan sexuell identitet än heterosexuell, ha en könsidentitet som inte stämmer med kroppen och dessutom vara sexsäljare. I en studie av Bimbi et al (2004) betonas behovet av stöd och hjälpåt-

gärder som omfattar förbättrad hälsoservice och att kunna erbjuda och bemöta svåra ämnen som uppstår från sexarbete. Många av deltagarna var oförmögna att tala med hälsovården om sitt sexarbete och de flesta kände sig obekväma med att ha sådana diskussioner. Detta kan, enligt författarna, leda till att många inte får möjlighet att erhålla lämpliga stöd- och hjälpåtgärder i form av hälsovård – så som fysisk och psykisk. Många hade på grund av sina pengar tillgång till vården, men med ett internaliserat stigma fanns det ändå en ovilja att uppsöka hjälp. Detta tema är något som vi väl känner igen från merparten av våra intervjuer. Nära på samtliga nämner stigmat som ett hinder både för att söka hjälp men också för att prata med någon om sin verksamhet. Detta är också i överensstämmelse med den svenska rapport som tidigare har kommit om män som säljer sex till män där författarna identifierar socialt stigma som ett av de främsta problemen hos de manliga respondenterna. De upplevde en risk att bli utsatta för ett socialt stigma och på grund av deras internaliserade uppfattning om att sälja sex är en moraliskt dålig handling var de därför tvungna att hemlighålla sin verksamhet (Eriksson och Knutagård, 2005). Det blir också ett problem för professionella som av samma anledning kan tycka att det är väldigt svårt att prata om ämnet. Enligt Goffman (1972) kan en stigmatiserad person känna sig ifrågasatt och osäker i mötet med de ”normala”. En osäkerhet finns hur personal exempelvis inom sjukvård kommer att ta emot personen. Detta återfinns även hos de som Goffman benämner ”normala” som också kan uppleva en osäkerhet i mötet med en stigmatiserad. Detta kan leda till en situation av ömsesidigt hänsynstagande. Ingen av personerna vill ställa till en obehaglig situation för den andre. I en av våra fokusgrupper reflekterar en sjuksköterska över svårigheterna med att ställa frågor runt sex mot ersättning:

> *Mm, jag tror inte att det är ett problem i sig. Jag tror att problemet är att ställa frågan. Ställa frågan utan att kränka. Jag tror att det blir svårt för oss i våra jobb, för vi jobbar med vård och vi ska vårda. Om en person säger ’ja, jag säljer sex’ - vad ska jag göra med det här? Vi kan gå för långt, jag tror det är en rädsla – både från sjuksköterskor och läkare, just att ställa den frågan. Så därför har vi liksom, plockat bort den frågan. Vi kan misstänka och vi kan till och med radera den på något sätt. Vi kan skämta om att ’det är väl klart, är man ung får man betalt för sex är man gammal får man betala för det’, sådant kan ju ibland förekomma. För mig är det nog inte rädslan att fråga utan det handlar om svaret, att jag inte skulle kunna ta hand om svaret. Det finns prostitutionsenheter och det finns liksom möjligheter att arbeta med det. Men däremot är det den rädslan möjligen att kränka eller att patienten ska tappa förtroendet och man ska verka väldigt fördomsfull, tror du att alla hbt-personer säljer sex? Varför frågar du det? Det som gör att man kan vara försiktig.*

En läkare i en av våra fokusgrupper reflekterar vidare på samma tema:

> *Alltså det är obekvämt för oss. Men å andra sidan kan man ju tänka sig att jag tror att det kan vara bra att ställa den frågan. Jag tror inte alls att det är fel, kanske framför allt om en person kommer, kanske inte första gången men efter ett par gånger och liksom fortfarande är väldigt mycket någonting som man kan känna av själv.*

En informant beskriver både sitt eget sociala stigma och även ett hänsynstagande för hur en professionell skulle kunna hantera det faktum att hon säljer sexuella tjänster:

> *Sandra: Någon som man kan ställa frågor till, någon som man kan diskutera med utan att bli bemött med förakt och dömande. Någon som inte har några synpunkter på om man, vad man gör och hur länge man tänker hålla på utan kan bemöta frågor och bolla frågor utan att ha en egen dold agenda? Och där du kan vara öppen med hur det egentligen är. Det är inte så att man kan gå till barnmorskan och när hon frågar hur många sexuella partners man har haft, jag menar, stackars tanten får ju dåndimpen.*
> *Suzann: Ja, upplever du det som ett problem att liksom att man inte kan prata om det här öppet?*
> *Sandra: Ja, det tycker jag.*

Män upplever ibland att de har en fördel framför kvinnor och att de ses i större utsträckning som aktiva subjekt som själva valt att sälja sex. Här berättar Kevin som arbetat som eskort:

> *Jo, absolut det kommer frågor. Men det är ingen som är liksom negativt inställd. Utan de flesta är väldigt, alltså där har ju du en fördel litegrann som kille. Det ses inte som lika fult, som när en tjej gör det. Vilket är jävligt konstigt men det är så, det är min erfarenhet. Det ses som någonting udda men det ses inte som någonting fult på samma sätt. Och de flesta jag pratat med är väldigt nyfikna.*

Vår erfarenhet är att kvinnor inom ”sexindustrin” tenderar att bli ännu mer stigmatiserade än män. Kvinnor som avviker från samhällets diskurs om vad som är en respektabel femininitet upplever ett stigma. Konsekvensen blir därför att många förblir tysta om vad de håller på med då de lätt blir utsatta för stereotypa föreställningar som att de är drogmissbrukare eller offer för sexuella övergrepp. Utifrån det faktum att sexarbetare är stigmatiserade så kan det dessutom bidra till att fler tvekar inför att komma ut som homo- eller bisexuell då det kan bidra till ytterligare en stigmatisering. Här reflekterar Kevin vidare om skillnaden mellan manlig och kvinnliga sexsäljare:

> *Suzann: När du säger att det finns en skillnad mellan kvinnor och män, vad tror du att det beror på?*
> *Kevin: Just därför att tänker man på kvinnliga eskorter tänker man direkt på nidbilden, den här horan som går runt på Malmskillnadsgatan. Det blir den bilden omedelbart. Tänker man på en kille så tänker man på liksom på 'Gigolo Joe' i 'Artificial Intelligence' eller något sådant där. Det blir en mer romantiserad bild över en manlig eskort på något sätt. Man tänker på liksom den här välträngade, inoljade kroppen. Man tänker mer på en strippa, jag vet inte jag har får för mig det i alla fall, att det är den generella bilden.*

Enligt SOU 2010:49 så lyfter utredaren fram att:

> *Personer som utnyttjas i prostitutionen uppger att kriminaliseringen förstärkt det sociala stigma det innebär att sälja sex. De beskriver att de valt att prostituera sig och upplever sig inte vara ofrivilligt utsatta för något. Även om det inte är förbjudet att sälja sex upplever de sig vara jagade av polisen. De upplever sig vara omyndigförklarade i och med att deras handlingar tolereras men deras vilja och val inte respekteras. Vidare menar de att man kan skilja på frivillig och tvingad prostitution.”*
> **(SOU 2010:49, s. 129-130)**

Utredningen konstaterar sedan att ”När det gäller de personer som fortfarande utnyttjas i prostitution måste ovan nämnda negativa effekter av förbudet som de beskriver närmast betraktas som positiva sett utifrån perspektivet att syftet med lagen är att bekämpa prostitutionen” (Ibid, s. 130). Att stigma kan vara något positivt i syfte att få personer att sluta sälja sexuella tjänster är enligt vår mening inte möjlig att förena med ett bra psykosocialt eller hälsoförebyggande arbete. Tvärtom måste företrädare för socialt arbete och hälso- och sjukvård gå flera svåra balansgångar. Leili Laanemeets som skrivit en rapport om implementeringen av Malmö stads strategi mot prostitution 2005-2006 beskriver denna process på följande sätt:

> *I dessa stämplande processer så handlar det om att balansera mellan att uppmärksamma problemen utan att medverka till ytterligare stigmatisering. Detta kan bli extra svårt då mycket av socialt arbete sker inom ramen för myndigheter med vilka det kan anses vara mer eller mindre stigmatiserande och skamfullt att ha kontakt med. En annan balansgång består av att undvika att legitimera de av samhället oönskade beteendena, samtidigt som man ska nå fram till människor med just dessa beteenden och därför i någon mening måste ge människorna den hjälp som de vill ha.* **(Laanemeets, 2007, s. 18)**

Behov av utredning av neuropsykiatriska funktionshinder och stödinsatser

Ett tema som överraskande dök upp under våra intervjuer var att flera av våra informanter hade funderingar om de kunde ha någon form av neuropsykiatriskt funktionshinder. Två av våra informanter har eller har haft missbruk och båda ser drogerna som ett sätt att självmedicinera. En transsexuell man som fortfarande har ett aktivt missbruk säger:

> *Det här med mitt missbruk, alltså, ja nu kan jag inte skylla ifrån mig men jag känner ju liksom att jag har knarkat lite för att självmedicinera. Jag tror att jag har någon sådan här bokstavskombination av något slag. Jag har liksom tagit kokain och amfetamin för att komma ner liksom.*

Även Lasse som är homosexuell och har sålt sexuella tjänster funderar på om han kan lida av ett neuropsykiatriskt funktionshinder:

> *Jag har ju också missbrukat lite grann till och från de senaste två åren då i alla fall. Eh, försöker hålla mig ifrån det också så. Jag försöker också söka andra alternativa liksom, vårdvägar som inte handlar om missbruk och tolvstegsproblematiken. Jag försöker ta hand om den problematik jag har och se vad det kan ligga för andra saker bakom, om det kan vara ADHD till exempel. När jag var liten så fick jag ofta höra att jag var den här spänningssökande typen som lätt kanske skulle hamna i missbruk. Nu pratar man inte om den där spänningssökande typen utan nu är det ADHD som är benämningen. Så jag tänker att jag ska försöka få någon sådan utredning.*

En av våra informanter, en homosexuell man hade planerat att börja sälja sexuella tjänster, delvis som ett sätt att knyta sociala och sexuella kontakter. Vid intervjutillfället har han ännu inte börjat. Han berättar:

> *Det är någonting som jag anat i många år men det är som sagt först nu för mindre än ett halvår sen som det blev fastslaget, och det är att jag har Asperger. Och det finns även drag av ADHD med i bilden. Och det har jag lärt mig idag att det är ett av de mest kännetecknande dragen för människor med Asperger, svårigheter att knyta relationer. Och det har jag ju inte vetat tidigare, men som sagt jag kan säga att under de senaste tio åren har jag haft vissa aningar om det.*

En homosexuell man, 54 år, som köper sex har också diagnosen ADHD och för honom är sexköpen ett substitut för en kärleksrelation:

> *Han [sexsäljaren] äter aldrig med mig, han stannar inte över natten, det är ingen relation och han tar betalt, är det då värt någonting? Det stod i tidningen att sådana som köper sex är världens ensammaste människor, men om jag då inte hade haft honom då? Jag är lite osäker av mig och så va. Så det kan hända att jag kommer att dö utan att få höra en man säga "jag älskar dig" eller "jag tycker om dig". Jag har aldrig haft en man över natten. Jag är ju rädd för detta i och med att jag längtar ju så efter att ha en relation med en man. En riktig relation med romantik och kärlek och vara förälskad och liksom vara någon, att jag har någon som jag vet att det är min fästman och så va. Det betyder jättemycket. Det gör det ju kanske inte för alla bögar men för mig gör det det va. I och med att jag aldrig haft det och så. Det är det som oroar mig väldigt mycket förstås. Och det kanske blir så med att jag kommer bli gammal och dör utan att ha upplevt det va, det vet inte jag.*

En bisexuell kvinna som arbetat som strippa hade också funderingar runt neuropsykiatriska funktionshinder:

> *Om jag hade varit barn idag och blivit objekt för en utredning om sådana här bokstavskombinationer, då hade jag garanterat fått diagnosen Asperger. För eftersom min dotter är diagnostiserad så har jag gått på väldigt mycket föreläsningar och läst väldigt mycket material och det stämmer in klockrent på mig. I min barndom var det väldigt lätt för mig att leka tjuv och polis, cowboy och indianer, vem kan cykla fortast osv. Och de där konstiga tjejerna ville jag ju inte leka med. Sedan så ville inte killarna leka med mig när jag blev äldre för jag hade tjej-baciller, och det var så ångestladdat. Jag kunde inte riktigt, jag vägrade se mig som tjej – om någon frågade mig så sa jag 'gud nej, jag är pojke'. Det var liksom glasklart, och sedan när jag blev tonåring då blev det riktigt ångestladdat för jag insåg ju någonting som jag egentligen hade vetat hela tiden att 'nu är det oåterkalleligt, jag kommer aldrig växa upp och bli man'. Och det var bara så plågsamt. En av de sakerna som är ganska så vanliga är det är att man har en vag könsuppfattning om sig själv. Man har en individuell uppfattning om sig själv, man ser sig själv som en individ med massor av egenskaper men inte nödvändigtvis könsbundna egenskaper. Och eftersom man ändå inte passar in i samhället så kan man heller inte riktigt se sig själv tillhörande som någon sexuell grupp riktigt. Utan man blir tvungen att definiera sig själv, alltså att känna efter – 'känner jag mig si, känner jag mig så'. Och man får liksom bygga upp sin egen bild av sig själv, och det gör ju att man hamnar väldigt mycket utanför alla givna grupper. Så jag definierar mig som "q" då. På grund av att jag inte tycker att jag passar in i någon given grupp, men jag är väldigt trygg i mig själv och jag har väldigt bestämda åsikter om vad jag tycker om och inte tycker om. Och jag känner mig fullständigt normal. Jag är definitivt jag och det är helt ok.*

Även enligt prostitutionsenheterna är neuropsykiatriska problem, som ADHD, vanligt hos personer som säljer sexuella tjänster. Det finns en uppfattning och frågeställning om att homo- och bisexualitet skulle vara vanligare hos personer med någon form av neuropsykiatrisk diagnos. Gunilla Gerland (författare och föreläsare inom området asperger och autism) ser detta som en möjlighet men har inte funnit det belagt. Hon lyfter fram

två förklaringsmodeller där en mer biologisk modell handlar om att en neurologisk avvikelse gärna följs av flera och en annan mer social där personer som redan tidigt känt sig som en avvikare lättare tar till sig en subkultur där personer upplever sig vara annorlunda. Samtidigt pekar hon på att flera med autism tycker att det har varit svårt att komma in i hbt-communityn. Gerland menar att det till synes är vanligare hos transpersoner med autism/aspergers syndrom. Denna koppling är viktig att ta upp ur flera aspekter. Den viktigaste är att inte alienera människor med diagnoser inom autismspektrat. Autism och transidentitet kan förekomma samtidigt. Hon pekar också på att vissa upplever att de har ett tredje kön och inte känner sig bekväma med de två dikotoma kön som är officiellt förekommande Gerland, (2004).

I ett samtal med Pye Jakobsson, före detta sexarbetare och numera boendestödjare för personer med neuropsykiatriska funktionshinder, så uppger hon att:

> *Vissa undersökningar som gjorts bland sexarbetare verkar tyda på att det finns en relativt stor representation av neuropsykiatriska diagnoser bland människor som arbetar med sex. Jag har träffat en hel del människor inom sexindustrin med olika typer av diagnoser som ADHD och Aspergers syndrom, och finner det inte särskilt märkligt. Det finns redan ganska mycket evidens och teorier kring en överrepresentation av dessa funktionshinder inom vissa andra grupper i samhället. Att välja ett yrke och/eller en social miljö där man slipper krångliga sociala kontakter kan underlätta tillvaron om man har svårt för social interaktion. Sexindustrin är en plats där det finns utrymme att vara lite 'udda' och det som förväntas ske på arbetet är ofta väldigt förutbestämt. Säljer man sex via nätet sker oftast överenskommelsen om vad som ska ske innan man ses, inklusive de sociala förväntningarna. Förväntar kunden småprat och GFE/BFE (girl/boyfriend experience) har han oftast uttryckt det via mail vilket gör att sexarbetaren slipper göra en bedömning av vad som krävs socialt för att kunden ska vara nöjd och för att problem ska undvikas. Dessutom finns det generellt en solidaritet bland sexarbetare man ofta finner bland marginaliserade grupper, man får vara lite 'annorlunda', man får ändå vara en del av den sociala gemenskapen och det är där man finner sina vänner. Det är därför viktigt att komma ihåg är att sexindustrin inte alltid står för något negativt. Jag känner människor där sexarbetet varit det som gjort deras liv drägligt. De har kunnat försörja sig, skaffa vänner och känna att det finns en plats där de accepterats som de är. Jag har mött flera människor som börjat sin utredning medan de arbetat och ofta försöker man övertyga dem att sluta arbeta som sexarbetare redan i ett initialskede, innan andra alternativ går att erbjuda. Detta är ofta högst olyckligt eftersom de flesta människor vill känna sig viktiga och accepterade, och ibland är kollegorna och kunderna de enda riktiga sociala kontakterna man haft under lång tid. Innan man utrustats med andra färdigheter, hjälpmedel och möjligheter kan därför kontakterna man skapat i sexindustrin vara en stor del av ens sociala nätverk, och ibland den enda platsen där man känner sig helt accepterad.*

Pye Jakobsson bekräftar vår uppfattning av att personer som har neuropsykiatriska funktionshinder är överrepresenterade inom sexindustrin. Hon förklarar det med att det finns en större acceptans för personer som inte följer normer samt att sexindustrin kan vara ett utrymme för personer att vara ”udda”.

Behov av peer to peer

Några av våra informanter talar om önskemål om forum där de kan få kontakt med andra personer som har erfarenhet av att ha sex mot ersättning. Detta för att kunna utbyta tankar och erfarenheter samt att ge/erhålla information om personer som köper sex. Detta kan fungera som ett sätt att ventilera sig om behov uppstår på grund av sexsäljandet eller, som nedan citat visar på, fungera som ett sätt att sprida information om dåliga köpare:

> *Sandra: Alltså vi har väldigt länge försökt hitta något slags forum där det skulle finnas fler som jobbar med det här.*
> *Suzann: Just det.*
> *Sandra: Bara för att diskutera och ja men fråga 'hur gör du?'. Men har inte lyckats hitta*

någonting.
Suzann: Okej. Så du tycker att det skulle vara bra med någon form av forum där andra personer som också säljer sex, att man skulle kunna diskutera tillsammans?
Sandra: Absolut. Ja, det tycker jag.
Suzann: Vad är det där som du tror att du… vad är det specifikt som du skulle vilja att skulle finnas på ett sådant form av forum?
Sandra: [pustar ut] Egentligen, anledningen till varför vi sökte var för att kolla upp folk. För det är ju samma slags människor. Dom använder sig av nick och… mer kolla att 'har du träffat den här? Hur tycker du att det var?' eller 'vad hände? Hur gick det?' Mycket sådant, att det skulle finnas någon slags svartlista eller grön lista. 'Den här människan är OK, den har vi träffat det funkade'.

Vilka kunskaper behöver professionella?

Kunskap och förmåga att hantera samtal om prostitution och om sexualitet

En av våra kvinnliga informanter, 19 år, kom till ett behandlingshem vid 14 års ålder och där pratade personalen inte med henne om hennes erfarenheter av att sälja sex:

Jag hamnade som sagt på behandlingshem och fick hjälp från dem, men inte med själva prostitutionen. Och vi pratade inte om det heller, sen vet jag inte om det berodde på mig eller dem, men det är väldigt svårt att prata om sådant. För man kan känna sig lite mindre värd, eller att den man pratar om det med att den ska tänka så, det skulle nog vara bra om den som vill sluta sälja sexet kommer i kontakt med någon annan som har slutat sälja sex och kunna få prata med den personen.

Kunskap om sexualiteter är en förutsättning för att möta personer med erfarenhet av att sälja eller köpa sexuella tjänster. Att kunna tala om sexualiteter, frågor och problem förknippade med sexualitet är för många en svår praktik. I flera olika studier framkommer både en osäkerhet och ovilja hos professionella att prata om sexualiteten med sina vårdtagare (Sandin, 2005, Haboubi, Lincoln, 2003; Shalev, Yerushalmi, 2009). Någon form av utbildning inom sexologi är ett mycket värdefullt redskap i arbetet med sexuella frågeställningar. Flera terapeuter uttryckte i en studie att de haft stor hjälp av att läsa ”inte sådana där väldigt djupa böcker utan mer praktikböcker eller fallbeskrivningar, så att man får lite aha-upplevelser, det kan vara som en karta nästan, vad kan ligga bakom, vad har visat sig med andra patienter” (Jablonski, s. 24, 2010).[55]

Resultatet från Socialstyrelsens fokusgrupper pekar på att professionella både inom hälso- och sjukvård samt socialtjänsten har svårt att fråga patienter/klienter om de har erfarenheter av att sälja sexuella tjänster, detta gäller såväl män som kvinnor (Socialstyrelsen, 2010). Det handlar inte enbart om att man inte har tillräckligt med kunskap, utan professionella måste också få praktisk träning i samtal om sexualiteter. Den professionellas egen trygghet och förmåga att känna sig bekväm med att tala om sexualiteter smittar av sig på patienterna. Genom att våga ställa detaljerade frågor och vara tydlig och rak i sina frågor visar man att ämnet inte är främmande eller obekvämt. Det är angeläget att visa att man som professionell klarar av att prata om olika sexuella praktiker utan rädsla och ”läckage” av egna uppfattningar. Frågor kan också åstadkomma en nyfikenhet för ett gemensamt utforska de av klienten upplevda problem. Genom att fråga i ett tillåtande klimat så frågar ofta klienten utan problem men om man däremot hymlar och visar osäkerhet så väcks skamkänslor och rädslor som kan åstadkomma att människor blir osäkra och drar sig tillbaka.

55. Vi som har arbetat med detta projekt läste inledningsvis en rad skönlitterära beskrivningar oftast med någon form av verklighetsbakgrund för att få en känsla av hur olika personer beskriver sin verksamhet som sexsäljare. I slutet har vi sammanställt en lista över skönlitterära böcker på temat.

För att behärska förmågan att kunna tala om sexualiteter måste man träna sig i och vänja sig vid att använda sexuella ord i samtal och hitta sitt eget förhållningssätt (Jablonski, 2010). Detta är en träningsfråga och kan med fördel övas genom olika former av rollspel innan man känner sig trygg med att gå vidare i professionella samtalskontakter. En terapeut med lång erfarenhet av att arbeta med personer som säljer sexuella tjänster sa i en av våra fokusgrupper:

> *Alltså jag tycker att frågan om var man själv härrör i identitetssyfte är viktig, men framför allt är frågan om man har haft sex och fått ersättning viktigast, alltså den typen av frågor som vi som alltid jobbar med prostitution ställer, men socialtjänst, polis, ja alla behöver börja fråga. Därför att vi aldrig kommer någon vart i den här frågan om man inte börjar fråga. Vi har haft hur mycket föreläsningar som helst om just den här frågan. För de flesta handlar det om att komma över en viss form av ångest över att man aldrig riktigt vet hur man ska hantera svaret.*

En professionell rådgivare bör ha bearbetat sin egen attityd i relation till olika sexuella uttryck. Därefter bör man ständigt reflektera över hur man uttrycker sig, vilka ord som används och hur olika budskap förmedlas. Som professionell bör man ha reflekterat kring om man ser sexualiteten som något i grunden positivt eller negativt och om de sexuella uttrycken bör bejakas eller hållas tillbaka? Undviker man ett heteronormativt utgångsläge och talar inkluderande så att personer som har samkönade sexuella relationer inbegrips? Hur ser man på kvinnor respektive mäns sexuella uttryck och behov? Tilltalas män och kvinnor respektive transpersoner på olika sätt? Hur ser den professionella på ansvarsfrågan vid sexuella problem? Skiljer sig synen på sexualiteten utifrån kön, könsuttryck, ålder, sexuell identitet, funktionshinder och etnicitet? Vilka begränsade normer finns och hur förhåller man sig till dem? Hur hanterar man sina egna värderingar, sin egen moral, rädsla och oro? (Lukkerz, Hansson, 2010) Dessutom är det också viktigt att se på frågor som specifikt är kopplat till att sälja respektive köpa sexuella tjänster. Är alla som säljer sex offer? Kan personer som säljer sex vara aktörer och nöjda med sin tillvaro? Skiljer det sig åt när män, kvinnor och transpersoner säljer sexuella tjänster? Skiljer det sig åt när heterosexuella respektive homo- och bisexuella personer säljer sexuella tjänster? Hur tycker jag att kön, könsuttryck, ålder, sexuell identitet, funktionshinder och etnicitet påverkar prostitutioner? Är det en skillnad på manliga och kvinnliga sexköpare? Vad skiljer respektive förenar dem? Är det någon skillnad på sexköpare som betalar för sexuella tjänster till någon av motsatt kön eller samma kön? Hur ser jag som professionell på ansvarsfrågan vid sexuellt våld hos personer som säljer sexuella tjänster? Detta är frågor som med fördel kan tas upp och bearbetas i handledning.

Flera av våra informanter efterlyser en högre sexologisk kompetens. En kvinna som tidigare arbetat som strippa säger:

> *Man skulle ju behöva vidareutbilda alla personer som arbetar med människor, och specifikt sådana som är kommunalt och statligt anställda. Det är meningen att de skall stödja människor i sin omgivning genom sitt arbete och de skulle behöva vidga sina vyer lite mer när det gäller sia kunskaper om mänskligheten sexuella preferenser. Där finns ett stort arbete att göra. Om de var mer mjuka och öppna i sina attityder mot vad som är OK och inte OK och inte var så fördömande. Man upplever dem som fördömande, sedan kanske det är inbillning, men samhället i sig är ju ganska så fördömande mot människors avvikande sexualitet och det är deprimerande. Men ja, mer utbildning om grundläggande frågor som även innefattar sexualitet. Sexualiteten är ju ändå alla överens om att det är en väldigt stor del av mänskligheten. Alltså vi föds, vi förökar oss och vi dör. Det, hela mitten där det är 33 procent minst av vårt sociala liv som cirklar kring sexualiteten i någon form.*

Detta tema är återkommande i våra intervjuer. Birgitta Hulter, dr i medicinsk vetenskap och auktoriserad specialist i klinisk sexologi, beskriver att de två mest fundamentala grunderna i ett samtal runt sexualitet är att våga fråga och lyssna. Att våga fråga är oerhört viktigt för många gånger berättar inte personen om det inte kommit en signal tidigare om

att det går bra att prata om temat. Att ställa seriösa frågor är en kraftfull intervention i alla relationer och situationer. Det andra temat ”att lyssna” kan inte nog betonas i denna kontext. Ofta lyssnar vi bäst på det som stämmer med vår egen uppfattning och verklighet. Vi har betydligt svårare att ta in vad en annan person försöker säga om sitt liv, sin situation och känslor. Alla personer har sina individuella förutsättningar, erfarenheter och upplevelser (Hulter, 2004).

Personal på prostitutionsenheten i Stockholm lyfter fram behovet hos personer som sålt sexuella tjänster att efter avslutad verksamhet hitta tillbaka till en egen sexualitet. Detta är specifikt svårt i en tid när sexologiska mottagningar läggs ner. En medarbetare på Stockholms prostitutionsenhet uppger:

> *Vi tar ju ibland tillbaka våra gamla klienter också för att få kortare kontakter. En anledning är att när man blir kär då ska den där sexuella dörren öppnas igen och då går det inte alltid. Då kommer man tillbaka hit om man inte hunnit göra det under sin period här. Då tar vi tillbaka dem och så gör vi ett kortare arbete omkring det. Hellre det än att man stänger dörren och säger 'det kan vi inte göra'. Nej då gör vi något istället.*

Många av våra informanter har/hade funderingar runt sin egen sexualitet i relation till sitt sexsäljande. Vissa tyckte inte att det var förenligt att sälja sex och kunna ha sex i en relation. Här berättar Mikaela, 22 år:

> *Psykiskt sett så tror jag det är ganska bra ändå. För att så länge jag sålt sex har jag varit ganska emotionellt ovillig att vara sexuell på något annat plan. Alltså det är liksom, det har skett under former där jag inte haft någon partner och där jag inte haft något intresse av att ha någon partner. Jag tror att jag skulle ha väldigt svårt att sammanfoga de delarna. Jag tror att jag skulle ha väldigt svårt att hitta en partner som fann sig i att jag sålde sex liksom vid sidan. Så att psykiskt tror jag att det är ganska svårt i längden att få det att funka. Det går säkert men jag har svårt att se det. Ska jag ärligt säga.*

Även Kevin, 27 år, är inne på samma tanke:

> *Kevin: Jag hade inte sex privat.*
> *Suzann: Du hade inget sex privat?*
> *Kevin: Absolut inte jag ville inte utsätta mig för det.*
> *Suzann: Okej.*
> *Kevin: Det är så otroligt komplicerat. Jag vet att en del eskorter valde att ha förhållanden under tiden men det är väldigt komplicerat.*

Även Peter, homosexuell kille på 24 år säger: ”Om jag är i ett förhållande så utför jag inga tjänster alls.”

Några av våra informanter talar om vissa problem att återuppta sex inom en relation efter att ha sålt sexuella tjänster. Det är angeläget att det finns resurser för att få hjälp med detta.

En av våra manliga informanter som sålt sex berättar att socialtjänsten inte velat fokusera på sexsäljandet:

> *Lasse: Jag vände mig till socialen. Och där fick man väl ungefär höra lite så där att ”ja, men du ser ju så pigg och frisk ut så du kan ju skaffa ett jobb” liksom. ”Får ju skaffa ett hederligt arbete då, och sluta hålla på så där. Och så har du missbrukat också då, kanske du ska gå till det här anonyma narkomaner eller gå på en missbruksbehandling. För att löser man bara missbruket så är det andra problemet löst sen också” ungefär.*
> *Jonas: Så du berättade att du hade sålt sex mot ersättning?*
> *Lasse: Ja.*
> *Jonas: Och då tyckte de att missbruksbehandling skulle räcka?*
> *Lasse: Ja, precis.*
> *Jonas: Kunde de prata om vad du hade gjort, kunde de prata om sex?*
> *Lasse: Eh, nej, inte direkt. Men jag kommer ihåg att jag fick det intrycket att de tyckte att man var bara någon lat cybarit som bara skulle skaffa ett arbete. Ett hederligt arbete och sluta vara en sådan slampa, lite så. Ja, faktiskt. Så blev jag ivägskickad på något sådant där arbetssökar-dagis, jag fick gå tre- fyra timmar om dagen, fem dagar i veckan. Där fick jag sitta och*

lära mig och söka jobb liksom. Precis, så att det var… där fick man ju, ja som sagt så sa de ju att det var ingenting som visste någonting om direkt. Jag har för mig att jag pratade med någon som sa att om jag hade varit en tjej så hade det varit en annan fråga liksom. Då hade det funnits typ, till exempel hem för tjejer liksom var lite utsatta och mådde dåligt. Där liksom det fanns någon bindgård någonstans med hästar och grejer liksom. Men att det inte fanns för killar och det visste de inte vad de skulle göra med mig lite så.

Sexualiteten är en viktig del av att vara människa och omfattar många olika områden. Vi har valt att utgå ifrån WHO:s definition av sexualitet då den visar hur stor och komplex frågan om sexualitet är hos människan. Detta är något som är viktigt att ha i åtanke vid bemötande av människor inom vård och omsorg:

> *Sexualitet är en väsentlig del av att vara människa genom hela livet och innefattar kön, könsidentiteter och roller, sexuell orientering, erotik, njutning, intimitet och reproduktion. Sexualitet upplevs och uttrycks genom tankar, fantasier, önskningar, normer, attityder, värderingar, beteenden, praktiker, roller och relationer. Medan sexualitet kan omfatta alla dessa dimensioner, upplevs eller uttrycks inte alltid alla av dem. Sexualitet påverkas av interaktionen mellan biologiska, psykologiska, sociala, ekonomiska, politiska, kulturella, etiska, legala, historiska, religiösa och andliga faktorer"*
> **(Nationalencyklopedin, 1995)**

En brittisk studie visar att sjukvårdspersonal ofta vill prata om sexologiska frågeställningar med sina patienter (90 procent) men enbart 6 procent omsätter detta i verkligheten. Anledningarna till det uppgavs vara brist på utbildning, tidsbrist och en upplevelse av genans att prata om sex från personalen. 86 procent ansåg dessutom att de inte hade relevant och tillräcklig kunskap på området (Haboubi, Lincoln, 2003).

Behovet av att prata om sin sexualitet handlar inte bara om det i relation till att sälja sexuella tjänster utan också om att upprätthålla förmågan till en egen sexualitet parallellt med att man säljer, eller hur man upptar en egen sexualitet efter att man slutat sälja sex. Bimbi et al, (2004) rapporterade att sexsäljandet fick en negativ inverkan på den psykosexuella hälsan, vilket innebar att den sexuella upplevelsen hos vissa av deltagarna blev trivial och mindre upphetsande. Ett flertal av deltagarna i Bimbis studie talade om nedsatt sexlust, minskad sexuell repertoar och en sammanslagning av sex och arbete. Det privata sexlivet blir lidande för att klara av sexarbetet och den ökade mekaniseringen av sex. Den mest frekventa effekten av sexarbetet på deltagarnas sexualitet rörde sexlusten. Informanter nämnde att sedan de börjat med sexarbete så var de mindre benägna att cruisa[56] eller aktivt söka sex för nöjes skull. Sexarbetet minskade sexlusten samt att de blev tillfredsställda genom arbetet. En ökad frekvens av sexarbete stärkte associationen mellan sex och arbete. Eskorterna kunde med anledning av detta känna ett behov av att tillfredsställa sin partner på bekostnad av sina egen lust och begär. Bimbi et al menar att effekterna av sexarbetet gjort att männens sexuella upplevelser i och med sexarbetet inte är lika stimulerande som de var i början, och att överdriven sexuell aktivitet har minimerat de njutbara aspekterna av sex.

Ibland har klienter svårt att hitta sexuella ord. Ett stöd för att hjälpa dem att hitta sina egna ord för sexuella begrepp kan vara viktigt. Här är det bra att erbjuda flera olika ord så att de själva får välja utan att bli påprackade ett begrepp.

Behov av grundläggande hbt-kompetens

Det är mycket viktigt att personal inom både socialtjänst och hälso- och sjukvård ställer förutsättningslösa frågor som inte är heteronormativa. Underlätta för klienter och patienter att komma ut som homo- och bisexuella genom att ställa öppna inkluderande frågor som exempelvis: har du en partner och inte könsspecifikt har du en pojkvän/flickvän, fru/make eller liknande. En terapeut som arbetar med prostituerade insåg vikten av att vara inkluderande vilket också gav resultat: ”Det tog ett par år att fatta att jag inte riktigt fattar det här. Kvinnor dolde det så mycket och hade jag inte agendan att prata sexuell identitet så kom det lik-

56. I detta sammanhang avses att röra sig omkring på ett begränsat område för att ragga.

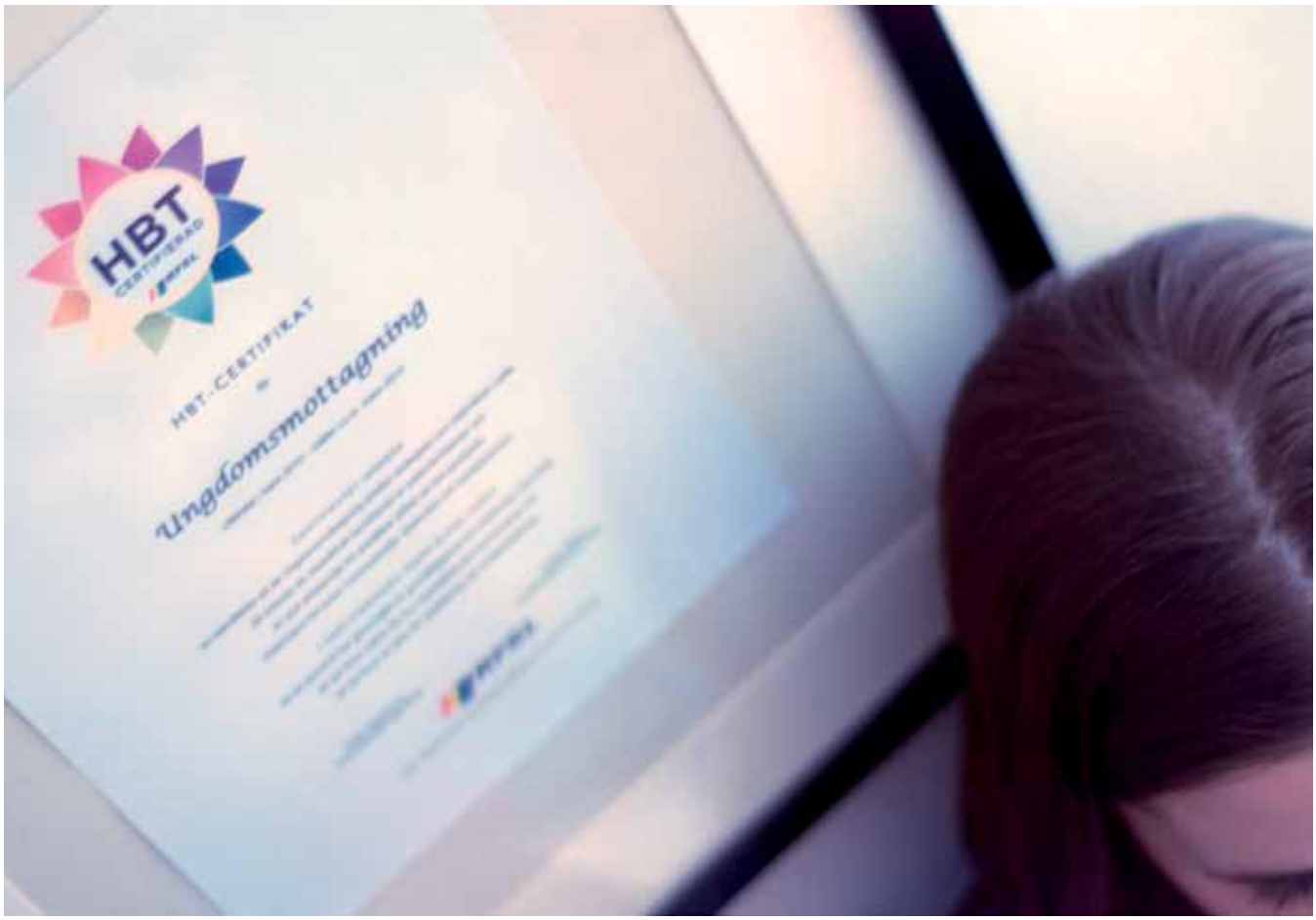

som inte upp. När jag väl började plocka fram det så berättade de väldigt mycket fortare". Samma erfarenhet hade en annan terapeut i en av våra fokusgrupper. Här reflekterar personen över betydelsen av att vara inkluderande:

> *Jag började ganska tidigt ställa frågor kring sexuell läggning, kön och sexuell läggning och det var oerhört spännande, många av de missbrukande – både män och kvinnor – som sa 'hur visste du det?' Och jag menar, och jag står ju fast vi det, att om man inte har med det i första samtalen i anamneserna så missar man jättemånga med hbt-identiteter som har i sin skam i sin bortträngning gått in i de här världarna av missbruk, sälja sex – allt det destruktiva och självskadebeteendena. Så det är helt crucial att man gör det, och det var inte så sällan kvinnorna på gatorna närmaste kärleksrelation, det var en kvinna. Och med männen som var hivsmittade, tunga missbrukare… ja det skulle jag aldrig kunna säga där ute, att jag är bög.*

Personal måste även förstå de särskilda problem som homofobi och heteronormativitet medför för klienter/patienter och ha kunskap om hbt-personers livsvillkor. Brist på kontakt med andra homosexuella män angavs som skäl till varför vissa unga män beslutat att börja sälja sex. Männen sa att de behövde tillgängliga och icke-fördömande ställen att gå till för information, rådgivning och socialt stöd. Dessa bör inte nödvändigtvis vara kopplade till STI/hivkliniker inom sjukvården. De uttryckte också behov av uppsökande och rådgivande insatser och möjlighet att diskutera i nätverk med andra män (Rees et al, 2004).

Transkompetens är helt avgörande för att kunna ge ett bra bemötande. I våra intervjuer har vi sett att många professionella helt saknar en grundläggande transkompetens och vet exempelvis inte vad en transsexuell respektive transvestit är. En av våra informanter missbrukar både droger och sex vilket han försökt få hjälp med i flera olika sammanhang:

Kim: Jag känner inte att jag blivit sedd liksom eller mött eller någonstans i missbruksvården.
Suzann: På vilket sätt har du inte blivit sedd och på vilket sätt tycker inte du att du har fått den hjälp som du skulle behövt?
Kim: Jag har ju sett det som att jag har ett sexmissbruk. Och sen så att jag har ett missbruk av droger. Då har jag gått på XXX men han som jag gick hos, vi hade en sexuell relation så jag känner inte att det blev en bra liksom, ja, det blev inte bra. Det funkar inte liksom. Sedan har jag haft kontakt med XX för det här sexmissbruket och där hade de ingen transkompetens så det funkade inte, jag kunde inte liksom gå där. Jag vet inte vad jag ska göra. Jag tycker att det är den här trans-grejen som skapar problem. Jag tycker folk kan ha liksom ”hb”-kunskap men min transidentitet där har de ingen kunskap överhuvudtaget. Det är så himla stor skillnad. Och det blir liksom lite svårt för mig. Men som sagt var en könskorrigering det är ju min största drivkraft liksom. Att jag måste, eller jag kommer inte överleva om inte jag får göra en det liksom.

Det omgivande samhällets fördomar och okunskap förhindrar också transpersoners rehabiliteringsprocess. En kvinna som arbetar med målgruppen gör en rad mycket adekvata reflektioner:

I vilket sammanhang ska den här klienten hitta en praktikplats eller få ett arbete? Och hur ska han våga? Som transperson, kan man känna sig udda och marginaliserad vilket påverkar självförtroendet. Vi följer ibland med till Arbetsförmedlingen men sen då? Det är en lång och så svår process. På många ställen är de inte heller välkomna utan då skulle han sitta där för sig själv och må dåligt utav det. Många gånger skulle de passa bättre i tjejgrupperna men i tjejgrupperna vill de inte ha dem kvar. Men om man har någon analys utav det så har jag funderat på liksom att… eh… att prostitutionen i sig är en kvinnofråga. Eh alltså till stora delar så är aktörerna kvinnor som säljer. Och de aktörerna som köper är oftast män. Och den obalansen eller maktförhållandet eller hur man nu än vill kalla det för det är det som är avgörande för att män i prostitution har det svårare. Därför att de blir osynliggjorda. Kvinnor blir ju inte heller tillfrågade av psykologer, terapeuter, psykiatri om de säljer sex och om det här är ett problem utan man hänvisar till oss eller till att ‘ja, men det här är inte jag expert på’ och sådana saker. ’Nu pratar vi om något annat’ och så vidare. Jag tror att det är klart där blir det ju ännu svårare för män, eller transpersoner. Det här vill man verkligen inte prata om.

En terapeut i en av våra fokusgrupper berättar om transpersoner med erfarenhet av att sälja sexuella tjänster:

Man säljer alltså inte sex för att försörja sig, man säljer sex för att man inte vill ha sin kropp. ’Du får göra vad du vill med min kropp’. Det är sådana kränkningar att det är utöver det absolut mänskliga. Jag har en egen praktik och har jobbat länge med långa terapier. Jag har aldrig mött sådant tidigare och då har jag ändå jobbat med missbruk och många gånger tunga saker. Jag har mött transpersoner som känt skam för sin kropp och till och med givit bort pengarna. Personer som säljer sina kroppar och ger bort alla pengarna för de har redan full inkomst.

Att som professionell ställa frågan om sex mot ersättning

Det är också viktigt att ge patienterna stöd och bekräftelse i att det kan vara svårt att tala om vissa ämnen parallellt med en uppmuntran att tala. Detta kan bland annat åstadkommas genom att t ex säga ”sexualitet är en viktig del av livet och det är ju någonting som det skulle vara hjälpsamt om vi kunde beröra lite friare”. Ytterligare ett stöd man kan ge klienten är att normalisera upplevelser, tankar, känslor och beteenden. Ett sätt kan vara att ställa frågor som visar att man som professionell förstår och är medveten om hur det kan vara. Det är något som vi tydligt märkt har bidragit till normalisering och avlastning av skam i våra intervjuer. Genom att bekräfta att man hört liknande berättelser förut sker en normalisering. Det kan också vara bra att föregripa skam genom att berätta om olika företeelser och variationer.

En läkare i en av våra fokusgrupper reflekterar över hur man kan normalisera frågan:

> *Säger man det innan: 'jag kommer ställa lite frågor, och det är mycket standardfrågor. Sen är det så, att du känner dig obekväm med en fråga på något sätt så ta det inte personligt och jag ber om ursäkt för det på förväg.' Sen så är jag helt övertygad om att man kan… På ett sätt som, fullständigt neutralt sätt. 'Har du nån gång haft sex mot ersättning?' och säga att bla, bla, bla.*

Frågan om personen har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster kan också läggas in i redan färdiga rådgivningsmallar eller anamnesstrukturer. En sjuksköterska i en av våra fokusgrupper säger: "Vi har ju det alltså, vi har ju inte den standardiserade frågemallen egentligen. Vi har ju en rådgivningsmall idag som vi jobbar efter. Och där skulle man absolut kunna lägga in det."

I arbete med personer som varit utsatta för sexuellt våld/utnyttjande är det specifikt viktigt med realitetsanpassning då det i dessa situationer finns en benägenhet att anklaga sig själv. En normalisering kan ske genom att betona att personen inte gjort något fel utan att det var andra som överskred gränser och därmed utförde en kriminell handling.

Det är även viktigt att låta personer få känna kontroll genom att avgöra ämnesval och tempo. Detta är inte minst viktigt för professionella som inte är utbildade terapeuter där kontrollen över hur djupt man vill gå i frågan regleras av klienten. Ibland får detta också den paradoxala effekten att det blir lättare att tala. Om någon visar att det är smärtsamt att tala om ett specifikt ämne så kan man som professionell fråga om man bör lämna ämnet för dagen eller om klienten ändå vill prata vidare runt temat.

Sammanfattning

I uppdraget utifrån regeringens handlingsplan framgår att det är angeläget att professionella får kunskap om hbt-personer som säljer och köper sexuella tjänster för att tydligare kunna identifiera behov och kunna erbjuda adekvata insatser för råd och stöd.

Många olika faktorer har betydelse och vid en utredning om behov av stöd och hjälp bör en rad olika frågor beaktas: vem säljer sex, bakomliggande motiv, var sker kontakter, vilka sexuella praktiker erbjuder personen, vilka är köparna, vilka förhandlingsutrymmen finns, vilken/a gränssättning/ar har personen och vilka är de yttre omständigheterna?

Behovet av att få prata med andra om sin situation under tiden man säljer sexuella tjänster är ett genomgående tema i flertalet av våra intervjuer med sexsäljare. De flesta av informanterna pratar inte med någon eller, i vissa fall, enbart en vän om att de säljer sexuella tjänster.

Vissa av våra informanter har traumatiska minnen bakom sig och en del har varit utsatta på olika sätt under sin uppväxt. Ingen har uttryckt direkta behov av terapeutisk bearbetning utan i vissa fall så har det varit mer primära behov som missbruk, könskorrigering och annat som varit deras största hjälpbehov.

Många informanter upplever att det finns en alltför ensidig syn på "prostituerade" och att det är svårt att känna igen sig i den gängse bilden. Ett stort hinder för att söka hjälp är internaliserat stigma samt ett hänsynstagande till hur en professionell skulle kunna hantera det faktum att personen säljer sexuella tjänster. Både av samhället och forskare tenderar kvinnor att bli ännu mer stigmatiserade än män inom "sexindustrin". Kvinnor som avviker från samhällets diskurs om vad som är en respektabel femininitet upplever ett stigma och konsekvensen blir därför att många förblir tysta. Män upplever ibland att de har en fördel framför kvinnor och att de ses i större utsträckning som aktiva subjekt som själva valt att sälja sex.

Ett tema som framkom i våra intervjuer och som kräver ytterligare forskning var att flera av våra informanter hade funderingar på om de kunde ha någon form av neuropsykiatriskt funktionshinder.

Några av våra informanter talar om önskemål om forum där de kan få kontakt med andra personer som har erfarenhet av att ha sex mot ersättning. Detta för att kunna utbyta tankar och erfarenheter

samt att ge/erhålla information om personer som köper sex.

Professionella som möter målgruppen behöver kunskap och förmåga att hantera samtal om prostitution och sexualiteter. Behovet av att prata om sin sexualitet handlar inte bara om att sälja sexuella tjänster utan också om att upprätthålla förmågan till en egen sexualitet parallellt med att man säljer eller att återuppta en egen sexualitet efter att man slutat sälja sex.

Behov av grundläggande hbt-kompetens är också mycket angeläget så att personal inom både socialtjänst och hälso- och sjukvård ställer förutsättningslösa frågor som inte är heteronormativa. Även transkompetens är helt avgörande för att kunna ge ett bra bemötande. I våra intervjuer framkommer att många professionella helt saknar en grundläggande transkompetens och vet exempelvis inte vad skillnaden mellan transsexuell respektive transvestit innebär.

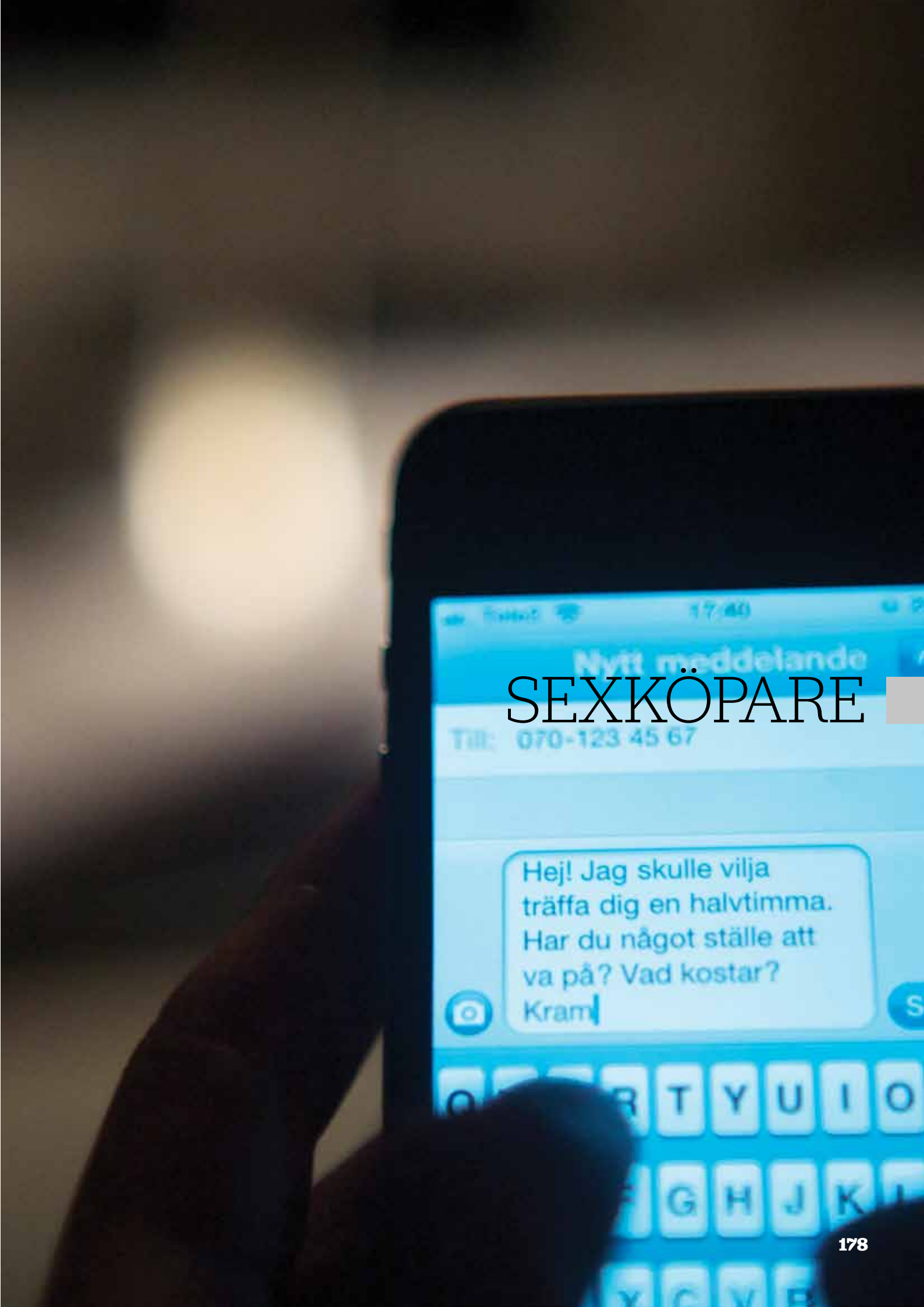
17:40
Nytt meddelande
Till: 070-123 45 67
Hej! Jag skulle vilja träffa dig en halvtimma. Har du något ställe att va på? Vad kostar?
Kram

SEXKÖPARE

Sexköpare

Vi har intervjuat åtta män som alla har erfarenhet av att köpa sexuella tjänster en eller flera gånger. Medelåldern hos dem är 47 år med en median på 46,5 år. Alla definierar sig som homosexuella.

Debut hos sexköpare

I gruppen av sexköpare kan vi urskilja några som man kan kalla tillfällighetsköpare. De har fått ett konkret erbjudande som de tackat ja till. För dem var det mer stundens ingivelse och/eller miljön samt ett konkret erbjudande som gjorde att de köpte sex. Dessa personer är de som mest reflekterar över etiska och moraliska aspekter av sexsäljande. Det är också de som är mest påverkbara vad gäller normativ lagstiftning (Svensson, 2005):

> *Jonas: Första gången du köpte sexuella tjänster?*
> *Mårten: Ja, jag har faktiskt bara gjort det en gång.*
> *Jonas: Hur tänkte du då? Var det ett genomtänkt beslut eller var det någonting som bara hände?*
> *Mårten: Nej, det var det nog inte egentligen utan det var väl för att han föreslog det.*
> *Jonas: Du blev erbjuden helt enkelt?*
> *Mårten: Ja, just det.*
> *Jonas: I vilken kontext blev du erbjuden?*
> *Mårten: Vi chattade lite på nätet, jag var inne på en sajt där han letade efter tjejer. Så gav jag honom bara någon komplimang för någonting och sedan så tog han upp det och så vidareutvecklades det. Jag tror faktiskt han var lite pressad ekonomiskt för han hade just slutat sin anställning och så hade han något företagskort som han var tvungen att betala tillbaka till.*

En annan man berättar om sitt första sexköp som skedde utomlands. För honom innebar händelsen en mycket negativ upplevelse:

> *Han frågar om jag ville ligga med honom? Jag förstår att han ville ha betalt såklart. Jag sa ja. Motsägelsefullt? Ja! Kanske beror det på min bakgrund att jag ser tjejer med större vördnad än killar eller så var det en motreaktion på att killen som jag älskade så enormt hade just gjort slut med mig och kvar var ett hål som jag inte kunde identifiera, han var trots allt min första manliga kärlek. Bara en tomhet fanns nu, inga ord. Vi går till ett av massageställena som han jobbar på i centrum. Han ropar på mig jag går in. Det var mörkt och slitigt, det var smutsig och det luktade svett och unket. Kackerlackor hade redan hunnit komma ut i mörkret. Det var det osexigaste och mest avtändande platsen. Men jag hade kommit för långt för att avbryta. Han drar ner byxorna, jag suger av honom, sen knullar han mig och jag känner inget för jag tycker han har för liten kuk. Jag kommer inte ihåg själva knullet, men jag minns att en liten ödla sprang på väggen. Allt gick så fort. Han kommer, jag kommer. När det är dags för betalning ger jag honom 100 egyptiska pund, för det är det enda jag hade mig. Dvs ca 150 sek. jag ser att han är besviken och vill ha mer. Jag sa att jag inte har mer, och det hade jag inte, för man tar såklart inte med sig plånboken när man ska till ett skumt ställe som säljer sex. Vi går ut därifrån. Han låser dörren och jag börjar gå, strömmen hade inte kommit och det var fortfarande mörkt. Jag tappar bort honom i mörkret, jag går hem därifrån och vi ses aldrig mer.*
> **(Homosexuell man, 28 år)**

Ytterligare en man som kan benämnas som tillfällighetsköpare fick sitt erbjudande om att köpa sex på videoklubb: Han vill ha 100 kronor för att ha sex med mig. ”Jag nekade först, men kanske en timme senare så accepterade jag. Jag uppfattade inte honom som prostituerad i bemärkelsen att han regelbundet säljer sex”. **(Homosexuell man, 38 år)**

Gemensamt för dessa informanter är att de enbart köpt sex vid ett enda tillfälle. Två av informanterna har också erbjudit sexuella tjänster och en av dem sålt sex vid några tillfällen.

Vi kan se att anledningen till att många första gången valde att köpa en sexuell tjänst ofta är samma sak som de uppger till att de fortsätter med att köpa sex. Huruvida detta är en efterkonstruktion eller inte är svårt att säga men det är deras egen uppfattning om debuttillfället. En av männen, 43 år, hade köpt sex första gången tillsammans med sin pojkvän för att berika deras sexliv:

> *Peter: Första gången så köpte vi faktiskt sex tillsammans jag och min sambo.*
> *Jonas: Som du hade skiljt dig ifrån?*
> *Peter: Ja. Och det var i USA, det var första gången.*
> *Jonas: Vilken ålder? Minns du?*
> *Peter: Ja det var… fem år sen.*
> *Jonas: Var det någonting som ni hade diskuterat innan eller skedde det bara?*
> *Peter: Jag tror väl det var i samband med att vårt förhållande började ebba ut så att säga, och vi ville kanske göra någonting, ha lite roligare sexuellt sett. Så det blev ett bra sätt att få in en tredje person i förhållandet utan att den personen hade några känslor, det var bara sex och ingenting annat. Och därför var det väldigt passande att använda, så att säga ta in en person som inte någon utav oss hade raggat upp på krogen, som man kanske börjat få känslor för. Och det var väldigt bra tyckte vi båda två. Det var en väldigt bra person som vi träffade också.*

Två av männen har träffat sin första säljare i Klarakvarteren i Stockholm som tidigare varit en utomhusarena för manlig sexsäljare:

> *Det kommer jag faktiskt ihåg väl. Jag var 26-27 år eller så. Jag var på väg hem en kväll, hade varit borta. På den tiden raggade man på Klara kyrkogata i Stockholm. Genom att köra bil runt, runt, runt kvarteret tills man fick kontakt med någon som stod där och låtsades titta i porraffärerna. Jag var lång, smal, såg relativt bra ut på den tiden, till skillnad från nu. Och plötsligt så stod där en sjukt snygg kille som raggade ganska häftigt på mig. Han var väldigt artig och väldigt trevlig och undrade om jag kunde hjälpa honom med en peng. Och då var jag liksom upp i gasen. [skratt] För det första han såg väldigt bra ut, han var påtagligt prydligt - snygg och fräsch och välklädd i skjortor de hade på den tiden. Så jag plockade upp honom och körde bort honom till en parkeringsplats. Och hade faktiskt ganska bra sex. Och han fick 200 spänn som han hade bett om. Han var medicinstuderande från Oslo, var på väg hem från Köpenhamn där han först hade blivit rånad i Köpenhamn. Så han var i akut penningbehov och akut behov av det mesta ungefär. På väg hemåt. Och han vågade inte ringa sin farsa och be om pengar i det läget. Han var väl väldigt trevlig, han bodde sen hos mig i två dagar. I brist på både mat och husrum. Vi brevväxlade i ett par år efteråt faktiskt.*
> **(Homosexuell man, 65 år)**

> *97-98 ungefär träffade jag en kille, en söt kille på 22 år tror jag han var. Som var då – om jag får uttrycka mig – 'riktig hora'. Han var en hora som stod på Klarabergsgatan och sålde sig men det visste ju inte jag och han hade då ett skramligt liv, alltså ingenting fungerade i hans liv. Han bodde hos någon långt nere i södra Stockholm någonstans. Han frågade då om han fick flytta hem till mig. Jag tyckte ju han var jättegullig och söt och så där så jag sade 'ja visst'. Det gick jag med på men han hade ju inget jobb eller någonting. Sedan hände saker och jag blev av med allt jag ägde och hade och allting sådant där. Han var ju under kontroll av prostitutionsgruppen. Så han lurade mig och gick bakom ryggen. Så det var lite det där att om jag får uttrycka mig lite horeri liksom så där då. Men han var en jättefin kille. Och jag tyckte liksom synd om honom. Idag lever han, tror jag, ett något så när bra liv.*
> **(Homosexuell man, 57 år)**

Bakomliggande faktorer till sexköp

I en australiensisk studie (Minichiello et al., 1999) hade gruppen klienter/kunder till manliga sexarbetare undersökts och resultatet i studien stämmer bra med de uppgifter som vi fått fram i vår undersökning. Resultaten i den australiensiska studien baseras på 186 manliga sexarbetares rapportering om olika profiler av deras klienter. Studien finner att att gruppen klienter är heterogen och att majoriteten av kunderna var i fyrtioårsåldern. Flertalet klassificerades som tillhörandes medelklass. Ma-

joriteten uppfattades vara homosexuella och ett betydande antal var bisexuella eller heterosexuella. Användning av alkohol och droger förekom i liten utsträckning. Studien refererar slutsatser om att klienters krav och begär är varierade. En tolkning som görs, och som är gemensamt för samtliga köpare av sex i studien, är att alla betalar för att kliva utanför ett komplext nät av regler, meningar, förpliktelser och konventioner vilka existerar inom ickekommersiell sex.

Prostitutionen i Sverige Ds S 1980:9 (Borg et al., 1980) delar in olika grupper av män som köper sex av andra män. Att dela in sexköpande män i olika definierade grupper är förenkling och generalisering då dessa grupper inte finns som väl avgränsade och definierade grupper.[57] Vi använder ändå dessa kategorier för att finna faktorer som skapar motivation för att köpa sexuella tjänster. I våra intervjuer med både säljare och köpare kan vi återfinna de av Borg nedanstående angivna skälen men vi vill betona att det kan finnas fler än ett skäl hos en och samma sexköpare. Personer som köper sex består av mångfasetterade individer där olika motiv och faktorer som leder till köp av sex interagerar. Normer om sexualiteter och könsroller är ibland en bidragande faktorer till varför vissa köper sex. Vi finner således att mäns motiv till köp av sex utgörs av olika faktorer som samverkar, vilket gör gruppen köpare heterogen.[58]

Forskaren Sofia Lindqvist som skrivit sin avhandling i sociologi vid Åbo Akademi har studerat hur sexköpande män uttrycker sig i olika internetforum och har identifierat fyra huvudsakliga sexköpslegitimerande strategier: ”sexköp som vanlig konsumtion”, ”sexköp som svar på en manlig biologisk drift”, ”sexköp som effektiv behovstillfredsställelse” och ”sexköp som den fria individens legitima begärstillfredsställelse” (Lindqvist, 2006).

”De bekväma”

Den mest vanligt förekommande gruppen enligt Borg anges vara ”de bekväma”. För dessa män innebär köp av sexuella tjänster inte några personliga och krävande inslag eller förpliktelser. I denna kategori inverkar den homosexuella mannens *sexualitetsinriktning* på förbindelsen inom sex mot ersättning.[59] Genom att köpa sexuella tjänster blir det för en man med *opersonlig sexualitetsinriktning*, enligt författarna, ett sätt att köpa sig bland annat ”sexuell spänning, ’variation’, tillgång till en vacker kropp etc. Den egna utlösningen är det väsentliga” (Borg et al., 1980, s. 599). Den *särskilda* spänning som det innebär att söka upp en främmande man och sedan betala för olika tjänster utgör ett viktigt inslag. Till denna kategori skulle man även kunna hänföra diskussioner om konsumtionsaspekter i relation till sexköp. Den konsumtionssociologiska utgångspunkten är att begär skapas och inte bara är vilket även överensstämmer med vårt socialkonstruktivistiska utgångsläge. Vi tar avstånd från den förklaringsmodell som menar att män är styrda av sin biologiskt grundade sexdrift och att köp av sexuella tjänster är ett ”naturligt” sätt att få utlopp för den driften.

En av våra intervjuade sexköpare lyfter fram just bekvämlighet som en anledning till att köpa sexuella tjänster:

> *Det är enkelt i viss mån. Du måste ju ställa följdfrågan ’varför går jag inte ut och raggar på stan i så fall?’. Och svaret är väldigt enkelt, det är alltså enklare. Om du köper sexuella tjänster så har du har en behaglig kontroll på situationen, slipper tjafsa, slipper springa runt på (namngiven gaykrog) och bli halvdöd på natten innan man äntligen får tag i någon. Man slipper massa annat sådant där runtom-trams. Det är ganska bekvämt på det viset. Är man van att få som man vill på dagarna sedan många herrans år är det rätt bekvämt att få som man vill i sängen också och det får jag av en kille*

57. Dessa grupper återkommer även i Borg et al, 1981.

58. Jämför med Socialstyrelsens Kännedom om prostitution 2007 (2008) där bland annat sexsäljare och sexköpare menar att aktörerna som köper sex varierar, utifrån sociala och ekonomiska villkor, samt levnadsförhållanden.

59. Tidigare i kapitlet gör författarna en indelning av två olika och motsatta sexualitetsinriktningar/synsätt bland hetero- och homosexuella män. Den ena beskrivs som den opersonliga sexualitetsinriktningen, vilken mannen ”uppfattar sexualiteten på ett mer eller mindre isolerat sätt och frikopplad från mannens hela personlighet.” Till denna hör bland annat (många) snabba och tillfälliga sexuella kontakter, kropps- och genitaliefokusering, ett ständigt letande efter sexuella kontakter. Slutligen blir fokus på kroppen och dess former viktigare än att lära känna personen i fråga. Den andra sexualitetsinriktningen är den personliga, vilken mannen istället uppfattar ”sexualiteten som en del av en annan man eller kvinna som man känner längtan till och attraheras av”. Den karak-täriseras av en mer varaktig och djupare relation där sexualiteten är ett (viktigt) inslag, utrymmet för kärlek är annorlunda och har en annan betydelse, samt kropps- och genitaliefixering är inte det primära inom denna relation (Borg et al. 1981, s. 496).

som jag köper. Jag tycker egentligen inte om att jag säger att jag köper en kille men jag får som jag vill. Jag får det som jag vill ha det. Han är inställd på att se till att jag må bra, eller har det skönt om man uttrycker det så. Det är en sorts bekvämlighet, och lite stimulans. **(Homosexuell man, 65 år).**

Sexköp som en konsumtionsvara bland andra är något som vi kan se som strategi hos flera av våra köpare: ”Det är enklast att ’köpa’ det, det är enklast så. Jag vet vad jag vill ha, har inte ’tid’ att ragga och leta. Att köpa sex är enkelt och man vet vad man får, det handlar ju inte om kärlek, utan ’bara’ ett knull.” **(Homosexuell man, 43 år).**

Lusten att ha olika sexpartners och kravet att få sexuell tillfredsställelse när personen är upphetsad har av sexologen Blanchard likställts vid att konsumera McSex. Begreppet myntades efter att han intervjuat en sexköpare som jämförde sexköp med att köpa ett mål mat på McDonald’s: ”It`s like going to McDonald´s; most people are looking for a good quick cheap meal. It´s satisfying, it`s greasy, and then you get the hell out of there” (Monto, 2000, s 80). En av våra homosexuella sexköpare, 43 år, för ett liknande resonemang när han uttrycker: ”man vet vad man ’får/vill ha’. Sex är som mat, man gillar olika rätter och äter inte alltid samma mat. Inte BARA svensk husmanskost.” Samma man diskuterar också män med olika åldrar och deras för- och nackdelar:

Det är ju alltid lite mer ’light’ med yngre killar, men de jag träffar är typ östermalms killar, ’brats’ inte så farliga. Äldre är en annan njutning för mig. Yngre innebär mer omvårdnad och äldre mer djuriskt. Det beror ju på vad man är sugen på, åtminstone jag har en varierad sexsmak.

Vi kan återse liknande resonemang från köparnas önskemål om hårfärg, kroppstyp och etnicitet. Att köpa sex likställs med andra varor på en öppen marknad. I våra intervjuer framkommer det tydligt att sexköp bland annat är ett sätt för kunden att bredda sina sexuella erfarenheter. Sexköpet ger helt enkelt tillgång till upplevelser och kroppar som annars vore uteslutna på grund av ålder, utseende, partnerns preferenser mm.

”Nybörjare/osäkra”

Den andra gruppen består av ”nybörjare/osäkra”. De är osäkra på sin homosexuella identitet. Köp av sexuella tjänster kan vara ett sätt att komma underfund med sin sexuella identitet (Borg et al, 1980). Gruppen de *osäkra* köparna nämns också som en kategori i *sexmänsäljer.se/x – nöje blir funktion*. En av studiens respondenter berättar hur han brukar ”hjälpa köparen till att bli mer säker och ta mer central plats i det sexuella mötet” (Eriksson, Knutagård, 2005). Ett genomgående tema hos både kvinnliga och manliga sexköpare är att sexsäljarna tror att köparna är mycket osäkra på sin sexuella identitet: ”Många män som jag träffar vet inte själva vilken läggning de har.” **(Homosexuell man, 24 år).**

En transsexuell kvinna som säljer sexuella tjänster beskriver en av sina kundgrupper såhär:

Michelle: Sedan är det ju så att de män som söker upp mig de är ju oftast, ja, vad ska man säga, medelålders, har lite funderingar, är gifta och har barn. De tycker oftast att det är enklare att ringa mig än om de går till någon videoklubb och träffar någon hårig turk. Förlåt, men det är kanske mindre hotfullt liksom.
Suzann: Okej?
Michelle: Jag tror det, för om de har den typen av funderingar.
Suzann: Vilka funderingar tänker du att de har?
Michelle: Tja, alltså jag är ju en man men kan ju vrida åt andra hållet, jag är en tjej med kuk, eller så är jag en kille med tuttar. För och ja, det är inte riktigt samma sak som att vara homosexuell rakt av och knulla med mig.
Suzann Nej, okej.
Michelle: Det finns alltid en liten nödutgång där. Liksom att ”jaja, såg ut som en tjej i varje fall”, liksom.
Suzann: Okej. Så du upplever att det är det som gör att de söker upp just dig?
Michelle: Första gångerna är det så.
Suzann: Ja.
Michelle: Det är det, jag får många sådana män, det är kanske hälften av alla.

”Särskilda önskemål”

En tredje grupp är köpare med ”särskilda önskemål”, vilka främst delas in utifrån män som exempelvis endast vill ha unga killar eller specifika sexuella tjänster. En transsexuell kvinna berättar:

> *Den andra hälften, de är riktiga depraverade tänkte jag nästan säga men det är, de som gillar något extra liksom. Depraverade, just det. Nej, men de har väl tröttnat. Det utgör väl den lite mer porrskadade delen av kundkretsen skulle man kunna säga. Det är kicksökare liksom, de har tröttnat på att knulla vanliga tjejer.*

En homosexuell man som köper sexuella tjänster hade specifika önskemål både vad gäller etnicitet, ålder och sexuella praktiker (ville ha “aktiva” killar):

> *Janne: Ja att det var jättebra att man kunde träffa någon som ställde upp, när man har speciella önskemål, exempelvis en aktiv neger.*
> *Jonas: Så det är annat sex när du köper än när du har sex med din man?*
> *Janne säger: Precis!*
> *Jonas säger: För att ni gillar olika sexuella praktiker?*
> *Janne säger: Ja dels det, men han är inte från mellanöstern och är inte yngre än mig så vill jag ha det så får jag köpa det. Dessutom är vi mer passiva båda.*

Inom sexhandeln förekommer en rasifiering[60]. Personer med annan etnisk bakgrund än svensk har länge haft en speciell roll i prostitutionen (Borg m fl, 1981). Det är tydligt att etniska särdrag, hudfärg med mera är en viktig ingrediens i prostitutionsköp. Bell Hooks (2001, 2006) pekar på hur masskulturen framställer idén om att njutning återfinns i rasskillnader. Hon menar att i en kultur där man kan handla med det mesta så blir frågan om etnicitet en krydda i sammanhanget. Genom att framställa ”de andra” utifrån ras, etnicitet, hudfärg, kroppskonstitution reduceras personerna till att bli en metafor och objekt för sexuell tillfredsställelse. Ras och etnicitet blir till en faktor i valet av njutning. Även i vår studie efterfrågar och konsumerar kunderna etnicitet. En av männen som återkommande köper sexuella tjänster uppger att anledningen till att han köpte sex första gången var för att få tillgång till ett specifikt sexuellt begär grundat på en rasifiering:

> *Första gången var jag typ 24, min pojkvän fyllde 30 och han önskade sig att ligga med en neger så han fick den av mig i London helt medvetet. På den tiden fanns inte internet och QX så jag hittade honom i ett gay-magasin, jag köpte den åt honom och jag tittade på.* **(Homosexuell man, 43 år).**

En homosexuell man som arbetat som eskort runt om i världen beskriver hierarkier gällande etnicitet bland sexsäljare:

> *Det finns självklart hierarkier beroende på vilka länder du kommer till. Alltså kommer du då till ett land som Tyskland, ja men de populäraste där är blonda killar. Asiater är jätteimpopulära i Tyskland. Finns nästan inte en enda asiat bland tyska eskorter. När jag var i jobbade i (asiatiskt land) så tror jag inte att jag hade någon bra status. Jag hade nog bara tur där, jag menar där åker ju svenskarna för att liksom, ja köpa unga asiatiska killar. Jag är inte så bra på Sverige egentligen men det som jag skulle säga är mest med Sverige det är nog mörka eskorter, de hamnar högst, riktiga macho-eskorter. Dom som hamnar lägst är liksom de fjolliga eskorterna, ja men så här stereotypen av liksom svensk gay-kille. Om du tar svenska män som köper sex i Sverige så vill de oftast ha mörka män, gärna svarta manliga eskorter. Kommer de däremot hit som turister då vill de ju mer ha urtypen av så här blond svensk kille liksom.*

Från intervjuer med kvinnliga sexsäljare kan vi också konstatera att flera väljer att inte sälja till ”invandrarmän” som beskrivs som sämre kunder med mindre respekt för köparen.

Det finns en efterfrågan från män efter unga killar, detta är något som flera av våra informanter har pratat om. Här berättar en homosexuell man om sina erfarenheter av att sälja sex i tidiga tonår: ”Vissa tyckte om småpojkar då om man säger så. Ja små och små men alltså 13, 14, 15 år. Jag blev nog inte så attraktiv när jag väl kom i puberteten då så att säga så, ja jag blev väldigt hårig.”

60. Rasifiering är den process som exkluderar vissa etniska grupper då dessa inte får möjlighet till att finnas/besöka samma arenor och platser som andra (Molina, 1997).

En sexköpare berättar om bekanta till honom och deras preferenser; ”Unga pojkar är väldigt eftertraktade av män, ofta gifta med kvinnor, har egna barn osv. De jag känner till, är högavlönade, på bra poster som helst vill ha pojkar under 20 år. Själva är de typ 55+”. **(Homosexuell man, 43 år).**

Alla allvarliga sexuella handlingar med barn under 15 år är att bedöma som våldtäkt, även om något våld eller hot inte används.[61] Sexuella handlingar som inte är jämförbara med samlag är också förbjudna med personer under 15 år, men rubriceras som sexuellt ofredande. Det är även förbjudet att betala en person under 18 år för någon form av sexuell handling och detta kan ge böter eller fängelse i högst två år.[62] Ingen av våra informanter som köper sexuella tjänster har uppgivit att de köper eller köpt sex av någon under 15 år. Däremot så finns det personer som uppger att de köpt sexuella tjänster av 15-åriga killar. En stor åldersskillnad vid sex, där någon är väldigt ung, innebär nästan oundvikligen ett ojämlikt maktförhållande och en beroendeställning, något som vi ibland upplevde negligerades av köparna.

En grupp är män som lever i en relation men vill ha nya sexuella erfarenheter som de inte tror att de kan få tillgodosedda i relationen:

> *Jo, en jävligt vanlig anledning var att de tyckte att sex var tråkigt med deras partners. Yes, det var alltid återkommande. Ja, de ville liksom testa nya saker eller att de tyckte det var mjäkigt med sex i relationen liksom. I och med att jag var aktiv så var det ju också en väldig skillnad, så jag tror att det var det de ville åt också liksom.* **(Homosexuell man, 27 år)**

> *Män som kanske är gifta och alltså det är många, det är faktiskt väldigt många som vill leka bdsm-lekar. Som kanske är gifta och lever ett väldigt, vad ska man säga, 'vanligt' liv men de vill ha något annat som kanske inte är den lyckliga situationen de är i. Jag tycker dock att det är fel sätt att gå tillväga, att gå och köpa sex av någon.* **(Bisexuell kvinna, 22 år)**

”Utslagna eller utkonkurrerade”

Den fjärde gruppen, ”utslagna eller utkonkurrerade”, karaktäriseras av män som ser köp av sex som enda alternativ till att skaffa sig sexuella kontakter. Detta föranleds av männens uppfattningar om att deras ålder och utseende minskar deras möjlighet att knyta sexkontakter på ”vanliga” kontaktytor. För dem blir köp av sex en form av surrogat i förhållande till ”vanligt” kontakttagande. För några av dessa män beskrivs förbindelserna inom köp av sex som eventuella lättnader från könsmarknadens krav (Borg et al., 1980).

En av våra informanter vill gärna få och leva i en kärleksrelation men han har svårt att få kontakt med andra män på den ”vanliga marknaden”. Nu löser han sin längtan och begär efter något som inte går att få på annat sätt än genom köp av sex. Denna person talar om att han vill ha något mer än enbart sex:

> *Men jag menar jag vill ju, jag vill, jag kräver nästan kyssar och smek och så. Och lite romantik, även om det är lögn. Men jag menar just att man rår om varan och lite så där va. Men många vill inte ställa upp på det utan det är ju ner med gylfen och fram med kuken och så hej då. Men han jag träffar är mycket trevlig, han tar tid på sig. Det var en kille hemma här en gång som jag träffade på nätet och han var, jag tror att han sa att han var 19. Invandrare, jättesöt och så där och han bara pratade om pengar hela tiden och sen när han kom hem så ville han höja, så höjde han summan och det var så bråttom. Han fick ju pengarna och han gav sig iväg och jag hann liksom inte njuta någonting och då tänkte jag 'aldrig mera'. Då tycker jag det är bättre med den andre då som behandlar mig så fint och inte säger något om pengar, utan det får han men han säger ingenting om det. Men han får pengar och så har han inte bråttom. Det tycker jag är värt, det är så fint att han får pengarna ändå för han vet att han får dem så han behöver inte fråga då.*

61. 6 kap. 6 § brottsbalken
62. 6 kap. 9 § brottsbalken

En manlig homosexuell eskort berättar att han upplever att många köpare har stora sociala behov:

> *Det kan vara ganska sorgligt som eskort att uppleva det just för att, ja kanske inte direkt för eskortens skull utan ofta för köparens skull. En typ av köpare laddar verkligen kvällen med oerhört mycket. Han sedan sitta och skriva brev till mig alltså i ett halvår efteråt, om just det kvällen, alltså långa brev om hur mycket det betydde och så vidare. Det är sorgligt, det är väldigt sorgligt för att det är just de du känner skulle förtjäna liksom ett riktigt förhållande. Det finns otroligt stora sociala behov hos den här gruppen.*

”Gifta eller heterosexuellt sammanlevande”

En femte grupp av köpare utgörs av ”gifta eller heterosexuellt sammanlevande”. För dessa beskrivs köp av sex av andra män som ”spännande omväxling” (Borg et al., 1981). I *sexmänsäljer.se/x – nöje blir funktion* (Eriksson, Knutagård, 2005) beskriver studiens respondenter olika typer av köpare. Även här återfinns gruppen *heterosexuella* köpare som inte öppet vill visa sitt intresse av att ha sex med män. Dessa män kan leva i heterosexuella familjekonstellationer eller lever ensamma ”med en heterosexuell fasad”. Det är inte bara sex som männen köper, de köper även diskretion/en ”frizon”. Även Borg är inne på detta, då sexköp för män med en mer personlig sexualitetsinriktning sägs bero på en rädsla för att söka kontakt med andra män på annat sätt än genom prostitution, eftersom han upplever ”förtrycket av och utsattheten för homosexuella som så starkt” (Borg et al, 1981, s. 506). Många av de intervjuade sexsäljarna uppger att de har ”heterosexuella män”, som är gifta eller lever i en etablerad relation med en kvinna, som kunder: ”Den andra köparen jag träffade var en gift man så det tyckte

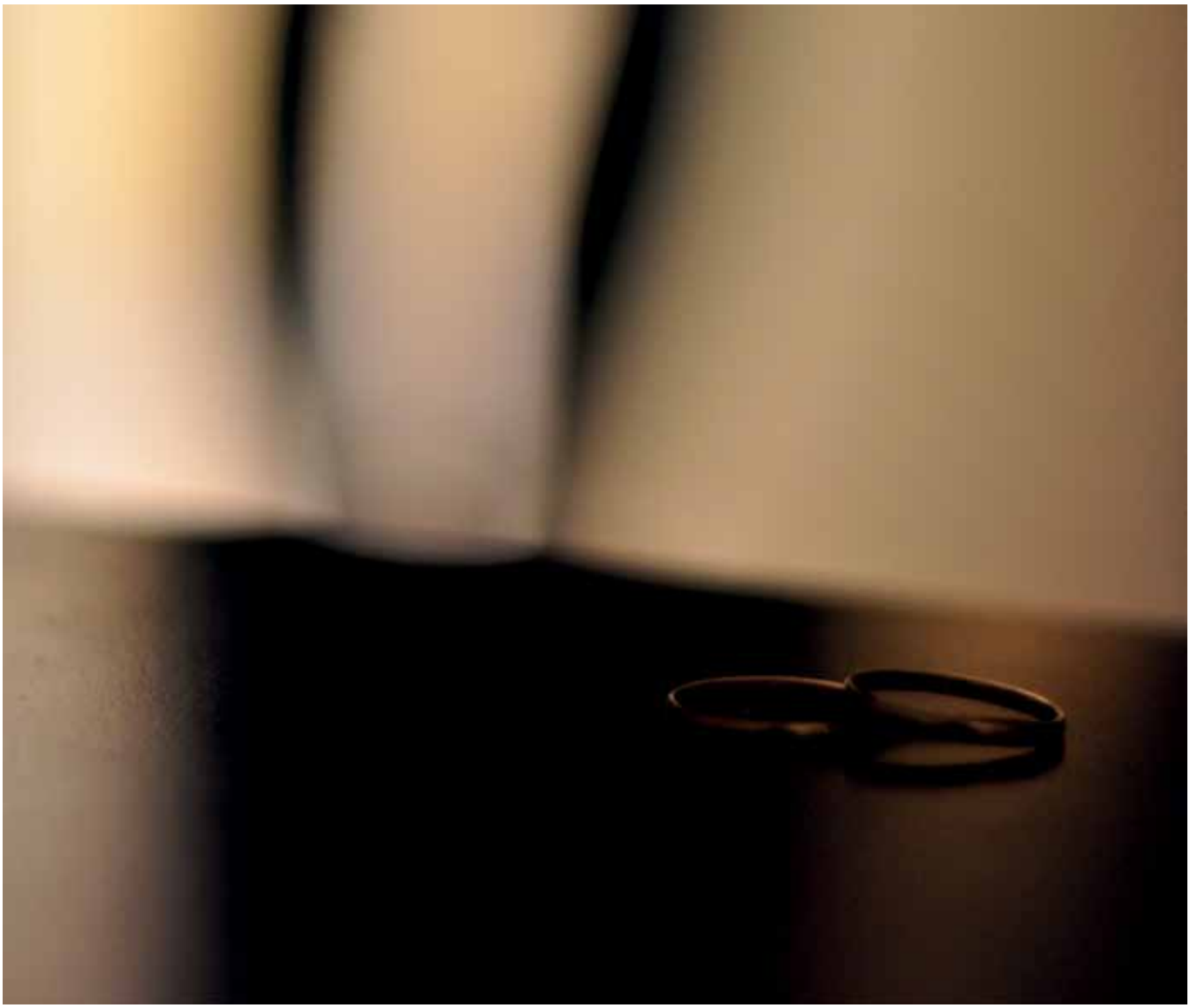

jag var lite halvkul. Eftersom jag tyckte att det var lite spännande med det här så sa jag att jag tänder på att få betalt och det tyckte han var lite jobbigt." **(Homosexuell man, 50 år)**

> *Ja internet har förändrat oerhört mycket. Framför allt har det plötsligt skapats en arena för bisexuella killar som inte fanns förr. Jag vet inte om ni har sett de här mönstren någonstans? Det är så oerhört påtagligt, om man lägger upp info på QX och sådana här sajter idag så är det en tydlig majoritet bisex-killar som är ute och raggar vid sidan. Förvånande många berättar att de är både gifta och har tre barn. Det är rent sex de söker.* **(Homosexuell man, 65 år)**

De flesta av våra informanter berättar att kunderna är gifta män. Det faktum att kunderna har en relation och är gifta verkar vara något de talar relativt öppet om:

> *Suzann: Du sa att de flesta var gifta, hur kan du veta det förhåller sig på det viset?*
> *Sandra: Många gånger för att de säger det.*
> *Suzann: De berättar om sig själva?*
> *Sandra: Ja, och andra gånger för att det framkommer, under tiden. Att 'så här brukar det inte' eller 'så här brukar inte hon tycka'. Och 'min fru' hit och 'min fru' dit.*
> *Suzann: Just det.*
> *Sandra: Det kommer ju fram ganska snabbt.*

Anni reflekterar över den bristande kommunikation som verkar råda hos många i flera av sexköparnas relationer:

> *En del har ju familj eller många har ju familj och fru. Få vågar visa sin vilda sida för sin fru till exempel, för han är rädd att hon ska tycka 'fan, han är ju sjuk i huvudet'. Det tycker jag egentligen är fel för har jag alltså ett förhållande då tycker jag om min person. Tycker han om kinky sex då får man, även om kanske inte jag gillar det så får man kanske ställa upp. Man får liksom kompromissa. Dom är så rädda att det ska bli fel, förstår du vad jag menar?*

En av våra transsexuella sexsäljare tror att männen söker henne på grund av att hon fortfarande är pre. op och därför är en kvinna med manligt könsorgan vilket underlättar för män med internaliserad homofobi att vara tillsammans med henne. Hennes uppfattning är att de troligtvis har en latent homosexualitet som de har svårt att erkänna för sig själva:

> *Michelle: Ja, de sitter fast i olika sorters livslögner liksom, men som jag sa förut jag menar, gift medelålders man liksom med barn, fru, villa och allting. Jag vet tre-fyra stycken som har visat bilder på sina barn när de är på väg att gå.*
> *Suzann: Men de berättar också att de har en fru och barn och så där?*
> *Michelle: Ja. Och jag vet inte, kanske för att kanske försöker verka lite normala.*
> *Suzann: Ja.*
> *Michelle: Men, dels så är det kanske för att det är någon form av kontaktsökande liksom. Jag tycker det ju är jättetragiskt, jag menar flera av dem har jag liksom sagt 'gud, skilj dig och kom ut' liksom.*

Omväxling från sin relation

Ytterligare ett tema i vår grupp är att män som lever i en relation med en annan man köper sexuella tjänster för att de har en långvarig relation och behöver/vill ha någon form av nytändning:

> *Vid det tillfället så såg vi det mer som att i behövde kanske någonting för att ja, hetta upp vårt förhållande med. Och det fungerade. Det var ganska bra och sedan så fortsatte vi med det - jag och min dåvarande pojkvän. Fast inte tillsammans utan var och en för sig fast vi visste ju om det. Det var också ett sätt att kanske förhöja sexlivet lite grann. Kanske testa lite grann hur det skulle kunna vara att vara med någon annan utan att det så att säga är att man har raggat upp någon. Vi hade ett långvarigt förhållande.* **(Homosexuell man, 43 år)**

Även Carl är inne på samma tanke:

> *Jonas: Vad känner du att sexköp fyller för funktion för dig?*
> *Carl: Komplement. Det är nog det bästa ord jag kan säga.*
> *Jonas: Vill du utveckla lite?*
> *Carl: Om man har känt varandra väldigt länge. Och haft sex väldigt, väldigt länge, och des-*

sutom har prövat underligheter i kombination. Två, tre-, fyrkanter och även större grupper för den delen. Om man har raggat lite här och var, varit ute tillsammans och tittat så sjunker man så småningom tillbaka i någonting som snarare är den stora tryggheten än gnistrande nya upplevelser. Då fungerar ju alla människor så att man faller tillbaka i sin egen fantasi istället. De allra flesta ligger med någon annan än den som de har i sängen. Vi hade då tagit oss friheten att göra verklighet av en del av de fantasierna. Samla hem lite nya bilder så att säga, det tror jag är den rimligaste förklaringen.

Gemensamt för våra intervjuade sexköpare är att de inte behandlar frågan om vem som eventuellt måste bortse från sina egna behov för att upplåta sin kropp för andras behov eller njutning. Vi försökte efterfråga uppfattningar om makt i våra intervjuer och många, men inte alla, saknar en analys av maktsituationen i en sexköpssituation.

Alkohol och droger

I en studie (Minichiello et al., 1999) kring klienter/kunder till manliga sexarbetare framgår att användning av alkohol och droger förekom endast i en mindre utsträckning. Detta är i enlighet med våra informanters utsagor. Både säljare och köpare berättar om att det ibland är mindre mängder alkohol som förtärs i samband med eller innan köpet:

Gustaf: Det har väl hänt att jag inte varit helt nykter någon gång man setts, men då är det ju inte första gången man träffas.
Jonas: De gånger du druckit alkohol, har den fyllt någon funktion för mötet?
Gustaf: Hehe Ja!
Gustaf: Jag "super" inte. Det är lite mer finess.
Jonas: På vilket sätt?
Gustaf: Ja, du, hur ska jag säga det här så det inte låter snobbigt? Jag dricker vin och champagne, ibland efter en 'bättre' middag när man är i form 'GLAD'. Då kan man bli sugen på något t ex en student från "Öfvre" sedan kanske iväg på en smokingtillställning, stämningen i topp, lite 'vackert' att titta på, man tar ett glas champagne och tänker 'hmmm det skulle 'smaka' med en gosse t kvällen' fram med telefonen och dra iväg ett sms e voilá.

Ett flertal av våra intervjuade sexsäljare avböjer kunder som är uppenbart påverkade av alkohol eller droger vilket också säljare berättar att de får förhålla sig till:

Magnus: Nej, för han sa en gång: "har du druckit idag?" och sedan dess dricker jag aldrig. Om jag har rökt innan så vädrar jag alltid också.
Suzann: Ah.
Magnus: Förr så drack jag ibland innan vi träffades men nu gör jag aldrig det.
Suzann: Inte?
Magnus: Ingen alkohol innan. Och ingen rökning innan, då vädrar jag ut det av hänsyn till honom, för han är renlevnadsman och så.

En av våra informanter lyfter också fram säkerheten både för honom själv och för säljaren som ett skäl till att inte använda alkohol:

Jonas: Du sade att om det var någon som var påverkad av droger, då gick det bort?
Carl: Ja. Jonas: Alkohol?
Carl: Ja. Jonas: Det är samma?
Carl: Ett glas vin men definitivt inte full. Den jag träffar måste ha total kontroll över sig själv och situationen. Något annat kan inte komma ifråga. Liksom att jag aldrig någonsin skulle ge mig på en främmande människa när jag var onykter, vilket jag mycket sällan är, men jag skulle definitivt inte göra det ändå. De har ju inte koll över läget längre. Bland annat utifrån säkerhetsaspekten.

En homosexuell man, 43 år, berättar att sexköp är lättare än att behöva gå ut på krogen och ragga och att detta också leder till att man slipper vara påverkad dagen efter: "Eh, det vet jag inte om det var en regel men det är lite grann det vitsen att köpa sex tycker jag, att för mig slippa gå ut, så att man kan vara nykter när man går och lägger sig och jobba nästa dag."

Några enstaka personer uppger att de använt Poppers i samband med sexköp: "Ja, Poppers använder vi då när vi har sex. Det tycker jag är gemytligt." **(Homosexuell man, 57 år).**

Behov av stöd och hjälp för sexköpare

Våra intervjuade sexköpare ansåg att de inte hade något behov av stöd och hjälp. Det största hindret för att över huvudtaget prata om att de köpte sex var att det är en handling förknippad med stigma. De flesta sexköpare går regelbundet för att testa sig för hiv/STI men berättar aldrig i samband med detta att de köper sexuella tjänster:

> *Suzann: Har du berättat att du köper sex någon gång när du har sökt behandling för syfilis eller annat, att du har fått det via kontakter i samband med sexköp?*
> *Klas: Nej, nej, det resonemanget finns inte då!*
> *Suzann: Nej.*
> *Klas: Nej. Och det resonemanget kommer inte upp heller.*

När vi går vidare i intervjun och frågar varför han inte vill ta upp det exempelvis i samband med testning för STI/hiv så svarar han:

> *Klas: Om en läkare från (teststället) eller psykolog skulle sitta här med lite personliga synpunkter på det här så skulle hon säga att det är skadligt.*
> *Suzann: Mm.*
> *Klas: Jag anser ju att för dem jag träffar är det inte skadligt, absolut inte. Det skulle jag märka. För sådan jävla erfarenhet har jag då i mitt arbete.*

Det finns en stark farhåga från sexköpare att personal inte skulle kunna hantera om de berättade att de köper sexuella tjänster.

En av männen hade stora problem med att han köpt sex men visste inte vart han skulle vända sig: ”Sedan har man gjort något som man själv tycker är illa, det påverkar ens självuppfattning. Jag har inte pratat med någon och om jag ska vara ärlig vet jag faktiskt inte var man ska vända sig heller. Och vad ska säga? Vad behöver jag säga?”
(Homosexuell man 28 år).

En annan sexköpare hade kommit i kontakt med RFSL:s uppsökande verksamhet på nätet, Sexperterna, som motiverar och informerar kring säkrare sex och testning:

> *Klas: Sexperterna på nätet är bra för att de slänger ju bara ut en mening (på chatten) och så väntar de på svar. Jag tror ju att via Sexperterna så fick jag kondomer. Ja, på något vis. Jag svarade på dem och sen så la jag ut adressen och så kom det kondomer hem.*
> *Jonas: Jo, men det är gratis utskick av kondomer och glid…*
> *Klas: Ah, så det var ju jättebra. Och det skulle man kunna utnyttja mer också.*

En av våra informanter är ett undantag från ovanstående beskrivning. Han går i psykologsamtal och har kunnat prata med sin psykolog om det faktum att han köper sexuella tjänster. Samma person har också pratat med en sexolog som finns på en landstingsfinaniserad verksamhet för sexuell hälsa. Anledningen till att personen sökt hjälp handlar inte primärt om att han köper sex utan om en annan problematik. Han upplever att han fått en gott bemötande när han pratat om sitt sexköpande.

De flesta sexköpare pratar inte med någon eller högst en person om att de köper eller har köpt sexuella tjänster:

> *Suzann: Har du några vänner eller bekanta som du diskuterar sexköp med?*
> *Carl: Nej.*
> *Suzann: Är det någonting du vill prata om?*
> *Carl: Nej, det tror jag inte varit uppe. Jag har inte riktigt känt något behov av det.*

> *Jonas: Förutom din dåvarande partner, är det någon som vet om...?*
> *Björn: Nej.*
> *Jonas: Inte. Är det någon gång du känner att du vill prata om det?*
> *Björn: Nej. Nej!*

> *Klas: Men det är nog bara X som vet det, att jag köper sex.*

Synen på säkrare sex bland manliga sexköpare

Några av de intervjuade sexköparna är helt konsekventa vad gäller säkrare sex och använder alltid kondom vid anala samlag och undviker sperma i munnen. Nedan följer några exempel på citat från de personer som har erfarenhet av att ge ersättning för sex som vi har intervjuat:

> *Jonas: Hur är det med säkrare sex i de möten som inbegriper ersättning?*
> *Gustaf: Alltid i mitt fall. Vill inte dra på mig något. Vet ju de som erbjuder gossarne MER för att köra utan.*
> *Jonas: Vad innebär säkrare sex för dig?*
> *Gustaf: Med kådis. Inte i mig utan på mig. Brukar suga lite men aldrig ta sats i munnen. Brukar avbryta tidigt. Slicka kukroten pungen o röven.*

Han ger uttryck för att praktisera säkrare sex genom att använda kondom när han sätter på vid anala samlag, samt att han aldrig tar sperma i munnen. En annan intervjuperson talar om konsekvent kondomanvändning vilken är hans definition av säkrare sex:

> *Jonas Hur var det med säkrare sex, hur definierar du säkrare sex?*
> *Göran: Kondom.*
> *Jonas: I alla tillfällen?*
> *Göran : Ja.*

De flesta är dock mer ambivalenta i sitt förhållningssätt till säkrare sex. De allra flesta uppfattar sig ha god kunskap om säkrare sex men av olika anledningar praktiserar de det inte konsekvent. En manlig homosexuell man, 38 år, talar om sin kunskap om säkrare sex i relation till sitt egna säkrare sex-beteende:

> *Att använda kondom vid analsex, samt undvika sperma i munnen är säkrare sex för mig. Jag anser mig ha goda kunskaper om säkrare sex. Har oftast säkrare sex, men inte alltid. Vanligast då jag inte har det är att jag tar eller ger sperma i mun, men det händer också att jag blir påsatt utan kondom.*

Även en annan sexköpare tycker att han har kunskap runt säkrare sex men praktiserar inte detta:

> *Jonas: Känner du att du har tillräckligt med kunskap om vad säkrare sex är?*
> *Klas: Ja. Det gör jag. Absolut. 100 procent.*

Samma informant berättar att han inte använder kondom vid oralsex och tänker mer på säkrare sex i början av en kontakt men inte när han lärt känna en person:

> *Suzann: Hur tänker du runt säkrare sex med dina kunder eller med dina…?*
> *Klas: Jag tänker säkert sex.*
> *Suzann: Du tänker säkert, alltid?*
> *Klas: Nej. Sen när man lär känna någon så vill man ju inte ha säkert sex. Och de vill inte heller.*
> *Suzann: Neej.*
> *Klas: Men då får jag ta… risken. Då tar jag den risken.*
> *Suzann: Då tar du den risken? Mm.*
> *Klas: Mm.*
> *Suzann: Men med nya kontakter så är det viktigt att…?*
> *Klas: Ja, det är jätteviktigt. Jag har ju ett liv bakom den här, efter den här dagen eller efter den här kvällen.*
> *Suzann: Ja.*
> *Klas: Men…*
> *Suzann: Men är det då vid anala samlag som det är kondom som gäller? Oralt? Eller?*
> *Klas: Ja, nej inte oralt.*
> *Suzann: Inte oralt?*
> *Klas: Nej, för fan. Gud så osexigt!*
> *Suzann: Ja.*
> *Klas: Ja. Nej, men då får det vara hellre. Ja, absolut.*
> *Suzann: Ah.*
> *Klas: Så då får det vara.*

Han berättar även att han försöker påverka de killar han köper sex av att de ska gå med på sex utan kondom. Ett sätt för honom är att erbjuda mer pengar:

> *Klas: Ehh… (…) Det är svårt att svara på för en del säger kategoriskt nej. Det måste vara säkert sex, fast det kostar. Och då försöker man kanske för att få göra ibland då, eh jag gillar ju osäkert sex.*
> *Suzann: Mm.*
> *Klas: Det finns ingenting som går upp mot det va. Men ibland måste man ju acceptera då också att det måste vara säkert sex.*
> *Suzann: Mm.*
> *Klas: Eh och man försöker att trissa priset för att få det osäkert sex. Men det går oftast inte.*
> *Suzann: Okej.*
> *Klas: Utan det, är man… har man kommit överens om det… men vissa killar, jag kommer ihåg någon kille där liksom man frågade inte ens. Eller man hade aldrig den frågan. Då förstod jag liksom att den killen, vad gör den killen annars?*

Samma informant berättar om när han fick syfilis:

> *Klas: Och den killen som smittade mig, han… jag menar det är ju synd om killstackarn, han fick ju då hiv sen. I samband med det här, så jag är ju glad att jag klarade mig. Men han var en sådan där som la upp sig på… sådana där porrklubbarna då. Men jag träffade han privat. Hemma hos honom, en gång och åkte dit.*
> *Suzann: Mm.*
> *Klas: Så det var ju beklagligt. Men jag har ju lärt mig någonting av det också.*
> *Det är det som är bra tycker jag, att jag tar med mig erfarenheten. Och sen utsätter jag inte… jag menar nu kanske jag ljuger när jag säger att jag inte utsätter någon annan för risker. Det gör jag ju i och med att man penetrerar oskyddat va. Men jag vet ju vem fan jag varit med. Och sen går jag ju och kontrollerar mig.*
> *Suzann: Hur ofta testar du dig?*
> *Klas: Jaa… nu har jag liksom legat med en kille bara de senaste tre-fyra månaderna så då testade jag mig för fem månader sedan.*
> *Suzann: Mm.*
> *Klas: Och då känner jag liksom det finns ingen anledning ännu. Och sen vill ju inte jag åka och springa där på XXX och testa mig i ur och skur. Tänk er själv, liksom man ser samma människor i receptionen ”jaha, nu kommer den här nu igen”*

När vi frågade om varför han var negativt inställd till att använda kondom uppger han att ”Ja, jag blir inte kåt med – men det har ju med min uppväxt att göra. Jag är uppväxt då i den generationen är man inte använde kondom.” Ytterligare en informant berättar om sin ambivalens till säkrare sex.

> *Suzann: Hur tänker du runt säkrare sex?*
> *Magnus: Ah. Men även om man sväljer sperma eller får sperma i munnen så riskerar man att få hiv. Om man suger av någon som sprutar i munnen.*
> *Suzann: Ja, det är ju en viss risk. Helst så ska man ju undvika sperma i mun. Och får man det i mun så är det bättre att spotta ut den.*
> *Magnus: Jo, jag spottar för det mesta men jag tycker… älskar ju att få det i munnen och ansiktet och så. Så jag har liksom, jag tycker liksom så mycket om det vara. Så det är svårt och, tråkigt att inte göra liksom. Men i och för sig kan man ju sitta och runka ihop också så det finns ju så mycket olika varianter.*

Senare i intervjun berättar samma informant: ”Det var en här, en chilenare som kom i gymmet igen där uppe. Som kom med hem. Och satte på mig, han använde ingen kondom. Men jag har aids-testat mig sen dess och det är länge sedan så.”

Testning sker frekvent med vissa intervaller hos de flesta men vissa testar sig mer sporadiskt:

> *Jonas: Men du går och testar dig regelbundet eller?*
> *Magnus: Inte regelbundet. Det var ett tag sen nu men… det värsta är ju det va om jag får veta att jag har hiv. Då kan jag ju inte ha sex med någon utan att informera personen om det vara. Det är ju det som gör kanske att man drar sig för att testa sig.*
> *Suzann: Mm.*
> *Magnus: Eller hur? Så jag antar att det är många som diskuterar så. Som säger att ”jag struntar i det för att om jag får veta att jag har aids så måste jag informera. Och då får jag inte sex och därför så blundar jag och hoppas jag inte får då”.*
> *Suzann: Mm.*
> *Magnus: Men jag är medveten om att jag kan löpa stor risk att få hiv en dag va. Och om det är värt det vet jag inte, men det är inte värt att ha… det är inte värt mycket att inte få sex heller vara. Eftersom den här sexuella relationen jag har med honom det ger mig också det som är viktigare än sex för mig, nämligen smekningar, kramar och så vara. Och närhet och värme.*
> *Suzann: Mm.*
> *Magnus: För när man kommer upp i min ålder då är det inte så viktigt om man har sex ensam eller med någon annan. Utan det är liksom detta, det är detta va som…*
> *Suzann: Intimiteten och närheten?*
> *Magnus: Ja. För att om han bara kom hem hit och sög av mig och sen gick då skulle det kanske kvitta vara.*

En homosexuell man, 50 år, som har erfarenhet av att både köpa och sälja sexuella tjänster jämför de olika praktikerna avseende säkrare sex:

> *Ehm, jag utsatte mig för större risk när jag köpte än när jag sålde. Jag vet inte men eftersom det är så få i antal så skulle det kunna vara tvärtom också. Men det handlar ju om vilken bedömning man gör av personen också. Så jag kan inte säga att det är någon självklar skillnad, nej.*

Flera studier visar att det när det gäller hiv och STI-prevention är det viktigt att fokusera på sexuella kontakter utanför etablerade parrelationer då oskyddat sex/samlag är norm i parrelationer. Flera av våra informanter har fasta relationer och köper sex utanför dessa och vi frågade dem hur de förhåller sig till säkrare sex:

> *Jonas: Skiljde det sig någonting mellan ditt sex med din dåvarande partner eller…*
> *Stefan: Ja, då hade vi inte säkert sex. Men vi hade också varit ihop i många år.*
> *Jonas Var det någonting ni hade kommunicerat kring när ni öppnade upp?*
> *Stefan: Ja, det var alltid säkrare sex då.*
> *Jonas: Utanför?*
> *Stefan: Ja, jag har alltid säkrare sex om jag dessutom betalar för det.*

Personer som lever som par är en särskilt viktig grupp att uppmärksamma i det förebyggande ar-

betet. Flertalet studier som undersöker andelen homosexuella män/MSM som fått hiv av en stadig partner pekar på att detta skett genom att denna har haft en tillfällig partner. Flera studier visar att det hos par inom MSM-gruppen är tämligen vanligt med oskyddade anala samlag både i öppna relationer och i hemlighet. Många män har, trots att de haft oskyddade anala samlag med annan partner emellanåt, ägnat sig åt sexuella riskbeteenden inom sina primära förhållanden och subjektivt inte bedömt sina beteende som riskfyllda. En betydande mängd studier visar att det finns ett glapp mellan det monogama idealet och praktik vilket skapar risker för hiv/STI (Wagner, Remien, Carballo-Diéguez, 2000; Adam, 2006; Tikkanen, 2008; Davidovich, de Wit, Stroebe, 2000; Davidovich, de Wit, Albrecht, Geskus, Stroebe, Coutinho, 2001; Ostrow, Silverberg, Cook, Chmiel, Johnson, Li, Jacobson, 2008; Holtgrave, Luke, 2006; Tikkanen, 2008). Med denna vetskap frågade vi informanterna hur det såg ut med säkrare sex i relationen de levde i och vid tillfällen de köpte sexuella tjänster. De uppger precis som forskningen visar: att det inte är aktuellt med säkrare sex inom relationen, däremot menar de att de är konsekventa vid sexköp:

> *Jonas: Har ni några specifika överenskommelser gällande er öppna relation?*
> *Exempelvis regler kring säkrare sex? Om ni träffar de här personerna utanför relationen hemma eller på andra ställen eller liknande.*
> *Gustaf: Självklart kör vi med säkrare sex, finns inte på kartan annars. Inte riskera sjukdom för ett ligg, då kan jag lika gärna avstå. Vet vad jag har och vill inte mista det. För det mesta sker sexet utanför hemmet, oftast är den andre informerad. Har man levt ihop i många år som vi gjort vet man var man har varandra.*
> *Jonas: Har ni säkrare sex inom relationen?*
> *Gustaf: Nej.*

En annan informant som även han har erfarenhet av att leva i en parrelation samtidigt som han gav andra män ersättning för sex:

> *Carl: Förutsättningar… det har vi däremot pratat om, förutsättningen var hela tiden att inte komma hem med någon sjukdom av något slag. Och det kom vi överens om redan på den tiden innan sjukdomar fanns i den här… jag hade lite kontakter, jag kände en del sjukvårdsmänniskor på den tiden. Så vi hade hört talas om den konstiga bögpesten i USA innan den hette någonting. /…/ Förut var det skämmigt att få syfilis på den tiden, farligt idag.*
> *Suzann: Och hur tänker du kring säkrare sex i möten med män som du ger ersättning?*
> *Carl: Ja men det är safe sex som gäller i alla möten. Suzann: Och det är för dig? Safe sex är?*
> *Carl: Safe sex är ingen sperma någonstans i mig.*
> *Suzann: Okej. Så även oralsex gäller kondom?*
> *Carl: Ja, när det börjar bli varmt ja.*
> *Jonas: Var det safe sex i relationen?*
> *Carl: Nej, inte i teknisk bemärkelse.*

Ytterligare en informant berättar om att han brukar ta sperma i munnen (vilket innebär en risk för överföring av hiv) från killen som han brukar köpa sex av:

> *Jonas: Har du någon uppfattning om han träffar andra?*
> *Magnus: Ja, det är det jag funderar på. Vad han gör när inte jag är med. För jag tar ju hans sperma i mun, en del sväljer man väl också och finns det smitta i det då så…*

Informanten uppger att han har funderat på om den kille han köper sex av även har sex med andra, men att han inte vet om hur det ligger till. Informantens funderingar kan tolkas som en vetskap om att han eventuellt utsätter sig för en relativt stor risk för att erhålla hiv eller andra STI:er. Dock uppvisas en ovilja eller oförmåga att agera utifrån detta och utöva säkrare sex vid sexuella kontakter med killen han pratar om.

Här kan vi se att det är av största vikt att fler interventioner för att uppmuntra till säkrare sex måste riktas mot sexköpare.

Sexköpares syn på sexköpslagstiftningen

Flertalet av sexköparna är negativa till den nuvarande lagstiftningen. Många framhåller att de tycker att det finns en klar skillnad mellan frivillig och ofrivillig prostitution och de flesta tar avstånd från trafficking:

> *Jag tycker det är konstigt att man lägger sig i vad två vuxna människor gör. Det är klart att samhälle måste kontrollera att det sker på frivilliga villkor så att säga men jag tycker de är konstigt. Jag tycker två vuxna människor borde kunna bestämma själva. Jag har svårt att se varför det är viktigt för samhället att styra över detta.* **(Homosexuell man, 43 år)**

Många återkommer till begrepp som utnyttjad och huruvida sexsäljande sker frivilligt:

> *Jag anser att människor i grund och botten ska vara fria och göra som de vill. Att köpa eller sälja sex bör vara lika fritt som att köpa eller sälja kropp i andra syften, till exempel vanligt kroppsarbete. Många blir dock utnyttjade och detta sker vid försäljning av annat arbete, som för den skull inte är förbjudet. Förbudet mot köp av sex existerar därför främst för att det finns en moralisk syn på vad som är rätt och fel sätt att ha sex på. Jag kan trots allt tycka att sexköpslagen är okej om dess syfte är att skydda utsatta och det också visar sig ha god effekt. Men jag tror inte att varken det ena eller andra förutsättningen är fullt uppfylld. Tror att effekten av lagen är låg och att syftet snarare är moraliskt men motiveras på ett mer politiskt sätt. Fanns det en bra lagstiftning som verkligen gagnade de prostituerade som blir utnyttjade (dvs inte alla) så kan det dock vara skäl till att ha en sådan lag trots den inskränkning i personers frihet detta skulle medföra.* **(Homosexuell man, 38 år)**

De flesta sexköpare resonerar om frivillighet och ofrivillighet i relation till lagen. Köparna upplever att de personer som de köper sexuella tjänster av gör detta ”frivilligt”. Graden av frivillighet är dock inte alls lätt att urskilja då säljare ofta talar om ett förväntat rollspel som behagar kunden. Detta är det få köpare som reflekterat över från våra informanter.

Majoriteten av de sexköpare vi har intervjuat tycker inte att lagstiftningen påverkar deras vilja till sexköp:

> *Jonas: Upplever du att lagstiftningen påverkar dig när du köper?*
> *Gustaf: Inte alls*
> *Jonas: Du känner dig inte "övervakad", om jag kan uttrycka mig så.*
> *Gustaf: Så kan det ju vara, men allt går att kringgå.*

En homosexuell man, 65 år redogör för sin syn på sexköpslagstiftningen:

> *Nej, jag accepterar inte lagstiftningen i något avseende. Det är den dummaste lag som präglats av moralpanikkärringar i någon mån vänsterlesbianerna som skrikit för sig själv utan att riktigt veta vad de pratar om. Om vi börjar med att hålla oss till den vanliga heterosexuella prostitutionen så är den livligare än någonsin på nätet och det finns ett bättre utbud än någonsin. Det har skapat en svart kvinnohandel som aldrig funnits förut och som är oerhört välorganiserad har jag förstått. Ligger man ute en stund på nätet får man sådana erbjudanden också. De är lite skrämmande. Det är en jävla brutal människohandel som blomstrar mer än någonsin tack vare lagstiftningen. Jag förstår den inte. Dessutom förstår jag i grunden faktiskt inte skillnaden mellan att få en persianpäls eller få tusen spänn.*

Män som köper sex av transpersoner

Enligt en intervju med en transsexuell kvinna så är efterfrågan av pre.op transkvinnor stor från sexköpare. På Flashback förekommer 436 diskussionstrådar[63] runt shemales[64], vilket också kan ses som en indikation på intresset. Flera av trådarna handlar om sexuellt begär till shemales och vikten av att upprätthålla sin heterosexuella identitet trots detta. Följande citat från en diskussionstråd på Flashback är hämtat för att synliggöra det komplexa område som sexuellt begär innefattar och även den homofobi som allmänt råder:

> *AA: Det faktum att de är killar med kuk borde vara tillräckligt för att en heterosexuell man inte ska kunna tända på dem överhuvudtaget.*
> *A1: Asså jag tänder bara på shemales som verkligen ser ut som tjejer fast med kuk.*
> *B1: Om man är hetero och knullar en shemale... är man inte bög då?*
> *C1. Om man är hetero och knullar en shemale så är man med all sannolikhet bög.*
> *D1: En bög attraheras av män. En shemale ser ut som en kvinna. En person som tänder på kvinnor och shemales har inte mycket gemensamt med en bög.*
> *E1: Förutom att båda tänder på män då.*
> *C1: Om man knullar varelsen i röven så har man åtminstone en inre bög som kikat fram. Det äcklar ju av att man vet att det igentligen är en man, och inte blir det bättre av att det finns en penis där.*
> *A1: Bög är man om man kan bli kär och vill skapa relation med en av samma kön. Inte om man bara gillar att knulla med dom.*
> *G1: Lite homobögsexuell måste man nog vara för att tända på en shemale.*
> *H1: Kan väl erkänna att man drar lite i kuken till shemales och traps. Bara de liknar tjejer till ut-*

63. Uppgiften hämtad 2011-01-05. En tråd innebär ett inlägg som andra personer valt att kommentera. Flashback är ett internetforum och en av Sveriges mest välbesökta sajt. Sidan lyfter fram vikten av yttrandefrihet genom att tillåta även politiskt inkorrekta åsikter och med anledning av detta diskuteras mycket runt prostitution där.

64. Shemale är ett begrepp som av många uppfattas som nedsättande. Detta förekommer i annonser från sexsäljare och brukar då omfatta transsexuella personer som ofta, men inte alltid, tagit hormoner och/eller injicerat silikon eller genomgått plastikkirurgiska behandlingar och fått bröst och andra kvinnliga drag, men fortfarande har penis och testiklar.

seendet och beteendet. Tror inte jag är smyghomo, tänder helt enkelt inte på vanliga killar
I1: Jag gillar shemales starkt. Vad som lockar med dessa är jag inte säker på. Lite smyghomo kanske man är, men skulle aldrig kunna ha sex med en kille. Tänder inte alls på den tanken. Däremot att knulla en kvinna med snopp är något av det bästa som finns, enligt mig.
G1: Det är inte en kvinna med snopp, utan en man med bröst!
N1: Jag är tjej och bisexuell och tänder på vissa shemales, dvs dom shemales som verkligen ser ut som tjejer till kropp (ja bortsett från kuken då) och ansikte. Som bisexuell älskar jag ju både kukar och bröst, och tanken på att få ha sex med en som har båda delarna är riktigt upphetsande för mig.
Men som sagt, det gäller att han/hon verkligen ser ut som en tjej annars känns det bara äckligt.
S1: Om "kvinnan" har en penis så är det ingen kvinna utan en man, och du är fikus.

Några av våra informanter har erfarenhet av att köpa sexuella tjänster från transpersoner:

Magnus: Om jag tänker på en kvinna ofta så kan jag tycka en kvinna är jättesnygg och med bröst och allting. Och så tänker jag ändå på en stor kuk. Jag antar att shemales och ladyboys skulle passa mig bäst.
Suzann: Ja, just det.
Magnus: Jag har alltid gillat ladyboys och shemales och så. Ja och jag kan känna mig kär i tjejer, jag kan liksom känna mig att jag är attraherad och så, men när det gäller sex dyker det alltid upp en kuk.
Suzann: Ja.
Magnus: Så på nått sätt så… och shemales och ladyboys, en del är så snygga så jag blir ju så till mig är jag tittar på datorn. På datorn där så [klickljud] en av varje liksom, samma person.
Jonas: Vad är det då? Att det finns både en snopp och eller bröst?
Suzann: Ja, eller?
Magnus: Ja, jag vet inte faktiskt riktigt. Det kanske är att dom är så söta men ändå så är dom killar då va.
Suzann: Ah.
Magnus: På något sätt. Och sen en kuk som sprutar liksom och så bröst och långt hår. Det är liksom jättesjukt tycker en del va. Jag har liksom fått reaktioner på Qruiser liksom att "du är ju helsjuk". Säger en del då va?
Suzann: Ah.
Magnus: Men jag vet ju att det är många på Qruiser som gillar shemales och ladyboys, det är så va?

I den allmänna debatten och i forskning så fokuseras MtF-transpersoner i störst utsträckning men vi har även varit i kontakt med FtM-transsexuella som säljer sexuella tjänster. En av våra informanter har köpt sex av en transsexuell kille:

Suzann: Har du köpt sexuella tjänster från kvinnor eller transpersoner också?
Klas: Ja, en gång
Suzann: En gång.
Klas: Som ju då var kille. En tjej som ju då var kille.
Suzann: Okej, en tjej som var kille?
Klas: Ja en tjej på QX faktiskt. Då tänkte jag så här, ville jag testa att penetrera en tjej som jag inte gjort då på 30 år eller något sådant?
Suzann: Mm.
Klas: Eh hon kom hem och det var ju ok. Efteråt så kändes det ju inte bra.
Suzann: Okej.
Klas: Nej.
Suzann: Vad var det som inte kändes bra?
Klas: Nej det sexuella, det var inte, det kändes inte, det låg en tjej där, fast hon ville vara kille men hon hade ju, hon hade ju tjejiga grejerna. Så hade hon spänt någonting, ja någon korsett över sina bröst.
Suzann: Just det.
Klas: Så att inte det skulle synas, och hon frågade "kan jag få ha på den?" "Det är okej" sa jag. Men jag menar det hade inte gjort mig någonting om hon visat brösten. Då har jag ju kunnat att kanske bli kåt, jag menar ett par bröst kan man ju bli kåt av även om det är en tjej. Jag kan ju se, jag liksom inte titta så där, utan titta så va.
Suzann: Mm.
Klas: Och hon hade ingenting emot att komma tillbaka.
Suzann: Nej, men du, ville inte?

Klas: Nej, nej. Jag har inte liksom tagit kontakt med någon något mer. Men det är ju en han.
Suzann: Mm.
Klas: I hennes ögon är hon en han. Men för mig var hon en hon. Så är det.

I en amerikansk studie med 46 semistrukturerade djupintervjuer med män som har sex med/är köpare av sexuella tjänster från transkvinnor framkom att köparnas sexuella orientering varierade. (Operario et al., 2007) Vissa beskrev sig själva som homosexuella, andra som bisexuella och en grupp hade ytterligare sätt att definiera sin sexuella identitet. Drygt hälften (20 personer) beskriver sig som heterosexuella och hälften av dem gör ingen reflektion eller distinktion över att det skulle föreligga någon skillnad mellan sexuell attraktion till transkvinnor i jämförelse med biologiskt födda kvinnor. De andra heterosexuellt identifierade uppvisade en större komplexitet i sina svar. De var medvetna om att deras sexuella identitet versus deras sexuella praktik bröt mot den konventionella synen på vilken praktik som förväntar sig av en heterosexuellt definierad man. Den näst vanligaste sexuella identiteten var bisexuell. Även dessa män uppvisade en stor differens i sitt sätt att uttrycka sig men det de hade gemensamt var att de definierade sig utifrån sin attraktion till transkvinnor. Fyra av männen identifierade sig som homosexuella och åtta valde att inte definiera sig alls. Det utmärkande för de män som valde att inte identifiera sig var att de hade en mer komplex och nyanserad reflektion över sina sexuella preferenser.

Det fanns enbart ett svagt samband mellan sexuell orientering/identitet och sexuellt beteende. Forskarna drar därför slutsatsen att sexuell identitet kan vara tidsmässigt föränderligt och begreppsmässigt mycket komplex. Det går inte att urskilja en specifik grupp som attraheras av MtF kvinnor. Värt att notera är att 20 procent av de köpande männen var hiv-positiva och 10 procent visste inte sin HIV-status.

Faktorer som leder till att homo-, bi- (och heterosexuella) kvinnor ger ersättning för sexuella tjänster

Vi har inte funnit någon specifik forskning om kvinnor som köper sexuella tjänster av kvinnor och de bakomliggande orsakerna till detta. En respondent i Socialstyrelsens (2008) kartläggning av prostitution räknar upp ”rika tanter” som en av många typer av sexköpare. KAST (Köpare Av Sexuella Tjänster) uppger i samma kartläggning att i deras observationer på internet är kvinnliga sexköpare osynliga, samt att KAST i Malmö, vid studiens genomförande, än så länge inte blivit kontaktad av någon kvinnlig sexköpare som sökt hjälp för problem relaterade till sexköp (Socialstyrelsen, 2008).

KAST i Malmö uppger att antalet kvinnor som söker hjälp för sitt sexmissbruk ökar. Kvinnorna har använt sig av både internetporr och eskorttjänster. De konstaterar dock att för kvinnor är det fortfarande ett stort tabu att tala om sexmissbruk. Linda Byqvist från KAST säger också att det är vanligt att kvinnor precis som män ägnar sig åt sexturism.[65] En anställd vid KAST-enheten i Stockholm talar om att få kvinnor tar kontakt med KAST för stöd och rådgivning. Bakomliggande anledning till detta sägs vara att kvinnor som köper sex upplever ännu större skam för sina handlingar än vad män gör. Hon menar dock att kvinnliga köpare som tar kontakt med KAST med stor sannolikhet kommer att öka i antal om ett par år, förutsatt att man börjar tala om att målgruppen existerar.

Vårt material på området kommer enbart från de utsagor som de kvinnliga sexsäljarna lämnat om sina kvinnliga kunder. Vi har inte lyckats nå någon kvinna som köper sexuella tjänster av kvinnor som velat ställa upp på en intervju. Ett rimligt antagande är precis som representanterna från KAST uppger att detta är ännu mer stigmatiserat för kvinnor som köper sexuella tjänster än vad det är för män med samma erfarenheter.

65. http://www.skanskan.se/article/20110131/NYHETER/701319983/1008

De sexsäljande kvinnorna i vår studie berättar om de kvinnliga sexköparna och att de ser ett liknande tema som hos de sexköpande männen: ”personer som är osäkra på sin homosexuella identitet”. Köp av sexuella tjänster kan antagligen utgöra ett sätt att komma underfund med sin sexuella identitet och de kvinnliga sexsäljarna tror att många av deras kunder lever dolt som homo- eller bisexuell. Här beskriver Michelle, bisexuell kvinna hur hon upplever sina kunders sexuella identitet: ”Nej, jag tror att de känner typ samma som jag liksom. Att de är jättestraighta på jobbet men privat är de oftast lesbiska eller något sådant liksom eller i varje fall bisexuella.” Anni, en bisexuell kvinna berättar här om sina kvinnliga kunder:

> *Det är oftast en kvinna som är över 35. Det är inte alls många unga alltså som är under då. Knappt någon under 30 år. En del lever ju med män men det är många som är ensamma och som inte vågar gå ut med sin sexuella läggning. De vågar inte gå ut på krogen och ragga och de vågar inte ta kontakt via nätet för de tror inte att det är anonymt på det sättet. De klarar alltså inte att gå ut med att säga alltså ’jag är homosexuell’ de vågar liksom inte det. Skillnaden mellan män och kvinnor är att männen är mer på medan kvinnor är mer försiktiga. Alltså hon vill vara mer anonym. Killen kan man få se direkt i webcam men tjejen visar ofta eller sällan en bild på sig själv. Nästan alla gånger har man först träffats och pratat och sedan har man antingen gått hem då eller inte gjort det. De jag träffat är mer försiktiga.*

En av våra kvinnliga bisexuella sexsäljare uppger att även kvinnliga sexköpare kan uppge att sexköp kan vara ”en krydda i sexlivet” för hennes kunder: ”Jag träffar bara sådana som har ett bra förhållande men som vill ha en liten krydda i tillvaron, många gånger i sin sambos vetskap, det händer också att sambon eller partnern är med.”

Här beskriver en av de transsexuella informanterna sina kvinnliga kunder:

> *Så har jag liksom de här bdsm-grejerna mera med kvinnor liksom, eller andra transkillar. Jag har varit med äldre kvinnor, 10-20 år äldre än mig. Det är också folk som har liksom råd att betala. Ja, alltså jag skulle säga att de är bisexuella. Om jag tänker på de fasta kontakterna som jag har just nu så lever alla med män liksom i sina förhållanden men det är en person som lever öppet med en annan kvinna. Jag skulle säga att de är mellan 55 och 65 år. Jag åtrås för att jag är en ung man. Det är mycket sådana och det känner jag också nu när jag börjar jobba med mig själv att det är mycket sådana här liksom pedofil-vibbar. Jag kan känna att det är någonting som jag känner obehag av nu, som jag inte kände, eller såg tidigare liksom.”*
>
> **(Transsexuell man)**

Sandra (som säljer sex tillsammans med sin manliga partner) berättar att de aldrig har sålt sex till någon tjej ensam: ”Vi har haft någon som har ringt och varit intresserad men inte så att det blivit någonting. De gångerna vi har sålt sex till par har jag även haft sex med kvinnan och de har oftast varit bisexuella.”

En transsexuell kvinna berättar om hur hon uppfattar sina kvinnliga kunder: ”Jag skulle nog tro att mina kvinnliga kunder är förvirrade, faktiskt, riktigt förvirrade. Jag tror inte någon av dem mådde speciellt bra, faktiskt.”

Sammanfattning

Bland de intervjuade sexköparna kan vi urskilja en några som kan identifieras som tillfällighetsköpare och en annan grupp som mer frekvent köper sexuella tjänster. För flera var det första sexköpet inte en planerad handling utan något som skedde efter stundens ingivelse. För någon var detta en mycket negativ upplevelse medan det för andra blev något positivt som personen valde att fortsätta med.

Den mest vanligt förekommande anledningen till sexköp bland våra intervjuade informanter var bekvämlighetsskäl. För dessa män innebär köp av sexuella tjänster inte några personliga och krävande inslag eller förpliktelser. Sexköp blir ett sätt att köpa sig ”sexuell spänning, ’variation’ och tillgång till vackra kroppar”.

Ett genomgående tema är att sexsäljarna tror att köparna är mycket osäkra på sin sexuella identitet och sexköp blir ett sätt att prova sexuella praktiker

med någon av samma kön. Ett liknande tema återfinns också om de kvinnliga sexköparna. Köp av sexuella tjänster kan utgöra ett sätt att komma underfund med sin sexuella identitet och de kvinnliga sexsäljarna tror att många av deras kunder lever dolt som homo- eller bisexuella.

En grupp är köpare som har särskilda önskemål, vilket kan vara en efterfrågan av unga killar eller specifika sexuella tjänster. Vi kan också urskilja personer som längtar efter en relation. Dessa personer karaktäriseras av män som ser köp av sex som enda alternativ att skaffa sig sexuella och ibland emotionella kontakter. Detta föranleds av männens uppfattningar om att deras ålder och utseende minskar deras möjlighet att knyta sexkontakter på ”vanliga” kontaktytor. För dem blir köp av sex en form av surrogat i förhållande till ”vanligt” kontakttagande. Ett antal köpare är gifta eller heterosexuellt sammanlevande. För dessa beskrivs köp av sex av andra män som ”spännande omväxling” eller uttryck för en bisexuell identitet som de inte får utlopp för i andra former. Ytterligare ett skäl är att vissa har en långvarig relation och behöver/vill ha någon form av nytändning varför de överenskommet (ibland även utan partnerns kännedom) köper sexuella tjänster.

Det största hindret för att prata om att det faktum att de köper sexuella tjänster var att det är en kriminell handling och därigenom ett stigma. De flesta sexköpare går regelbundet för att testa sig för hiv/STI men berättar aldrig i samband med det att de köper sexuella tjänster. De flesta sexköpare pratar inte med någon eller högst en person om att de köper eller har köpt sexuella tjänster.

Några av de intervjuade sexköparna är helt konsekventa vad gäller säkrare sex och använder alltid kondom vid anala samlag och undviker sperma i munnen. En del personer väljer inte säkrare sex trots risk för överföring av hiv/STI. Denna grupp kan därför anses vara viktig att rikta preventionupplysning åt för hiv/STI.

De flesta sexköpare resonerar om frivillighet och ofrivillighet i relation till lagen. Köparna upplever att de personer som de köper sexuella tjänster av gör detta ”frivilligt”. Däremot är det få köpare som reflekterar över olika maktordningar som finns i relation till kunderna. Sammanfattningsvis går det att konstatera att personer som ger ersättning för sex är en i stor utsträckning heterogen grupp där olika bakomliggande faktorer och motiv kan påverka att köp av sex sker.

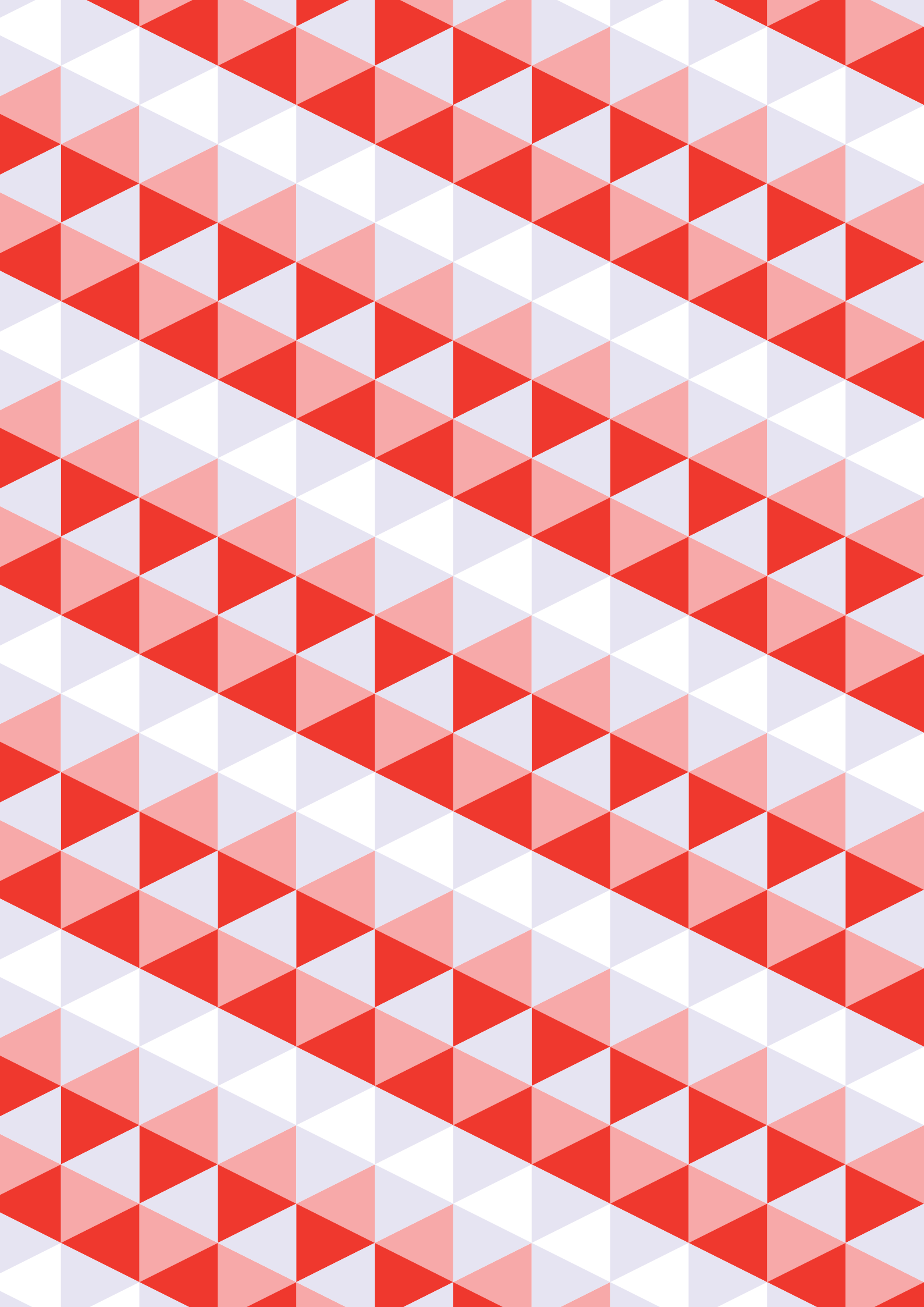

Del 3

INLEDNING
HBT-IDENTITET OCH OMFATTNING...
FORMER FÖR SEX MOT ERSÄTTNING
DEN SOM GER ERSÄTTNING
DET SEXUELLA MÖTET
SÄKRARE SEX
PSYKISK HÄLSA, STÖD OCH OMGIVNING
YRKESVERKSAMMAS FÖRESTÄLLNINGAR...
AVSLUTANDE DISKUSSION OM UNGA...
SLUTDISKUSSION

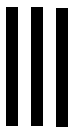

III

SEX MOT ERSÄTTNING BLAND UNGA SOM BRYTER MOT HETERONORMEN

Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen

Inledning

I ett flertal studier som publicerats under senare år har vikten av en vid definition av sex mot ersättning framkommit, speciellt när det gäller unga personer. Jonna Abelsson och Anna Hulusjö skriver i sin studie *I sexualitetens gränstrakter* (2008) om hur sex mot ersättning kan vara en flytande skala och i behov av en betydligt mer komplex tolkning än vad som är vanligt i den traditionella förståelsen av prostitution (SOU 1995:15). I ett flertal studier (exempelvis Ungdomsstyrelsen, 2009) konstateras att sex mot ersättning bland unga hbt-personer är mer utbrett än bland unga personer generellt, och att sex mot ersättning hos unga hbt-personer kan samvariera med dålig förmåga att respektera sina egna sexuella gränser.

I denna studie har tidigare forskning beaktats genom att utgå från ett brett angreppssätt på sexuell hälsa och sex mot ersättning. I intervjustudien med unga hbt-personer har intervjuerna vid sidan av sex mot ersättning berört bland annat kommunikation kring sex, syn på sex och förmåga att ha sex på ett sätt så att man själv mår bra av det. Detta för att ge en bred förståelse och möjlighet att ur ett flertal aspekter analysera fenomenet sex mot ersättning bland unga hbt-personer. Materialet från dessa intervjuer ligger till grund för alla analyser och resultat i ”ungdomsdelen”, förutom kapitlet ”Yrkesverksammas föreställningar om unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning” (se nedan).

Rekrytering av informanter

Rekryteringen av informanter har haft ett brett angreppssätt och specificerade inte ”Sex mot ersättning” som den initiala och primära frågan, eftersom forskning (se exempelvis Hegna, Pedersen, 2002; Cyberhus, 2007; Abelsson, Hulusjö, 2008) visar att ungdomar inte nödvändigtvis initialt definierar att de har haft sex mot ersättning i situationer där de vid närmare eftertanke formulerar att det är just det som inträffat. Urvalskriteriet för att medverka i studien har varit att man definierar sig som hbtq[66] eller på annat sätt inte följer heteronormen[67], att man är mellan 15 och 25 år och att man själv definierar det som att man har haft sex som man har fått ersättning för. Den främsta rekryteringen av informanter till studien skedde genom en webbaserad enkät som berörde erfarenheter av sex och distribuerades via hbt-communityt Qruiser[68]. Enkäten låg uppe under två veckor och visades uteslutande för medlemmar i forumet mellan 15-25 år. En av frågeställningarna i enkäten var ”Har du fått något i ersättning för att ha sex? (Ersättning kan exempelvis vara pengar, saker, alkohol, resor eller gentjänster)”. Respondenterna kunde vidare uppge kontaktuppgifter om de var villiga att ställa upp i en längre intervju på de frågor som enkäten tog upp. Ett antal respondenter som följde urvalskriterierna och som uppgett kontaktuppgifter valdes slumpmässigt ut till intervjuer, med hänsyn till geografisk spridning, ålder och könsidentitet. Totalt svarade 295 respondenter på enkäten, och 48 matchade urvalskriterierna för att medverka i studien. Av dessa valdes 9 ut till intervju. Utöver dessa 9 har 4 ytterligare informanter tillkommit via andra kanaler, exempelvis förmedling från den generella rekrytering som RFSL har gjort av hbt-personer med erfarenhet av att ha sex mot ersättning.

Unga hbt-personer

Begreppet unga hbt-personer har i den här studien använts för hbt-personer mellan 15 och 25 år. Vad som räknas till kategorin ”ung” är ofta flytande och definieras olika i olika kontexter. Begrepp som barn, ungdom, ung och ung vuxen överlappar ofta varandra och kan medföra en otydlighet beträffande vilka åldrar som faktiskt åsyftas. Det åldersspann som används i denna studie har som undre gräns när man ur lagens mening ses som myndig ur ett sexuellt perspektiv.

66. Homosexuell, bisexuell, transperson och/eller queer

67. Enligt heteronormen förväntas människor vara antingen tjej eller kille och ingenting annat, och man talar om dessa två som motsatta kön. Tjejer och killar förväntas vara olika, feminina respektive maskulina. Alla förväntas vara heterosexuella och eftersträva monogama parförhållanden.

68. Qruiser är Nordens största internetcommunity för hbt-personer: www.qruiser.com. Benämns även som Qx.

Den övre gränsen på 25 år har använts i ett flertal nyligen genomförda studier i en svensk kontext som övre gräns för att räknas som ”ungdom” (se exempelvis Ungdomsstyrelsen 2009). För att undvika begreppsförvirring används konsekvent beteckningen ”ung” om kategorin 15-25 år i denna studie.

Pronomen och könsidentitet

I studien omnämns de informanter som definierar sig som ”tjej/kvinna” med pronomenet hon, ”kille/man” som han och ”annat/inget/intergender” som hen. I vissa fall omnämns informanter med ett visst pronomen, medan de i citat omnämner sig själva med en annan könsidentitet än den förväntade med avseende på använt pronomen. Ett fiktivt exempel på detta är följande: Informanten berättar att hon idag har en helt annan syn på sex än vid första gången hon hade sex med någon annan: ”Som 16-årig kille hade jag en syn på sex som innebar att min egen njutning inte alls var viktig…”

I dylika fall är informantens könsidentitet/pronomen olika vid intervjutillfället och vid den händelse som berörs i citatet. I ovanstående fiktiva exempel kan det till exempel röra sig om en transsexuell tjej, som i citatet talar om en period då hon fortfarande definierade sig som kille. Följden blir att informanten i analysen omnämns som ”hon”, men i intervjun talar om sig själv som kille.

Upplägg av studien

Med vissa modifikationer är delen om unga hbt-personer som har sex mot ersättning upplagd på samma sätt som ”vuxendelen” av rapporten. Upplägget har modifierats för att göra de resultat som framkommit i materialet om unga hbt-personer så tydligt och tillgängligt som möjligt för läsaren, vilket inneburit att vissa kategorier slagits ihop och andra utökats eller ändrats jämfört med den övriga delen av rapporten. Upplägget är utformat dels med tanke på att i så stor utsträckning som möjligt besvara frågeställningarna i regeringsuppdraget, dels att studiens resultat ska framkomma med så stor tydlighet och göras så stor rättvisa som möjligt. Många resultat platsar under ett flertal av studiens rubriker, och i de fall det bedömts som nödvändigt kan likartade resultat presenteras under flera olika rubriker.

Studie om yrkesverksammas föreställningar

Utöver den intervjustudie som genomförts med unga hbt-personer har en kandidatuppsats med namnet ”Hbt förstås utifrån homosexualitet och heteronormativitet”, som belyser yrkesverksammas föreställningar kring unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning, utförts inom ramen för Socionomprogrammet vid Linköpings universitet. Kandidatuppsatsen har vid sidan om universitetets handledning granskats och handletts av Mina Gäredal, författare till ”Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen”. Kandidatuppsatsen har författats av socionomstudenterna Anna Due och Frida Blom, och centrala resultat från denna studie redovisas i kapitlet ”Yrkesverksammas föreställningar om unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning”.

HBT-IDENTITET OCH OMFATTNING AV SEX MOT ERSÄTTNING

Hbt-identitet och omfattning av sex mot ersättning

För att kunna uttala sig om sex mot ersättning bland unga hbt-personer är en första relevant aspekt att lyfta erfarenheten av att vara homosexuell, bisexuell, transperson eller på annat sätt bryta mot heteronormen. Med anledning av regeringsuppdragets frågeställning om omfattning av sex mot ersättning kommer även såväl omfattningen av sex mot ersättning bland studiens informanter som omfattning av sex mot ersättning bland unga hbt-personer i tidigare forskning att belysas i detta kapitel.

Erfarenheter av att bryta mot heteronormen

Alla informanter har getts utrymme att tydliggöra hur de ser på sin sexuella identitet och könsidentitet samt hur de själva och deras omgivning har förhållit sig till att de bryter mot heteronormen. En självklar utgångspunkt har varit att inte problematisera informanternas sexuella identitet och/eller könsidentitet/könsuttryck, utan att istället fokusera på eventuella konsekvenser som samhällets heteronormativitet har haft för informanterna.

Att vara hbt-person innebär att man bryter mot normer kring sexuell identitet och/eller könsidentitet/könsuttryck, med andra ord att man inte definierar sig som heterosexuell cisperson[69]. Samtliga informanter som intervjuats i studien har tillfrågats hur de definierar sin sexualitet och sin könsidentitet, där ”jag definierar mig inte” varit ett möjligt svar. I hur stor utsträckning man har reflekterat över sin sexualitet och könsidentitet skiljer sig markant mellan informanterna, och också vilket vokabulär som man använder för att definiera sig. Det vanligaste sättet att bryta mot heteronormen bland informanterna är att definiera sig som bi- eller homosexuell, men många informanter ger betydligt mer utförliga svar än så.

Följande citat kommer från en informant som definierar sig som ”man”, men när det kommer till sexualitet blir definitionen mer komplex:

> *Det känns så fel på något sätt att definiera sig. Och speciellt med tanke på att jag utvecklas eller förändras hela tiden, och också min sexualitet. Så liksom vissa perioder föredrar man det ena och vissa perioder det andra. Men bisexuell eller pansexuell[70] skulle jag säga.*

På vilket sätt informanterna bryter mot heteronormen varierar alltså, och även hur mycket de har reflekterat över och formulerat sig kring sitt eget normbrytande. Att hbt-personer definierar sig på olika sätt och har skilda förhållningssätt till att bryta mot heteronormen är viktigt att beakta, då gruppen ”unga hbt-personer” därmed är väldigt heterogen.

Informanternas erfarenheter och upplevelse av att bryta mot heteronormen varierar mycket. För många informanter har det i de flesta aspekter varit oproblematiskt eller relativt oproblematiskt att de inte har följt heteronormen. För en informant blev det nästintill som något positivt eller i alla fall som ett andrum då hon för första gången blev attraherad av en tjej:

> *Det var när jag var 16-17 som jag började ifrågasätta. För då hade jag fått känslor för en tjej, ja Maria[71] hette hon. Och det kändes ju inte på något sätt överväldigande. Utan det bara väckte en massa frågor som att ’varför skulle inte du…’ Och där ställdes det kanske lite mot de sämre upplevelserna. Varför tar du för givet att du skulle vara med en kille när du har blivit behandlad som du blivit. Vore det inte bättre att bara se liksom var du hamnar?*

Som citatet visar blev informantens attraktion till tjejer en öppning till att slippa förlita sig på relationer med killar som, enligt hennes erfarenhet, enbart behandlade henne illa.

69. En cisperson är en person vars könsidentitet och könsuttryck enligt normen överensstämmer med dess biologiska och juridiska kön.

70. Pansexuell innebär förmågan att attraheras av personer oavsett kön. Att definiera sig som pansexuell kan tolkas som att man vill markera att man attraheras av personer istället för ett eller flera kön.

71. Namnet är fingerat.

En annan informant berättar att hans normbrytande är en viktig del i hans liv, eftersom såväl hans syn på sig själv och hans sociala umgänge utgår mycket utifrån ”queer[72]-världen”:

> *Mycket av min umgängeskrets kretsar väl lite kring den samhörigheten som finns i queervärlden. Så att det, det är rätt viktigt för mig faktiskt. Det är en rätt stor del av vem jag är.*

Även för denna informant tycks det snarast vara något positivt att bryta mot heteronormen, i alla fall är det inte något som han problematiserar. Hans sexualitet är något som är en viktig del av hur han ser på sig själv.

Alla informanter har dock inte en lika oproblematisk inställning till att bryta mot heteronormen som de två ovan exemplifierade. Några informanter tycks vara inställda på att få sitt normbrytande ifrågasatt, vilket kan tyda på erfarenheter av att inte få vara självklar utan att ofta ifrågasättas. Då en informant får frågan om hur han upplevde det när han insåg att han inte var hetero svarar han trevande:

> *Vissa säger att det är en sjukdom och vissa säger att man bara är så… man är väl född så… Det var väl menat att jag ska bli homosexuell. Jag tycker inte att det är, det är ju jag. Jag accepterar mig själv.*

Svaret på frågan kan tolkas som en förväntan hos informanten om att hans sexualitet ska ifrågasättas och att orsaken till att han inte följer heteronormen ska problematiseras. Att förvänta sig ett ifrågasättande och ha en känsla av att behöva försvara och förklara sig är en markör på att sexualitet kan vara intimt sammankopplat med självbild för ungdomar som inte följer heteronormen.

Exempel finns i materialet på hur informanter på olika sätt har mått dåligt på grund av att deras avvikande från heteronormen inte har accepterats av varken dem själva eller deras omgivning. Följande citat illustrerar hur tre informanter har påverkats negativt av heteronormativitet:

> *I början så kunde man skämmas och få ångest och grejer för att man hade haft sex. I synnerhet som man hade haft det med en karl […] Jag hade ju inte accepterat att jag var bög då.*
> *I: Men var det som en ”aha”-upplevelse [när du insåg att du tände på killar]?*
> *Nej, det var verkligen ingen ”aha”-upplevelse, det var ett trauma.*

> *För ca 1 år sedan försökte jag ta mitt liv. Att bli så trakasserad för min läggning gjorde så ont att jag tappade lusten att leva.*

> *Jag har ju inte kunnat plugga. Alltså det är därför jag inte har några betyg, för kom jag till skolan direkt in i klassrummet då var det suddkastning på mig och ”bögjävel” och ”hur har du haft det bögjävel?” och en lördagskväll kunde jag inte gå ute på stan, jag blev upptryckt mot skyltfönster, nedsparkad… alltså du vet så där.*

I det första citatet återfinns en internaliserad homofobi, som medförde ångest för informanten då han hade sex med män. I andra delar av intervjun framkommer det att informanten till sist mådde så psykiskt dåligt att han fick uppsöka professionell behandling under en lång tidsperiod. De två andra citaten visar på trakasserier som har lett till självmordsförsök och omöjliggjort studier. Detta är tydliga exempel på hur unga personer som bryter mot heteronormen riskerar att inte få samma förutsättningar som de som följer den.

Bland informanterna framkommer en ambivalens kring inställningen till problem som uppstått och kan kopplas ihop med deras normbrytande. En informant som har blivit gravt trakasserad på grund av sin sexuella identitet berättar att han har ångrat att han kom ut som homosexuell, eftersom hans situation i annat fall skulle kunnat vara en annan. Han ser att det missbruk han utvecklade har klara samband med det bemötande som han har fått. Samtidigt visar han på en medvetenhet om att det inte är honom själv som det är fel på.

> *Nog känner jag väl lite att fan varför gick jag ut som homosexuell? Skulle jag inte gjort det så skulle jag inte haft det här problemet, då skulle jag inte blivit så mobbad. Ändå känner jag att*

72. Queer är ett perspektiv på samhället där man ifrågasätter normer kring kön och sexualitet. Det kan också vara en identitet och vissa identifierar sig som queer, vilket kan betyda att man definierar sig som könsöverskridare eller icke-heterosexuell.

det är de som är sjuka. Alltså egentligen så är det inte jag. Men jag tycker ju ändå att hade jag bara varit normal och inte kommit ut… förstår du?
I: Ja verkligen. Och sen så var det drogerna som du flydde till för att det var en så svår situation?
Precis, jag flydde. Jag försökte dränka mina sorger i den där skiten. Men man gjorde det bara värre egentligen.

Analysen informanten gör om den situation han befunnit sig i tydliggör hur det missbruk han har varit fast i har kopplingar till den mobbning han utsatts för på grund av sin sexuella identitet.

Även fast flera informanter vittnar om att heteronormen har medfört att de mått dåligt, blivit trakasserade och illa behandlade är själva normbrytandet inte något som benämns som problematiskt eller något man är missnöjd med. Vissa informanter berättar till och med hur de har börjat må mycket bättre när de har fått ord på och kunnat definiera sig själva och blivit respektfullt bemötta som de är. En transkille[73] berättar hur han började må oerhört mycket bättre då en person som han träffade började se honom som kille, det vill säga bejaka hans normbrytande och se det som självklart.

Helt random så träffade jag på en människa som såg mig som kille även fast jag hade en tjejkropp. Och som använde manliga namn för hela min kropp, och sa typ bröstkorg och inte bröst. Och han använde manliga smeknamn på mig. Det gjorde att mycket lossnade.

I citatet klargör informanten hur viktigt det har varit för honom att bli respekterad som den han är och att få vara självklar för att kunna få en positiv självbild och bättre självkänsla.

Samtliga informanter har tillfrågats om de anser att deras sexualitet och/eller könsidentitet har påverkat hur de mår och deras syn på sex. Svaren visar på en skild syn på kopplingen mellan välmående, sexualsyn och sexualitet/könsidentitet bland informanterna. Exempel finns på att informanter tydligt framhåller att vare sig hur de mår eller syn på sex har påverkats av att de är hbt-personer. En viss risk föreligger att informanterna har uppfattat frågan som om de anser att deras egen sexualitet eller könsidentitet bär skulden för de gånger de har mått dåligt eller blivit dåligt bemötta. Oavsett hur informanterna tolkat frågan är det tydligt att vare sig deras syn på sex eller hur de mår psykiskt kan härledas till att de är hbt-personer. De eventuella konsekvenser som informanterna har erfarenhet av beror enligt dem alltså på heteronormativitet i samhället och inte på deras egen hbt-identitet. Denna inställning har nämnts även tidigare i detta kapitel och överensstämmer med de utgångspunkter som studien har beträffande sexualitet, könsidentitet och heteronormativitet.

Vissa informanter menar att deras normbrytande har haft stor inverkan på såväl deras sexuella hälsa som deras sexualsyn. En informant menar att det faktum att han själv bryter mot heteronormen har medfört att han är mer öppen för kroppar och sexuella praktiker som inte följer normerna för kön och sex. På frågan om han tror att hans sexuella identitet och könsidentitet har påverkat hans syn på sex svarar han på följande sätt:

Jag tror att min identitet eller det att min kropp är som den är gör att jag är mer öppen för andra typer av kroppar. Och jag tror också att jag kanske har blivit mer kreativ än folk som känner sig bekväma med det kön som de är registrerade som sen födseln. Och har sex med andra som också känner sig bekväma. Jag tror att man kanske blir mer kreativ när ens kropp ser annorlunda ut, om man gärna har sex med folk som inte är cispersoner. Sen så har mitt sätt att tänka på sex ändrats strax efter jag började på hormoner på ett positivt sätt. Jag har fått en mycket starkare självkänsla nu än det jag hade innan. Och det har ju också gjort att jag känner mig mer bekväm i att ha sex och bekväm med vissa sexuella praktiker och så som jag inte alls var bekväm med innan.

Citatet belyser, förutom att ett eget normbrytande kan göra en mer öppen för andra typer av normbrytande när det kommer till sexuella handlingar och kroppar, hur viktig säkerhet i sig själv är för att känna sig bekväm med sitt eget sexliv. Informanten åskådliggör specifikt hur hans självkänsla har ökat

73. Det vill säga en kille som har en vagina och som registrerats som ”flicka” vid födseln.

i och med att hans kropp har förändrats så att den överensstämmer med hans könsidentitet, och hur han samtidigt fått ett större sexuellt självförtroende, bättre möjligheter till att sätta sexuella gränser samt att ha sex som han själv mår bra av.

Sammanfattningsvis visar resultaten i denna studie i linje med tidigare forskning (se exempelvis Ungdomsstyrelsen, 2009) att unga hbt-personer ofta mår bra. Dock är ohälsotalen större bland unga hbt-personer än bland unga personer över lag. Denna förhöjda ohälsa kan ofta relateras till negativa konsekvenser av heteronormen, exempelvis att personer som bryter mot den diskrimineras, kränks eller att blir behandlade som ”annorlunda”.

Omfattning av sex mot ersättning bland unga hbt-personer

Som framgår i kapitlet Omfattning i ”vuxendelen” av rapporten är den totala omfattningen av sex mot ersättning bland hbt-personer i Sverige (liksom omfattningen av sex mot ersättning överlag) nästintill omöjlig att uppskatta. Det gäller även omfattningen av sex mot ersättning bland unga hbt-personer. Då denna studie om sex mot ersättning bland unga hbt-personer är kvalitativt inriktad är inte omfattning något som det går att uttala sig om utifrån de resultat som här framkommer. Rekryteringsförfarandet till studien innebär dock att omfattningen av sex mot ersättning bland de som besvarade enkäten som låg uppe på Qruiser kan beräknas. Av de 295 respondenter mellan 15 och 25 år som besvarade enkäten har 48 personer, det vill säga 16 procent, erfarenhet av att ta emot ersättning för sex. Dessa resultat är inte generaliserbara till unga hbt-personer överlag. Det går inte heller att uttala sig något om svarsbenägenheten hos unga med erfarenhet av att ha haft sex mot ersättning skiljer sig från svarsbenägenheten hos unga utan denna erfarenhet. I tidigare forskning uppges erfarenheten av att ta emot ersättning för sex ligga på mellan 1 och 2 procent bland unga generellt (se exempelvis Larsdotter et. al. 2010:12), och andelen med dylik erfarenhet är betydligt högre bland unga hbt-personer. Hur mycket vanligare det är bland unga hbt-personer att ha sex mot ersättning än bland andra ungdomar är svårt att uttala sig om, men i Se mig (Ungdomsstyrelsen, 2009) redovisas siffror som varierar mellan 3,7 och 14,5 procent. Slutsatsen blir att det bland enkätens respondenter finns en överrepresentation av personer med erfarenhet av att ha sex mot ersättning. Nämnas bör att inga exempel finns på liknande rekrytering bland unga personer som följer heteronormen, och inte heller har någon motsvarande intervjustudie som fokuserar unga heterosexuella cispersoner[74] gjorts.

Bland de 13 informanter som har intervjuats i studien skiljer sig omfattningen betydligt av hur mycket sex mot ersättning som de har haft. Exempel finns såväl på att ha fått ersättning från en person en gång som att ha försörjt sig på sex mot ersättning under en tioårsperiod och att ha fått ersättning av flera tusen personer. Några informanter uppger också att de inte har någon möjlighet att uppskatta antalet, men att det har skett ett flertal gånger med ett stort antal personer. Den mest frekvent exemplifierade omfattningen är att ha fått ersättning från 2-5 personer vid sammanlagt 10-50 tillfällen.

74. Det vill säga unga personer som följer heteronormen.

FORMER FÖR SEX MOT ERSÄTTNING

Former för sex mot ersättning

I detta kapitel kommer resultat att presenteras som rör hur och varför informanterna hade sex mot ersättning första gången. Därefter presenteras arenor för och former av sex mot ersättning bland de informanter som har haft sex mot ersättning ett flertal gånger.

Debut

Med ”debut” åsyftas den första gången man hade sex mot ersättning. Här kommer resultat att presenteras som exemplifierar hur debuten kan ske och typ av sex, anledningar till, upplevelse av samt andra relevanta aspekter vid debuten av sex mot ersättning. Värt att nämna är att några av informanterna enbart har tagit emot ersättning för sex en eller ett fåtal gånger. I dessa fall kan ”debut” ge ett felaktigt intryck eftersom begreppet kan tolkas som att börja med något som därefter fortsätter med viss regelbundenhet. Så ska dock inte begreppet ”debut” tolkas här, utan snarare som en synonym till första gången man hade sex mot ersättning. I materialet framkommer ett antal vitt skilda typer av former av debut, liksom olika bevekelsegrunder och upplevelse av den första gången man hade sex mot ersättning. Resultatet kommer att kategoriseras utifrån anledning till att ha sex mot ersättning första gången. Självklart kan samma informant ha haft ett flertal olika anledningar att ha sex mot ersättning första gången det hände. Ingen situation är heller den andra lik, så de kategorier av anledningar som här presenteras rymmer vardera situationer med likartade drag, men som sinsemellan också kan ha stora olikheter.

Överlagt val att ha sex mot ersättning

Flera informanter vittnar om att de har gjort ett relativt väl överlagt val att ha sex mot ersättning första gången de hade det. En informant berättar om hur han började sälja sexshower över webcam på följande sätt:

> *Eh, man kan väl säga att det var väldigt planerat. Jag hade varit inne mycket på den där sidan med webcams och sett att folk faktiskt kan få pengar för det. Och kände att liksom det skulle va skönt med lite extra pengar.*

Informanten, som betecknar sin inställning till sex mot ersättning som liberal och att alla borde få göra vad de vill sexuellt, tycks ha sett det som ett bra och relativt lätt sätt att tjäna extra pengar i en situation där han hade ont om pengar. Efter att ha upptäckt att webcamshower faktiskt var något som det gick att få pengar för och en tids studerande av hur det kunde gå till, började informanten själv att sälja webcamshower för pengar. Orsaken tycks för denna informant uteslutande ha varit ekonomisk.

Andra informanter berättar om egen sexuell upphetsning och tillfredsställelse som en bidragande orsak till att ha tagit ett medvetet beslut att ha sex mot ersättning för första gången. Ofta är den sexuella spänningen en av faktorerna som har bidragit till beslutet, där andra faktorer som spelar in exempelvis är brist på pengar eller behov bekräftelse: ”Det var väl ett beslut som jag fattade ganska medvetet, tror jag. Jag hade ont om pengar och så kändes det sexigt på något sätt. […] Mycket bekräftelse också”. För informanten hade sex mot ersättning alltså flera positiva aspekter som inverkade på debuten: det gav bekräftelse, ekonomisk vinning och kändes sexigt och upphetsande.

En överlagd debut kan också hänga ihop med en vilja att få ut något positivt av sex man har som man inte njuter av. En informant, som beskriver hur hon innan debuten hade sex som hon över huvud taget inte uppskattade, med ett stort antal sexpartner, fattade beslutet att debutera för att själv få ut något positivt av det. Hon säger att: ”Jag fick ju den dumma idén att om jag ändå ska ha sex med personer som jag egentligen inte gillar så kan jag ju likaväl ta betalt för det”. Informanten identifierar i efterhand att valet att börja kräva ersättning för sex inte var en bra idé, eftersom hennes redan utsatta och sexuellt destruktiva beteende förvärrades i och med ännu fler sexuella kontakter. Orsaken till debuten var dock ett försök att generera något positivt för sig själv, i form av pengar, av sex som hon inte njöt av men ändå var tvingad att ha eftersom det var ett sätt för henne att dämpa ångest.

Låg självkänsla och rätt fråga vid rätt tillfälle

Relativt många informanter vittnar om något som kan kallas för ”rätt fråga vid rätt tillfälle”. Denna typ av debut kategoriseras av att inte främst ha initierats av informanten själv, utan att någon annan kommit med ett förslag eller en fråga som motiverat informanten att ha sex mot ersättning för första gången. Ingen informant påstår att det var något enskilt tillfälle som enskilt medförde debuten, utan de allra flesta av de som exemplifierar denna typ av debut var påverkade av ett flertal bidragande faktorer. Flera informanter berättar dock om en utlösande faktor – en specifik händelse som medförde att de debuterade just när de gjorde det.

En informant var 14 år när hon hade sex mot ersättning första gången, och hon berättar på följande sätt om varför det hände:

> *Sex och kropp för mig var redan på väg att kollidera eller vad man ska säga. Och då var det rätt fråga vid rätt tillfälle liksom. ”Vill du? Har du lust att… sälja sex?” […] Hallick, eller madam – det var en kvinna.*

På andra ställen i intervjun med informanten som gett ovanstående citat framkommer det hur hon tidigt upplevde att njutning och hennes kropp inte egentligen var något som var till för henne. Hon hade tidigare utsatts för våldtäkter och fått sina gränser överträdda ett stort antal gånger, vilket medförde att respekten för både sig själv och sina egna gränser hade börjat luckras upp innan den aktuella frågan ställdes. Senare i intervjun berättar informanten om hur den tredjepart som fick henne att börja ha sex mot ersättning gjorde det omöjligt för henne att sluta:

> *Det fanns ingen återvändo. Jag menar det blev ju hot ganska omgående.*
> *I: Från henne eller från…?*
> *Från henne […] Och hotet var ju förstås att ”jag berättar”. ”Folk får reda på att du har…”. I dagens läge så hade man ju inte tagit det så hårt kanske. Men som 14-åring... Det är ju döden alltså.*

En annan informant vittnar om mycket ångest innan hon debuterade. Innan hon för första gången hade sex mot ersättning hade hon redan börjat att frekvent ha sex med andra, uteslutande med fokus på sexpartnernas njutning. Hon menar att det hon själv fick ut av det var bekräftelse, och att hon vid tillfället mådde mycket dåligt. Hon berättar att hon började ha sex mot ersättning med ”…personer som jag hade haft sex med tidigare och sen blev jag erbjuden pengar för att göra saker som jag inte hade velat tidigare.” Vidare berättar hon att hon resonerade att om hon ändå skulle ha sex med personer som hon egentligen inte gillade att ha sex med, kunde hon lika gärna ta betalt för det. Det som framträder i informantens berättelse är, som tidigare nämnts, en väldigt låg självkänsla och nedvärderande syn på sig själv och hennes egna sexuella njutning. I ovanstående citat blir det tydligt att sex var ett sätt att försöka hantera ångest såväl innan som efter debuten. Den effekt som ersättningen fick var att informantens gränser flyttades, så att hon gick med på handlingar som hon förut vägrat genomföra, som resultat av psykisk ohälsa i kombination med att ersättning gavs. I den beskrivna situationen blev vad som kändes bra för informanten lägre prioriterat än ersättningen och andras sexuella önskemål. Informanten beskriver sig själv som en oskuldsfull person då hon debuterade:

> *I: Men fick du pengar, du fick inte ersättning i form av cigaretter eller sprit eller…?*
> *Nej, jag hade aldrig druckit alkohol vid den tiden. Aldrig. Jag hade knappt smakat och så. Jag var en duktig flicka innan det [skratt].*

Informanten hade alltså inte en sådan livsstil som brukar anses vara tecken hos ungdomar på att de har eller kan börja ha sex mot ersättning (se exempelvis Hegna, Pedersen, 2002; Svedin, Priebe, 2004). I intervjun beskriver hon sig som ”oskuld och okysst” och berättar att första gången hon hade sex med en annan person än sig själv så var det som ett sätt att försöka hantera jobbiga känslor och ångest för henne.

För en annan informant var alkohol, eller snarare brist på alkohol, anledningen till att han hade sex mot ersättning första gången:

> *Första gången, då var jag som alla andra tonårspojkar i en situation där jag var utan sprit. En kille tog kontakt med mig och frågade om vi skulle mysa. Jag svarade nej. Han sa att jag kunde få ersättning för det och jag svarade då 'Ja, om du köper ut sprit åt mig'.*

I intervjun med denna informant framkommer att mobbning och trakasserier mot honom på grund av att han är homosexuell resulterat i att han mått väldigt dåligt. Han berättar att han försökte ta sitt liv för ungefär ett år sedan, och att det berodde på att han inte orkade med trakasserier och mobbning längre. Informanten drar inte själv paralleller mellan psykisk ohälsa och debut. I analysen blir det dock tydligt att låg självkänsla är något som troligtvis har varit en effekt av den homofobi han utsatts för och utgör en faktor som gör att hans egna sexuella gränser är något som kan bortförhandlas för att få tillgång till alkohol.

Skämtsamt förslag som blir allvar

Några informanter berättar om hur de själva tagit initiativ till sex mot ersättning då de debuterade. De informanter som vittnar om denna typ av debut tycks i ett första skede inte ha menat allvar med förslaget. En informant berättar på följande sätt om första gången han fick ersättning för en sexuell handling:

> *Det började egentligen på skoj med en kille som jag chattat med. Han sa typ: 'ja men kan inte du typ visa brösten i webcam? Du kan få det här för det'. Jag var så här 'okej, visst'. Så jag gjorde det och sen så bara utvecklades det till att bli mer sexuellt.*

Tillfället beskrivs av informanten som "på skoj". Han tycks inte ta så allvarligt på den första händelsen som han fick ersättning för, som uteslutande innefattade att visa brösten i webcam. Denna informant beskriver sig som flirtande och initiativtagande, och ger bilden av att ha haft ett tydligt sexuellt aktörskap vid de tillfällen han har haft sex mot ersättning.

En annan informant berättar om hur hon i en ångestladdad och svårhanterlig situation i sitt liv började chatta med äldre män som ett sätt att försöka hantera sin ångest. En träff med en man var en negativ och äcklande upplevelse, där han tafsade och kladdade på henne. Hon berättar följande om när hon var på väg från den misslyckade träffen:

> *Och så sms:ade jag honom och sa: 'vill du nånsin träffa mig igen så måste du betala'. Jag sa det som ett skämt mer, fast jag egentligen menade det. Men jag trodde aldrig att han skulle gå med på det.*

Sms:et hon skickade till mannen tycks inte ha haft en seriös intention, utan kan snarare ses som ett sätt att förtydliga att hon inte ville träffa honom igen. När responsen blev en helt annan än den förväntade och mannen godtog att betala för att träffas igen tänkte informanten om. Detta är ytterligare ett exempel på när ersättningen medför att sexuella gränser flyttas, snarare än att vara något som i sig resulterar i ett självdestruktivt sexuellt beteende. Informanten i fråga använde sex som ett sätt att hantera ångest, och hon beskriver att hon inte alls brydde sig om det som hände med hennes kropp. Detta kan antas vara starkt bidragande orsak till att det låg nära till hands att ett erbjudande om ersättning godtogs.

Kommer inte ihåg

Det finns exempel på informanter som inte riktigt vet när och hur de debuterade. En informant berättar att det inte var något han reflekterade så mycket över, och kan inte påminna sig vilken gång som var den första. Han vet att det hände för ungefär två år sedan, när han var 18 år, men kan inte specificera händelsen mer än så. Detta kan tolkas som att informanten inte fäster någon större vikt vid vad som vi betecknar som debut, och kanske inte heller kring sex mot ersättning över lag.

Sammanfattningsvis återfinns i materialet en mängd olika typer av exempel på hur en debut av sex mot ersättning kan ske. Såväl anledning, aktörskap som situation skiljer sig betydligt åt mellan olika informanter. En tendens att debut samvarierar med dålig självbild finns, och även fast den inte är allmängiltig är det tydligt att dessa faktorer är något

som riskerar att leda till ett destruktivt sexuellt beteende och sexuell utsatthet, där sex mot ersättning kan vara en del.

Arena och form av sex mot ersättning

I det här avsnittet presenteras resultat kring vilka arenor informanterna har erfarenhet av att ha sex mot ersättning på samt exempel på hur kontakt inför sex mot ersättning tas. För de informanter som enbart haft sex mot ersättning en eller ett fåtal gånger har arena och kontaktform redan behandlats under rubriken ”Debut”. För informanter som haft sex mot ersättning ett flertal gånger kan debuten och andra tillfällen där sex mot ersättning förekommit skilja sig betydligt. Den stora variation av erfarenheter som återfinns i materialet är förväntad, och visar på en mångfald av former för sex mot ersättning bland unga hbt-personer.

Med något enstaka undantag har samtliga informanter erfarenhet av att knyta kontakt med personer som gett dem ersättning för sex på internet. Att internet är den arena som flest kontakter för sex mot ersättning knyts på bland unga hbt-personer, och också bland andra ungdomar, har visats i flera studier (se bland annat Ungdomsstyrelsen 2009) och därmed är resultatet väntat även i denna studie. En informant kommenterar internets roll för den fleråriga erfarenhet av sex mot ersättning som hon varit inblandad i:

> *Internet är ju, där har vi ju en jätteskillnad. Det går inte att jämföra, alltså jag uppskattar att internet utgör 99 procent. Kanske ska säga 98 då med tanke på att telefonkontakterna var ganska dominerande i början.*

Det är vanligast att kontakt inför sex mot ersättning knyts på ett internetforum, och flera exempel på olika internetforum framkommer i materialet. Ett stort forum, som är specifikt riktat till hbt-personer, förekommer överlägset flest gånger i materialet. Dock exemplifieras även ett flertal gånger andra forum, som riktar sig till ungdomar generellt, ett flertal gånger som arena där kontakt inför sex mot ersättning har knutits. Vid analysen framkommer det med stor tydlighet att de forum som används för att knyta kontakter för sex och kärlek utan ersättning även är de som i störst utsträckning

används vid kontakt inför sexuella kontakter som inkluderar ersättning. Detta resultat framkommer även i delen som handlar om vuxna hbt-personer i allmänhet. Flera forum har hårda regler och lägger ner mycket arbete på att motverka att det används som ett kontaktforum vid sex mot ersättning. I tidigare studier har det framkommit strategier för att undkomma dylika kontrollmekanismer:

> *Det är inte så svårt som man tror, fast är man jätteöppen med det på QX så dröjer det ungefär en halv dag, sen blir man utkastad och det känns lite pinsamt faktiskt. Men sen flyttar man ju från forum där det inte går att prata om sånt till typ msn, för det är ju inte övervakat, de har ju sina servrar i typ Kongo eller nånting. Det går ju inte att anmäla på samma sätt, det finns ju inget abusesystem på msn, det skulle ju liksom inte funka. Så man ger små antydningar sådär, väldigt subtilt. […] Typ 'snälla', eller att man strippar gärna, så blir det ju en hint, för strippa får man ju göra för pengar, eller massage. Man får vara lite så försiktig. Men jag har ju en speciell msn också för det som jag lämnar ut som alla får ta. Då kan man ju vara lite mer öppen, så kanske man heter typ Arbetslös*[75]*, så de som är beredda hittar ju det.*
>
> (Gäredal och Nathorst Böös 2009:44)

Ett antal exempel framkommer även i denna studie på strategier för att gå runt säkerhetssystem på av informanter använda internetforum. En informant berättar om att hennes profil blivit blockerad fyra gånger på grund av att hon använt ett forum för att knyta kontakter för sex mot ersättning. I intervjun framkommer det att det inte är så enkelt som att enbart skapa en ny profil för att återigen få tillgång till forumet:

> *Jag tror att de på något sätt spårar datorn för när jag går och gör en ny e-postadress för att skapa en ny [namn på forum]-sida så står det att jag inte kan. Så det verkar som att de känner igen IP-adresser eller nånting. Då går jag till något bibliotek eller nånting och visar min sida.*

Informanten tycks inte se de rigida säkerhetssystem som skapats för att förhindra sex mot ersättning som ett större problem utan har hittat strategier för att kunna fortsätta att använda forumet i detta syfte. Detta är en genomgående tendens i samtliga intervjuer, dock mer eller mindre tydligt uttryckt: vare sig lagstiftning eller åtgärder för att förhindra sex mot ersättning uppges ha utgjort hinder då informanterna har varit inblandade i sexuella handlingar som någon har gett dem ersättning för.

På vilket sätt internetkontakterna har sett ut som lett fram till sex mot ersättning skiljer sig betydligt, såväl mellan informanter som från gång till gång för samma informant. För en informant som uteslutande använder internet för att inleda såväl korta sexuella kontakter som längre relationer brukar ersättningen i förekommande fall bestå av gratis alkohol och dyra middagar hemma hos välbärgade män. Denna informant, som ser ersättningen som en bonus för sex som han ändå vill ha, har en tydlig och enkel strategi för att den sexuella kontakten ska åtföljas av ersättning: ”Man skyller på att man är student och att man inte har så mycket pengar. Så kommer det upp självmant.” Citatet visar på att informanten mycket medvetet tar upp att han har en ansträngd ekonomisk situation för att på så sätt få dem han har sex med att också erbjuda sig att tillhandahålla ersättning i form av alkohol och mat när de träffas.

Som tidigare nämnts är en genomgående tendens i materialet att kontakt inför sex mot ersättning ofta sker på ungefär samma sätt som när andra typer av sexuella kontakter inleds. Det är en förklaring till att användningen av internet ökat så markant som kontaktarena inför sex mot ersättning; internet används oerhört frekvent som kontaktforum för alla typer av sex- och kärlekskontakter, inte minst av ungdomar som inte följer heteronormen (se Gäredal et. al. 2009). En del informanter nämner dock en del specifika fördelar som internet har som kontaktforum för sex mot ersättning. Den främsta fördelen är säkerhetsaspekten. En informant svarar på frågan hur han har fått kontakt med de personer som har gett honom ersättning för sex:

> *Internet uteslutande faktiskt. Jag har aldrig träffat nån på krogen som jag så här begärt pengar av. Det skulle jag dessutom känna var farligare i bemärkelsen att man inte vill åka fast och så. Det känns lite mer utsatt på en krog också. Dessutom kanske människor har druckit och så… då skulle jag känna mig mer osäker faktiskt.*

75. Namnet är fingerat.

Säkerhetsaspekten handlar om säkerhet på flera olika plan. Exempelvis berör informanten i citatet den upplevda risken för att åka fast för att ha gjort något som av flera informanter uppfattas som en olaglig handling. En annan aspekt rör den fysiska säkerheten för sin egen del.

Hur internet är positivt ur ett säkerhetsperspektiv uttrycker en informant på följande sätt:

> *Det är tack vare internet som jag har känt mig trygg då man kan ställa frågor, planera var och när man ska träffas och man kan även få ett bevis på att köparen faktiskt är seriös genom att föra över pengar till den som säljer sex i förväg.*

Även detta citat belyser flera olika säkerhetsaspekter. Den fysiska säkerheten lyfts, vilket är den typ av säkerhet som internet oftast anges kunna bidra till. En annan aspekt som denna informant lyfter är säkerheten att inte bli lurad ekonomiskt genom att säkerställa att den som ska ge ersättning verkligen gör det genom att betalningen sker i förväg. Då slipper man oron för att i slutändan inte få den ersättning som utlovats.

Som tidigare nämnts varierar exemplen på hur kontakten inleds och hur ersättning förs på tal i materialet. En generell uppdelning som kan göras är kontakter där informanten tar initiativ, kontakter där den som ger ersättning tar initiativ och kontakter där det är svårt att definiera vem som tar initiativ eller där det upplevs som att ”det bara händer”. Händelser där initiativet kommit från både informanten och från den som gett ersättning är vanligt förekommande. Situationer där en informant aktivt söker upp och övertalar en person att ge ersättning, alternativt att informanten övertalas att ha sex mot ersättning, är betydligt ovanligare. Ett exempel där det sexuella initiativet tycks ha kommit från en informant ges av en informant som berättar om hur han fick kontakt med en 18 år äldre man då han själv var 16 år. Kontakten skedde på ett webcommunity, och informanten berättar om hur kontakten ledde fram till sex:

> *Det tog inte lång tid innan vi började prata sex. Och jag var så här ”kom och testa”, typ lite utmanande.*
>
> *I: Var det han eller du som initierade?*
> *Alltså jag är rätt säker på att det var jag. Och det har varit så med alla de andra kontakterna också egentligen… att det är jag som börjat för att, ja men för att jag är lite så som person.*

Denna informant uttrycker att det oftast är han själv som tar det sexuella initiativet, oavsett vilken typ av sexuell kontakt det rör sig om. I andra delar av intervjun med informanten som citeras ovan framkommer det att det sex som han och den äldre mannen hade från början inte inkluderade någon ersättning. Ersättningen var något som mannen började ge efter att de hade inlett en sexuell relation, vilket snarast tycks ha överraskat informanten.

Ett annat exempel på hur kontakt kan tas kommer från en informant som har erfarenhet av att ha sex mot ersättning över webcam. Han berättar på följande sätt om hur kontakt mellan den som får och ger ersättning brukar ske:

> *Ja, alltså man går in på en hemsida på internet som erbjuder shower. Där privatpersoner helt enkelt startar sin webcam, och så kan folk gå in och så är det som ett chattrum där. Ju fler som kommer in desto högre upp på en lista kommer man. Och syns då bättre. Så där är det ganska lätt att försöka hitta folk. Och det brukar oftast va nån som vill betala för en privat show.*

Den kontakt som informanten exemplifierar sker under former där samtliga ingående parter har tydliga ramar att förhålla sig till. Forumet används för webcamshower, och de som loggar in för att titta kan beställa en privat show av någon av dem som tillhandahåller det.

Flera informanter berättar hur initiala kontakter för sex mot ersättning har spridit sig till andra personer som erbjudit ersättning för sex, såväl på som utanför internet. En informant berättar om hur hon började få ersättning för sex med en sexpartner hon haft sedan tidigare, där ersättningen medförde att hon gick med på sexuella handlingar hon tidigare hade vägrat att genomföra. Ryktet om detta spred sig enligt informanten därefter snabbt:

> *Det var mycket människor som skrev till mig och erbjöd mig pengar för att ha sex med dem. Och sen när man väl träffat dem så spred det sig ju mer och mer, mitt nummer gavs ut och personer ringde upp mig.*
> *I: Så det var inte så ofta du som sökte efter personer att sälja sex till?*
> *Nej, jag behövde aldrig det.*

Citatet visar att vetskapen om att informanten fanns tillgänglig för sex mot ersättning snabbt spreds bland personer som var beredda att ge ersättning för sexuella tjänster. Ett stort antal personer som ville ha sex mot ersättning med informanten kontaktade henne, utan att hon själv behövde ta några initiativ till kontakt. En annan informant berättar om en liknande situation, där hon via internet själv kontaktade en person som gav henne ersättning för sex. Därefter spred sig informationen om att informanten hade sex mot ersättning även till andra.

> *Det var jag som kontaktade honom faktiskt. På [internetfoum för ungdomar och unga vuxna]. Sen så fick han min msn och telefonnummer och så där. Och det blev ju så att alla dom här männen ringde hela tiden så jag hade en speciell jobbtelefon, som de hade numret till.*

I den situation som båda dessa informanter befunnit sig i vid tillfället som de berättar om, med stora svårigheter att sätta gränser och utan att våga prata om sin situation med någon, riskerar den stora tillströmningen av förfrågningar att förvärra en redan utsatt situation.

Internet är inte den enda arena för sex mot ersättning som exemplifieras i materialet. En informant, som började ha sex mot ersättning då hon var fjorton år började med försäljning av sexuella tjänster via telefon, där en äldre kvinna var den som förmedlade de sexuella kontakterna:

> *När det började då så var det via en telefonlinje. Du vet de här gratislinjerna man ringer till 'som tjej kan du ringa gratis' och som kille får du ju betala. Och där satt hon och raggade kunder.*

Dock har även sex där hon fått ersättning förekommit under en kväll där hon varit ute för att festa, där någon helt enkelt har tagit initiativ att ha sex som han erbjudit ersättning för:

> *Så att det kan ha börjat som en utekväll med kompisarna. Och så kommer det fram nån kostymnisse och säger liksom 'följer du med mig så har jag 1500 som ligger och väntar på dig'. Så känner man 'ja, ja visst. Nu har jag bränt… 1000 kronor och klockan är bara tolv'. Då försvinner man iväg en timme och så kommer man tillbaka sen och forsätter festa.*

I citatet tycks sex mot ersättning vara en integrerad aktivitet i informantens liv. Det tycks också vara relativt lätt att få kontakt med personer som är villiga att ge ersättning för sex, också utan att aktivt behöva söka efter dessa.

De allra flesta informanter som intervjuats i studien har ingen erfarenhet av att ha en tredje part inblandad som förmedlar kontakt till personer som ger ersättning. Exempel på sådana erfarenheter finns dock i två av intervjuerna. Informanten som citeras ovan berättar både att hon har arbetat på bordell och haft personer som förmedlat kontakt och ”raggat kunder”. En annan informant berättar att hon hade kontakt med en person som ”hjälpte mig fixa kunder, mot att han fick hålla på med mig, tafsa på mig”. I detta exempel tjänade den tredje parten inget ekonomiskt på de sexuella kontakter han förmedlade, utan fick tillgång till att ”tafsa” på informanten. I resterande 11 intervjuer förekommer inte några exempel på att ha någon annan inblandad som förmedlar kontakt mellan den som ger och den som tar emot ersättning.

En typ av arena för sex mot ersättning som återfinns i materialet är den som bygger på en definierad relation, där en av parterna ger den andra ersättning. Ersättningen kan i dessa fall vara en integrerad del av relationen, och en informant som berättar om en dylik erfarenhet säger att han själv inte såg på det han gjorde som sex mot ersättning då det hände:

> *I: Var det nånting som du tyckte kändes konstigt med att ha sex mot ersättning eller var det…?*

Alltså jag såg det inte i den synen då. Utan det jag var ute efter det var drogerna. Och sen sånt där. Så att då var det väl inget konstigt. […] Han bjöd mig på boende, han bjöd mig på… alltså du vet så här, jag fick bo hos honom, jag fick mat, jag fick cigaretter och så du vet. Jag behövde honom.

Den typ av sex mot ersättning som informanten berättar om i ovanstående citat rör en etablerad relation med ett beroendeförhållande. Ersättningen var något som varierade från gång till gång, och det fanns också perioder där informanten fick ersättning trots att han vägrade ha sex med personen som gav honom ersättning. Samtidigt hände det att personen som gav ersättning hade sex med informanten då han var drogpåverkad och inte kapabel att värja sig mot detta, vilket även tas upp under avsnittet ”Självkänsla och gränssättning” i kapitlet ”Det sexuella mötet”.

Sammanfattningsvis återfinns en stor mängd olika exempel på arenor för sex mot ersättning och hur kontakt inför sex mot ersättning kan tas. Internet är den tydligt dominerande arenan där de forumen som används är sådana som används även vid andra typer av kontakter. Hur kontakten sker och hur överenskommelsen om sex mot ersättning sluts varierar. Det finns många anledningar till och sätt att ta kontakt för sex mot ersättning. I de flesta fall där tydligt destruktiva kontakter har exemplifierats av har det samvarierat med bristande förmåga till gränssättning och låg syn på det egna värdet. Behovet av insatser som stärker självkänsla och ökar förmågan till sexuell gränssättning, samtidigt som kompetent och relevant stöd i de fall det behövs tillgängliggörs, är tydligt. Även om destruktivt sex aldrig är en ung persons ansvar, kan redskap att hantera en utsatt situation följaktligen ändå vara något som gör det möjligt att vända en svårhanterlig och destruktiv situation till något konstruktivt och mer hanterbart.

Ersättning

Den ersättning som exemplifieras i materialet är av olika typ och storlek. Den har i varierande utsträckning varit en förutsättning för sexuella handlingar. Det finns exempel såväl på att ersättningen varit nödvändig för att det överenskomna sexet ska genomföras, som på att det mest har varit en bonus för sex som man ändå tänker ha. Nedan kommer både typer av och storlek på ersättning samt i vissa fall även dess betydelse att redogöras för.

Den absolut vanligaste typen av ersättning som exemplifieras i materialet är pengar. Även andra typer av betalning förekommer dock, exempelvis mat, alkohol, droger och resor. Detta är i linje med tidigare forskning på området (Abelsson et. al. 2008, Cyberhus 2007, Svedin et. al., 2004 och 2009). Storleken på ersättning varierar kraftigt, och även på vilket sätt den har fastställts. I sammanhanget bör det än en gång förtydligas att vissa av studiens informanter har haft sex mot pengar ett stort antal gånger, medan andra informanter enbart haft sex mot betalning en eller ett fåtal gånger. Självklart bidrar det till en stor variation kring typ av ersättning samt hur den fastställs.

Mat och alkohol är en typ av betalning som vissa informanter berättar om, och för ett par informanter är det uteslutande denna typ av ersättning som de har fått för sex. Som förklarats i inledningen har urvalskriteriet för att medverka i studien varit att man själv definierar det som att man har haft sex mot ersättning. Värt att uppmärksamma är dock att det vid betalning som enbart består av exempelvis mat och alkohol skulle kunna betraktas som möjligt att den som gett ersättning inte har samma bild av att ersättning har utgått som informanten har. En informant svarar på följande sätt när han blir tillfrågad om vilken typ av ersättning han brukar få, och blir ombedd att beskriva en typisk händelse: ”Det kan ju hända att man bjuder in sig till någon äldre herre och får mat och vin och kanske… suger av honom i efterhand.” En annan informant berättar om hur hon och en kompis började flirta med en bartender, vilket utvecklades till att de hade sex. Ersättningen, som inte var uppgjord på förhand eller ens nämnd att den skulle ges, bestod i att de inte behövde betala för en stor del av den alkohol som de druckit:

Och då var det att de här drinkarna som vi drack, som sammanlagt var typ åtta stycken... så när jag skulle betala så behövde jag bara betala för en eller två. […] Men jag såg det inte så då utan då var det bara ”ah, fränt”. Det blev ett par hundra spänn billigare liksom.

Det sex som ovan exemplifierade informanter har haft tycks inte ha varit avhängigt betalningen. Dock uppger informanterna att de upplevt den mat och alkohol som de fått som en ersättning för det sex som de har haft. En informant berättar vidare att han brukar säkerställa att sexpartners kommer att tillhandahålla poppers[76] när de ses och har sex. Informanten berättar att även fast det i sig inte är förutsättningen för att han vill ha sex, väljer han ändå att träffa de som just tillhandahåller poppers:

> *I: Är det [poppers] något du brukar ha med dig själv?*
> *Nej det är olagligt så det ser jag till att den jag går till har istället.*
> *I: Så är det nånting, brukar du fråga om det på [internetforum]?*
> *Jajemänsan.*

Poppers blir i detta fall en förutsättning för att ha sex, då informanten berättar att han väljer att ha sex just med dem som kan tillhandahålla poppers. Samtidigt är såväl sex som poppers något som informanten aktivt letar efter för sin egen sexuella tillfredsställelse. Denna form av sex mot ersättning faller inte in i den ofta förekommande förståelsen av sex mot ersättning som utgår från att någon ger ersättning för sex för att tillfredsställas sexuellt, medan den som får ersättning säljer sin kropp utan att själv bli sexuellt tillfredsställd av den sexuella handlingen.

Vissa informanter som fått ersättning för sex vittnar om att ha ett standardbelopp för en viss tid. Andra har istället olika belopp för olika typer av sexuella handlingar. Denna typ av standardiserad kostnad berättar främst de informanter om som har erfarenhet av att regelbundet ha sex mot ekonomisk ersättning med tillfälliga sexuella kontakter. Nedan exemplifieras citat från några informanter som vittnar om relativt standardiserade ersättningsnivåer, för att ge en bild av hur även dessa kan skilja sig åt i såväl belopp som på det sätt som ersättningen fastställs.

En informant som brukar få ersättning för webcamshower berättar att betalningen brukar vara mellan 300 och 400 kronor för 5-10 minuter:

> *Oftast får man ju det i dollar eller pund så det beror ju lite på valuta och så. Men mellan 300 och 400 kronor är ganska vanligt.*
> *I: Hur länge håller man på då ungefär?*
> *Oj, det beror lite på vad personen vill ha och så. Men oftast kanske det handlar om en fem-tio minuter bara.*

76. Poppers är den alldagliga benämningen på amylnitriter. Poppers har en snabb blodkärlsvidgande effekt och används bland annat att underlätta avslappning vid analsex och förstärka känslointryck vid exempelvis orgasm. Amylnitrit är inte upptaget i den svenska narkotikalagstiftningen, men är förbjudet att sälja eller importera på grund av läkemedelslagen.

Här tycks såväl ersättningsnivån som typ och längd av sex ha ganska fasta ramar, även fast det exakta beloppet och de sexuella handlingarna varierar något.

En informant med mångårig erfarenhet av att ha sex mot ersättning i form av pengar berättar att beloppen har varierat med tiden och påverkats av på vilken typ av arena försäljningen har skett:

> *Jag har gått mellan olika ersättningsnivåer, lite beroende på hur man har jobbat. När jag började så var ersättningsnivån 1500 halvtimmen och 2000 kronor timmen. […] Sen så jobbade jag i Köpenhamn och då var ersättningen mindre för då jobbade man på bordell. Och då tog de… vad var det… typ 800 spänn per samlag. Så där var det ganska mycket lägre. Och sen så har jag haft ersättning som varit högre också, jag har haft 2000 kr i halvtimmen och 3000 kronor i timmen. […]*
> *I: Har det varit förhandlingar kring vad det ska kosta eller har du har sagt och sen så har de som har gett ersättning accepterat eller inte liksom?*
> *För att slippa förhandlingar så gjorde jag ganska snabbt så att jag inte gjorde några avbräck på min meny. Och det är som jag säger allra längst har det varit 1500 i halvtimmen, 2000 kronor i timmen. Och sen får man inte stycka upp det. Det är helt ok om du kommer och bara vill ha en avsugning. Men då är det bäst att du köper halvtimman då, annars betalar du 1500 för en avsugning.*

I detta exempel blir det tydligt att informanten ser stora fördelar med att inte förhandla om kostnadsnivåer, utan att ha tydligt definierade priser. Det är troligt att den långa tid och med den regelbundenhet som informanten har haft sex mot ersättning har en avgörande roll för hur hon har upparbetat de prisstandarder som hon berättar om. Enligt informanten underlättar det arbetet betydligt, där varje nytt möte annars alltid skulle ha behövt inledas med en potentiellt tids- och energikrävande förhandling.

Ett annat sätt att förhålla sig till ersättningsnivå är att utgå från ett standardbelopp, som sedan kan modifieras. En informant svarar på följande sätt på frågan om hon brukar ha fasta priser på olika sexuella handlingar:

> *Jag brukar säga så här: Samlag ca 15 min 1800 – 2000, och avsugning 500.*
> *I: Om du höjer eller sänker priset, vad kan det bero på då?*
> *Alltså sänker gör jag ifall det är något riktigt spännande typ… alltså om det känns som att det ska vara något stort äventyr. Typ att han bor i [svensk storstad] eller så, där får jag en liten shoppingresa dit. Då kanske jag inte tar så mycket betalt.*

I detta exempel framkommer en standardiserad ersättningsnivå, som kan förhandlas ner om informanten upplever det som att det finns något mervärde i situationen, exempelvis om mötet innefattar en spännande resa eller – som framgår på andra ställen i intervjun – en träff med en spännande eller attraktiv person. Såväl sexuell spänning och tillfredsställelse som upplevelser utöver den sexuella situationen kan sålunda påverka storleken på ersättning.

En informant berättar om hur hon ibland får mer pengar än vad som överenskommits. Hon tycker att dessa situationer är förbryllande, och tycks ha funderat mycket på anledningen till detta:

> *Men det har också vart fall där jag sagt att 'jag tar 2000'. Sen så när jag ringer och säger 'jag står utanför porten nu' och han kommer ner så säger han 'ah, men du får 2500'. Liksom höjer, och jag förstår inte varför. Jag har börjat fundera på om det är för att lindra ångesten för att han har en könssjukdom eller nånting. […] För att inte känna sig så hemsk. […] För annars förstår jag inte varför de skulle erbjuda mig mer pengar än vad vi kommit överens om? Kanske för att jag inte ska berätta för polisen, vad vet jag?*

Informanten tycks i ovanstående citat finna det märkligt att betalningen höjs mot vad som överenskommits, och tolkar det direkt som att den som ger ersättning antingen döljer något och vill kompensera för det, eller vill ge ett gott intryck så att händelsen inte får negativa efterverkningar som att bli polisanmäld. En annan fundering informanten har är om den som ger ersättning har dåligt samvete eftersom han har en könssjukdom som han inte berättar om, och försöker kompensera genom att höja ersättningen. Några informanter vittnar om att de har blivit erbjudna högre ersättning än vad som först har överenskommits under förutsättning att kondom inte används. Detta tas upp i kapitlet ”Säkrare sex” senare i studien.

Flera exempel finns i materialet där storleken på betalning inte utgår från någon standardiserad ersättningsnivå, utan bestäms istället från fall till fall. Ibland är ersättningen inte alls definierad innan sexet. En informant berättar om en episod när han gick i gymnasiet, där en äldre man gav honom ersättning för sex de hade:

> *[…] jag var 16 [och han] var 34. Och han brukade hämta mig under lunchrasterna på min skola. Jag brukade få hundra kronor ungefär. Och vi brukade också vara hemma i hans lägenhet där jag fick mat och så. […] Jag kommer inte riktigt ihåg hur det började. Men det var inte som så att han från början… alltså han ville väl bara vara schysst tror jag. Att liksom ”ja, men här får du en hundring för att du är bra liksom”. Och ”unga tjejer behöver ju pengar till saker.”*
> *I: Tror du att han såg det som att han gav dig ersättning på grund av ni hade sex eller tror du att han gav dig pengar för att ni hade en relation och han så här ville stötta dig?*
> *Jag vet inte. Nej, alltså jag har ingen aning.*

Exemplet visar att formerna för det sex mot ersättning informanten berättar om inte var tydliga eller på förhand uppgjorda. Det tycks inte heller som om informanten förväntade sig att få betalt. Likaså är det enligt informanten oklart om mannen som gav ersättning såg det som att den utgick för det sex de hade eller snarare var ett sätt att försöka vara schysst.

En annan informant beskriver en mycket oklar uppgörelse kring typ och storlek av ersättning. Intrycket av informantens berättelse är att vad han fått som betalning har avgjorts av situationen och behov för tillfället. På frågan om vilken typ av ersättning som han har fått svarar han:

> *Typ av ersättning? Ja det har varit alkohol, det har varit droger, det har varit boende, det har varit cigaretter, det har ibland varit pengar. […]*
> *I: Men om du fick pengar hur mycket kunde det vara som du hade sex för då?*
> *Den där gubben var så jävla kåt på mig så kunde jag be om hur mycket som helst. […] Jag var alltid påtänd när jag gjorde det. Men det kunde röra sig om… mellan minst 500 till 2500. Det är olika.*

Citatet tydliggör att både själva sexet och vilken ersättning som getts berott på situationen, och också att den person som gav ersättning var beredd att gå med på relativt höga ersättningskrav. Senare i intervjun framgår även att den aktuella relationen var en typ av beroendesituation för både informanten och den man som gav honom ersättning:

> *Han ville ju bara se mig naken i princip. Alltså förstår du att han var så kåt i mig så jag behövde ju bara ställa mig naken och… jag kände ju inte så här att jag måste göra någonting för honom för att jag visste att han var… han var beroende av mig. […]*
> *I: Men den här gubben – du sa att du fick bo hos honom. Hade du någon annanstans att ta vägen?*
> *Jag hade ju en lägenhet. Men alltså jag behövde ju mat, jag behövde… eftersom alla mina pengar gick till droger och alkohol. […] Ja, och ibland var jag hemma och då hade han köpt med sig mat och du vet så där.*
> *I: Ah. Så att - du sa att han var nästan beroende av dig. Men du var på nått sätt…?*
> *Ja, jag var beroende av honom ja. Precis.*

I den situation som ovanstående exempel handlar om ha en sedvanlig överenskommelse om ersättningsnivå inte varit aktuell. Andra exempel från materialet där ersättningen tycks bestämmas utan på förhand uppgjorda ramar är: ”Jag har en kille som köper ut sprit åt mig för ca 700 kr om han får ha mys med mig i en timme” och ”Jag har haft sex mot ersättning då jag fått pengar och andra saker som exempelvis [vip-medlemskap på hbt-internetforum]”. I materialet finns det flera liknande former av sex mot ersättning, där beloppet inte utgår från en ”prislista” eller standardiserade belopp, utan snarare verkar vara något som uppkommer i situationen. Denna tendens är vanligast hos informanter som inte vittnar om regelmässig försäljning av sexuella tjänster, utan där sex mot ersättning förekommer i andra former och även med andra bevekelsegrunder än ren ekonomisk vinning hos den som får ersättning.

DEN SOM GER ERSÄTTNING

Den som ger ersättning

Vid sex mot ersättning finns det alltid minst en person som tillhandahåller ersättningen och minst en person som tar emot densamma. Historiskt har den part som ger ersättning varit relativt osynlig och oproblematiserad, medan personer som tagit emot ersättning för sexuella tjänster har problematiserats i betydligt större omfattning. Något som belysts och ifrågasatts i en mängd olika sammanhang – inte minst i en svensk kontext (se exempelvis SOU 2010:49 och Siring (2008)). Vid synliggörande och utforskande av fenomenet sex mot ersättning är det centralt att fokusera på personer som ger ersättning för sex. Dock finns det flera metodologiska svårigheter att inhämta kvalitativt material från personer med erfarenhet att ge ersättning för sex, och i studien som rör unga hbt-personer och sex mot ersättning har inga personer med erfarenhet att ge ersättning för sex intervjuats utifrån denna erfarenhet (dock återfinns i tidigare delar av rapporten material från personer som har erfarenhet att ge ersättning till unga hbt-personer). Även fast inte några intervjuer har genomförts utifrån erfarenheten att ge ersättning för sex till unga hbt-personer i denna studie framkommer ändå mycket information om personer som har gjort det. De resultat som rör personer som ger ersättning för sex är viktiga att specifikt belysa, inte minst för att synliggöra dessa personers inblandning i sex mot ersättning. I detta avsnitt kommer därför såväl karaktäristika hos personer som gett ersättning som erfarenheter och upplevelser som resonemang kring personer som har gett ersättning för sex att exemplifieras.

Utmärkande för personer som ger ersättning

Tidigare forskning har tydligt visat att personer som ger ersättning för sex är en heterogen grupp (se exempelvis Minichiello et al., 1999, Abelsson et. al. 2008, Cyberhus, 2007). I denna studie exemplifieras med några få undantag uteslutande män[77] som har gett ersättning för sex. I tidigare studier som behandlar unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning indikeras dock att det ofta finns en viss andel kvinnliga köpare. I studien *I sexualitetens gränstrakter – en studie av ungdomar i Göteborg med omnejd som säljer och byter sexuella tjänster* (Abelsson et. al. 2008) uppgav 12,1 procent av tjejerna att det var både män och kvinnor som hade köpt sex av dem. 59,4 procent av killarna i samma studie menade att de fick ersättning av män, 9,4 procent uppgav att de fått ersättning av både män och kvinnor och 31,3 procent att de fått ersättning enbart av kvinnor. I *Unge - køb og salg af sex på nettet* (Cyberhus, 2007) var det två av de totalt nio bisexuella killarna som uppgav att de hade fått ersättning av kvinnor, av de 27 bisexuella tjejerna var det en som hävdade att de eller den person som gav henne ersättning var kvinna. I Svedin och Priebes studie *Unga, sex och Internet* från 2009 uppgav 39,1 procent av killarna att köparen var en man och 52,2 procent att det uteslutande var kvinnor. Bland tjejerna var det 87,5 procent som fick ersättning av män och 9,5 procent som fick det av kvinnor. Resterande hade erbjudit sexuella tjänster till både män och kvinnor. I samma undersökning var resultatet för medlemmar i RFSL delvis annorlunda. 88 procent av hela undersökningsgruppen uppgav att köparen var en man och elva procent, motsvarande tre personer, att de erbjöd sex mot ersättning till både män och kvinnor. Samtliga av ungdomarna som erbjöd sex till både män och kvinnor hade tagit emot ersättning för sex fler än fem gånger (Svedin, Priebe, 2009).

Personer som ger ersättning återfinns i de flesta åldersgrupper och bland alla typer av sexuella identiteter. I den begränsade svenska forskning som finns på området återfinns de flesta som gett ersättning för sex i de tre storstadsregionerna, men personer med denna erfarenhet finns också exemplifierade på en stor mängd orter i Sverige (Olsson, 2010). Nämnas bör att i nästintill all forskning på området har sexsäljare definierats utifrån en traditionell prostitutionskontext, vilket gör att vissa ersättningssituationer och personer som gett ersättning som ryms inom denna studies definition av sex mot ersättning inte specifikt kan sägas ha belysts i tidigare forskning.

77. I intervjumaterialet finns det inga andra könsidentiteter än män och kvinnor omnämnda beträffande personer som gett ersättning för sex. Det är inte heller tydligare specificerat huruvida dessa män och kvinnor är trans- eller cispersoner, men den absoluta majoriteten av de personer som omnämns kan antas vara cispersoner.

Vad som är relevanta parametrar att beskriva en person som gett ersättning utifrån är inte självklart. Vid intervjuerna har den öppna frågan ”Beskriv den/de som har gett dig ersättning” ställts. Det är de svar som getts på den frågan i kombination med tidigare forskning som definierat vilka karaktäristika som setts som relevanta att presentera. En överväldigande majoritet av de beskrivna personerna som har gett ersättning för sex är män, och endast ett fåtal informanter har gett exempel på en eller några enstaka kvinnor som erbjudit eller givit ersättning för sex. Det finns inga exempel på någon som gett ersättning som har varit yngre än den som fått ersättning. I många fall har den som gett ersättning dock inte varit så mycket äldre än informanten. Flera informanter exemplifierar personer som gett dem ersättning som unga och attraktiva:

> *Det är liksom… helt vanliga personer. Det kan va hur charmig person som helst och man bara 'Jaha? Ok, varför betalar du?'. Det är inte så som många tror att de är oattraktiva eller behöver betala för sex. Utan det kan vara en vrålsnygg kille på 25 år liksom. Som jag skulle följt med hem ändå. [skratt] Och de har ju olika jobb. De kan tjäna 100 000 i månaden eller 16 000 i månaden och liksom vara singlar eller gifta eller ha två flickvänner och… helt olika folk.*

I citatet framkommer att informanten uppfattar de personer som gett ersättning för sex som sinsemellan väldigt olika. I citatet förtydligar hon att vissa av de som hon har fått ersättning av varit attraktiva personer som hon skulle kunnat ha ersättning med även utan ersättning. I citatet uttrycker informanten en föreställning om att personer som ger ersättning för sex inte kan få sex på något annat sätt, en föreställning som hon själv problematiserar i citatet. Exemplet visar att personer som ger ersättning för sex är en ytterst heterogen grupp som inte kan sägas ha några tydliga karaktäristika, förutom att de flesta som ger ersättning tycks vara män.

Socioekonomisk status och yrke varierar i informanternas exempel på dem som har gett ersättning för sex. Ganska ofta beskrivs de som gett ersättning som relativt välbärgade, men det finns också gott om exempel på personer som inte kategoriserats som välbärgade över huvud taget:

> *En annan person var taxichaufför eller nånting. Inte alls lika välbärgad så… Utan han var lite konstig… eller inte konstig… han verkade väldigt asocial och kunde inte göra så mycket och verkade inte ha så mycket att lägga sina pengar på och tyckte väl att det var en bra investering för honom helt enkelt.*

Den i citatet exemplifierade personen tycks enligt informanten ha begränsade sociala resurser, och tros enligt informantens utsago ha sett det sex som han betalade för som en investering. Nämnas bör att yrke och ekonomiska resurser hos de som har gett ersättning inte har diskuterats vid alla intervjuer. De sysselsättningar som specifikt har nämnts bland de som gett ersättning är polis, säkerhetsvakt, advokat, bartender, lärare och taxichaufför. De informanter som har erfarenhet att få ersättning av yrkeskategorierna polis och advokat har benämnt denna erfarenhet som anmärkningsvärd, vilket kommer att beröras mer utförligt senare i detta avsnitt.

Hur de som gett ersättning lever är en annan aspekt som varierar betydligt bland de som exemplifieras av studiens informanter. En stor andel av de som tillhandahållit ersättning tycks vara singlar eller ha öppna relationer i vilka det är tillåtet att ha sex med flera personer. En informant beskriver den person som mest frekvent betalar honom för sex på följande sätt: ”Det är en man som har fru och barn. [Och frun] vet att han har sex med män också. Och han är rätt välbärgad. Han har råd att betala.” Förutom att personen som ger ersättning är välbärgad, blir det i citatet tydligt att han lever i äktenskap med någon av ett annat kön. Hans fru tycks enligt citatet veta om att han har andra sexpartner än henne. Flera andra informanter berättar också att män som är gifta med kvinnor betalat dem för sex. Dock verkar det, till skillnad från ovanstående citat, i flera fall vara personer som inte är öppna med att de har sex med andra inför dem som de är gifta med. En informant berättar när han gick i gymnasiet och var 16 år och hade en sexuell relation med en gift man som var 34 år gammal, där de brukade träffas dagtid hemma hos mannen. Det antyds i berättelsen, även fast det inte är specifikt uttryckt, att den sexuella relationen var något som fortgick utan partnerns vetskap. Det framkommer även att det är oklart om mannen själv uppfattade det som

att han betalade för sex. Den sexuella relationen byggde inte på att informanten fick ersättning, utan att det var något som kom efterhand eftersom den äldre mannen ”ville vara schysst.”

Exempel på många olika typer av sexuella identiteter hos de som ger ersättning förekommer i materialet. På frågan om vilka han brukar ha sex med, kategoriserar en informant sina sexpartner som män, välbeställda, homosexuella samt att de bor ensamma i fina bostadsområden. Eftersom denna informant dejtar för sin egen sexuella tillfredsställelse, och att den ersättning han får ibland är som en bonus, uppger han att han kan välja ut sina sexpartner utifrån de preferenser han har. Han tycker att det är en självklarhet att han tycker att de han har sex med är attraktiva, eftersom det är han själv som har valt ut dem. För denna informant är det en förutsättning att de han har sex med är öppet homosexuella. De informanter som definierar sig som tjejer eller kvinnor har i relativt hög utsträckning haft sex mot ersättning med heterosexuella män, men även exempel på bisexuella män förekommer. Bland de informanter som definierar sig som killar eller män har de som gett ersättning kategoriserats såväl som hetero-, homo- och bisexuella.

Attraktion till den som ger ersättning

Olika informanter har diametralt olika inställning beträffande sin egen attraktion till de som de har sex mot ersättning med. För vissa informanter är, som tidigare nämnts, attraktion en förutsättning för att ha sex, och flera informanter uppger att de enbart har sex med personer de tänder på, med eller utan ersättning. Andra informanter ser inte attraktion som en förutsättning, men att det är ett plus om de också är attraherade till dem de får ersättning av, alternativt att de exempelvis sänker priset om de är attraherade av den som de har sex mot ersättning med.

På frågan om han mot ersättning kan ha sex med en person med ett annat kön än vad han brukar ha sex med, svarar en informant: ”Jag har endast sex med män, utan och med ersättning. Det är det enda könet jag tänder på.” Svaret implicerar att informanten förutsätter en viss attraktion då han får ersättning för sex. En annan informant berättar om hur han ett tag hade en relation där han hade sex med en man som gav honom droger, pengar, mat och boende i utbyte, men att han efter ett tag avbröt den sexuella delen av relationen eftersom han inte alls var attraherad av den man som gav honom ersättning, ”…för jag sa det där går inte, jag vill inte ha samlag med en gubbe. Och det gick han med på eftersom han tyckte ju om mig så mycket. Han var ju in love with me, han var kär i mig.”

Ovanstående exempel visar på inställningen att attraktion är nödvändig eller i alla fall önskvärd vid sex mot ersättning. Detta förhållningssätt skulle kunna tyda på att sex mot ersättning upplevs snarlikt annat sex, vid vilket attraktion brukar vara en viktig faktor, och att sex där man får ersättning också är en positiv sexuell upplevelse.

Exempel på den motsatta inställningen finns också, att man över huvud taget inte vill vara attraherad av den som ger ersättning för sex. En informant berättar på följande sätt om hur hon känt kring utseende hos de som har gett henne ersättning för sex:

> *Jag vill inte ha sex med någon som ser bättre ut än vad jag gör. En var liksom ripped, alltså tränad och jag hade jättesvårt för honom. Jag kände med en gång han ringde bara ’nej!’. För jag är inte tränad för fem öre. Och så ska han komma upp hit och betala liksom 1500 spänn för att sätta på mig. Och dessutom så kanske det skiljde knappa året mellan oss. Så jag tyckte nästan att det är mer motbjudande än när nån ringer och man hör att den är riktigt gammal. När man hör att den är upp emot 65 liksom, 70 kanske till och med. Då var det nästan mer som man bara ’yes!’*

En annan informant säger att de han får ersättning av inte ska vara motbjudande, men påtalar samtidigt att det känns problematiskt om han är väldigt attraherad av en person som han får ersättning av:

> *Jag tror att så här en viss attraktion, de får ju inte vara hur fula som helst. Men jag skulle nog inte vilja, jag skulle känna mig lite obekväm om en person som jag själv tyckte var väldigt attraktiv gav mig ersättning.*

Båda ovanstående citat är exempel på hur informanter kan anse att attraktion är problematiskt vid sex där de får ersättning. Andra informanter har uttryckt liknande åsikter, eller att attraktion inte är något som de är intresserade av när det kommer till sex som de får ersättning för.

Studiens informanter tillfrågades om det är någon typ av personer som de över huvud taget aldrig skulle kunna tänka sig att ha sex med. Då anledningen till och erfarenheten av att ta emot ersättning för sex varierade mycket mellan informanterna varierade också informanternas uppfattning i denna fråga betydligt. För de informanter som tidigare haft sex mot ersättning men helt upphört med detta var frågeställningen hur de kunde resonera vid de tillfällen då de haft sex mot ersättning.

Nästintill alla informanter uppger olika typer av personer som de aldrig skulle ha sex med, oavsett om de fick ersättning eller inte. Exempel på dylika gränser är ”ingen gammal gubbe”, ”de får ju inte vara hur fula som helst”, ”jag har endast sex med män, med eller utan ersättning” och ”det får ju inte vara någon som kommer in och luktar bajs, liksom.”

Exempel finns också på nästintill obefintliga gränser för vilka man har sex mot ersättning med. Informanter som vittnar om gränslöshet har oftast använt sex för att få bekräftelse eller för att dämpa ångest. En informant jämför dem hon hade sex mot ersättning med tidigare när hon mådde med de hon har sex mot ersättning för i nuläget i följande citat:

> *Förut skulle det inte spelat någon roll, då brydde jag mig inte om det var liksom alkoholister eller vad det än var. Men nu är jag mer kräsen. Så jag kan inte svara direkt så på… nu spelar ju personligheten roll och så där. Eftersom jag mer dejtar dem, fast jag även säljer sex till dem.*

Hon berättar att tidigare kunde hon ha sex mot ersättning med i stort sett vem som helst, hur de än behandlade henne. I dagsläget vill hon endast ha sex mot ersättning med personer hon tycker om och som hon tänder på, eftersom hon har en känslomässig relation till dem. På frågan vilka hon i dagsläget aldrig skulle kunna tänka sig att ha sex med svarar hon: ”Alltså i fall jag märker på dem att de mår dåligt eller så, då vill jag inte göra det.” I dagsläget tycks informanten se sig själv som ett

handlande subjekt vid sexuella kontakter, med ansvar för att inte ha sex och få ersättning av någon som mår dåligt av den typen av sexuell relation. Detta perspektiv är ett helt annat än det som sex mot ersättning traditionellt brukar betraktas ur, där den som anses må dåligt av sex mot ersättning är de som erhåller ersättning för sex. Tankegången att den typ av sexuella relationer som hon har, där hennes egen attraktion är central, medför ett ansvar för att de som ger ersättning inte ska må dåligt av detta är sällan exemplifierad i tidigare studier och därmed intresseväckande.

Upplevelser och tankar om den som gett ersättning

Förutom beskrivningar av personer som har gett ersättning för sex, samt eventuell attraktion till dem som ger ersättning, är andra tankar om förhållningssätt till och upplevelser av dem som gett ersättning frekvent förekommande i materialet. Ett urval av dessa exempel, som i analysen bedömts som antingen representativa för vad ett flertal informanter sagt eller av andra anledningar anses vara relevanta att exemplifiera, följer nedan.

Flera av informanterna har i intervjuerna resonerat kring anledningen till de sexuella kontakter som de haft som på olika sätt innefattat sex mot ersättning. För flera informanter har det främst varit attraktion och spänning som orsakat att de har haft sex mot ersättning. Närliggande anledningar som har angivits har varit att man tänder på situationen eller tycker att det är spännande att utmana sina egna gränser. I dessa situationer kan inte själva betalningen sägas vara det viktigaste, utan ersättningen har istället varit en bidragande faktor för sexuell spänning, attraktion eller att utmana sig själv. Andra bidragande anledningar som har angetts i intervjuerna till att ha sex mot ersättning är exempelvis att få känna trygghet och bekräftelse:

> *Det var liksom för att få bekräftelse… och liksom att ha en fast grej i mitt liv. Det enda fasta jag hade i mitt liv just då. Jag vet inte om, man kan ju tolka det som att jag behövde en äldre så här typ av pappa-person i mitt liv.*

Resonemanget skulle lika gärna kunnat röra en relation som inte innehöll ersättning, och ersättning var inte heller något som gavs i början av den ovan exemplifierade relationen. För denna informant var motiven trygghet och bekräftelse även då han började få pengar vid de tillfällen han träffade den äldre mannen för att ha sex med honom.

För andra informanter har själva betalningen varit den primära anledningen till sexuella relationer som inkluderat ersättning. Några informanter uttrycker att faktorer som hör ihop med själva utbetalningen av ersättningen har påverkat deras upplevelse av och agerande mot den som har gett dem ersättning för sex. Vissa informanter uttrycker frustration över att en del som utlovar ersättning inte håller vad de lovat när de väl har haft sex. Exempel finns på hur informanter kan säkerställa att den de ska träffa och ha sex med verkligen kommer att ge den utlovade ersättningen. En informant som säljer sexshower via webcam använder sig av internet-betaltjänsten Paypal för att säkerställa att han erhåller betalningen. Vid frågan om det ofta händer att det blir problem vid mötet med en person som ska ge ersättning för sex, svarar en annan informant:

> *Inte nu längre, men förut var det alltid så. Eller inte alltid men… det var liksom när man skulle därifrån bara 'var är mina pengar'? Så sa de 'du får dem nästa gång'. Så kom man dit nästa gång så får man inga pengar då heller.*

Det problem som tycks varit mest påtagligt för denna informant är att personer som utlovat ersättning inte gett den. En del informanter berättar om hur personer som utlovat ersättning kan börja ställa specifika krav under sexet för att ge den utlovade ersättningen. Detta gäller situationer där det inte tycks som att några tydliga ramar har satts eller överenskommelser har gjorts innan det sexuella mötet.

Ett fåtal informanter berättar om personer som gett ersättning som inte respekterat deras gränser och blivit våldsamma. Även om berättelserna om våldsamma situationer är fåtaliga är det icke desto mindre mycket allvarligt att de inträffar. En informant berättar om hur hon med tiden blev duktig på att i ett tidigt stadium avgöra vilka personer som hon kunde vara trygg med att träffa för att ha sex med, och vilka som hon inte kunde lita på. Hon menar att mycket handlar om respekt och att bli respekterad:

> *Jag upptäckte till exempel att många av de kunderna som blev våldsamma redan på ett väldigt tidigt stadium hade visat att de inte respekterar en. Innan så rökte jag inomhus […] och helt plötsligt står han där med mitt paket i handen. Och har tänt en cigg. Och dels så tänker man att det är rude liksom, så där gör du inte. Men det var den sorten, att inte ha de gränserna. Det hade de inte sen i sängen heller.*

Informanten tydliggör att vikten av att veta om sina egna gränser, och att både hon själv och dem hon har sex med respekterar dem, är betydelsefullt och att personer som överskrider dem i ett tidigt stadium ofta blir våldsamma i ett senare skede. Detta berörs mer utförligt under avsnittet ”Gränssättning och säkerhet” längre fram.

Något som flera informanter berör är hur erfarenhet av sex mot ersättning med vissa kategorier av personer har påverkat deras upplevelse och uppfattning om alla personer i dessa grupper negativt. En informant berättar hur hennes bild av och uppfattning om kategorin ”män” påverkades av att flera år arbeta med att sälja sex:

> *En sväng har jag varit en riktig manshatare, avskytt män. Och ’de är djur och de…’ tagit det längre än så. Inte så att de är djur…, jo men att de är djur och att de… alla män kan våldta. Och de flesta män har våldtagit dig. […] Många vill att man ska vara smart när det kommer till det här och kunna se att alla män inte gör så. Men så tänker man på sina egna erfarenheter. Och det är så hemskt att se det men så tänker man ’jo’. Till exempel situationer som kunde uppstå i skolan, och det var ingen som sa emot. Eller på fester och sånt här. Alltså jag menar de snällaste killar […] En gång vaknade jag upp på ett läger med skolan med mina trosor nere vid anklarna och alltså en kille som är på och pillar. Och den här killen har alltid varit jättesnäll. Och hur ska jag… när folk säger ”alla män gör inte…”. Nej men det här var den snällaste killen!*

Informanten visar tydligt att hon är medveten om att den mycket negativa bild av män som hon har haft bygger på generaliseringar, att det inte är ”smart” att resonera så som hon gör. Samtidigt menar hon att hon har fått alltför många och liktydiga exempel där män har behandlat henne dåligt för att helt kunna distansera sig från den uppfattning av män som hon har fått. I andra delar av intervjun problematiserar hon sin negativa inställning till män ytterligare och det framkommer att hon själv inte längre tycker att den är hållbar. Dock är det tydligt hur påverkad informanten har blivit av de många män som har behandlat henne illa, och hur det har inverkat på hennes inställning till män överlag. En annan informant berättar också hur påverkad hon har blivit av att ha haft sex mot ersättning med många män:

> *Jag tappade allmänt respekten för alla män. Var rädd för allt och alla och liksom vägrade bli kvar i klassrummen med en manlig lärare och sådär. Det var liksom panik – ’Vad kommer att hända nu?’*

Citatet visar att hon var så pass negativt inställt till män att hon fick panik om hon var själv i ett rum tillsammans med en annan man. Det blir tydligt hur beteendet hos män som betalar för att ha sex kan bidra till att personer som har sex för ersättning till sist tappar allt förtroende för män överlag.

Det är inte enbart män som informanter tappat förtroendet för. Även identiteter eller yrken som ofta uppfattas som trygghetsskapande och förtroendeingivande har för vissa informanter blivit föremål för förakt, eftersom de har erfarenhet av personer med dessa yrken som betalar för sex och beter sig nedsättande och kränkande. På frågan om hon på något sätt har blivit påverkad av att ha blivit betald för att ha sex med poliser och advokater, svarar hon:

> *Alltså jag tappar ju respekten för dem. Tidigare har det väl vart så här… ’poliser är hjältar, de är coola och bra’ liksom. Nu är det bara ’de är ju som alla skitstövlar’. Som vilken skitstövel som helst, liksom.*

Även fast det även här enbart rör sig om ett fåtal personer med de exemplifierade yrkena, har de som gett ersättning genom sitt beteende och genom att helt agera i motsats till det som informanten förväntat av personer med deras yrken, gjort att informanten totalt tappat förtroendet för alla personer med dessa yrken.

I materialet finns sammanfattningsvis exempel på ett flertal olika typer av personer som har gett informanterna ersättning för sex, och likaså exemplifieras ett flertal olika förhållningssätt till dessa. Flera resultat i denna studie bekräftas i tidigare forskning. I studiens material förekommer en lägre andel exempel på kvinnor som gett ersättning för sex än vad som framkommer i tidigare refererad forskning, men då studiens ansats är kvalitativ kan det inte förväntas att dess statistiska underlag överensstämmer med kvantitativa resultat som framkommer i tidigare forskning.

De flesta som informanterna vittnar om har gett ersättning är män, där resultaten visar på att det inte är en viss typ av män som ger ersättning utan att det i stort sett kan vara vilken man som helst. Det skiljer sig mellan informanternas exempel om attraktion till den som de har haft sex med är en förutsättning, önskvärt, oviktigt eller ej önskvärt. Exempel finns såväl på personer som ger ersättning som har ett okomplicerat eller respektfullt förhållningssätt till dem de ger ersättning, som de som är nedlåtande och till och med redo att kränka och göra illa den som de ger ersättning. En tolkning av resultatet är att informanternas egen möjlighet till gränssättning och känsla av kontroll i den sexuella relationen är något som påverkar deras säkerhet och psykiska välbefinnande i sexuella kontakter med personer som tillhandahåller ersättning.

DET SEXUELLA MÖTET

Det sexuella mötet

I intervjuerna framkommer ett flertal olika typer av berättelser om sexuella situationer och händelser, och likväl aspekter som har med sexuella situationer att göra. Dessa är samlade i detta kapitel. Kapitlet inleds med ett avsnitt som berör sex, bekräftelse och självkänsla, där resultat presenteras som synliggör hur dessa aspekter hänger ihop med varandra och sex mot ersättning. Därefter följer avsnittet ”Kommunikation”, där informanternas erfarenheter av kommunikation, brist på kommunikation och tankar kring kommunikation i materialet exemplifieras. Därpå följer ett avsnitt om förväntningar inför och upplevelser av sexuella möten där ersättning varit inblandad, och kapitlet avslutas med ett avsnitt om säkerhet och gränssättning under det sexuella mötet.

Sex, bekräftelse och självkänsla

I materialet finns många exempel på hur sex mot ersättning och låg självkänsla kan samvariera. I förekommande fall är det inte alltid denna koppling initialt formuleras, men efter en stunds samtal kan det framkomma exempel på att låg självkänsla kan samvariera med att ha sex som man får ersättning för. I en diskussion med en informant om vilka anledningar han hade att ha sex mot ersättning, framkommer bekräftelse och självkänsla på följande sätt:

> *I: Så det var både på grund av spänning och ekonomisk vinning som du hade sex mot ersättning?*
> *Mycket bekräftelse också.*
> *I: Okej, hänger det ihop med låg självkänsla när du var yngre som vi pratade om tidigare?*
> *Ja alltså det, delvis på grund av någon slags låg självkänsla. Men det har inte orsakat någon låg självkänsla.*

Informanten börjar med att ange anledningarna spänning och att tjäna pengar, men när diskussionen fortskrider framkommer även att låg självkänsla och vilja att få bekräftelse spelat en viktig roll. Informanten är dock noga med att förtydliga att ersättningen inte är något som orsakat låg självkänsla, utan att låg självkänsla och bekräftelsebehov istället var bidragande orsaker till att han hade sex mot ersättning. Exempel finns även där en bra självbild samvarierar med en positiv upplevelse av sex mot ersättning. Exempel där sex mot ersättning har orsakat låg självkänsla är ytterst ovanliga.

I materialet kopplas bekräftelse och självkänsla ofta ihop med sex i allmänhet liksom med sex mot ersättning. Inställning till och förståelse av destruktivt sex och sex mot ersättning skiljer sig mellan informanterna, men en tydlig tendens är att låg självkänsla och behov av bekräftelse riskerar att leda till destruktiva sexuella handlingar och kontakter, såväl där ersättning ges som sex där ingen ersättning förekommer.

Ett destruktivt sexuellt beteende kan vara ett sätt att tillfredsställa ett behov av bekräftelse, vilket flera gånger exemplifierats i denna studie. Många gånger kan sex som man har för att få bekräftelse tolkas som destruktivt. En informant påpekar dock att sex som ger bekräftelse inte behöver vara negativt, utan det är vilket förhållningssätt man har till bekräftelsen som kan avgöra hur sexet påverkar en:

> *Att ha sex för att få bekräftelse behöver inte vara en negativ grej egentligen. Det beror ju helt på hur man mår av det. Det kan ju vara en jättepositiv grej. Jag tänker att ha sex är nån form av bekräftelse oavsett, alltså det är ju liksom en bekräftelse på att nån är kåt på en. Och det är ju väldigt positivt tänker jag. Men det blir ju en negativ grej när man blir beroende av den bekräftelsen eller man mår dåligt om man inte får den.*

Citatet belyser att sex i väldigt många fall är något som man får bekräftelse av, och att det ofta är en positiv upplevelse. Det riskabla enligt informanten blir om man blir beroende av bekräftelsen som sex ger, och det är i de fallen som sex för bekräftelse kan bli negativt. Informanten resonerar utförligt kring den koppling mellan sex, bekräftelse och självkänsla som flera gånger exemplifieras i materialet. Han menar att det finns stora förväntningar på sex och att det stora sexfokus som ofta finns tydligt hänger ihop med föreställningen att sex bland annat visar hur lyckad en person är i dagens samhälle; att man ska vara bra på att ha sex, att man ska veta allt om sex för att vara lyckad, att man själv och ens sexpartner ska få de bästa orgasmerna och så

vidare. Detta medför enligt informanten att många personer redan har en självkänsla och självbild som är intimt sammankopplat med sex. Det innebär att en sexuell bekräftelse medför att man också får en bekräftelse på att man själv är bra som person. Han kopplar detta resonemang till sin inställning och sina tankegångar kring sex mot ersättning. Han menar att det som avgör om en person blir negativt påverkad av att ta emot ersättning för sex beror på anledningen till att personen har sex mot ersättning:

> *Jag tror det beror mycket på varför man har sex på det sättet. Och varför man vill ha det och få ersättning för det. Om det är för att man tycker att det är en kul grej så tror jag nog att ens syn på sex antagligen kommer att vara densamma [även om man har sex mot ersättning under en längre tid]. Men om man gör det för att få en bekräftelse eller så tror jag nog att det kan ändra en. Men jag tror också att om det är så att man får en ersättning om man har sex på det viset för att få bekräftelse eller för att styrka ens självkänsla så kan man kanske bli beroende av det. På ett väldigt negativt sätt.*

Informanten menar alltså att sex mot ersättning kan vara oproblematiskt för de som inte har ett behov av eller är beroende av den sortens bekräftelse. Värt att notera är att vare sig denna, eller någon annan informant, har beaktat att en destruktiv anledning till att ha sex mot ersättning kan vara att man upplever att man inte har något val eller att sex mot ersättning är enda utvägen i en ohållbar livssituation. De exempel på destruktivt sex mot ersättning som finns i materialet utgår samtliga på något sätt från låg självkänsla och självbild samt brist på respekt för sin egen kropp. Detta tolkas som en indikation på att sex mot ersättning ur informanternas perspektiv inte är något man gör för att man inte upplever några andra ekonomiskt hållbara alternativ, och att sex mot ersättning därmed inte är så tydligt kopplat till själva ersättningen utan snarare till upplevelse, självkänsla och bekräftelse.

Kommunikation

Vilken möjlighet en person har att kommunicera kring sex och förmedla sina känslor och tankar relaterade till sexuella aspekter har stor betydelse för sexuellt aktörskap och möjlighet att påverka sitt sexliv i en positiv riktning. Möjligheten att kommunicera kring sexuella aspekter ger även indikationer om möjlighet att se till sina egna behov ur ett sexuellt perspektiv. För att studera vilken möjlighet informanterna upplevde sig ha att kommunicera kring sex tillfrågades samtliga intervjuade om hur de pratade om sex, vad de kommunicerade respektive inte kommunicerade samt i vilka sammanhang det var lätt respektive svårt att kommunicera. Resultaten i avsnittet visar på större välmående hos de informanter som upplever sig ha möjlighet att kommunicera om sex och framföra sina egna önskemål, samt visar på att psykiskt välmående, förmåga att kommunicera om sex samt att ha sex för att man själv mår bra av det samvarierar

Samtliga informanter uppger att det är viktigt att kunna kommunicera om sex för att sex ska bli något bra för alla inblandade. Hur stor vana informanterna har av att kommunicera om sex och på vilket sätt de brukar göra det skiljer sig dock betydligt åt. En informant förtydligar att han anser att bra sex hänger ihop med att kunna kommunicera med de man har sex med:

> *Jag börjar oftast prata sex så fort som möjligt i en relation. […] För det dåligaste sex jag haft har varit sex där man, där man inte pratat nått innan alls. Eller inte känner att man kan prata under sexet.*

I citatet kopplar informanten samman hur bra sex för honom hänger samman med att kunna kommunicera också under tiden som man har sex. Trots att samtliga informanter är samstämmiga i åsikten att det är bra att kunna kommunicera om sex, uppger många att det är svårt att kommunicera om sex i sexuella sammanhang. Speciellt svårt uppger många informanter att det kan vara att kommunicera egna önskemål och gränser till sexpartnersunder tiden som de har sex. Följande citat återfinns i ett samtal med en informant, som till en början uppger sig ha väldigt lätt att kommunicera kring sex.

> *Jag har väldigt lätt att prata om sex, pratar gärna om sex. Det är ett samtalsämne jag tar upp ofta.*
> *I: Hur känner du kring att kommunicera kring*

sex när du har sex?
När jag har sex… där kanske jag har lite mer att lära. Det tycker jag kan va lite svårare faktiskt.
I: [O]m det händer någonting som inte känns bra i en sexuell situation, hur brukar du hantera [det]?
Ja, ibland är det jättesvårt faktiskt. […]Det kan också bli så här motstridigt för det kan göra ont men man vill ändå... Men oftast […] säger jag ingenting alls. Och tar det liksom… bara väljer det.

Informanten uppger sig först vara väldigt bra på att kommunicera kring sex, men vid följdfrågor framkommer det att han tycker att det är svårt att kommunicera sexuella önskemål och gränser under tiden som han har sex. Inte ens vid tillfällen då det gör ont brukar han säga något, utan han ”bara väljer det”. Detta exempel liknar ett flertal andra informanters berättelser i materialet där bristande respekt för sig själv kan medföra att man själv hamnar i sexuellt utsatta situationer. Förmåga att kommunicera sexuella önskemål och gränser hänger sålunda intimt samman med både självbild och ett konstruktivt förhållningssätt till sex. Flera informanter uttrycker att det är svårare att föra fram sexuella önskemål utifrån vad de själva upplever som lustfyllt jämfört med att gränsa mot sexuella handlingar som upplevs som obehagliga eller som gör ont. Detta kan tolkas som att många informanter upplever det som svårt att agera som subjekt i sexuella sammanhang. Att ha svårt att påverka sexet utifrån vad som känns lustfyllt för en själv kan misstänkas samvariera med en tendens att sätta sexpartners behov framför sina egna i sexuella sammanhang, vilket i sin tur kan hänga samman med låg sexuell självkänsla. Detta har även belysts i bland annat *Internet utanför heteronormen* (Gäredal et. al. 2009).

För de informanter som uppger att de kan kommunicera kring sex i sexuella sammanhang, antingen verbalt eller genom att de har utarbetat strategier för att kommunicera sina egna önskemål vid sex, gäller det nästan utan undantag att de berättar om att de tidigare haft låg självkänsla och även om svårigheter att kommunicera sina egna önskemål kring sex. Svårighet att kommunicera sina egna önskemål och gränser hänger ofta ihop med en låg självkänsla, och försvåras av de tabun som många

vittnar om finns kring att kommunicera om sex. Att inte ha ett språk eller vana att förmedla det man vill försvårar självfallet möjligheten att uttrycka sina egna önskemål och gränser kring sex. Dock är det något som flera informanter vittnar om att de lärt sig med ökad ålder, erfarenhet och självkänsla. En informant förtydligar hur hans självkänsla har medfört bättre möjligheter att kommunicera kring sex:

> *Ja [förut tyckte jag] att det var lite svårare i en sexuell situation förklara vad jag ville och så där.*
> *I: Varför tror du att det var så?*
> *För att jag var ung och osäker […]*
> *I: Tror du att det har nånting […] med säkerhet i sig själv att göra, om man kan kommunicera om sex i en sexuell situation?*
> *Absolut.*

I materialet framgår det mycket tydligt att en medvetenhet om sitt eget sexuella aktörskap och möjlighet att kommunicera med sexpartners om sex i sexuella sammanhang är grundläggande för en trygg och positiv sexualitet där inte enbart sexpartners sexuella behov beaktas. Analysen tyder på att låg självkänsla och sexuell utsatthet många gånger intimt hänger ihop. Möjlighet att kommunicera sina egna önskemål och gränser vid sex är en aspekt av sexuella interaktioner som är viktig att beakta. Flera informanter uppger specifikt att det de främst skulle vilja bli bättre på beträffande sex är att lära sig kommunicera, och att det i dagsläget finns få forum som erbjuder dylika möjligheter.

Förväntningar, upplevelse och sexuella handlingar

I analysen av materialet blir det tydligt att det skiljer sig stort mellan informanterna hur de förhåller sig till sex och vilken roll sex har i deras liv. Detta är också något som för en och samma informant kan variera markant över tid, så att sex har olika betydelse och olika stor inverkan i informanternas liv vid olika tidpunkter. Sex kan vara allt från något som är viktigt, givande och lustfyllt till att vara något som inte spelar någon roll för en själv utan uteslutande är något som man har för andras skull. Sex kan också vara ett sätt att dämpa ångest, och på så sätt ha stor betydelse i livet. De flesta informanterna säger att sex överlag är något som de ser som positivt och lustfyllt, men det varierar hur viktigt det är mellan informanterna. En del informanter säger att det är först på senare tid som de själva har lärt sig uppskatta sex, och att det tidigare mest har varit förknippat med makt och bekräftelse. För vissa av informanterna är sex i vissa specifika former något bra, men oftast något som de inte är så positivt inställda till. De flesta ser dock sex som något överlag positivt och lustfyllt. Denna stora variation av förhållningssätt till sex som framkommer är relevant att bära med sig i tolkningen av upplevelser och förväntningar som exemplifieras rörande sex mot ersättning i materialet.

Förväntning på sig själv

En hypotes inför studiens genomförande var att den som får ersättning för sex riskerar att känna större förväntan på sig själv att tillfredsställa sexpartnern och att bortse från sina egna sexuella gränser jämfört med när ingen ersättning förekommer. I samtliga intervjuer tillfrågades informanten om den upplevde någon skillnad på möjligheten att hävda det de själva ville och mådde bra av i sammanhang där de fick ersättning och andra sammanhang.

Ett antal informanter uppger att de inte alls tycker att de får andra förväntningar på sig själva eller minskad möjligheter att sätta gränser då ersättning är inblandad. En återkommande tankegång hos dessa informanter är att det i överenskommelsen ingår att de inte ska göra saker som de inte känner för eller är med på. På frågan om vad hon gör om det inte känns rätt vid ett sexuellt möte där hon får ersättning, svarar en informant:

> *Då ger jag mig bara av därifrån. Det har ju vart att man har varit i sängen och jag bara 'Nej, det här känns inte rätt'. Jag kan ju avbryta vilken sekund som helst. För två år sen kände jag inte att jag kunde göra så, utan hade jag lovat nån person att göra något skulle jag genomföra det. Nu tänker jag mer på vad jag vill och vad som känns rätt för mig liksom.*

Flera av de informanter som uppger sig tända på eller själva få ut något sexuellt av sex mot ersättning tycks ha relativt lätt att sätta sexuella gränser i sexuella situationer där ersättning är inblandad. En in-

formant berättar att hon i sexuella relationer som innefattar ersättning har större självkänsla och lättare att ta för sig än i andra sexuella situationer:

> *Jag har nog lättare för att ta för mig i en situation där jag får betalt. Alltså ta kommandot och vara lite starkare i nuläget. Så var det under det som var sista vändan som faktiskt var ganska bra.*

I sexuella relationer utan ersättning berättar hon att hon kan känna sig osäker och otillräcklig. Självsäkerheten i situationer där informanten får ersättning kan i sin tur bero på att hon haft sex mot ersättning ett mycket stort antal gånger, och att det är en typ av sex som hon känner sig van med och därmed trygg i.

Exempel finns även som exemplifierar hur sex där ersättning är inblandad kan minska möjligheten att sätta gränser och framföra sina egna önskemål jämfört med när ingen ersättning är inblandad. På frågan om vilken skillnad han upplever mellan sex som innefattar ersättning och annat sex svarar han:

> *Det känns väl som lite skillnad, då känns det mer som ett jobb. Och då känner jag liksom att eftersom jag får betalt så handlar det mer om min kund än om mig. Det är ju liksom inte ömsesidigt på samma sätt. Man pratar igenom vad man ska göra innan, men man får ju ändå kanske bjuda till lite.*

Det resonemang som framkommer i citatet återfinns i olika former i ett antal intervjuer i materialet, vilket tydliggör att ersättning kan medföra att man ruckar på eller inte respekterar sina egna sexuella gränser. En tendens som är värd att notera är att många av de informanter som har svårt att sätta gränser vid sex mot ersättning även vittnar om likadana svårigheter i sexuella sammanhang där ingen ersättning förekommer. Detta skulle i sin tur kunna tyda på att dålig förmåga att respektera sina egna gränser kan förstärkas om ersättning blandas in, men att ersättningen i sig inte med självklarhet orsakar denna problematik.

Exempel finns på en självbild hos informanter som innebär att deras förväntning på sig själv har varit att uteslutande tillfredsställa andra, även då ingen ersättning varit inblandad. En informant berättar att hennes självkänsla tidigare var låg, och att hon var väldigt lojal mot den uppgift hon ansåg sig ha – att tillfredsställa andra. Hon berättar på följande sätt:

> *I: Menar du att man på något sätt har en uppgift att se till att andra blir nöjda med en liksom?*
> *Precis, det är ens uppgift. Och man sviker den inte, man är väldigt lojal. Även mot främlingar så är man sjukt lojal. Men det är kanske också en brist på… alltså brist på uppmärksamhet. Och att man förväxlar det med nån sorts positiv uppmärksamhet. Även när det blir fruktansvärt negativt.*

Informanten kopplar lojaliteten och känslan av att vara tvungen att tillfredsställa andra till ett behov av bekräftelse och uppmärksamhet. I intervjun blir det tydligt att den syn på sig själv som informanten berättar att hon lärts in i är det som ligger till grund för det destruktiva sexuella beteende som hon vittnar om.

Vilken förväntning man har på sig själv då ersättning är inblandad och vilken möjlighet man har att se till sina egna behov varierar beroende på informanternas självbild. Det samlade resultatet tyder på att ersättning till viss del kan påverka den förväntning informanterna har på sig själva på så sätt att de blir mindre benägna att sätta sexuella gränser vid sex där de får ersättning. Dock tycks självkänsla och självbild ha en betydligt större inverkan på möjlighet att tillgodose sina egna sexuella behov och gränser än vad ersättningen har. Detta berörs ytterligare under avsnittet ”Självkänsla och gränssättning”.

Upplevelse av sex mot ersättning

Flera informanter berättar att de upplever sex mot ersättning och sex utan ersättning som två olika företeelser. En informant med stor erfarenhet av att ha sex mot ersättning berättar att hon uppfattade det som jobbigt när det kändes som om de två typerna av sex blandades. Hon berättar om en köpare som hon hade mycket svårt att förhålla sig till. Han var i hennes ålder, snygg och vältränad, och hon berättar att:

> *Där så kommer det normala livet in. Eller det som bör vara det normala livet – ”samhället” – kryper mer in i ett sånt [förhållande]. För då blir det nästan som att vi skulle kunna vara två stycken ungdomar som har sex.*

I citatet framgår det att informanten upplevde det som hotande när en sexuell relation där hon fick ersättning var alltför lik vad som skulle kunnat ha varit ”det normala livet”, det vill säga en sexuell relation i vilken ingen uttalad ersättning gavs.

Andra informanter anser att sex mot ersättning och sex utan ersättning inte alls är något som vare sig kan eller bör särskiljas. En informant berättar att han uppskattar att kunna betrakta personer som har gett honom ersättning för sex som vänner:

> *Jag tycker det är det roligaste faktiskt, de som man kan ha som vänner också. Som jag kan träffa sen, och kanske är på samma krogar som jag brukar vara på. Som jag kanske hälsar på, står och pratar lite med. Där man kan liksom vara vänner också, det behöver inte va nått konstigt med det liksom. Jag tycker inte det är obehagligt, jag tycker bara det är jätteroligt att kunna säga hej till någon.*
> *I: Men det du sa tidigare att man inte ska tycka att det ger mycket negativa känslor. Har du känt något av negativa känslor ibland eller har det varit helt frånvarande för dig att ha någon typ av jobbighetskänslor efteråt?*
> *Inte helt frånvarande men det liksom… lite jobbigt har det ju varit lite från och till. Men jag tycker ändå att de positiva sidorna väger upp.*

I citatet framkommer att informanten anser att sex mot ersättning och sex utan ersättning bör vara så integrerat som möjligt. Även fast svårigheter kan uppstå tycks han anse att de är överkomliga och att de positiva sidorna väger upp.

Oavsett om sex mot ersättning ses som något helt skilt från sex utan ersättning eller om det ses som relativt likartade företeelser är en relevant frågeställning hur informanterna har upplevt det sex mot ersättning som de har haft. Ett flertal informanter berättar om att de upplevt sex där de fått ersättning som uteslutande negativt, och att det enda positiva som händelsen medfört var att de fick ersättning. I intervjuerna finns exempel på att sex mot ersättning kan medföra att man känner sig billig och att man kan få ångest efteråt, vilket också berörs under ”Sex, bekräftelse och självkänsla”. En informant berättar att hon uteslutande har negativa erfarenheter av det sex mot ersättning som hon har haft, och att hon också inför händelsen förväntade sig att det skulle kännas på det sätt som hon upplevde det. Trots den negativa upplevelsen uppger informanten att hon kan tänka sig att ha sex mot ersättning igen.

> *I: Tyckte du att det fanns något positivt i den händelsen, förutom att du fick pengar.*
> *Nej, tänk själv. Det är inget man gör för nöjes skull.*
> *I: Kändes det sämre än vad du trodde att det skulle göra?*
> *Nej. Jag hade ju inte förväntat mig så mycket mer än att det inte skulle kännas konstigt.*
> *I: Tror du att det skulle kunna att du har sex mot ersättning igen?*
> *Om jag behövde pengar, ja.*

I intervjun framkommer att anledningen till att hon hade sex inte var att hon var i en ekonomisk knipa, utan snarare att hon behövde lite mer pengar för tillfället. En aspekt att reflektera över är att önskan att ha mer pengar för informanten väger tyngre än att den sexuella upplevelsen är negativ, vilket kan tolkas som att informantens värdering av sig själv och sina egna känslor är låg. Under avsnittet ”Bearbetning och professionellt stöd” i kapitlet ”Psykisk hälsa, stöd och omgivning” berörs negativa upplevelser av sex mot ersättning samt exempel på hur dessa har hanterats mer utförligt.

Flera exempel finns på att tända på att ha sex mot ersättning och uppleva att det faktum att ersättning är inblandad ger sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. De informanter som vittnar om denna aspekt av sex mot ersättning förhåller sig dock till det på olika sätt. En informant tycks se det som en delvis destruktiv upphetsning och tillfredsställelse. Hon beskriver att hon tänder på sex där hon har fått ersättning på följande sätt:

> *Men jag får någon sorts alltså… det är som att du tänder på det fula du gör. Det är som att du*

tänder på det äckliga, att du säljer sex för pengar. […] Ja alltså man går igång på det. Det är lite därför utseendet [på den som ger ersättning] inte spelar nån roll, utan det är handlingen i sig liksom.

Informanten berättar att det faktum att hon gör något fult och äckligt gjort att hon har gått igång på det, och tycks anse att det är en upphetsning eller tillfredsställelse som är problematisk.

En annan informant som uppger sig tända på att få ersättning för sex menar att hon i dagsläget har sex mot ersättning på ett sätt som hon inte far illa av. Tidigare i livet har hon haft ett väldigt självdestruktivt sexuellt beteende men fått professionell hjälp och slutat med detta i och med att hon började må bra psykiskt. Efter en tids uppehåll började hon ha sex mot ersättning på nytt eftersom hon tycker att det är upphetsande, men denna gång på sina egna villkor:

I: Du tycker att idag mår du bra av att sälja sex?
Alltså jag mår väl inte bra av att sälja sex men jag mår inte dåligt av det. Alltså jag mår ju inte bättre av att göra det, jag kan må lika bra av att inte göra det.
I: Just det, men du mår inte dåligt av det idag tycker du?
Nej. Skulle jag inte göra det skulle jag ändå gå på liksom sex-dejter och små äventyr och sådant där. Bara för att det är pengar inblandat mår ju inte jag sämre av det.

Informanten menar att ersättningen vare sig gör till eller från för hur hon mår. Oavsett om hon får ersättning eller inte kommer hon att ha ”små äventyr”, som hon uttrycker det. Eftersom hon inte upplever att ersättningen påverkar hur hon mår av det sex hon har och att hon tänder på att få ersättning menar hon att hon lika gärna kan ta emot ersättning vid sexuella kontakter.

För ett flertal informanter är inte det faktum att ersättning är inblandad något som påverkar deras upplevelse av det sex de har. En informant ger uttryck för att det sex han har haft mot ersättning nästan alltid var en positiv sexuell upplevelse för honom: ”Jaa, alltså det var ju nästan alltid så att jag gillade det, det var det ju. Och det var fortfarande en sexuell upplevelse för mig.” Citatet exemplifierar att samma sorts positiva aspekter kan upplevas av sex mot ersättning som vid andra typer av sex – att det är något som man gillar och som man blir tillfredsställd av sexuellt. Informanten som citeras ovan berättar att hans upplevelse av sex mot ersättning har varierat från gång till gång, liksom upplevelsen varierar vid sex utan ersättning. Den inställningen exemplifieras också i ett citat av en annan informant. På frågan om det finns några positiva aspekter av sex mot ersättning utöver ersättningen svarar han följande:

Det är ju spännande på ett annat sätt… det är ju en spännande grej. Det tycker jag att, finns det saker utöver [att få pengar] det beror ju på kunden så att säga. Det finns ju väldigt intressanta kunder som man kanske pratar mycket med också. Men nej jag kan inte säga att det är så många andra fördelar. Det är samma sak med vanligt sex att det beror ju på personen [man har sex med].

Även denna informant förtydligar att det inte går att generalisera upplevelsen av sex mot ersättning utan att den, liksom vid annat sex, skiljer sig från person till person och från gång till gång. Samma informant påtalar att positiva aspekter med sex mot ersättning inte specifikt behöver ha med sexuell tillfredsställelse att göra, utan att det kan kännas positivt för honom ur andra aspekter:

Jag tycker det kanske är lite mer så här… jag är lite bohemisk på det sättet, alltså jag gillar att göra nya saker. Jag gillar att tänja på mina egna gränser lite, se hur långt du kan gå och så. För jag tycker det är lite utvecklande att göra saker som man är inte helt bekväm med alltid. Så på så sätt så är det ju lite som en livserfarenhet du får av att ha gjort den grejen.

Informanten menar i citatet att sex mot ersättning medför något positivt för honom eftersom det innebär att han tänjer på sina egna gränser och utmanar sig själv, något som han menar ger honom livserfarenhet. Erfarenheter från sex mot ersättning kan också användas på ett privat plan. En informant

berättar om hur det sex hon har haft mot ersättning har påverkat hennes eget sexliv. Vid diskussion om upplevelse av sex mot ersättning kommer frågan upp om hur det har påverkat det sex hon har med sin partner:

> *Bara positivt kan jag säga. Eftersom både han och jag gillar lite så här speciellt kinky-sex så har jag lärt mig lite saker när jag varit ute med kunder som de har gillat och så. Och sen tagit hem det till sovrummet.*

Informanten, vars partner är införstådd med att hon har sex med andra, menar att det sex mot ersättning som hon har såväl är en positiv sexuell upplevelse i sig själv som att det berikar det sexliv hon har med sin partner.

Flera exempel finns där omkringliggande aspekter bidrar till att medföra att upplevelsen av sex mot ersättning blir negativ. En informant berättar att oro för sin egen säkerhet och att inte få den utlovade betalningen är något som bidrar till en negativ upplevelse av sex mot ersättning:

> *I: Tycker du att det finns något negativt med att ha sex med ersättning?*
> *Ja, det finns det ju. Det är faktiskt inte alltid… det finns en viss säkerhetsrisk. Man är kanske lite mer nervös vid de tillfällena. Och sen så vet man ju alltså… man kanske inte får betalt i slutändan ändå och då är det ju helt värdelös liksom.*
> *I: Har det hänt dig?*
> *Nej, det har aldrig hänt mig. Jag tror att det är rätt ovanligt faktiskt. Men det finns ju den risken ändå. De kanske bara slänger ut en, bara ”nä, sorry”.*

Citatet belyser en viss oro för personsäkerheten, men den största nervositeten tycks röra att inte få den ersättning som är utlovad. Det blir tydligt att informanten upplever sexuella situationer där ersättning förekommer som maktmässigt ojämna där han själv är utlämnad till den som betalar, även fast det som han är rädd för ska hända aldrig har inträffat.

I flera av intervjuerna med informanter som anser att man kan ha sex mot ersättning och må bra av det har det diskuterats vilken typ av sex mot ersättning som kan vara givande och bra för en person som får ersättning, samt vilken typ av sex mot ersättning som inte är bra utan enbart destruktiv. Följande tankegång kommer från en informant som uppger sig ha erfarenhet av såväl destruktivt som positivt sex mot ersättning, när hon får frågan vad som gjorde att det sex mot ersättning som hon hade i början var destruktivt:

> *Jag skulle ha haft egna sexuella erfarenheter innan. Jag skulle ha mått bra innan jag började. Men jag var liksom oskuld och okysst och hade inte gjort någonting, plus att jag mådde dåligt. Jag kunde knappt ta några egna beslut utan det var ju folk som styrde och ställde och sa vad jag skulle göra. Så jag var ju absolut för ung och oerfaren.*

Flera relevanta aspekter som kommit fram även i andra intervjuer blir belysta i citatet. Ohälsa och destruktivitet i samband med sex mot ersättning hänger ofta ihop med låg självkänsla och oförmåga att bestämma själv, samt okunskap om sig själv, sin egen lust och sina egna gränser. Informanten menar att för att hon skulle ha mått bra av sex mot ersättning då hon började ha det skulle hon ha haft större sexuell erfarenhet samt ha förmåga att veta och kunna agera efter vad som var bra och inte bra för henne själv. Dessutom påtalar hon specifikt sambandet mellan en god psykisk hälsa och att kunna få en positiv och icke destruktiv upplevelse av sex mot ersättning.

Sexuella handlingar och överenskommelse

Att sluta en överenskommelse innan man börjar ha sex framkommer flera gånger som en viktig aspekt för att känna sig trygg under mötet. Flera informanter menar att man genom en överenskommelse tydliggör ståndpunkter och att både den som ger och den som får ersättning därigenom vet vilka regler och förväntningar de har att förhålla sig till. Det minskar också risken för obehagliga överraskningar och missförstånd när man väl börjar ha sex. Ett fåtal exempel har även framkommit på överenskommelser som främst utgår från vad den som ger ersättning vill och som informanten tycks uppleva som hämmande och tvingande, exempelvis hur man ska vara klädd eller bete sig för att erhålla den utlovade ersättningen.

En informant exemplifierar på följande sätt hur hon i överenskommelsen förmedlar vilka sexuella gränser hon har, för att känna sig tryggare med att problem inte ska uppstå i ett senare skede:

> *Det [komma överens om sexuella handlingar] brukar vi göra när vi träffas. Jag säger till personen 'jag vill inte ha analsex' till exempel. Då vet ju han det. Annars kanske det blir problem när han väl är där och att han inte vill betala för någonting eller så.*

En annan informant berättar på följande sätt om hur en överenskommelse med den som ger ersättning för honom är central:

> *Jag börjar alltid med att fråga vad personen vill ha. Alltså är det nånting helt galet och man inte alls vill ställa upp så säger man ju det. Så man får ju försöka komma överens om nånting.*
> *I: Har du fått någon riktigt galen fråga? Nej. Dom flesta är ungefär bara att "gör din grej".*

I båda ovanstående citat uppges överenskommelser innan sex vara något positivt som gör att informanterna känner sig trygga med vad som ska hända, där alla ingående parter kan förtydliga såväl gränser som sexuella önskemål. Detta är den anledning till att sluta överenskommelser innan sex som exemplifieras oftast i materialet. Vissa typer av sex, exempelvis samlagssex och oralsex, är de vanligaste sexuella handlingarna. Andra typer av sexuella handlingar som exemplifieras är att bli fotad i sexuella situationer, "bli tafsad på", sexuella webcamshower, sex med bdsm-inslag samt wet sex.

Exempel finns där situationer som inte följer en informants förväntningar eller den överenskommelse som har gjorts upplevs som jobbiga och svårhanterliga. En informant berättar följande när han blir ombedd att berätta om något jobbigt som har hänt:

> *Det var nån gång som jag hade sex med nån som betalade mig för att ha sex med en tredje person. Jag var inte beredd på det när jag kom, så det var lite jobbigt faktiskt. […] Jag hade förberett mig på att ha sex med den första personen, men jag hade sex med den andra. Och det hade jag kanske inte riktigt gått med på om jag hade vetat det innan. Nu var jag liksom där och då var det lite så här… 'jaha, okej'.*

Informanten berättar att han blev överraskad och att det som hände gick emot det han hade förväntat sig och den överenskommelse som han upplevde existerade. Händelsen visar på en viktig aspekt av överenskommelser, nämligen att man måste ha förmåga att sätta gränser och avbryta händelsen om överenskommelsen inte följs. Överenskommelser inför sexuella möten kan enligt materialet vara viktigt för att känna sig trygg, men undergrävs om man inte upplever sig ha möjlighet att avbryta ett möte där överenskommelsen inte följs.

I materialet finns det exempel där kopplingen mellanbra självkänsla och förmåga att sluta överenskommelser efter egna önskemål specifikt uttrycks. I en diskussion om överenskommelser och sex mot ersättning säger en informant följande:

> *I: Det här med att bestämma innan vad man ska göra och sen ha sex, var det något som gällde även [vid tidigare erfarenheter av sex mot ersättning]?*
> *Nej, det är någonting som jag fått lära mig så här senare. När jag började respektera min egen kropp och mina egna gränser och så där.*

Överenskommelser och regler inför sexuella möten kan således vara viktiga för att uppleva trygghet och säkerhet, vilket exemplifieras av många informanter. Samtidigt framkommer att överenskommelser förutsätter så pass hög självkänsla att man har förmåga att ställa krav både på själva överenskommelsen och att vidta åtgärder om överenskommelsen inte hålls.

Gränssättning och säkerhet

Ett flertal olika aspekter på gränssättning och säkerhet har framkommit i materialet. Såväl faktorer för att kunna sätta gränser och känna sig trygg som strategier och praktiska åtgärder har exemplifierats av ett flertal informanter. Nedan kommer resultat som handlar om gränssättning och kopplingen till självkänsla att redovisas. Därefter presenteras exempel på konkreta strategier för gränssättning samt resonemang och strategier som handlar om säkerhet.

Självkänsla och gränssättning

Upplevelsen av lyckad gränssättning nämns i materialet som positiv av flera informanter. En informant som i intervjun har berättat om svårigheter att sätta gränser, för vilken det även framkommer en tendens att sätta andras känslor och vilja före sig själv, berättar om den befriande känsla det har inneburit att sätta gränser, något han uppger att han har blivit bättre på på senare tid:

> *Vad som gjort att jag blivit bättre? Jag har fått lite kanske självkänsla. Jag gillar att pröva saker så prövade jag nån gång att bara säga 'Det här vill jag inte. Gå hem'. Ja men nån sån där grej och så kändes det faktiskt rätt skönt efteråt. Det var väldigt befriande. Det är en väldigt befriande grej att stå på sig. Och… på nåt sätt känns det bra när man bara gör saker som är bekväma och så. Det är befriande tycker jag.*

Befriande är ett ord som återkommer ett flertal gånger i det korta citat där informanten beskriver upplevelsen av att sätta gränser och agera utifrån sina egna känslor. Vissa informanter har beskrivit skuldkänslor då de satt gränser utifrån sina egna behov, men känslan av befrielse som informanten i citatet ovan beskriver är viktig att synliggöra. En tidigare känsla av oförmåga att sätta gränser har i informantens fall bytts till känslan av befrielse när han har självkänsla nog att säga ”Gå hem” till någon han inte längre vill ha sex med. Detta är ett tydligt exempel på hur möjlighet till gränssättning och känslan över att ha kontroll över sin egen situation kan förbättras med ökad självkänsla.

Vad som ligger till grund för lyckad gränssättning varierar mellan olika exempel beroende på kontext och förutsättningar för den person som har satt gränser. I materialet har några olika typer av strategier och förhållningssätt exemplifierats av informanter om hur de har satt gränser eller vad som medfört att de blivit bättre på att sätta gränser. Flera informanter har uppgett att de har svårt att sätta gränser, även i ömsesidiga sexuella relationer utan ersättning, på grund av att de upplever det som obehagligt att sätta sina egna behov före andras.

En informant berättar om hur hon gör för att avbryta något som inte känns bra utan att behöva kommunicera att så är fallet eller uppleva att hon kritiserar en sexpartner. Hennes strategi går ut på att få kontroll över situationen genom att själv ta initiativet. Om hon upplever att en sexpartner gör något som inte känns behagligt eller inte vill vara med om det som händer sexuellt, tar hon helt enkelt och rullar över, sätter sig ovanpå partnern och gör något som hon tycker om istället. Hon säger att hon på det sättet har fått alla obehagliga situationer att kännas bättre, eftersom hon då får ”övertaget över situationen”. En annan informant uppger att en viktig strategi för henne har varit att se sin egen roll och sitt eget aktörskap för att möjliggöra gränssättning. Hon menar att om man ser sig själv som enbart ett offer blir det nästintill omöjligt att ändra på en destruktiv situation. Följande citat illustrerar hur hon uttrycker sig i frågan:

> *En av de svåraste grejerna kan vara just det att se sin egen roll. För det är väldigt lätt att tänka att ’det är inte jag som gör någonting utan det bara händer’. Att se sin roll, att man själv faktiskt också gör ett val och att det inte bara är… För innan dess så är man ju ett offer för andra och sig själv.*

Att se sig själv som en aktör som har möjlighet att sätta gränser framhålls i citatet som viktigt. Så länge man uteslutande ser sig som ett offer har man ingen möjlighet att påverka sin tillvaro menar informanten. Hon berättar att när hon börjat inse att hon själv har möjlighet att göra egna val och agera har hon också blivit mycket bättre på att sätta gränser utifrån vad hon känner är bra för sig själv. Samma informant berättar att det avgörande steget för att kunna börja sätta gränser var att inse att hon själv är värd något, och att de hon hade sex med var självviska och inte alls brydde sig om henne. Hon förtydligar i en diskussion om säkrare sex om hur hon gick från att inte kunna ställa några krav eller sätta några gränser alls, till att stenhårt hålla på gränsen att inte ha osäkert sex.

> *Till exempel som en sådan grej som att kunna ta kommandot och säga ”fast vi gör inte utan kondom. Jag säljer inte sex utan kondom”. Första åren gick det ju inte. Alltså alla sket ju i det. Det var ju så, jag var så lätt att köra över. Jag hade ju med 35-40-50-åringar att göra. Själv var man liksom 14 och skulle säga till om att använda kondom.*
> *I: Kan du se vad det var som gjorde att du började kunna ställa mer krav och få igenom dem?*
> *När jag insåg hur jävla självviska de var. Och hur deras självviskhet gick ut över mig. Jag började känna att jag vill ju inte bli smittad av någonting. Jag menar jag har alltid velat ha barn. Och leva ett liv utan tabletter och sådant där. Så då blev jag också i den vevan, alltså då fick jag förlora en kund om inte den ville ha kondom.*

Det framgår tydligt att självkänslan spelade en nyckelroll när informanten kände att hon började kunna sätta gränser och ställa krav. Hon formulerar det som att hon ”insåg hur jävla självviska de var”, vilket är ett annat sätt att uttrycka att hon började tänka på sig själv och sitt eget värde. Än en gång blir det tydligt att synen på sitt eget värde spelar en oerhört viktig roll för att kunna sätta sexuella gränser och agera på ett sätt som är bra för sig själv.

På samma sätt som en bra självkänsla kan öka möjligheten att sätta sexuella gränser och agera efter vad man själv känner för, kan en dålig självbild drastiskt minska möjligheten att sätta sexuella gränser. Hur svårigheter att sätta sexuella gränser kan samvariera med en dålig självbild kan illustreras av det svar en informant ger på frågan om varför han tidigare hade så svårt att sätta gränser och framföra sina egna önskemål då han hade sex:

> *Det handlar nog mycket om att jag kände mig inte snygg förut. Och om jag var med en kille som jag tyckte var jättesnygg då ville jag liksom ha någonting att – vad ska man säga – kompensera med. Då var det kanske att göra saker som jag egentligen inte hade velat eller så.*
> *I: Till exempel att ha osäkert sex som du pratade om förut?*
> *Ja, till exempel.*

Informanten berättar i citatet hur han överträdde sina egna sexuella gränser eftersom han inte kände sig snygg och ville ha något att kompensera med till personer som han upplevde som mer attraktiva än han själv. I kapitlet ”Säkrare sex” berörs kopplingen mellan självkänsla, osäker sex och sex mot ersättning ytterligare.

Flera andra exempel framkommer på informanter som uppger det som svårt att sätta sexuella gränser när de har sex. Följande citat är svar från två olika informanter på frågan om vad de är rädda för ska hända om de börjar sätta gränser i en sexuell situation som de upplever som obehaglig:

> *Negativa konsekvenser av olika slag. Att det ska liksom på något sätt bli pinsamt. Eller att personen ska se ner på en eller så.*

> *För då blir det ju så som att man tycker att den andra personen har fel. Men den andra personen kanske inte riktigt har fel, för det är ju en sak man känner.*

Att sexpartnern ska se ner på en eller utsättas för känslan av att ha gjort något fel är för informanterna värre än att de själva behöver stå ut med sex som de uppfattar som obehagligt eller smärtsamt. Denna typ av resonemang visar på en upplevelse av sig själv som mindre viktig eller värd än den som man har sex med, vilket minskar möjligheten att sätta sexuella gränser utifrån vad man själv mår bra av.

Under flera intervjuer exemplifieras hur sexuella gränser har flyttats för informanter då de efter ett flertal sexuella överträdelser internaliserat en bild av sig själva som innebär att de uteslutande är till för att tillfredsställa andra. I analysen framkommer exempel från några informanter på hur de normaliserat handlingar som de först funnit helt oacceptabla. För vissa informanter har gränserna förskjutits snabbt till den grad att de helt har försvunnit:

> *Det handlade ju inte om mig överhuvudtaget… det handlade bara om dem. Så jag ville inte ens njuta av det. Jag stod alltid bara ut med det.*
> *I: Okej. Gick du med på allt de ville göra, eller hade du någon gräns?*
> *Jag hade inga gränser alls, faktiskt.*

Exempel finns där informanter tycks lägga en del av skulden för sexuella överträdelser på den som blir utsatt. En informant med egen erfarenhet av stor sexuell utsatthet beskriver hur en tjej som blir utsatt för sexuellt våld delvis kan vara ansvarig med följande liknelse:

> *Klär du dig som en vamp så kommer du också bara attrahera killar som tänder på det, även fast du vet att de killarna ofta är idioter som sitter hemma och bara porrsurfar dygnet runt och har kanske en jättesnedvriden… Så det är inte det att det är tjejens fel men… det kanske inte är mitt fel om jag blir biten av en haj, men simmar jag med tonfisk fastsurrad över hela kroppen så är ju risken ganska mycket större att jag blir biten av en haj än annars, liksom.*

Denna syn på eget ansvar vid sexuell utsatthet tillsammans med en negativ självbild kan enligt vissa informanter medföra att man med tiden aktivt söker sig till relationer där man blir dåligt behandlad och väljer bort relationer där man blir respektfullt bemött. En informant berättar att hon tidigare har sagt nej till bra partner och respektfulla relationer ett flertal gånger, eftersom hon helt enkelt inte har trott på dem. Hon berättar om hur den självbild hon tidigare hade medförde att sex mot ersättning innebar en känsla av kontroll:

> *Jag var inte värd att tas någon hänsyn till eller älskas. Eller respektera över huvud taget. Men i en position när man jobbade så fann man ju som sagt var sin styrka i det. Men jag var ju otroligt svag när det gäller utanför det.*

Informanten berättar i citatet att hon kände sig underlägsen och svag i relationer som inte innefattade ersättning, men stark i den position som hon var i när hon sålde sex. Att välja sexuella situationer där man upplever sig vara stark och ha kontroll framför relationer där man är svag och utelämnad är ett förståeligt beteende. För informanten är destruktivt sex i situationer hon berättar om främst kopplat till sexuella relationer som inte innefattar ersättning. I relationer som med sex mot ersättning känner hon sig stark och har kontroll. Resonemanget kan bidra med en delförklaring av hur personer i utsatta sexuella situationer kan välja att ha sex mot ersättning framför sex där ingen ersättning förekommer.

En faktor som kan påverka möjligheten till gränssättning negativt är alkohol och droger, något som exemplifierats ett fåtal gånger i materialet. En informant berättar hur han slutligen satte gränser mot den man som gav honom ersättning i form av

droger genom att vägra ha sex med honom längre. Mannen fortsatte att tillhandahålla droger till informanten, som ibland då han var påverkad fick den gräns som han hade satt - att inte ha sex med mannen - överskriden.

> *Han ville ju ha mig på det sättet, men jag hade ju satt den gränsen att det går inte. Så det enda vi gjorde det var att knarka ihop. Så att det slutade ju så där. Men sen då när man var drogad så var ju han på mig utan att jag ville. Jag var ju helt borta då. Och ja… så att man har ju blivit våldtagen känner jag.*

Informantens sexuella gränser var möjliga att överträda när han var drogpåverkad, vilket den man som tillhandahöll drogerna utnyttjade. Informanten benämner mycket riktigt det sex som genomfördes när han på grund av drogpåverkan befann sig i hjälplöst tillstånd som våldtäkt, och han tycks i efterhand uppleva de sexuella övergrepp som han varit utsatt för som psykiskt plågsamma.

I materialet har ett flertal olika perspektiv på och möjlighet till gränssättning framkommit, vilka alla tyder på att gränssättning är något som man kan behöva lära sig och som de flesta informanterna har upplevt svårigheter med. Faktorer som försvårar gränssättning är låg självkänsla och att inte känna att man har möjlighet eller förmåga att må bra eller sätta gränser. Faktorer som bidrar positivt till gränssättning är en positiv självbild och syn på sitt eget värde samt upplevelsen att man har möjlighet att påverka den situation som man befinner sig i.

Säkerhetsstrategier

Ett stort antal exempel på olika typer av säkerhetsstrategier återfinns i materialet. En strategi som kan verka relativt enkel men som ändå är att synliggöra exemplifieras av en informant som brukar åka hem till tillfälliga sexpartner på första träffen: Han berättar att han aldrig åker längre än att han kan ta bussen hem om han inte skulle känna sig bekväm. Informanten visar genom att uttrycka detta som en säkerhetsstrategi att han har reflekterat över sin säkerhet och även fast hans beteende skulle kunna anses behäftat med potentiella risker har han ändå för sig själv formulerat hur han ska handla om situationen inte skulle kännas bra. Samma informant har sexuella preferenser som innehåller BDSM[78]-inslag. I dylika sexuella situationer berättar informanten om en annan typ av säkerhetsstrategi, som går ut på att visa på en självsäkerhet och juridisk medvetenhet och förtydliga att han inte drar sig för att anmäla sin sexpartner om han inte blir respektfullt behandlad:

> *Ja, i så fall går jag till polisen, brukar jag säga till folk. När jag ger mig in i BDSM-lekar så säger jag. 'Jag litar på ditt sunda förnuft, annars så finns det straffansvar, bara så du vet'. Jag klargör var jag står på en gång. Hittills har jag aldrig varit rädd.*

Att tydliggöra straffansvar på det sätt som informanten gör kan delvis vara ett sätt att visa på självkänsla och medvetenhet om sina egna rättigheter, vilket medför att sexpartnern medvetandegörs om att informanten inte tolererar en icke respektfull behandling. Tillika tydliggör informanten för sig själv att han har kontroll över sin egen situation, även då han är utlämnad åt sin sexpartner i själva BDSM-situationen. Enligt informanten har strategin hittills varit framgångsrik, då han aldrig upplevt rädsla eller varit orolig för sin egen säkerhet.

En säkerhetsstrategi som exemplifieras är att lita på sin egen magkänsla, och inte acceptera och bortförklara dåligt beteende i ett tidigt skede eftersom den inledande magkänslan oftast stämmer. Detta berörs även i andra studier i rapporten, exempelvis under "Att välja bort kunder". På frågan om vad hon har för säkerhetsstrategier ger en informant följande svar:

> *För mig har det varit att se signalerna tidigt. Att inte hitta på en massa ursäkter för varför en person beter sig dåligt och sen sätta sig i en situation där det kräver så mycket tillit för att det inte ska gå fel. För att det inte ska bli en våldsam situation. När du väl har låtit det gå så långt att du sitter i en, alltså en pågående sexuell… så är man chanslös. Jag önskar man kunde säga 'för då kan du göra så där och så där och så där'. Men jag tror jag har försökt allt för att komma ur våldsamma sexuella situationer… Det som är säkrast för en själv är i*

78. BDSM: bondage, dominance, discipline, submission, sadomasochism.

det läget att inte vara ninja. Att inte tro att man kan slå sig ur en sån situation, om man inte vet att man har den fysiska styrkan. Och psykiska många gånger, för man fryser till is. Och då menar jag, ibland kan det nästan skada mer att man försöker ta sig därifrån. Det eggar på någonting hos de här människorna.

Informanten vittnar om att hon har hamnat i ett flertal situationer med sexuellt våld som inte har varit möjliga att ta sig ur. Den säkerhetsstrategi som hon har utarbetat syftar därför till att inte hamna i sådana situationer. En viktig del är att lita på sin egen magkänsla och inte tolerera ett beteende som tyder på att en person är våldsam eller inte respekterar henne.

För att kunna göra rimliga bedömningar och ha en magkänsla att gå på är det viktigt att ha huvudet klart, vilket framkommer i en annan säkerhetsstrategi som exemplifieras i materialet: att inte vara påverkad av alkohol eller droger samtidigt som man träffar nya personer för att ha sex mot ersättning. En informant som både har använt mycket droger och haft mycket sex mot ersättning säger att det var som två olika liv som hon försökte hålla åtskilda:

I: Så en strategi för att undvika obehagliga situationer är att inte vara påverkad?
Ja, för du måste vara så pass klar i huvudet när du jobbar. För att undvika att råka illa ut. Du måste göra en bedömning om en människa, vad den är benägen till. Och den kommer inte att berätta det för dig. Utan du får göra bedömningen bara baserat på vad du tycker om personens röst. Alltså svinfina marginaler. Vilket gjorde att ju mer borta jag hade varit några dagar innan desto sämre bedömningar gjorde jag och desto mer konstiga människor kommer upp i lägenheten. Ganska snabbt där kände jag 'nej'. Så ren som möjligt de perioder man jobbar liksom.

I denna informants berättelse blir det tydligt att en grundläggande del av även denna säkerhetsstrategi är att lita på sig själv och de bedömningar man gör av människor. En positiv aspekt av den här inställningen är att man tillskriver sig själv ett aktörskap och känsla av att man kan påverka sin egen situation, vilket även berördes i avsnittet ”Självkänsla och gränssättning”. En risk som dessa typer av säkerhetsstrategier medför är dock att man kan ge sig själv skulden om något går fel, att man upplever att man har sig själv att skylla om man exempelvis blir utsatt för våld eller övergrepp. Detta är en dubbelhet även framkommer i andra studier (se exempelvis Gäredal et. al. 2009).

Vissa informanter visar på väl utvecklade och genomtänkta säkerhetsstrategier vid tillfälliga träffar där de har sex mot ersättning. Strategier kan innefatta såväl förberedelser inför en träff, handlingar under en träff och att noga i förväg tänka igenom sitt handlande i den händelse att en obehaglig situation skulle uppstå. Ett exempel kommer från en informant som berättar om följande strategier som hon använder sig av när hon ska träffa någon:

Så mycket jag vet så berättar jag för min pojk -vän. Och oftast berättar ju personerna vart man ska och så där om man frågar. Kanske inte adressen men området och så. Alltså de är inte så försiktiga med sina identiteter. När man går in i lägenheten står det liksom på brevlådan namnet och så där. Så att ja, man vet ju vad de heter och så.

Hon berättar också om hur hon gör för att kunna bli hittad när hon blir hämtad med bil av någon som ska ge henne ersättning:

Jag har en mobil som ligger hemma och så har jag en mobil i handen. Och sen när den här personen kör mig hem till honom så skriver jag ett sms. Allting jag ser, alltså alla vägskyltar och vart jag är på väg och så där och så skickar jag det till mobilen hemma. Så att personer vet var jag är ungefär i alla fall. Det är en väldigt falsk säkerhet, men jag följer inte med någon hem som känns lite halvskum. Det ska vara charmiga och normala personer.

Informanten ger intryck av att ha tänkt igenom sin säkerhet grundligt. Hon är medveten om att det mycket väl kan vara en ”falsk säkerhet” hon har, vilket tolkas som att hon menar att hon ändå kan råka ut för fara. Hon försöker minska den risken

genom att bara träffa personer som hon får en positiv känsla av, vilket har tydliggjorts som en viktig strategi även tidigare i detta avsnitt. Andra strategier innefattar att ge hennes partner så detaljerad information som möjligt om vart hon ska samt att skicka en beskrivning av var hon är till en mobil som ligger hemma. Informanten skulle kunna anses utsätta sig för risker genom att åka hem till personer som hon aldrig har träffat förut, men exemplet visar tydligt på att det inte är utifrån okunskap om säkerhetsrisker. Istället ger hon ett flertal exempel på att både ha resonerat utförligt om sin egen säkerhet och visat på strategier som hon vidtar för att försöka säkerställa säkerheten i så stor utsträckning som möjligt.

Andra typer av säkerhetsstrategier som exemplifieras inbegriper tillhyggen som kniv och pepparspray, vilket informanter uppger att de i perioder burit med sig. Inga exempel finns dock på att dessa artiklar har hjälpt någon ur en trängd situation. Dock berättar informanter om en känsla av säkerhet som kommit av att ha sådana försvarsartiklar med sig. En annan aspekt som några informanter uppger har medfört en ökad känsla av trygghet är lagen som kriminaliserar sexköp samtidigt som den tillåter att ta emot ersättning för sex. En informant säger inledningsvis att hon tycker att kriminaliseringen av sexköp är dålig, men svänger sedan något och säger att lagen gör att man känner att man kan anmäla personer som behandlat en dåligt:

> *Men sen så tycker jag väl att det är bra att det är olagligt att köpa men lagligt att sälja. För då kan jag ju gå till nått sånt här ställe och berätta, han gjorde det, utan att vara rädd för att jag ska åka fast.*

Exemplet visar på att den nuvarande lagstiftningen kan upplevas som en trygghet om en person som har gett ersättning för sex har behandlat den som tagit emot ersättning dåligt. Det framkommer inte i citatet om informanten uppskattar nuvarande lagstiftning ur ett säkerhetsperspektiv eller om hon menar att det är bättre än vad som skulle varit fallet om det också var kriminellt att ta emot ersättning för sex.

Exempel finns i materialet på hur informanter aktivt har valt bort att ta hänsyn till eventuella risker då de träffar personer för tillfälliga sexuella kontakter. En informant berättar att han tidigare var orolig för risker i sexuella situationer, men att han numera har bestämt sig för att inte ta hänsyn till att obehagliga situationer kan uppstå.

> *I: Har du tänkt någonting kring risker eller obehagliga situationer som kan uppstå runt sex?*
> *Ja men jag tänkte att man kan inte hålla på och tänka så för då får man aldrig ha roligt. Kan inte hålla på och leva som en försiktig asket. Då blir livet väldigt tråkigt.*

Citatet visar hur beaktande av säkerhetsaspekter kan associeras med att vara präktig och tråkig. En sådan inställning kan självklart medverka till att personer riskerar att hamna i riskfyllda situationer eftersom de väljer att över huvud taget inte reflektera över sin egen säkerhet. För att utforma interventioner som syftar till att förbättra hälsa och säkerhet för personer i utsatta sexuella situationer är det relevant att beakta hur dessa interventioner uppfattas av målgruppen. Interventioner måste för att vara effektiva upplevas som relevanta för de som är ämnade att nås av dem, och ovanstående citat antyder att säkerhet kan associeras med asketism och präktighet. En framgångsrik strategi skulle i detta läge kunna vara att utgå från ett tydligt sexualbejakande perspektiv i utformandet av interventioner som syftar till ökad säkerhet och hälsa.

Många av de säkerhetsstrategier som informanterna berättar om handlar om att lita på sitt eget omdöme och att inte ha överseende med att bli dåligt bemötta. Att veta om sina egna rättigheter och känna sig trygg i att till sexpartner kunna förmedla sina gränser och konsekvenser av att bryta mot dem har visat sig vara en viktig aspekt för att känna sig trygg.

EN LITE STÖRRE
GRATISKONDOM FRÅN
RFSL STHLM
SLIGHTLY LARGER
FREE CONDOM FROM
RFSL STHLM

SÄKRARE SEX

Säkrare sex

Enligt den nationella strategin mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar (prop. 05/06:60) specificeras personer som köper och säljer sex som preventionsgrupper, dvs. grupper i Sverige som anses vara speciellt riskutsatta för överföring av hiv och andra sexuellt överförda infektioner (STI). Andra specificerade preventionsgrupper enligt strategin är unga, unga vuxna och män som har sex med män. Följaktligen tillhör de informanter som intervjuats i denna studie flera av de i den nationella strategin specificerade preventionsgrupperna, varför säkrare sex och informanternas tankar, attityder och beteende rörande överföring av hiv och andra STI kopplat till sex mot ersättning är relevanta att belysa.

Vad som räknas som säkrare sex har i intervjuerna lämnats öppet för informanterna att själva definiera, och olika informanter anger olika definitioner på säkrare sex. Vissa informanter har reflekterat obetydligt över säkrare sex, och uppger sig också ha dålig kunskap om könssjukdomar och STI-överföring. Andra tydliggör att säkrare sex är något som de har tänkt igenom noga och satt upp strikta regler för. En vanligt förekommande gräns för vad informanterna klassar som säkrare sex går i linje med den säkraresexstrategi som länge har förmedlats av exempelvis RFSL[79], det vill säga att använda kondom vid samlag samt att undvika sperma i munnen. Det förekommer dock betydligt mer detaljerade strategier för säkrare sex. En informant ger exempel på detta i följande citat:

> *Jag använder skydd. Alltid kondom, på leksaker som ska köras in eller har från analt till vaginalt eller andra vägen, eller från anal till anal eller vagina till vagina. Och jag har alltid handskar om jag använder händerna på könsorgan eller i anal. Jag är nog lite dålig med spott. Men det är ju ingen högriskgrej alls liksom. Och har jag sex med kukar är det alltid kondom inblandat, även vid oralsex.*

I citatet framkommer en stor medvetenhet och ett noga genomtänkt förhållningssätt till säkrare sex liksom god kunskap om hur hiv och andra STI överförs. Ett fåtal informanter nämner testning som en relevant strategi vid eller komplement till säkrare sex. En informant berättar exempelvis att han alltid testar sig vid de tillfällen han inte följer sin egen vilja att praktisera säkrare sex, vilket kan betraktas som en rimlig strategi ur ett säkrare-sex-perspektiv. Att endast ett fåtal informanter nämner testning i samband med säkrare sex är en aning anmärkningsvärt då testning är en viktig del av säkrare sex

Flera exempel finns i materialet på hur sex mot ersättning kan samvariera med osäker sex. Några informanter pekar ut sex där de får ersättning som de gånger då de i störst utsträckning praktiserar osäker sex. Vid en diskussion om vilka upplevelser som en informant har upplevt som negativa med att ha sex mot ersättning, är osäker sex det som han främst pekar ut:

> *Men framförallt så är det att jag utsatte mig för liksom oskyddat sex. Och var rädd att jag skulle bli smittad och hade otrolig ångest över det ibland.*
> *I: Var det främst vid de situationerna [när du hade sex mot ersättning] som du hade oskyddat sex? Eller var det också andra situationer?*
> *Det var främst då [vid sex mot ersättning]*

Som framkommer i citatet resulterade det osäkra sex som informanten hade i ångest och oro i efterhand, en effekt som många informanter vittnar om efter att ha haft osäker sex. Den främsta anledningen som ovan citerade informant ger till att ha haft oskyddat sex är att det var upphetsande. Sex mot ersättning förknippas även det ofta med något förbjudet och spännande. Osäker sex kan upplevas som ytterligare en upphetsande faktor, då det bryter mot vad man ”borde” göra (se exempel på detta i Sandin et. al. 2010 och Sandin et. al. 2008). I ett flertal intervjuer framkommer denna anledning till att ha osäker sex, speciellt i samband med sex mot ersättning. Att kondom är dyrt är en annan anledning till att ha osäker sex som framkommer i materialet. En informant kritiserar att inte kondomer tillhandahålls i tillräckligt stor utsträckning till unga personer med dålig ekonomi, och påtalar att detta sänder ut signaler om att det är helt okej att inte skydda sig, vilket också nämns i kapitlet ”Psykisk hälsa, stöd och omgivning”.

79. http://www.rfsl.se/halsa/?p=1661

En annan ekonomisk aspekt som framkommer i ett flertal intervjuer är att sex utan skydd kan ge högre ersättning än sex med kondom. För vissa informanter tycks praktiserandet av osäker sex ha kunnat innebära en ökad ersättning, medan det för andra informanter inte verkar finnas ett dylikt ekonomiskt incitament för osäker sex. Följande citat illustrerar det ekonomiska tryck som vissa informanter vittnar om:

> *Det är konstigt att det förhandlingsmässigt sett så är det nästan alltid det de försöker förhandla bort. Kondom. Alltså lägger på en extra 500-lapp, och tycker det är konstigt att för så pass mycket pengar att man inte ska kunna köra utan kondom.*

Samtliga informanter som uppger liknande erfarenheter säger att de i dagsläget vägrar att inte skydda sig. Vissa informanter berättar dock om hur de tidigare, då de hade lägre självkänsla och sämre förmåga att sätta sexuella gränser, regelmässigt hade osäker sex om den som gav ersättning så önskade. Med bättre självkänsla har dock säkrare sex blivit en gräns som de inte ruckar på vid sexuella relationer som inkluderar ersättning. Flera informanter uppger att osäker sex är något som är förbehållet längre kärleksrelationer i vilka man har en överenskommelse om att eventuella sexuella kontakter utanför relationen ska vara säkrare sex. Dessa förhållningssätt till säkrare sex finns exemplifierat även i tidigare forskning (se exempelvis Smith et. al. 2007 och Bimbi et. al. 2005).

Ett flertal exempel finns då säkrare sex vare sig hänger samman med ekonomiska incitament eller lust- och spänningskänslor. Många gånger orsakas istället osäker sex av låg självkänsla, vilket bland annat framkommer i avsnittet ”Gränssättning och säkerhet”, där bland annat en informant uppger att han kände att han ville ha något att kompensera med om han hade sex med någon som han tyckte var väldigt snygg då han själv upplevde att han var ful och oattraktiv. Många av de svårigheter med gränssättning som framkommer handlar just om gränssättning rörande osäker sex. I materialet återfinns en stor mängd exempel på en stark vilja att ha säkrare sex, oavsett förmåga hos informanterna att förverkliga denna strävan. Nästintill samtliga informanter uppger att säkrare sex är något som de vill ha. Informanter kan dock trots denna strävan uppge att de sällan praktiserar säkrare sex, vilket illustreras i följande citat:

> *Jag tänker på könssjukdomar men det är sällan jag använder kondom. Det är nödvändigt att skydda sig själv och jag tror att man kommer på att ’jag skulle ha använt kondom’ när man har fått en könssjukdom. Det är så vi människor fungerar. Jag vill ha säkert sex men jag har inte tagit steget till att säga att jag och min sexpartner borde använda kondom.*

Citatet exemplifierar viljan och den samtidiga oförmågan att ha säkrare sex som i olika utsträckning belyses i ett stort antal intervjuer. Ett flertal informanter berättar dock om hur de på senare tid blivit bättre på att praktisera säkrare sex. Som påtalats tidigare hänger förmåga att förverkliga en önskan om att ha säkrare sex många gånger ihop med en ökad självkänsla. En informant uttrycker det på följande sätt:

> *Jag har i allmänhet varit väldigt väldigt dålig på säkrare sex faktiskt. Och det är väl först nu tror jag som jag liksom börjat respektera min egen kropp och fått en idé om att ”nej, jag tänker inte gå runt och ha så här osäkert dåligt sex. Där jag riskerar att få massa sjukdomar och infektioner”. Så det är först nu liksom som jag har börjat verkligen använda mig av säkrare sexuella praktiker.*

Många informanter vittnar om tillfällen där de har haft osäker sex som ångestladdade såväl under tiden de haft sex som i efterhand. Det finns även exempel på hur en stark oro för könssjukdomar och ångest över att ha osäker sex har lett till förträngning, där informanten har gått från starka obehags- och oroskänslor till att över huvud inte bry sig om säkrare sex eftersom ”det bara blir jobbigt”.

Ett exempel finns på en informant som inte säger sig tänka på könssjukdomar eller säkrare sex över huvud taget. På frågan om vad han skulle behöva bli bättre på i sexuella sammanhang, svarar han:

> *Det skulle väl vara att veta om könssjukdomar, för det har jag ingen aning om. Fast det kanske är skönt i och för sig, då slipper man ju oroa sig.*
> *I: Tänker du på något sätt kring säkrare sex när du har sex med folk?*
> *Nej, det gjorde jag förut. Men då fick man ju inget. Så det har jag slutat med, jag bryr mig inte om det längre. […]*
> *I: Går du och testar dig någon gång?*
> *Nej det har jag inte gjort, det vågar jag inte. Det är pinsamt att ringa och boka tid.*

I citatet framkommer en ambivalent inställning till säkrare sex, då informanten på samma gång uppger att han struntar i könssjukdomar och att han är i behov av att lära sig mer om dem. I intervjun framgår att informanten tidigare har upplevt stress och oro inför könssjukdomar, och i citatet ovan framkommer det att han känt att han inte har haft möjlighet att förverkliga sin tidigare önskan att ha säkrare sex. Den ignorans av såväl säkrare sex som testning som informanten uttrycker kan tolkas som ett sätt att hantera den oro för könssjukdomar han tidigare har haft, vilket kan vara en effekt av att inte uppleva sig ha förmågan att ha sex på ett säkrare sätt.

Sammanfattningsvis återfinns i materialet en nästintill samstämmig vilja hos informanterna att praktisera säkrare sex. Ett flertal exempel finns på såväl säkrare som osäkra sexuella praktiker, men det finns ytterst få exempel på ovilja att ha säkrare sex. Viljan eller önskan att ha säkrare sex tar sig dock olika uttryck för olika informanter. Detta kan tolkas som goda förutsättningar för interventioner för säkrare sex hos den målgrupp som studien handlar om, då såväl behov av interventioner, vilja att ha säkrare sex och analys av vad det är som medför att man har osäker sex uttrycks i materialet.

PSYKISK HÄLSA, STÖD OCH OMGIVNING

Psykisk hälsa, stöd och omgivning

I studien har det framkommit exempel på att möjligheten och tillvägagångssättet för att hantera negativa känslor och upplevelser är central för den psykiska hälsan. Förutom den egna förmågan till bearbetning spelar professionellt stöd, nära relationer samt samhället i övrigt en viktig roll då dessa instanser på olika sätt inverkar på hur informanterna mår. I detta kapitel kommer dels resultat som handlar om bearbetning av negativa känslor som kan kopplas till sex och ersättning att presenteras, dels resultat som rör professionella stödinstanser med syfte att förbättra den psykiska hälsan hos studiens målgrupp. Likaså kommer resultat som handlar om nära relationers inverkan på informanternas upplevda situation att redovisas, varpå kapitlet avslutas med ett avsnitt om informanternas upplevelse av samhällssyn kring sex mot ersättning och lagstiftningen som kriminaliserar sexköp men tillåter att ta emot ersättning för sexuella handlingar.

Bearbetning och professionellt stöd

Resultat som handlar om faktorer som leder till jobbiga känslor och upplevelser samt bearbetning av dessa har betraktats som ytterst relevanta i materialet, eftersom de kan bidra till att interventioner för att stötta personer i studiens målgrupp kan förbättras. Syftet med detta avsnitt är att samla exempel på utmanande situationer och känslor, hur de har bearbetats av informanterna samt upplevelser av och tankar om professionellt stöd. Även exempel där sexuell destruktivitet och sex mot ersättning har använts för att bearbeta svårhanterliga situationer och känslor kommer att lyftas. Vissa resultat som framkommit i andra avsnitt kommer även att beröras här om de bedöms som relevanta för att belysa psykisk hälsa hos och professionellt stöd till studiens informanter.

En tydlig tendens i materialet är att en stor del av informanterna har svårt att hantera och bearbeta situationer och känslor som de upplevt som jobbiga. I ett flertal intervjuer har indikationer på förträngning av obehagliga känslor och händelser exemplifierats, antingen genom att informanterna själva berättat om detta eller att det blivit tydligt i analysen av intervjumaterialet. Vad man har haft svårt att hantera varierar självklart mellan olika informanter. I analysen återkommer dock ett antal olika typer av situationer eller känslor som upplevs som särskilt utmanande att hantera och bearbeta.

Som nämnts i kapitlet om säkrare sex är rädsla för hiv och andra könssjukdomar något som flera informanter vittnar om svårighet att hantera, såväl i sammanhang som innefattar ersättning som då ingen ersättning är inblandad. Upplevd okunskap om säkrare sex och könssjukdomar liksom bristande förmåga att praktisera säkrare sex upplevs som utmanande och kan orsaka svårhanterliga känslor. Ett exempel förekommer där en informant ett flertal gånger tar upp en rädsla för könssjukdomar, men varje gång vänder samtalet till att han inte alls bryr sig om könssjukdomar eller säkrare sex. Det faktum att informanten berättar att han tidigt haft mycket ångest på grund av rädsla för könssjukdomar och att han gång på gång återkommer till sin okunskap om säkrare sex tolkas som en indikation på försök till förträngning av svårhanterliga känslor som ett sätt att hantera dessa. En annan informant berättar om hur osäker sex medfört ångest även långt efter att han har haft det:

> *Då jag förlorade oskulden använde jag och den andre killen aldrig någon kondom och lika så när jag sålde sex första gången. Men konstigt nog hade jag inte ångest över det efter utan det har kommit idag, två år senare att jag borde ha använt kondom, även fast jag inte blev smittad av någon könssjukdom.*

Det blir tydligt att erfarenheten att ha haft osäker sex är svårbearbetad, till den grad att det två år efter händelsen ger informanten ångest trots att det inte medförde att han infekterades av någon sexuellt överförbar infektion.

Exempel som kan tyda på förträngning framkommer också när diskussionen rör hur informanterna hanterar rädsla för riskabla eller obehagliga situationer. En informant som har relativt stor erfarenhet av tillfälliga kontakter med BDSM-inslag anger tydligt att han är medveten men väljer att låta bli att tänka på situationer som skulle kunna

vara obehagliga i samband med sex. Informanten har flera gånger berättat om tidigare svårbearbetade känslor av skuld och obehag kring att tända på män, och också stor rädsla för hiv och andra könssjukdomar. Även dessa jobbiga känslor kan antas ha hanterats genom förträngning. I analysen av intervjun med denna informant blir behovet att konstruktivt jobba med säkerhet och gränssättning ur ett sexualbejakande perspektiv som personer i målgruppen kan relatera till tydligt, ett behov som även berörts i avsnittet ”Säkerhetsstrategier”.

Jobbiga och svårhanterliga negativa känslor kring själva upplevelsen av att ha sex mot ersättning förekommer i materialet. Flera informanter exemplifierar känslor av äckel och skam i anslutning till att de har haft sex mot ersättning. Upplevelsen av att inte kunna vända sig till vare sig nära relationer eller professionella utan att vara ensam med sina jobbiga känslor exemplifieras flera gånger som extra svårhanterlig. Många informanter berättar om hur de har hanterat dessa känslor genom att förtränga dem, eller att ha stora svårigheter att hantera det faktum att de har eller har haft sex mot ersättning. En informant, som för ungefär ett år sedan lämnade ett liv med sex mot ersättning samt beroende av alkohol och droger bakom sig, har svårt att hantera det faktum att han har haft sex mot ersättning eftersom han inte vill vara en ”sådan person”:

> *Jag försöker mest bara glömma det. Alltså för att jag… alltså jag vill inte, jag vill inte komma ihåg det där. Alltså jag vill inte egentligen… Jag tänker att ”Fan, har jag…?”. Jag är inte en sådan person egentligen men jag har gjort det. Förstår du, jag vill inte…*

Det blir tydligt i citatet liksom i många andra delar av intervjun att informanten upplever det som skambelagt att ha haft sex mot ersättning, något som tycks vara ett av de faktum som han tycks ha svårast att hantera beträffande sitt tidigare liv.

Anledningen till att uppleva det faktum att man har haft sex mot ersättning som jobbigt skiljer sig mellan de informanter som exemplifierar dylika känslor. Informanten som citeras ovan ger ingen närmare förklaring till varför erfarenheten av sex mot ersättning upplevs så skam- och skuldbelagd. En annan informant, som var tjej då han hade sex mot ersättning men nu är kille, anser att hans förförståelse av prostitution som något kvinnoförnedrande gjorde att han fick skamkänslor då han själv hade sex mot ersättning:

> *Jag kommer ihåg att alltså just när det hände så kändes det bra. För att det var bra fysiskt och så. Men att jag hade väldigt mycket skuldkänslor efteråt. […] Jag har haft en bakgrund i feministiska kretsar där sex mot ersättning och prostitution har setts som väldigt negativa saker. Som var kvinnoförnedrande och dåligt, alltid. Och det kan nog ha färgat min syn på det. Och också… hur min självkänsla påverkades av det tror jag.*

En bidragande orsak till att informantens upplevelse av det sex där han fick ersättning var svårhanterlig tycks ha varit den skamfyllda upplevelse han hade efter att ha haft sex mot ersättning, trots att han upplevde själva sexet som bra.

Något som för flera informanter påverkat upplevelsen och bearbetningen av att ha haft sex mot ersättning är den negativa uppfattning som man föreställer sig att personer i ens omgivning har av sex mot ersättning. Majoriteten av informanterna vittnar om att det är svårt eller omöjligt att prata med närstående om upplevelser som har att göra med sex mot ersättning eftersom de är rädda för negativa reaktioner. Mycket av den ångest och de svårhanterliga känslor som exemplifieras efter att ha haft sex mot ersättning har inslag av skamkänslor på grund av att det ses som något fult och oacceptabelt att göra enligt samhällets normer samt av personer som står informanterna nära. Några informanter betonar att sex som innefattar ersättning inte behöver vara destruktivt och dåligt, och att negativa föreställningar om personer som har sex mot ersättning skapar ohälsa och riskerar att försvåra situationen för personer med dylik erfarenhet.

Ett fåtal informanter vittnar om negativa känslor efter sex mot ersättning som har att göra med känslan av att vara utnyttjade och kränkta. Som även nämns i avsnittet om gränssättning och självkänsla kan ersättning bidra till att sexuella gränser överskrids, en upplevelse som exemplifieras som svår att

hantera och bearbeta. En informant ger följande svar på frågan om det finns några positiva aspekter av sex mot ersättning:

> *Det finns inga positiva känslor att sälja sex, man skäms efteråt som fan. För mig gjorde det att jag blev rädd som person. Jag blev självmordsbenägen och har svårt att sova. Jag mår skit över att ha sålt min egen kropp. Det finns för mycket pedofiler ute i det här landet som egentligen borde sitta inne för länge sen!*

Informanten uttrycker att sex mot ersättning hos honom orsakar svårbearbetade känslor som resulterat i sömnsvårigheter och självmordstankar. Liksom flera andra exempel framkommer i citatet att svårighet att hantera och bearbeta jobbiga känslor kan få allvarliga hälsokonsekvenser.

Några informanter vittnar om situationer med fysiskt våld och sexuella övergrepp, vilket är en typ av upplevelser som föga förvånande kan vara svåra att bearbeta. Ett sätt att hantera återkommande utsatta situationer kan vara att normalisera dessa, det vill säga att intellektuellt och även känslomässigt övertyga sig själv om att det som händer inte är så farligt eller konstigt, något som även tas upp under avsnittet ”Gränssättning” där tendensen att flytta och nedmontera sina egna sexuella gränser berörs. Känslan av att vara utsatt och kränkt kan vara oerhört svår och nästintill omöjlig att hantera, vilket kan vara en förklaring till att normalisering ibland tycks ske som ett led i att hantera en utsatt situation. En informant berättar om hur hon normaliserade att bli sexuellt utsatt och kränkt till den grad att hon till sist inte upplevde det som något anmärkningsvärt att bli våldtagen:

> *Jag upplevde det som, när jag var 14, 15, att det var normalt att bli tvingad. Att bli fysiskt tvingad, det som vi idag kallar för våldtäkt. Det blev normalt, och det blir det till slut. Sen vet du ju att det är fel, nånstans. Men det är fortfarande det som är normalt.*

I en annan del av intervjun exemplifierar hon detta med en konkret händelse:

> *Jag var inte fyllda 18, och var på en klubb med en kompis och hennes syster. Och blev liksom tvingad till oralsex på toaletten. Alltså indragen och tvingad till det. Och man gråter en skvätt liksom men sen är det liksom som att man… varför skulle han inte kunna få oralsex av mig egentligen?*

I exemplet synliggörs än en gång att brist på respekt för sig själv kan påverka förmågan och viljan att sätta sexuella gränser. För de informanter som har denna typ av erfarenheter vittnar samtliga om att det mest destruktiva i hela situationen är den syn som de har haft på sig själva, att de inte är värda någonting.

Vissa informanter berättar att användandet av alkohol eller droger för dem varit ett sätt att försöka hantera den situation som de har befunnit sig i. I materialet finns inga exempel på att man har använt sig av droger för att orka med en destruktiv situation orsakad av sex mot ersättning, något som exemplifierats i tidigare forskning se (Larsdotter et al, 2010). I de flesta exempel som finns på droganvändning i materialet är drogerna en strategi för eller för att fly från en ohanterlig situation. I dessa exempel har antingen både droger och sex varit ett sätt att dämpa ångest eller så har sex mot ersättning varit ett sätt att skaffa sig droger som i sin tur använts som ångestdämpning eller flykt från en tillvaro som upplevts som omöjlig att hantera. En informant berättar om hur grova sexuella trakasserier på grund av hans bisexualitet, i kombination med en ohållbar familjesituation som kulminerade när han blev utkastad av sin förälder, medförde att han konsumerade stora mängder alkohol och droger eftersom tillvaron var för obehaglig. Drogerna och alkoholen blev hans sätt att hantera alla de trakasserier han utsattes för, och sex mot ersättning blev i sin tur ett sätt att skaffa droger.

En helt annan aspekt av känslor som är svåra att hantera exemplifieras av en informant som har mångårig erfarenhet av att ha sex mot ersättning som enda inkomstkälla, och som för ett tag sedan bestämde sig för att sluta sälja sex. Hon berättar att

det har varit en stor utmaning och om svårigheter att hantera minnet av de positiva aspekter som sex mot ersättning medfört i hennes liv:

> *I: Var det svårt att sluta att sälja sex, tycker du?*
> *Ja, jättesvårt. Jag tror folk tänker bara på det negativa och det gör jag ju nu för att fortsätta effektivt kunna hålla mig borta från det. Men… det är ett jobb som inget annat jobb. […] Visst och framför allt; pengar. Men också att man vänjer sig vid att ha de kontakterna med män. Man vänjer sig vid att någon ska kunna komma in och ha den där tillfälliga närheten med en och många gånger så får du upplevelser ihop med kunder. Som är bra.*

Citatet visar att positiva känslor kring sex mot ersättning kan vara svåra att bearbeta i en situation där man bestämt sig för att inte längre ha sex mot ersättning. Liksom alla andra känslor som kan behöva bearbetas bör dessa tas på allvar och respekteras. Strategier för hur man konstruktivt ska förhålla sig till positiva minnen kring sex mot ersättning utan att behöva ifrågasätta sitt beslut att inte längre ha sex mot ersättning kan vara av stor relevans för att kunna hantera en dylik situation.

Några av de informanter som intervjuats har en tydlig analys av hur sex blev ett sätt för dem att hantera ångest, ofta som en del av ett självskadebeteende som även exempelvis kunde inkludera att tillfoga sig själv fysisk smärta samt självsvält. För dessa informanter blev sex ett sätt att hantera en ångestfylld livssituation. De berättar att sex mot ersättning låg nära till hands då de ändå inte respekterade sin kropp och sina känslor, och att det blev ett sätt att få ut något positivt av det sex de hade. Denna typ av koppling mellan sex mot ersättning och hantering av psykisk ohälsa är sällsynt i materialet, men det förekommer. En informant berättar om hur hon ibland fått betalt och ibland inte fastän överenskommelsen har varit att hon ska få ersättning, och att hon egentligen inte har brytt sig om hon inte fått betalt:

> *Om jag kan räkna de som lovar mig pengar men aldrig kommer med dom…*
> *I: Okej, det händer också?*
> *Många gånger. Men då var det liksom så här: ”gör det här med mig så att det lindrar ångesten, sen skiter jag i pengarna”. För att jag kände på mig att de inte skulle ge mig pengar ändå. Och många gånger så träffade jag kanske en man tre gånger och fjärde gången ville han inte betala längre. Och då träffade jag honom ändå för att ha någonting att göra typ.*

Samma informant vittnar även om att självskadebeteende, som exempelvis att sticka nålar i sig och självsvält, har samvarierat med det självdestruktiva sex som hon haft. Informanten är tydlig med att hon inte anser att all typ av sex mot ersättning är självdestruktivt och att hon i dagsläget säljer sex på ett sätt som hon inte far illa av. Hon menar att sex mot ersättning under perioden då hon mådde dåligt var destruktivt och ett sätt bland andra att hantera ångest:

> *I: Varför tror du att man börjar sälja sex?*
> *För min del tror jag att det var för att jag ville lindra ångesten. Men sen att jag valde att göra det med att sälja sex istället för alkohol så… det har väl lite med att göra… vad jag gillar för sex och så*

Exemplet tydliggör hur ångest och psykisk ohälsa ledde fram till en rad självdestruktiva beteenden, där sex med många tillfälliga äldre partner var en del. Informanten uttrycker att sex mot ersättning kan användas som ett självdestruktivt beteende på samma sätt som alkohol, och att vilken typ av självdestruktivitet en person utvecklar kan bero på vad som ligger nära till hands för just den personen.

I materialet finns det exempel på informanter som har fått bra hjälp att hantera sin tillvaro och bearbeta jobbiga känslor och psykisk ohälsa då de har sökt professionellt stöd. Andra uppger sig ha blivit hjälpta, även fast det kan ha varit ansträngande att hitta stöd som varit relevant för dem. Exempel finns också på informanter som vittnar om att det har varit en försvårande omständighet att man inte har kunnat mötas i en gemensam syn på och analys av den situationen informanten har befunnit sig i. Flera informanter betonar att det är viktigt att man inte känner sig dömd av den som man sökt hjälp av. En informant berättar på följande sätt om professionellt stöd som har varit värdefullt:

De har ju bara försökt hjälpa mig, de har ju inte sagt att jag är dum i huvudet. Som kompisarna har sagt. Det har inte känts som att de har dömt mig och därefter har jag känt att jag kan gå tillbaks dit och få hjälp. Så det är jätteviktigt tycker jag, att man inte känner sig dömd av någon.

Ett flertal exempel visar på vikten av att bli respektfullt bemött och att själv få definiera sin situation och sina problem i mötet med professionella stödinsatser. Flera informanter uttrycker att en förutsättning för att de ska kunna delge någon annan känsliga tankar och upplevelser är att den person de öppnar sig för ska förstå dem och inte reagera negativt på deras erfarenheter. En informant berättar att han tycker att det är lättare att prata om sina erfarenheter av att ha sex mot ersättning med någon som han vet har liknande erfarenheter.

Om det är en person som själv har haft sex mot ersättning i någon form så då känns det ju lättare att prata med den personen om det. […] Det är väldigt mycket för att det är tabu och för att det är något, alltså att köpa sex är ju olagligt. Sen vet jag inte riktigt hur lagdefinitionen ser ut, om det även inbegriper webcam så som jag har gjort. Men det är mycket för att det är olagligt och för att det är tabu. För att det är liksom skamligt att 'sälja sig själv' liksom.

Exemplet visar att upplevelsen av att ha gjort något som är olagligt och skamligt ligger i vägen för att kunna prata med någon om det som hänt. En tolkning som kan göras är att känslan av att den man pratar med delar ens perspektiv och inte moraliserar gör det lättare att prata med och söka stöd av den personen.

Ett problem som informanter exemplifierar som en barriär då man varit i behov av professionellt stöd är att de inte kunnat lita på att de kan vara ärliga om sin situation av rädsla för att åtgärder ska sättas in mot deras vilja. Exempel finns på att rädsla för tvångsåtgärder och att stödinstanser ska definiera den situation informanten befunnit sig i på ett annat sätt än vad man själv har gjort har medfört både att man ljugit om sin situation och att den belägenhet man har befunnit sig i blivit ännu värre.

En informant berättar följande:

> *En månad efter att jag börjat så ville jag lägga av men jag visste inte hur jag skulle göra. Jag satt på internet på kvällarna kommer jag ihåg och försökte googla efter hjälp mot hur man ska ta sig ifrån prostitution. […] Och jag gick till BUP och så men… där var jag ju rädd för att berätta vad det var jag gjorde. Att de inte har tystnadsplikt om det gäller fara för mig. Så de skulle berätta för mamma och så.[…] Så jag vågade aldrig säga vad som hände. Det var väl då jag började söka mig till andra tjejer som gjorde likadant. Men det var ju inte bättre det för då hade ju de sina kunder och så följde man med dit och så där. Så blev det liksom bara extra, mer.*

Informanten berättar om en situation där hon försökte hitta stöd att sluta sälja sex, men att hon av rädsla för att inte kunna påverka hur stödet skulle utformas inte vågade vara ärlig då hon kontaktade BUP. Informanten försökte därefter få stöd på annat håll, men effekten blev den motsatta. Informantens berättelse är ett tydligt exempel på hur stöd som inte är ändamålsenligt och där informanten inte upplever sig förstådd kan innebära att situationen för personer i behov av stöd förvärras. Även andra exempel framkommer på att man inte tar upp och pratar om sådant som man känner kommer att få ett bemötande som man själv inte är bekväm med. Att behöva ljuga eller hemlighålla saker för någon som ska ge en stöd riskerar också att förvärra destruktiva tankar och handlingar. En informant berättar om hur det varit ett långt och energikrävande arbete att hitta en psykolog som han har förtroende för och känner att han kan prata med. På frågan om han upplevt att några av de tidigare psykologerna har moraliserat över hans sexliv, svarar han att ”Jag berättar inte för dom som jag tror ska moralisera.”

I några intervjuer framkommer önskemål om att kunna vända sig någonstans på internet för att få professionellt stöd och hjälp vid utsatta situationer. Ett exempel är en 18-årig informant som regelbundet har sex mot ersättning och ofta därigenom kommer i kontakt med personer som hon anser befinner sig i utsatta situationer utan möjlighet eller vilja att ta hand om sig själva. Att kontakta polisen eller de sociala instanser som i dagsläget finns tycks för informanten inte vara ett alternativ. Hon berättar hur hon själv, som har ingående insikt i den situation som unga personer som har sex mot ersättning befinner sig i, ofta blir den som unga personer som har sex mot ersättning berättar om sin situation för. I intervjun framkommer en stor frustration över att inte känna att hon har någon att hänvisa vidare till eller kunna be om hjälp från:

> *I: Så ditt råd och din tanke är att det skulle behövas något tillgängligt på nätet som kunde följa upp de här riktigt unga tjejerna som far illa?*
> *Ja, ifall jag var orolig. Kunna be någon ”Kan ni inte kolla upp den här tjejen för det verkar som om hon behöver hjälp.” För jag som har vart där och mått dåligt, Det kommer ju in tjejer - nu har jag en som är 15 år som bor i [medelstor stad i Mellansverige] och hon ska på svensexa och jobba där med sju 30 – 40-åriga gubbar. Och jag frågar henne varför hon gör det här. Och hon bara: ”jag får tusen spänn”. Och jag bara ”men mår du bra av det?”. Och hon svarar ”nej”. Och hon kan inte säga nej till sig själv. Och det är då liksom, jag kan inte sitta här vid datorn och rädda henne. Och då vill man att nån ska ta hand om henne.*

Hur den hjälp som informanten efterfrågar skulle vara utformad specificeras inte ytterligare, men det blir tydligt att hon själv i och med att hon har egen erfarenhet om utsatta unga personers situation blir någon som unga i behov av hjälp vänder sig till, och informantens upplevelse är att hon i dagsläget inte har några kanaler att ta hjälp av.

Ett stort antal exempel på situationer och erfarenheter som informanterna upplever som svåra att hantera förekommer i materialet. Ångestfyllda situationer kan leda till destruktiva beteenden som ett försök att dämpa ångesten. Likaså kan sexuellt destruktiva beteenden leda fram till svårhanterliga känslor som leder till ångest och förträngning. I materialet exemplifieras att professionellt stöd kan vara en viktig hjälp för att hantera och bearbeta jobbiga erfarenheter. Viktiga aspekter av stödet är att man känner sig lyssnad på och själv får vara med och definiera vad som är problemet med och lösnin-

gen till den situation man har problem med. Exempel finns på hur misstro till professionellt stöd kan resultera i utsatta situationer där man inte upplever sig ha någon möjlighet att få hjälp. En viktig lärdom från resultatet är att stödinsatser måste vara förtroendeingivande, kännas närvarande och tillgängliga och inte upplevas som moraliserande och dömande.

Samhället och närstående

Vid sidan av professionellt stöd uttrycker ett flertal informanter att andra typer av samhällsfunktioner spelar en viktig roll i den situation som de befinner sig i. Professionellt stöd kan, då det fungerar bra, vara till hjälp i ett akut läge, men många informanter menar att samhällets instanser borde bli betydligt bättre på att verka för en bättre självkänsla och sexuell hälsa på ett mycket tidigare stadium. En annan relevant aspekt som kommer fram i flera intervjuer är relationen till närstående, såväl i allmänhet som hur man förhåller sig till dem i fråga om sex mot ersättning.

En stor andel av informanterna uttrycker att en viktig typ av stöd från samhällets sida är att ge redskap för att få en bättre självbild och kunskap som rör sex på ett tidigt stadium. På frågan om vilka typer av insatser som skulle ha funnits om informanten själv fick bestämma nämns ofta interventioner för ökad självkänsla och kunskap om sex. Sexualundervisningen i skolan är något som exemplifieras ett flertal gånger, där det faktum att sexualundervisningen är heteronormativ anges som ett problem av flera av informanterna. Flera exempel finns där sexualpolitiska frivilligorganisationer specifikt lyfts som bra kanaler till kunskap i sexualundervisningen eller i sociala sammanhang utanför skolan. Dock är övrig sexualundervisning enligt många informanter undermålig och något som resulterar i okunskap och osäkerhet kring sex, speciellt för dem som inte följer heteronormen. Detta i sin tur är något som de uppger riskerar att leda till ökad sexuell ohälsa för personer i den situation som de själva är eller har varit i.

Som tidigare nämnts i kapitlet om säkrare sex är en typ av stöd som specifikt uttrycks i materialet tillgång till gratis kondomer, och hård kritik framförs mot kommuner som inte tillhandahåller gratis kondomer till ungdomar. En informant säger:

> *Ja i [stad i Mellansverige] där jag pluggar kan man hämta ett paket gratis, i veckan tror jag att det är. Så när mina kompisar som pluggar i [stad i Mellansverige], där får man hämta en kondom i veckan typ. Det är som att de liksom 'skit i kondom'. Och jag tycker det ska ju vara så att… man har inte lust att lägga pengar på det, då blir det 'strunt i det' liksom. Så gratis kondomer tycker jag är viktigt.*

Frånvaro av gratis kondomer sänder enligt informanten ut signaler om att säkrare sex inte är viktigt och något som man kan ”skita i”. Under kapitlet ”Säkrare sex” tydliggörs att en vilja att ha säkrare sex finns hos nästintill samtliga informanter, men där oförmåga eller okunskap resulterar i osäker sex med risker för negativa hälsokonsekvenser och ångest som följd. Andra typer av insatser som rör säkrare sex som det återfinns önskemål om i materialet är tillgång på fler drop-in-mottagningar för testning av könssjukdomar på andra orter än i storstäderna.

Flera informanter uppger att deras upplevelse av det stöd som samhället erbjuder om man behöver hjälp är bra, att det finns tillgängligt och att de skulle veta eller kunna ta reda på vart de skulle vända sig om de behövde hjälp. Dock är det nästan uteslutande de informanter som aldrig eller i liten utsträckning har sökt stöd som uttrycker sig i odelat positiva ordalag om det stöd som i dagsläget finns tillgängligt. Inte desto mindre kan det anses som en positiv aspekt att man känner sig trygg i att stöd finns att söka om det skulle behövas.

Föga förvånande finns det väldigt skilda exempel på förhållningssätt till och bemötande från nära relationer såsom familj, vänner, partners och andra närstående i materialet. För de informanter som uppger att de kan prata öppet med och vid behov få hjälp av personer som de står nära anges detta som en viktig aspekt som bidrar till såväl en känsla välbefinnande som något som positivt påverkar deras självkänsla. Exempel finns också på hur en dålig kontakt med familj och nära relationer kan förvärra en redan utsatt situation. Några exempel visar på hur kontakten med familj och vänner har försämrats på grund av att man har haft sex mot ersättning, och ett fåtal exempel finns också på att

dålig kontakt med familj och närstående har varit en bidragande faktor till att informanten börjat ha sex mot ersättning. För de flesta informanterna är dock fallet att relationen till familj och närstående inte är något som man specifikt uttrycker har påverkat att man har haft sex mot ersättning. Dock är erfarenheter av sex mot ersättning något som de flesta informanter uppger att de hemlighåller för närstående. Detta hemlighållande kan upplevas som stressande, och exempel finns där hot från en tredje part bestått i att informantens erfarenheter av sex mot ersättning ska avslöjas för familjen.

Några informanter berättar om en strävan att vara öppen med sina erfarenheter av sex mot ersättning, även om det kan leda till negativa konsekvenser. Som svar på om hon kunnat vara öppen med att hon har arbetat som prostituerad, svarar en informant:

> *Det är också periodvis. Men ja, sista vändan nu så var jag ju ganska öppen med det för att jag ville på något sätt in i det sista få det till att det var mitt jobb. Så då kunde jag ju svara rätt så där kallt bara liksom att 'nej, jag jobbar som prostituerad'. Och folk blev ju förstås liksom "what?!"*

Som illustreras i citatet är öppenhet med att man har sex mot ersättning något som kan resultera i förvåning och ifrågasättande, men att det för informanten har varit viktigt att kunna vara öppen med vad hon gör. Den öppenheten är dock inte något som självklart eller lätt. Hon berättar hur hennes strävan efter att vara öppen har gett negativa konsekvenser, såväl i kärleksrelationer och i förhållande till vänner. De flesta informanter som medverkat i studien vittnar om att i olika stor utsträckning hemlighålla sina erfarenheter av sex mot ersättning, mestadels på grund av att det uppfattas som något fult och skamfullt. Exempel finns dock på informanter som inte uppfattar det som ett problem att berätta att de har dylika erfarenheter.

Nära relationer kan vara viktiga för självkänslan och det psykiska välbefinnandet, men i materialet blir det tydligt att detta inte är något som alla kan hoppas på eller förvänta sig. Flera gånger i materialet lyfts samhällets ansvar att tillhandahålla förutsättningar för en bra sexuell hälsa och psykiskt välbefinnande för alla, även de som inte följer heteronormen. Exempel som lyfts i materialet som skulle bidra till bättre hälsa och självkänsla är fullgod sexualundervisning, tillhandahållande av hiv/STI-preventiva interventioner, testning och kondomer samt ett ändamålsenligt och kompetent professionellt stöd för de som är i behov av dylikt.

Lagstiftning och samhällssyn

I samtliga intervjuer har diskussioner förts om samhällets syn på sex mot ersättning samt den nuvarande lagstiftning som rör sex mot ersättning. Lagstiftning om tvång, människohandel och koppleriverksamhet har inte berörts, utan uteslutande den lag som kriminaliserar att ge ersättning för sexuella handlingar men som innebär att det är lagligt att ta emot ersättning för sex (6 kap. 11 § brottsbalken), i det kommande hänvisat till som sexköpslagen. Hos informanterna finns exempel på en varierande inställning till sex mot ersättning och till sexköpslagen. Vissa informanter uppger att sex mot ersättning är något fult och skamfullt som de skäms över att de har gjort, medan andra anser att det borde vara alla människors fria val att göra vad de vill med sin egen kropp så länge de mår bra av det, och att det är kränkande att samhället tar sig rätten att definiera vad man mår bra respektive inte mår bra av. Andra informanter sätter fokus på sexköparna, att det är förkastligt att människor anser sig ha rätten att köpa andra människors kroppar och att straffen för detta borde skärpas och få högre prioritet hos polisen. Inte någon av de 13 informanter som intervjuats i studien uppger att sexköpslagen har haft en begränsande effekt för det sex mot ersättning som de har haft. Detta skulle kunna betraktas som ett oväntat resultat, då en kriminalisering av sexköp skulle kunna förväntas ha effekten att färre personer är beredda att ge ersättning för sex. Tillika kan en kriminalisering av sexköp antas kunna ha en begränsande effekt i och med att personer som tar emot ersättning för sex medverkar i en handling som delvis är olaglig. Inga exempel finns dock på något av dessa alternativ. Samtliga informanter tycks utan problem kommit i kontakt med personer som varit beredda att ge ersättning i den utsträckning som de har önskat, vilket kan indikera att ett syfte med lagen inte tycks vara tillfredsställande uppfyllt.

Alla informanter har tillfrågats om hur de har förhållit sig till lagstiftningen då de har haft sex mot ersättning. Anledningen till att lagen inte har haft en begränsande effekt för informanterna varierar betydligt. En anledning som kan urskiljas är att informanterna vid tillfället för sex mot ersättning inte reflekterade över att den de hade sex med gjorde något olagligt. Ett annat alternativ är att de vid tillfället inte uppfattat det som att de har fått ersättning för sex, utan att det är en insikt som har kommit i efterhand. En annan tydlig tendens är att man medvetet struntar i lagstiftningen eftersom man tycker att den är dålig, och ett stort antal exempel på negativ inställning till lagstiftningen framkommer i materialet. Kritiken mot lagen har olika ingångspunkt, men gemensamt för en mycket av kritiken är att man vare sig anser att lagen förhindrar förekomsten av sex mot ersättning eller hjälper personer som har sex mot ersättning i deras situation. På frågan om vad han tycker om lagstiftningen svarar en informant:

> *Det är bara en politisk skapelse som inte alls fungerar som det är tänkt. Den sätter inte stopp för någon prostitution.*
> *I: Du tror inte att den har en begränsande effekt då?*
> *Jag tror folk skiter högaktningsfullt i den. De står inte på Malmskillnadsgatan, utan de hittar någon annan plats istället. […] Jag tänker att jag kan ju sälja sex, det är inte jag som åker dit på det. Jag får ju sälja hur mycket sex jag vill. Det är en lustig skapelse.*

De informanter som ytterligare specificerar vari deras negativa inställning till lagen ligger uppger bland annat att de anser att lagen förvärrar situationen för de som har sex mot ersättning eller att ingen annan ska lägga sig i hur de har sex så länge de mår bra av det. En kritik som framkommer är att lagstiftningen medför att fokus hamnar fel i och med lagstiftningen:

> *Jag tycker det är liksom viktigare att fokusera på att man mår bra. Sen att jag tar betalt när jag har sex än att jag gör det gratis eller att jag gör det ifall nån kille bjuder på drinkar spelar väl ingen roll. Bara jag mår bra av det.*

Informanten uttrycker i citatet åsikten att fokus borde ligga på att man mår bra när man har sex, där hennes ståndpunkt är att en person kan må bra respektive dåligt av alla typer av sex vare sig det innefattar ersättning eller inte. Därför menar hon att insatser borde fokusera att förbättra situationen för personer som har sex på ett destruktivt sätt oavsett om ersättning är inblandad eller inte. Likaså anser hon att sex man mår bra av borde vara tillåtet oavsett eventuell ersättning. En liknande inställning uttrycks av en annan informant, som lyfter att han tycker att det är märkligt att sex mot ersättning har en sådan laddning och att så starka känslor väcks i diskussioner om detta. Hans åsikt är att sex mot ersättning både kan vara destruktivt och inte destruktivt beroende på varför en person har det. Dock poängterar han att han ställer sig frågande till den diskurs som råder kring sex mot ersättning:

> *Jag tycker det är intressant att när det gäller prostitution eller sexarbete så är det den enda yrkesgruppen man pratar om som ska vara lyckliga när de arbetar. Man frågar aldrig någon städare om den är lycklig i sitt jobb.*

Informanten menar att han har svårt att förstå argument huruvida prostituerade kan vara lyckliga i sitt arbete som relevanta för eller emot legalisering av prostitution, och att det är svårförståeligt att fokus inte istället ligger på hur personer mår. Fenomenet att debatten hela tiden förs om prostituerade men sällan inkluderar personer som har sex mot ersättning uttrycks av en annan informant som frustrerande. Det hon uppfattar som mest irriterande är den stora polarisering som råder inom prostitutionsdebatten.

> *Grejen är att jag inte ens idag är säker på vad jag tycker. Jag är inte en jättemotståndare till att legalisera det heller men… […] Oavsett var du är i diskussionen, jag kan bli irriterad också även när folk från andra sidan pratar. För det är ingen som har nån erfarenhet. Och med det menar jag oftast att, de har inte ens intervjuat nån. Förstår du vad jag menar?*

Det som enligt informanten är värt mest kritik är att personer med erfarenhet av sex mot ersättning får så

lite utrymme i diskussionen om frågan. Kritiken i ovanstående citat tolkas främst som en kritik av att så lite utrymme ges till en komplex förståelse och personer med egen erfarenhet av sex mot ersättning i diskussionen om prostitution snarare än kritik av någon av sidorna i prostitutionsdebatten.

Ett flertal exempel finns där informanter uttrycker sig positivt om sexköpslagen. En informant menar att det är helt rätt att det är olagligt att utnyttja en ung människas utsatta situation och att straffet för att ge ersättning för sex bör skärpas. Några informanter uppger vidare att lagstiftningen medfört att de känt sig tryggare än om det skulle varit tillåtet att ge ersättning för sexuella tjänster. Exempel finns såväl på att lagstiftningen medfört att man har en hållhake på de som ger ersättning och att de därför måste uppföra sig väl mot de som de ger ersättning till för att de inte riskera att de blir anmälda, något som redan har nämnts under ”Säkerhetsstrategier”. Där nämns också den typ av trygghet exemplifieras av den informant som säger att ”jag tror faktiskt att det gav någon slags trygghet alltså. Att jag visste att de som betalade mig de skulle aldrig kunna berätta det för någon. För då skulle de kunna bli anmälda”. Denna typ av trygghet – att lagstiftningen medför att sex där man har fått ersättning förblir en hemlighet – hänger ihop med det tabu som finns kring att ha sex mot ersättning som påtalas av ett flertal informanter. För vissa informanter är den största risken vid sex mot ersättning den att bli påkommen, och där uppges lagen sålunda vara en hjälp att bli trygg i att hemligheten behålls mellan den som ger och den som tar emot ersättning för sex.

I samtal om samhällets syn på sex mot ersättning och lagstiftning med informanterna återfinns ett stort antal positioneringar och inställningar som exemplifierar många vanligt förekommande argument i den diskussion om sex mot ersättning som pågår såväl i Sverige som internationellt. Den slutsats som kan dras är att förståelsen och upplevelsen av såväl sex mot ersättning, samhällssyn som lagstiftning är komplex, och att inget perspektiv erbjuder en fullgod förklaring till eller lösning på sådant sex mot ersättning som är destruktivt för inblandade parter.

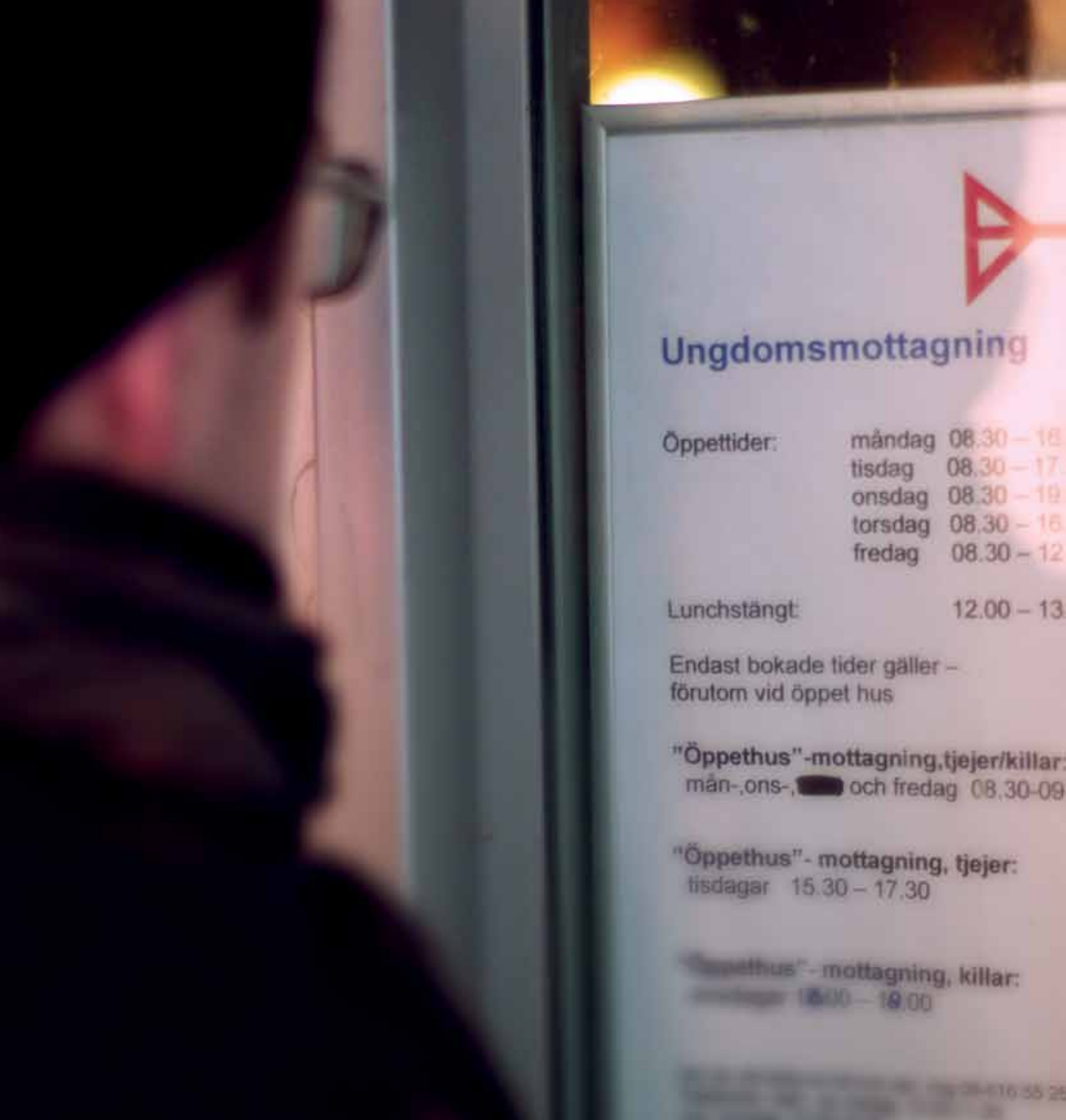

YRKESVERKSAMMAS FÖRESTÄLLNINGAR

om unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning

Yrkesverksammas föreställningar om unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning

I detta kapitel kommer centrala resultat från kandidatuppsatsen ”Hbt förstås utifrån homosexualitet och heteronormativitet” att presenteras. Resultaten presenteras i stor utsträckning med författarnas egna formuleringar, med smärre modifieringar för att göra resultaten mer överskådliga inom ramen för denna rapport. Författarna till kandidatuppsatsen har ofta använt begreppet ”hbt-ungdomar” som synonym till ”unga hbt-personer”, en begreppsanvändning som har behållits i detta kapitel.

Upplägg och frågeställningar

Studier om yrkesverksammas föreställningar kring ungdomar med erfarenhet av sex mot ersättning visar att ungdomars sexuella handlingar tenderar att tolkas på olika sätt utifrån deras genus och/eller sexualitet (Abelsson, Hulusjö 2008: s. 83, 100; Ungdomsstyrelsen 2009: 176f).

Studiens syfte är att belysa och analysera hur yrkesverksammas föreställningar kring unga homosexuella, bisexuella och transpersoner med erfarenhet av sex mot ersättning kan se ut.

För att nå fram till detta syfte användes följande frågeställningar:
Vilka är de mest framträdande föreställningarna kring unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning? Hur ser variationen inom dessa föreställningar ut? Hur förhåller sig yrkesverksamma till sexuell praktik, sexuell preferens och sexuell identitet gällande unga hbt-personer och sex mot ersättning?

Inom ramen för studien har åtta intervjuer med yrkesverksamma genomförts. Informanterna har bestått av yrkesverksamma inom socialt arbete och som har mött eller kan tänkas möta ungdomar med erfarenhet av sex mot ersättning. Då hbt-ungdomar existerar i alla de sammanhang där ungdomar befinner sig har inte en uttalad erfarenhet av att ha mött gruppen unga hbt-personer varit en förutsättning för medverkan. Informanterna kommer att genomgående benämnas som ”de yrkesverksamma”.

Förhållningssätt till sex mot ersättning

Synen på sex mot ersättning varierar till viss del mellan de yrkesverksamma. Resonemangen rör till stor del en negativ eller mycket negativ inställning till att sex mot ersättning förekommer i ungdomsgruppen överlag. De yrkesverksamma som delar denna syn gör kopplingar mellan den sexuella handlingen, destruktivitet och låg självkänsla. I flera fall talar de yrkesverksamma även om ett utnyttjande av ungdomen. En yrkesverksam säger:

> *Ja, jag tycker att, spontant så tycker jag att det är fruktansvärt att man tycker att det är ok, att sälja sig själv för att få, sälja sin kropp för att få pengar. Jag kan inte se något, något som helst positivt med det.*

Det som den yrkesverksamma uttrycker kan tolkas som ett starkt avståndstagande till sex mot ersättning och likaså ett starkt avståndstagande till att någon kan anse att det är ett godtagbart beteende. Här uttrycks även en oförståelse inför att ungdomar kan välja att ha sex mot ersättning vilket tyder på att ungdomen tolkas som ett aktivt subjekt. En annan uppfattning bland de yrkesverksamma som är negativt inställda till sex mot ersättning är att handlingen ses som ett utnyttjande av ungdomen och denne blir därmed tolkad som passiv i situationen. De yrkesverksamma lyfter flertalet bakomliggande orsaker, drivkrafter och negativa konsekvenser av att ha sex mot ersättning. En av de yrkesverksamma talar även om att bilden av den ”lyckliga horan” är skapad av män.

Föreställningen att sex mot ersättning är ett uttryck för missförhållanden i en ung persons liv framkommer ett flertal gånger i materialet och kan exemplifieras med följande citat:

> *Nä men jag tror att det i grund och botten handlar om att det är någonting som inte är bra*

i ens liv, man har inte haft det bra under uppväxten, det är någonting i livet, alltså en kompensation på något sätt. Och sen också att det är flera ungdomar som varit utsatta för någon form utav kränkningar, sexuella övergrepp eller, det kan ha varit mobbing, det kan ha vart sådana saker, men där man har blivit kränkt… och att det spelar roll för vad man har för självbild och sådana här saker… Så det tror jag finns med en hel del.

Citatet visar att när ungdomar har sex mot ersättning kan det enligt de yrkesverksamma handla om bakomliggande erfarenheter och trauman som kan leda till att ungdomen får en negativ självbild och vill kompensera på något vis, exempelvis genom att söka bekräftelse. Andra yrkesverksamma kopplar även de negativa erfarenheterna till bristande sociala relationer som resulterar i ett behov av bekräftelse. Ytterligare föreställningar är att sex mot ersättning kan relateras till framtida sexuell och/eller relationell problematik.

En av de yrkesverksamma framhäver vikten av ett neutralt förhållningssätt till sex mot ersättning och menar att hjälp och stöd kan försvåras om man som yrkesverksam öppet värderar ungdomens handlingar. Den yrkesverksamma säger:

Jag säger inte att det är fel att ha sex mot ersättning när jag pratar med ungdomar heller. Utan jag tänker såhär, lyft upp det här, vi pratar om det, vi tittar på vad finns det för konsekvenser. Vad kan hända? Och hur ska du skydda dig på bästa sätt? Väljer du att ha sex mot ersättning då måste vi hitta strategier för att du ska vara rädd om dig själv. Du måste kunna säga nej. Du måste kunna begära kondom. Du måste kunna ha möjlighet att kunna åka därifrån. Du måste ha möjlighet att kunna sätta gränser och allt det här. Jag tror att det är jätteviktigt att jag själv då som [yrkesverksam] inte har några fördomar eller värderar det ena högre eller lägre eller på något sätt. För det är inte olagligt att sälja sex heller, exempelvis och så. Utan vi kan prata om det och vi hittar strategier.

Uttalandet visar på ett resonemang kring att ungdomar kan välja att ha sex mot ersättning oavsett vad en yrkesverksam säger. Det är därmed av vikt att nå fram till ungdomen och ge stöd i hur denne kan förhindra de risker som kan uppstå. Den yrkesverksamma säger även att det är viktigt att prata om konsekvenser men också om strategier för att möjliggöra ett mer säkert handlande. En annan yrkesverksam talar om den fria viljan. Den yrkesverksamma menar att sex mot ersättning i sig är negativt och att det inte är något som denna förespråkar, men lyfter vid flertalet tillfällen att det i slutändan handlar om ungdomens fria vilja att ha sex mot ersättning. Detta kan tolkas som att den yrkesverksamma rör sig över positionsgränserna och resonemanget utgår till stor del från vilket sammanhang sex mot ersättning sker i.

En viss kritik av den polarisering kring synen på fenomenet prostitution framkommer i materialet. En yrkesverksam säger:

Antingen så säger man såhär att den lyckliga horan finns, det är såhär tjupptjohej, det är jättebra - det kan vara jättebra att sälja sex, det är inget problem. Å andra sidan så, alla gånger det är övergrepp. Alltså att det finns som två läger och jag kan inte riktigt förlika mig med det. Jag tror inte riktigt på den här lyckliga horan snacket, det tror jag inte på. Men jag tror inte heller att alla gånger när du säljer sex är traumatiserande eller så. Om jag säger såhär, inom mitt arbete så har jag aldrig träffat någon som har sålt sex och som har haft en, som har mått väldigt bra, som har haft en psykisk väldigt stabil hälsa. Det har jag aldrig träffat. Men jag säger inte att det inte finns. Men jag har aldrig träffat det inom mitt arbete, eller hört talas om det.

Den yrkesverksamma menar att det finns två skilda synsätt på sex mot ersättning: att det är oproblematiskt att ha sex mot ersättning eller att det handlar om övergrepp. Den yrkesverksamma har svårt att förlika sig med något av dessa synsätt, samtidigt som den lyfter att den inte mött någon ungdom eller yrkesverksam som är odelat positiv till sex mot ersättning.

Andra synsätt som finns representerade bland de yrkesverksamma påpekar att sexuell njutning och spänning kan vara drivkrafter till att ha sex mot ersättning. En yrkesverksam menar att det förekommer sex mot ersättning bland ungdomar som inte behöver vara problematiskt eller negativt. Den yrkesverksamma säger:

> *Problematiken som skulle kunna uppstå då det är ju framförallt att man går med på något man egentligen inte vill, att man skulle må dåligt av det. Det är väl den främsta problematiken jag kan tänka mig just så här. Alltså, jag har ju träffat också killar som säljer sex och som gör det här för att de känner att sex är skönt, jag vill ha sex, varför kan jag då inte ta femhundra spänn eller en tusenlapp och ha skönt sex. Jag väljer själv vilka killar jag vill ha sex med eller inte. Och efter ett tag så har man liksom ett par stycken killar som man säljer sig till. Man har ändå byggt upp som ett slags liksom kontaktnät. Man har valt dem själv och man gör det här. Och för den här, killen som jag faktiskt har träffat så är inte det här ett problem för honom.*

Den yrkesverksamma säger att sex mot ersättning kan vara negativt för ungdomar ifall ungdomar gör något ofrivilligt och därmed mår dåligt till följd av detta. Denna påtalar att det förekommer att ungdomar har sex mot ersättning utifrån ett lustbetonat motiv och säger att det ekonomiska motivet inte behöver vara det främsta. Enligt den yrkesverksamma finns det ungdomar som aktivt väljer att ha sex mot ersättning och att dessa ungdomar väljer vem de ska ha sex med. Utifrån dessa premisser ser ungdomarna enligt den yrkesverksamma inte sex mot ersättning som något negativt eller problematiskt.

Utsatthet kopplad till hbt-identitet

En del av de yrkesverksamma talar i termer av att hbt-ungdomar som har sex mot ersättning är ”extra utsatta” eller ”extra sårbara”, dels på grund av att de är i sammanhang där sex mot ersättning förekommer, dels att de är utsatta då de tillhör hbt-gruppen. En yrkesverksam säger följande:

> *Nä och jag menar, alltså, så är det ju, att vara hbt-ungdom, det tror jag. Man kan hamna i flera utsatta situationer, än vad andra ungdomar gör, alltså man kan bli hotad, man kan bli kränkt. Ja förstås finns det här med att det är något onaturligt sätt att vara på, att man inte är heterosexuell. Så att jag menar man är ju i en större utsatthet överhuvudtaget eller att man riskerar att blir utsatt och då är det säkert så när det också gäller ungdomar säljer sex.*

Den yrkesverksamma säger att hbt-ungdomar är mer utsatta för hot och kränkningar överlag och då rimligtvis borde vara det även i situationer där sex mot ersättning förekommer. När de yrkesverksamma talar om att unga hbt-personer är mer utsatta än ungdomar i allmänhet gör de det utifrån tanken att en situation där sex mot ersättning förekommer är en utsatt situation. Exempel i intervjuerna kan tolkas som att yrkesverksamma anser att en ung hbt-person som har sex mot ersättning har en ”dubbel utsatthet” då de befinner sig i av två olika sorters utsatta positioner. Då de yrkesverksamma talar om en utsatthet kopplat till sexualitet och/eller könsidentitet, att ungdomarna tillhör hbt-gruppen vilket gör att de tillhör en avvikande grupp i förhållande till den heterosexuella normen, kan det kallas för strukturell utsatthet. Den strukturella utsattheten kännetecknas av ett avvikande från samhällets generella normer som gör att specifika grupper konsekvent försummas, vilket kan gälla etnicitet, sexualitet, könsidentitet, funktionalitet etc.

En föreställning som framträder i studien är att flertalet yrkesverksamma förstår sex mot ersättning som en form av övergrepp, en situation där gränser töjs och hbt-ungdomar riskerar att utföra handlingar som de inte vill. Sett ur denna synvinkel är sex mot ersättning något som ungdomar utsätts för. Ur det perspektivet tolkas unga hbt-personer som offer vid sex mot ersättning. Vidare visar studien att det hos de yrkesverksamma finns en medvetenhet om den heteronormativitet och strukturella utsatthet som inverkar i unga hbt-personers liv. Denna medvetenhet kan tänkas visa en förståelse för unga hbt-personers livssituation. Samtidigt uppger de yrkesverksamma att de många gånger hänvisar hbt-ungdomar vidare till andra insatser, såsom RFSL, då deras problematik ses som speciellt svår.

De yrkesverksamma resonerar kring att en utsatthet och sårbarhet kan innebära att ungdomen

inte söker hjälp då den inte vet vilket stöd den kommer få från samhället eller vilka reaktioner familjen kommer ge. En yrkesverksam påtalar även att hot kan förekomma att ”outa” ungdomen från den som ger ersättning, det vill säga att utan medgivande offentliggöra ungdomens sexualitet eller könsidentitet. Dessa föreställningar är aspekter av hur strukturell utsatthet kan verka i förhållande till sex mot ersättning.

Andra tendenser som framkommer i materialet är åsikten att hbt-ungdomar kan bli marginaliserade och även riskerar att utsättas för övergrepp till följd av att de avviker från heteronormen. I de yrkesverksammas resonemang tydliggörs åsikten att det inte finns någon i individen inneboende utsatthet, utan att det är normen som skapar den strukturella utsattheten. Om heteronormen inte funnits skulle unga hbt-personer enligt detta synsätt inte vara överrepresenterade vid sex mot ersättning.

Samtidigt talar de yrkesverksamma om hbt-ungdomar som aktiva vid sex mot ersättning. Detta görs exempelvis i ordalag som att ungdomarna är sökande, vilket visar att de yrkesverksamma menar att ungdomarna i alla fall delvis är agerande och delaktiga i den sexuella kontakten. Sett ur denna synvinkel kan ungdomarna tolkas som handlande subjekt vilka tar aktiva beslut kring sex mot ersättning. Dessa beslut klassas av majoriteten av de yrkesverksamma som negativa och den sexuella handlingen ses som något som kan leda till negativa konsekvenser för ungdomen.

Sammantaget kan vi i de yrkesverksammas uttalanden utläsa en ambivalens kring om hbt-ungdomarna ska tolkas som autonoma och aktiva subjekt som väljer att ha sex mot ersättning eller om de ska tolkas som utsatta och passiva.

Självkänsla kopplad till hbt-identitet och sex mot ersättning

De yrkesverksamma tar upp den negativa självbild som de menar att många hbt-ungdomar har. Denna negativa självbild gör ungdomarna sårbara och därmed mer utsatta vilket kan leda till att sex mot ersättning i högre utsträckning sker i situationer där det kan vara aktuellt. En yrkesverksam säger: ”Ja, jag skulle kunna tänka mig att man känner ett visst utanförskap. Att [sex mot ersättning] ger bekräftelse, att man kanske har låg självkänsla.” Den yrkesverksamma säger att utanförskap kan kopplas till sex mot ersättning och att hbt-ungdomar kan tänkas ha sex mot ersättning som en följd av låg självkänsla i syfte att få bekräftelse. Det utanförskap som den yrkesverksamma nämner kan tolkas som en effekt av den strukturella utsattheten, att vara utstött och att avvika från normen. En annan yrkesverksam belyser att utsattheten kan förklaras utifrån heteronormen:

> *För det handlar egentligen inte om vilken sexuell läggning [ungdomen] har, absolut inte, utan det handlar om att [ungdomen] blir utstött oftast ifrån samhället och det är därför [ungdomen] i mycket högre grad blir utsatt för övergrepp. Hade hbt-ungdomarna haft samma livsvillkor som de andra ungdomarna så hade de inte alls varit överrepresenterade här, så enkelt är det.*

I samband med den negativa självbild som de yrkesverksamma tycker sig se bland hbt-ungdomar som har sex mot ersättning talar de även om destruktivitet. Vissa av de yrkesverksamma berättar att deras erfarenhet ger dem en bild av hbt-ungdomar som självdestruktiva i högre utsträckning än vad heterosexuella cisungdomar är. Detta kopplar de yrkesverksamma delvis ihop med en utsatthet. Destruktiviteten kan visas antingen genom att ungdomarna utför handlingar de själva inte vill, alternativt genom att utföra handlingar som medför en fysisk eller sexuell risk för dem. De yrkesverksamma menar att de destruktiva handlingarna kan ske mer eller mindre medvetet från ungdomens sida. Två yrkesverksamma lyfter nedan fram olika aspekter av destruktivitet:

> *Alltså, det är inte ovanligt att är man inte säker i sin sexuella läggning eller könsidentitet, och då tycker man kanske inte att jag inte är värd att skyddas eller sätta gränser. Det kan göra att man tar onödigt risktagande, man struntar i kondomen och man utsätts också för risk för könssjukdomar.*

Ja, det har det varit de som utsätter sig för risk. Och den här som jag tänker på, berättade för mig att han nästan ville skada sig själv. För att han sade: jag är ju

för fan böghatare och nu så tror jag ju själv att ja är bög och bögar ska ju dödas ungefär och jag måste döda mig själv.

Det översta citatet behandlar destruktivitet genom att utsätta sig för risk för könssjukdomar, vilket den yrkesverksamma säger grundas i en osäkerhet kring sin sexualitet eller könsidentitet. Det andra citatet behandlar destruktivitet i form av internaliserad homofobi, och självhat som resulterar i en vilja att skada sig själv. Citatet kan tolkas handla om svårigheter att acceptera en sexualitet som avviker från normen vilket kan leda till en destruktiv bild av sig själv.

Förståelse av hbt-identiteter

När de yrkesverksamma uttrycker tankar kring en annan sexualitet än den heterosexuella är det nästan uteslutande homosexualitet som tas upp. Då de yrkesverksamma genomgående har tillfrågats om unga hbt-personer, och inte homosexuella ungdomar, kan detta tolkas som att samlingsbegreppet hbt tolkas utifrån en förståelseram av sexualitet och då främst homosexualitet. En yrkesverksam säger:

> *Samtidigt som jag genom mitt arbete och genom ett intresse har sökt mycket kunskap, om det här med, om man nu ska kalla det hbt, vad det är som man kan göra för att få en förståelse för hur det är att vara flata respektive bög.*

Citatet visar en yrkesverksam som talar utifrån hbt-begreppet men sedan använder flata och bög som synonymer till hbt. Detta går att tolka som att den yrkesverksamma associerar hbt-begreppet med homosexuella tjejer och killar. Den yrkesverksamma reflekterar själv över detta i ett fortsatt resonemang och påtalar att det som man har mest kunskap om gällande ett visst fenomen är det som i första hand förknippas med fenomenet. Det kan således tolkas som att den yrkesverksamma inom hbt-begreppet har mest kunskap kring homosexualitet. Citatet kan även tolkas som att den yrkesverksamma exemplifierar genom att nämna flata respektive bög. Även om så är fallet kan dock de valda exemplen tolkas som att den yrkesverksamma främst förstår hbt-begreppet som homosexualitet, eftersom det som en person initialt associerar till är det som är ledande i dennes föreställningsvärld. Därmed blir fenomen som ligger längre ifrån de dominerande föreställningarna inte synliga och uppmärksammade i samma grad. I förlängningen innebär det att andra sexuella identiteter utanför heteronormen riskerar att osynliggöras. Att hbt-begreppet främst tolkas i termer av sexualitet av de yrkesverksamma leder även till ett osynliggörande av transpersoner. De yrkesverksamma talar till viss del om unga transpersoner, om än i mycket liten utsträckning i förhållande till homosexuella ungdomar. Då transpersoner kommer på tal har de yrkesverksamma ofta en felaktig eller snäv förståelse av transbegreppet. De yrkesverksamma är många gånger medvetna om sin bristfälliga transkompetens. En yrkesverksam säger:

> *Man tänker transpersoner men det är en transsexuell, det är det enda man tänker på, eller, eller en transvestit. Det tror jag. Det är de två sakerna man tänker på, men hela det här andra spektrumet det har man inte tänkt på eller funderat över. Och man tror att det handlar om en fix idé eller att det sitter i kläderna eller någonting men det handlar ju faktiskt om vår hjärna, alltså vårt mentala kön. Och det tror jag inte att många tänker på. Att det handlar om en upplevelse och identitet utan man ser bara kläderna och tänker åh det här var en transvestit, va kul han ser ut, eller hon.*

Citatet visar att det enligt den yrkesverksamma finns en okunskap kring transpersoner, och att transpersoner ofta tolkas utifrån yttre attribut. Den yrkesverksamma påvisar själv kompetens inom transfrågor då den påtalar att transbegreppet inte enbart handlar om yttre attribut utan att det även kan röra sig om en könsidentitet som inte överensstämmer med personens biologiska kön, men samtidigt uttrycks att denna kompetens förekommer bland yrkesverksamma i ytterst liten grad. Studien visar att innebörden i transbegreppet i sig ofta är svår att greppa för yrkesverksamma. Vidare påtalar flera yrkesverksamma att det finns en stor okunskap och brist på kompetens gällande gruppen unga transpersoner.

Flertalet resonemang i materialet uppehåller sig kring att ungdomar är identitetssökande. De yrkesverksamma lyfter att ungdomar i allmänhet är sökande och utforskande gällande sin identitet

i stort, att det hos ungdomar finns en strävan efter att hitta sig själv, vem man är, vad man vill och vad man tycker om. Hos unga hbt-personer kan detta utforskande enligt de yrkesverksamma kopplas till en osäkerhet kring deras sexualitet och/eller könsidentitet och även att unga hbt-personers identitetssökande kan kopplas till sex mot ersättning. En yrkesverksam säger:

> *Dom kanske inte är riktigt trygga i sin läggning ännu. De söker fortfarande. Är man heterosexuell så är man som alla andra. Då kanske man inte har det behovet utan man är normal enligt samhället i stort. Så som samhället i stort ser ut så är de flesta trots allt heterosexuella idag. Är man en hbt-person så kanske det kräver lite mer, att man blir per automatik lite mer avvikande. Så ser samhället ut idag. Detta skulle kanske kunna vara en förklaring till att det ser ut som det gör. Man prövar och man söker och man experimenterar med sin sexualitet.*

När de yrkesverksamma talar kring identitetssökande som en av anledningarna till att unga hbt-personer har sex mot ersättning är det främst sökandet efter en sexuell identitet som nämns, och i väldigt liten utsträckning sökande efter en könsidentitet. Det som beskrivs i citatet är att ungdomar med annan sexualitet än heterosexuell per automatik blir avvikande och att det kan samvariera med en otrygghet hos ungdomen. Avvikelsen från heteronormen och otryggheten beskrivs av den yrkesverksamma som en anledning till att hbt-ungdomar experimenterar med sin sexualitet genom att ha sex mot ersättning. En av de yrkesverksamma nämner även att en osäkerhet kring könsidentitet kan tänkas vara kopplad till att unga transpersoner har sex mot ersättning.

Hbt-identitet och utsatthet kopplad till sex mot ersättning

Att det kan vara ett risktagande i allmänhet att ha sex mot ersättning är något som samtliga yrkesverksamma påtalar i studien. Vissa anser att sex mot ersättning i sig är ett risktagande, medan andra menar att det är motivet till handlingen som gör situationen riskfylld. De yrkesverksamma menar att attityden till sex mot ersättning inom ungdomsgruppen har blivit mer tillåtande, och att det har skett en gränsförskjutning gällande vad som innefattas i ersättningssituationen och var gränsen till den egna kroppen och integriteten går. Om en ungdom inte är trygg i sig själv och har en negativ självbild

kan det utifrån de yrkesverksammas uttalanden tolkas som att risktagandet är än större. Samtidigt påtalas att hbt-ungdomar i större utsträckning har negativ självkänsla än heterosexuella cisungdomar.

I denna studie lyfts genomgående att stärkandet av självkänslan är viktig i mötet med en ungdom som har sex mot ersättning. Då ungdomens låga självkänsla leder till risktagande menar de yrkesverksamma att en viktig aspekt är att stärka ungdomens identitetskänsla. Dock är det endast ett fåtal av de yrkesverksamma som lyfter att det finns ett behov av att stärka ungdomarnas sexualitet och könsidentitet i förhållande till sex mot ersättning. Detta trots att studien visar att yrkesverksamma gör en koppling mellan utsatthet, risktagande samt negativ självbild till följd av osäkerhet kring sexualitet och könsidentitet gällande gruppen unga hbt-personer som har sex mot ersättning.

En framträdande föreställning hos de yrkesverksamma är att ungdomar i sökandet efter sin sexualitet kan ha sex mot ersättning för att bli mer säkra på sin sexualitet och gör därmed en koppling mellan osäkerhet kring den egna sexualiteten och att ha sex mot ersättning. En yrkesverksam säger följande om varför hbt-ungdomar kan tänkas ha sex mot ersättning:

> *Jag tror att det är ofrånkomligt för, om man nu åtminstone vet folks sexuella läggning så tror jag att det kommer att få mig, och andra, att tänka okej har det här med att han är homosexuell eller bi eller trans eller någonting sådant att göra. Hänger det ihop med det, gör han det här, eller hon, för att reda ut sin sexuella läggning eller för att de är väldigt osäkra eller för att dom ska försöka bota sig själva eller jag vet inte. Tänker man att det finns en koppling, som jag tror att man tänker i högre grad, än att han säljer sex för att han är heterosexuell.*

Den yrkesverksamma ger uttryck för att det är lättare att ge sexualiteten ett förklaringsvärde gällande varför ungdomen har sex mot ersättning ifall ungdomen är hbt-person jämfört med om den skulle ha varit en heterosexuell cisperson. Här återkommer resonemang som visar att den yrkesverksamma tänker sig att en hbt-ungdom per automatik är mer osäker på sin sexualitet än en heterosexuell ungdom och därmed i behov av att utforska sin sexualitet. Den yrkesverksamma lyfter i detta citat även att ungdomen har sex mot ersättning för att bekräfta sin homo- eller bisexualitet. Ett motiv kan även vara oviljan till sin sexualitet eller könsidentitet, som av en yrkesverksam benämns som att ungdomen vill ”bota sig själv” genom sex mot ersättning.

Liknande resonemang kring att söka sin sexualitet framkommer inte när de yrkesverksamma talar kring ungdomar i allmänhet och sex mot ersättning, det vill säga ungdomar som tolkas som heterosexuella. Att heterosexuella ungdomars erfarenhet av sex mot ersättning inte kopplas till att de är osäkra på sin sexualitet kan förstås utifrån att de tillhör normen. Då heterosexualiteten på grund av heteronormen ses som den naturgivna sexualiteten innebär det att denna inte problematiseras. Detta kan förklara varför heterosexualitet inte anses vara en anledning till ifrågasättande eller experimenterande hos ungdomarna. Tolkningen är att de yrkesverksamma anser att en heterosexualitet vanligen inte blir föremål för testning eller utgör drivkraften bakom att ha sex mot ersättning. Först när det handlar om en sexuell praktik som avviker från heteronormen kopplas det sexuella beteendet till en osäkerhet kring ungdomens sexualitet.

Olika syn på unga som har sex mot ersättning beroende på kön

Föreställningar kring killar som har sex mot ersättning uppehåller sig ofta kring att detta beteende på olika sätt är kopplat till deras sexualitet. Vanligt förekommande är uttalanden om att killar ses som sexuellt aktiva och som utåtagerande i sin sexualitet. En yrkesverksam säger:

> *Manlig sexualitet kanske är frikopplad, mer lustcentrerad, det vet jag inte, för en del är det ju så och då kanske det liksom finns mera eget val i det här. Nej! Nej, usch det blir för ohållbart. Nej, men det är någonting med det där att killar kanske agerar ut mer då på något sätt.*

I citatet uttrycks åsikten att killars sexualitet förstås som mer lustcentrerad än tjejers och den yrkesverksamma menar att det är en vanlig föreställning att det finns en större frihet i de sexuella handlin-

garna för killar. Uttalandet uttrycker också att killar är mer utåtagerande i sexuella situationer. Samtidigt framkommer i citatet en ambivalens hos den yrkesverksamma inför sina egna uttalanden och en medvetenhet att dessa föreställningar är stereotypiseringar.

I flera uttalanden framkommer även att killar förstås i förhållande till tjejer och att killar då tolkas som om de har en större sexlust än vad tjejerna har. Liknande dikotoma synsätt är återkommande hos de yrkesverksamma och tyder på en heteronormativ förståelseram, det vill säga att män och kvinnor tillskrivs och förväntas ha olika och motsatta, egenskaper. Detta dikotoma synsätt blir tydligt i analysen av materialet, där skilda tolkningar av sex mot ersättning görs beroende på om det är en tjej eller en kille som resonemanget handlar om. Vissa yrkesverksamma är medvetna om denna skillnad i synsätt beroende på genus. En yrkesverksam säger följande om hur denne tror att andra yrkesverksamma tänker kring skillnader mellan tjejer och killar som har sex mot ersättning:

> *Det är väl så att man kanske tänker i heteronormen. Att killar gör det de vill men tjejer är offer, att det är mera så. Och när man har samtal och så kanske det blir mera, tyck synd om stackars lilla dig, till tjejen. Medan killen, jaha du tar för dig av livet. Men jag är ju medveten om det här så jag skulle ju inte göra så, men rent generellt så kan jag tänka mig att det kan bli så.*

En annan yrkesverksam menar att socialtjänsten nog skulle agera utifrån att sex mot ersättning är problematisk om det är tjejer som har det, oavsett tjejernas sexualitet. Vidare säger den yrkesverksamma att om det var en kille som hade sex mot ersättning så skulle det inte klassas som problematiskt i samma utsträckning och att det skulle ses som problematiskt i ännu lägre grad om killen uppfattas som homosexuell.

Att föreställningar finns kring att killar har mycket sex och att det ligger i linje med deras sexualitet kan enligt en yrkesverksam leda till att den yrkesverksamma som möter en kille med erfarenhet av sex mot ersättning inte uppmärksammar detta. Vissa yrkesverksamma uttrycker även att den bredare acceptansen inför killars sexuella beteenden kan leda till att frågor kring deras sexliv inte ställs. Gällande tjejer så uppger några av de yrkesverksamma att de undersöker mer kring det sexuella beteendet om de får veta att en tjej är mycket sexuellt aktiv. En yrkesverksam uppger att fokus då inte läggs på tjejernas sexualitet. Den yrkesverksamma säger:

> *Jag kan själv tänka mig att jag i mina kontakter inte gett tjejerna samma utrymme att beskriva sin sexuella läggning som killarna fått, det tror jag om jag ska vara självkritisk. För det blir på något sätt så, att om en kille säljer sig till killar då måste de vara homosexuella. Så jag tror att tjejerna är mycket mer i det dolda kring sexuell läggning.*

Hos de yrkesverksamma finns en tydlig bild av killar som har sex mot ersättning. Att killar har sex mot ersättning kopplas i högre grad ihop med att de utifrån tillskrivna genusegenskaper förstås som mer sexuellt drivna, aktiva och utforskande i sin sexualitet än tjejer med samma erfarenhet. En följd av detta är att killars sexuella beteende i form av sex mot ersättning är mer accepterat och inte ses som problematiskt i samma utsträckning som tjejers, även om det är av vikt att nämna att flertalet av de yrkesverksamma ser sex mot ersättning som ett riskbeteende.

Gällande killar som har sex mot ersättning får således deras tillskrivna genusegenskaper ett förklaringsvärde till varför de har sex mot ersättning. Även killarnas tillskrivna sexualitet kopplas av de yrkesverksamma till att de har sex mot ersättning, genom resonemang kring att killar utforskar sin sexualitet genom att ha sex mot ersättning. Sexuellt identitetssökande beskrivs som ett motiv till sex mot ersättning. Denna förståelse osynliggör att en hbt-ungdom mycket väl kan vara säker på sin sexualitet och ha sex mot ersättning av samma anledningar som de yrkesverksamma tar upp gällande ungdomar i allmänhet, det vill säga exempelvis pengar, bekräftelse eller som en kompensation för tidigare negativa erfarenheter. Att killars genus respektive sexualitet kopplas till sex mot ersättning kan förstås utifrån att killar genom att tillhöra ett maskulint genus tenderar killar att tolkas som lustcentrerade och aktiva i sin sexualitet. Då en kille har sex mot

ersättning blir detta beteende därmed normaliserat. Om en kille har sex mot ersättning med en manlig part och därmed tolkas som att denne är homosexuell blir det sexuella beteendet normaliserat i ännu högre grad.

Resonemang som tyder på en normalisering återfinns inte på samma sätt gällande homosexuella tjejer som har sex mot ersättning med en manlig part. Dessa tjejer förstås av de yrkesverksamma utifrån tillskrivna genusegenskaper som passiva och utsatta. Att de därutöver har en sexuell praktik som inte överensstämmer med deras sexualitet gör att de tolkas som än mer utsatta. Det är anmärkningsvärt att ungdomarnas tillskrivna genusegenskaper tenderar att bli mer uttalade utifrån att komponenten icke-heterosexuell läggs till. Killar tolkas således som sexuella, och antas bli än mer sexuella i och med att de tillskrivs icke-heterosexuell sexualitet. Tjejer tolkas som utsatta, och ses som än mer utsatta då de tillskrivs en icke-heterosexuell sexualitet.

I studien är det ovanligt att de yrkesverksamma talar kring tjejer som har sex mot ersättning. En tänkbar förklaring till detta är att tjejer tolkas som heterosexuella utifrån att de oftast har sex mot ersättning med en manlig part. Då dessa tjejer antas vara heterosexuella är det därmed inte relevant för de yrkesverksamma att tala om dem då studien har fokus på hbt-ungdomar. I de enstaka fall som icke-heterosexuella tjejer omtalas i studien tolkas de som homosexuella, och den sexuella handlingen ses som problematiskt och oförståelig av de yrkesverksamma. I resonemangen som de yrkesverksamma för kring tjejer, vare sig det handlar om bi-, homo- eller heterosexuella tjejer, lyfts inte sexualiteten som en anledning till sex mot ersättning. Utifrån den traditionella prostitutionsbilden samt den sexuella praktiken tolkas tjejerna som heterosexuella och denna heterosexualitet, till skillnad från killarnas tillskrivna homosexualitet, ses inte som ett motiv till sex mot ersättning. Därmed blir tjejerna till skillnad från killarna avsexualiserade, eftersom att eventuella sexuella motiv inte lyfts i förhållande till sex mot ersättning. Studien visar således att sexualiteten är underordnad i de yrkesverksammas förståelse kring tjejernas situation och motiv.

Majoriteten av de yrkesverksamma påtalar en medvetenhet om att stereotypa föreställningar om hur killar respektive tjejer förväntas vara kan påverka bemötandet och förståelsen av de ungdomar de kommer i kontakt med. Flertalet av de intervjuade påtalar dessutom att det inte är alla yrkesverksamma som har denna förståelse med sig i mötet med en ungdom och att det kan få konsekvenser exempelvis genom att fel frågor ställs, vissa ungdomars hjälpbehov inte uppmärksammas och att ungdomarna kan bli kränkta i mötet.

Tolkning av kön och sexualitet utifrån sexuell praktik

Resonemanget kring att ungdomar har sex mot ersättning för att bekräfta sin sexualitet kan belysas utifrån begreppen sexuell praktik, preferens och identitet. Utgångspunkten i hur vissa av de yrkesverksamma talar kring att ungdomar testar sin sexualitet genom sex mot ersättning är att ungdomarna är intresserade av och föredrar att ha sex med någon av samma kön. Med andra ord är samkönat sex en del av deras sexuella preferens. Detta resonemang rör sig främst kring killar som tolkas som homo- eller bisexuella. Vidare finns en idé hos de yrkesverksamma kring att för att ungdomarna ska vara säkra på sin sexualitet behöver de ha erfarenhet av en överensstämmande sexuell praktik, och att sexualiteten blir bekräftad om den sexuella praktiken överensstämmer med identiteten. Detta resonemang återfinns inte angående ungdomar som betraktas som heterosexuella. Föreställningen att ungdomarna har sex mot ersättning då de tänder på någon av samma kön och vill få det bekräftat för sig själva, visar tydligt hur yrkesverksamma inte särskiljer eller problematiserar praktik, preferens och identitet, vilket omöjliggör förståelsen att exempelvis en heterosexuellt identifierad person kan ha sex med någon med likadant kön som den själv.

Studien visar att de tydligaste och vanligast förekommande föreställningarna om hbt-ungdomar som finns hos de yrkesverksamma är relaterade till killar. Dessa killar definieras av flertalet yrkesverksamma som homosexuella och tillskrivs en homosexuell identitet utifrån deras sexuella handlingar, det vill säga att ha sex mot ersättning med någon av samma kön. I en sådan förståelseram finns inget utrymme för att sexuell praktik och prefer-

ens nödvändigtvis behöver överensstämma med identitet. Killar som har sex mot ersättning med en manlig part behöver dock inte definiera sig själva som homo- eller bisexuella. Att inte särskilja sexuell praktik från identitet överensstämmer med Abelsson och Hulusjös resultat som visar att yrkesverksamma tenderar att tillskriva killar homosexualitet till följd av ett hetero-homobinärt tankesätt (Abelsson & Hulusjö 2008: 82f). Att ungdomars sexualitet definieras utifrån deras sexuella praktik är ett genomgående resultat i studien vilket visar på en låg medvetenhet hos de yrkesverksamma om skillnaden på sexuell praktik, preferens och identitet samt att dessa aspekter av sexualiteten inte behöver överensstämma med varandra. Vissa yrkesverksamma tycks medvetna om detta osynliggörande, vilket kan exemplifieras i följande citat:

> *Man tänker att sälja sex är ett sådant här tjejproblem men jag tänker att en tjej som vi kan säga säljer sig till män men egentligen själv tänder på tjejer. Så tror jag inte, ja vet inte, men jag kan tänka mig att man inte är lika så här öppen för det utan man förutsätter på något sätt att en tjej som säljer sig är heterosexuell, nu bara spekulerar jag. Medan en kille som kommer in och berättar att han säljer sig så förutsätter man på något sätt att han är homosexuell.*

Citatet belyser en medvetenhet hos den yrkesverksamma att killar som har sex mot ersättning definieras som homosexuella, medan tjejer med samma erfarenhet tolkas som heterosexuella. Benämningen ”tjejproblem” i citatet kan illustrera att sex mot ersättning förstås utifrån den traditionella och heteronormativa bilden av prostitution, där den som får ersättning förstås som en heterosexuell kvinna och den som ger ersättningen förstås som en heterosexuell man.

Att de sexuella handlingarna och de därigenom tillskrivna sexualiteterna tolkas som antingen hetero- eller homosexuella visar att förståelseramen kring sexualitet hos vissa av de yrkesverksamma inte inkluderar bisexualitet. Detta hetero-homobinära tankesätt kan tänkas leda till ett osynliggörande av bisexuella ungdomar samt andra identiteter, praktiker och preferenser som inte passar in i heteronormen. Ungdomar, både tjejer och killar, skulle kunna tillskrivas en bisexualitet av de yrkesverksamma utifrån kännedom om en samkönad praktik. Resultaten i studien visar dock på att det inte görs. Utifrån normen kring en obligatorisk heterosexualitet finns en hetero-homobinär förståelseram, där praktiken är det som styr hur komponenterna identitet och preferens tolkas. Att bisexuella ungdomar inte omtalas nämnvärt kan förklaras utifrån denna förståelseram, då unga personer tillskrivs en sexualitet utifrån den praktik som är synbar i den aktuella situationen.

En föreställning som framkommer i materialet är att hbt-ungdomar överlag är mer utforskande i sin sexuella identitet än heterosexuella cisungdomar vilket kopplas ihop med att ha sex mot ersättning. Identitetssökande genom sex mot ersättning är framför allt förknippad med homosexuella killar och är enligt de yrkesverksamma ett uttryck för deras vilja att testa och bli säkra i sin sexualitet. Kopplingen mellan sex mot ersättning och sexuellt identitetssökande är något som även framkommit i tidigare forskning, där Abelsson och Hulusjö lyfter att kopplingen till identitetssökande ofta uppkommer när yrkesverksamma talar kring killar som har sex mot ersättning (Abelsson & Hulusjö 2008: 82f). Det framkommer även föreställningar om att killar, oberoende av sexualitet, är mer sexuellt drivna än tjejer. Studien visar således att sex mot ersättning bland killar ses som något som kan ske till följd av killarnas sexuella motiv, samtidigt som de yrkesverksamma lyfter att hbt-ungdomar riskerar att fara illa av att ha sex mot ersättning.

Transpersoner är genomgående påfallande osynliggjorda och förekommer i väldigt få av de yrkesverksammas resonemang. I deras diskussioner kring sexualitet ryms inga reflektioner kring unga transpersoner och detta visar på att de yrkesverksamma associerar sexualitet till cispersoner. Tesen att praktik ger identitet kan även appliceras på de yrkesverksammas förståelse av unga transpersoner. Det som syns är det som tolkas som personens identitet, inte det mentala eller icke-synliga. Komponenten praktik behöver inte endast tolkas som sexuell praktik, utan är jämförbar med agerande och genusuttryck. En transperson som har ett genusuttryck som tydligt går emot det föreskrivna uttrycket för dess biologiska kön tolkas som transves-

tit eller transsexuell utifrån de yttre attributen. En transperson som istället inte noterbart går emot de kroppsliga tillskrivna uttrycken, tolkas istället utifrån dess biologiska kön vilket riskerar att medföra ett osynliggörande och ett omedvetet bemötande. Detta kan ses som en följd av heteronormen som tillskriver män en maskulinitet och kvinnor en femininitet, vilket blir problematiskt om en person inte automatiskt kan förstås utifrån dessa två kategorier. Även andra studier lyfter fram att huruvida personens upplevda könsidentitet överensstämmer med de föreskrivna kategorierna för genusuttryck är avgörande gällande vilket bemötande personen får (Darj, Nathorst-Böös 2008: 20ff).

Sammanfattning

Studien visar att sex mot ersättning generellt omtalas som något negativt. Dock framkommer en medvetenhet om att ett bemötande av unga hbt-personer inte kan vara dömande utan utgå från de unga hbt-personernas perspektiv. Föreställningar finns även kring hbt-ungdomar med erfarenhet av sex mot ersättning som utsatta, både i egenskap av att ha haft sex mot ersättning och eftersom de är hbt-personer.

Genomgående är föreställningarna i studien färgade av stereotypa uppfattningar kring genus och sexualitet. De yrkesverksamma utgår från ett hetero-homobinärt tankesätt, och sexuell praktik likställs med sexualitet. Detta innebär att tjejer tolkas som heterosexuella och killar som homosexuella utifrån att den som ger ersättning antas vara man. Därav osynliggörs såväl homosexuella tjejer som bisexuella och andra sexualiteter som inte följer heteronormen. Dessutom osynliggörs även transpersoner, eftersom hbt i stor utsträckning tolkas som normbrytande sexualitet. Studiens resultat visar även att killar omtalas mest frekvent, och deras sexuella handlingar betraktas i viss mån som frivilliga och acceptabla, samt som njutnings- eller identitetssökande, trots att sex mot ersättning beskrivs som negativt för hbt-ungdomar generellt. Om tjejer utför samma handlingar ses detta som problematiskt.

Sammantaget framkommer en sexualiserad bild kring killar som leder till en normalisering av att sex mot ersättning förekommer i denna grupp. Tjejer, oavsett sexualitet, nämns sällan och de uttalanden som görs beskriver dem utifrån en avsexualiserad offerroll. Unga som inte är hetero- eller homosexuella (exempelvis bisexuella, pansexuella eller queer) samt unga transpersoner osynliggörs genomgående. De yrkesverksamma uttrycker specifikt en kunskapsbrist gällande transpersoner. Studiens resultat är betydelsefulla eftersom dessa föreställningar kan tänkas ha konsekvenser i yrkesverksammas arbete med ungdomar.

AVSLUTANDE DISKUSSION

om unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning

Avslutande diskussion om unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning

I denna studie där unga hbt-personers tankar om och erfarenheter av sex mot ersättning belyses framkommer en komplex bild av fenomenet. Exempel finns på ett stort antal former av sex mot ersättning samt skilda upplevelser av sex där ersättning varit inblandad. Situationer där sexuell destruktivitet och utsatthet förekommit har presenterats liksom sex där den som erhåller ersättning upplever att den sexuella kontakten är positiv. En slutsats som kan dras är att sex mot ersättning inte kan förstås som ett entydigt fenomen som har bara en orsak och en lösning.

Den arena som sex mot ersättning främst förekommer på bland studiens informanter är internet, som nästan samtliga intervjuade anger erfarenhet av att knyta kontakter på. Dylika kontakter har inte knutits på sidor vars syfte är att förmedla kontakter för sex mot ersättning. De forum som används är de sidor som unga hbt-personer i övrigt använder för att knyta sexuella kontakter eller inleda kärleksrelationer på.

Det finns många exempel på hur ersättning kan medföra ojämna maktskillnader mellan personer som har sex, och lika många exempel på ojämna maktskillnader där ingen ersättning är inblandad. Sex mot ersättning kan samvariera med en sexuellt utsatt situation, men det finns få fall som visar att det är ersättningen i sig som medför utsatthet eller fall där sexuell utsatthet förekommer som skulle blivit bättre om ingen ersättning varit inblandad.

Ett genomgående tema i materialet är självkänsla. Ett stort antal exempel finns på hur självkänsla och sexuell utsatthet samvarierar, och hur sexuell utsatthet också har minskat eller upphört då informanten har fått bättre självkänsla. Inga entydiga resultat finns på vilka faktorer som leder fram till låg självkänsla. Heteronormativitet, brist på respekt från andra och att bli ifrågasatt och dåligt behandlad kan dock med stor säkerhet sägas vara faktorer som kan bidra till psykisk ohälsa och sexuell utsatthet. I materialet framkommer att den sexuella utsatthet som dålig självkänsla kan resultera i kan vara mångbottnad, där sex som orsakar ångest, sexuellt våld, och medför risk för överföring av könssjukdomar är några exempel.

På samma sätt som den bild som framträder av att sex mot ersättning är komplex, finns det flerfaldiga åtgärder som kan vidtas för att minska sexuell utsatthet men ingen åtgärd utgör en fulltäckande lösning. Interventioner som möjliggör säkrare sex är något som specifikt lyfts av informanterna, liksom kunskap om sex som inkluderar andra kroppar och sexuella praktiker än vad som ryms inuti heteronormen. En nyckelfaktor för en bra sexuell hälsa som framträder är självkänsla och tilltro till sig själv och att man har rätt att vara som man är. Ett viktigt komplement är professionellt stöd som är tillgängligt för de som behöver och som utgår från respekt från den som söker hjälp. En mycket viktig faktor som informanterna pekar på är att kunna känna att man blir lyssnad på och att kunna påverka sin egen situation.

Hos yrkesverksamma framkommer en vilja att ge unga hbt-personer ett kompetent bemötande. Studien visar på en varierad hbt-kompetens bland yrkesverksamma, och att bemötandet många gånger riskerar att utgå från föreställningar som skiljer sig beroende på det kön och den sexualitet som unga hbt-personer uppfattas ha. Det blir i studien tydligt att den bristande hbt-kompetens som påvisas bland yrkesverksamma riskerar att bli kontraproduktiv i stödverksamhet för unga hbt-personer då de kan uppfatta det bemötande de får som kränkande och osynliggörande. Strävan hos yrkesverksamma efter att ge ändamålsenlig hjälp till unga hbt-personer som söker stöd, och viljan att utveckla sin hbt-kompetens, kan ses som en bra förutsättning för att utforma ändamålsenliga interventioner riktade till utsatta unga hbt-personer. En viktig förutsättning för ett fullgott stöd till unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning är att hbt-kompetens och medvetenhet om centrala behov hos målgruppen blir högre hos yrkesverksamma som kommer i kontakt med ungdomar.

En sista slutsats som är relevant att förtydliga är att fenomenet sex mot ersättning bland unga hbt-personer tycks vara utbrett, vilket även tidigare forskning tyder på. Den sexuella utsatthet som ett flertal gånger har exemplifierats i materialet har varit stor, vilket tyder på att det är ett stort antal unga personer i Sverige som befinner sig i utsatta sexuella situationer. De resultat som framkommit i tidigare forskning, liksom i denna studie, visar på vägar att minska den sexuella utsattheten. Trots att ingen heltäckande lösning finns framkommer ett flertal tydliga faktorer som bidrar till sexuell utsatthet liksom faktorer som medför ett tryggt sexuellt beteende. Dessa faktorer är viktiga att ta fasta på. För att situationen ska förbättras för dem som mest behöver det krävs insatser där samhället tar ansvar för unga personer som inte följer heteronormen och inte kan falla tillbaka på stöd som erbjuds från personer i deras närhet. Enligt FN:s barnkonvention[80] ska alla barn och unga ha samma möjligheter och rättigheter oavsett sexuell läggning och könsidentitet, och för att detta ska bli verklighet behöver insatser för personer som inte följer heteronormen och som är sexuellt utsatta prioriteras i högre utsträckning än vad som i dagsläget är fallet.

80. http://www.scribd.com/doc/34000103/Barnkonventionen-i-Sin-Helhet

SLUTDISKUSSION

Slutdiskussion

Under arbetet med vår rapport har det blivit väldigt tydligt för oss att det existerar en mångfald av aktörer och verksamheter inom prostitutionen. Gruppen hbt-personer som säljer och köper sexuella tjänster är mycket diversifierad. Vi vill i vår studie komma bort från en alltför polariserad och förenklad bild av sexhandelns aktörer. Dessutom ser vi det som oerhört angeläget att inte påtvinga personer en identitet som för somliga innebär en känsla av maktlöshet. Vi har intervjuat män, kvinnor och transpersoner som har sex mot ersättning. De är aktiva aktörer och att benämna dem som brickor i ett spel utan egen kontroll är att frånta dem deras värdighet. Få områden är så laddade som just prostitutionsfrågan och på detta område finns ett utbrett svart/vitt tänkande om att personer som säljer sexuella tjänster antingen är ”lyckliga horor” eller hjälplösa offer. Vår erfarenhet, efter att ha mött och pratat med cirka fyrtio personer med erfarenhet av att sälja sex via internet, är att den bilden inte stämmer. De flesta har både positiva och negativa erfarenheter av att sälja sexuella tjänster.

Bra självkänsla avgörande för gränssättning

Däremot kan vi se att sex mot ersättning är en verksamhet där risken att fara illa är stor. Detta är något som flera av de personer som vi mött talar mycket medvetet kring och reflekterar runt utifrån sina erfarenheter. För att kunna ha sex mot betalning krävs en förmåga till tydlig gränssättning och en vilja och möjlighet att kunna upprätthålla detta. I vårt material, och främst i ”Sex mot ersättning bland unga som bryter mot heteronormen”, är förmågan till gränssättning intimt kopplat till den självkänsla som personen ifråga har. Graden av självkänsla är i stor utsträckning avgörande för att kunna bibehålla dessa gränser. Gränserna kan handla om vilka säljare som man väljer att träffa, vilka sexuella praktiker man känner sig bekväm med att utföra, vilken ersättning som är rimlig att kräva, vilka regler man har satt upp för sin egen personsäkerhet, och inte minst: i vilken utsträckning som man är beredd att praktisera säkrare sex.

Kvinnor och mäns sexualitet är inte väsenskild

Vi har i vår studie valt att på individnivå inte separera män, kvinnor och transpersoner med erfarenhet av sex mot ersättning då vi anser att det ytterligare skulle kunna befästa den dikotoma syn som finns på män och kvinnor inom prostitutionen. Denna syn bidrar naturligtvis också till att osynliggöra transpersoner. Vid en genomläsning av rapporter och dokumentation runt män som säljer sex finns en skillnad i beskrivningen av män och kvinnor som säljer sexuella tjänster vilket kan antas ha en koppling till den sociala konstruktionen av manlig och kvinnlig sexualitet samt heterosexualitet och homosexualitet. I samhället finns en mycket essentiell syn på kvinnlig och manlig sexualitet som gör att kvinnor som säljer sex som grupp är betydligt mer utsatt än män som grupp. Att vara en sexsäljande kvinna är lika med att vara avvikande. Den sexsäljande kvinnan anses vara väsensskild från den icke-sexsäljande kvinnan. Genom att fortsätta upprätthålla den gamla hora/madonna-dikotomin reproduceras stereotypa föreställningar om vad en ”prostituerad” är. Ett vanligt förekommande skäl som finns i diskussionen om varför killar börjar sälja sexuella tjänster är att de vill utforska sin sexualitet medan samma argument i stort saknas när man diskuterar orsaker till att tjejer säljer sex. Hennes agerande ses alltid som en destruktiv yttring.

Män som säljer sex stör den heteronormativa ordningen

En vanlig uppfattning i svenska rapporter och utredningar är att män som säljer sex är en företeelse som sker i det fördolda och som det är svårt att hitta någon kunskap om. En anledning till att det synes vara viktigt att upprätthålla osynliggörandet av män som säljer sexuella tjänster kan vara att det är ett sätt att vidmakthålla den heteronormativa ordningen. Ett könsmaktsperspektiv, vilket utgår ifrån en binär könsuppfattning där könen hålls strikt isär samt blir förknippade med olika egenskaper och förutsättningar och utgör varandras totala motsatser, speglar föreställningar om sexsäljande. Män som säljer sex anses kunna göra det av egen vilja och utan att fara illa under tiden, medan kvinnor alltid antas fara illa och inte kunna njuta av sex mot ersättning. Här finns ett axiom av sexuell essen-

tialism där kvinnor och mäns sexualitet anses vara olika. Vi kan istället hävda att hos våra informanter återfinns mångfacetterade erfarenheter oberoende könsidentitet eller sexuell identitet, där individuella förutsättningar som bland annat självkänsla, ekonomisk situation, arena för sexsäljandet, droganvändning, syn på sex, förmåga till gränssättning, socialt bemötande, tillgång till stöd och hjälp är faktorer som påverkar situationen för personer med erfarenhet av sex mot ersättning. Utifrån våra intervjuer säljer kvinnor, män och transpersoner sex under liknande förutsättningar, självklart med vissa skillnader från fall till fall. Synen på att män som säljer sexuella tjänster är en osynlig grupp är en konstruktion som vi ställer oss kritiskt frågande till. Vi kan konstatera att den manliga prostitutionen inte alls är så osynlig som den framställs. Män från Sverige som säljer sex via nätet är inte en dold grupp och aktörerna är oftast inte så svåra att nå. Däremot krävs en viss kunskap om internet och gärna en grundläggande hbt-kompetens för att se dem.

En strukturell analys av sexsäljande bör alltid inkludera en könsmaktsanalys men även andra faktorer har betydelse, vilket vår studie visar. Det finns ett stort behov av att göra intersektionella maktanalyser där andra maktfaktorer som ålder, etnicitet, klass, funktion, sexuell identitet och könsuttryck beaktas.

Behov av ökade hiv-preventiva insatser

Konflikten mellan skadereducerande arbete och en nollvision är kontraproduktiv. Flera delstudier inom RFSL:s uppdrag till regeringen visar att de hiv-preventiva behoven hos män och transpersoner som säljer sexuella tjänster till män är större än hos gruppen MSM (män som har sex med män) generellt. Exempelvis hade 38,5 procent av männen som säljer sex aldrig testat sig för någon STI. I den nationella strategin framkommer att ”personer oberoende av kön som utsätts för prostitution och kommersiell sexuell exploatering betraktas i det förebyggande arbetet mot hiv och STI som en riskutsatt grupp”. Detta arbete försvåras väsentligen genom en strikt tolkad nolltolerans. Ökade hiv-preventiva insatser behövs, inte minst mot gruppen män som säljer sexuella tjänster till män, för att förhindra överföring av hiv. Vi vill också starkt framhålla vikten av att hiv-preventiva program bör omfatta positiva förebyggande insatser som ger människor som lever med hiv större möjligheter att undvika överföring och tryggt kunna berätta om sin status, i enlighet med rekommendationerna i UNAIDS policybrief (2008). UNAIDS är också kritiska till att stater lagstiftar inom området prostitution överhuvudtaget, liksom inom områdena droganvändning, män som har sex med män och överföring av hiv. FN-organets kritiska hållning har hivpreventiva skäl. Att vi också i vårt arbete har hittat exempel på hur vår egen lagstiftning på prostitutionsområdet används på just ett sådant sätt som UNAIDS befarar är därför oroväckande.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur och forskningsartiklar

Abelsson, J & Hulusjö, A. (2008). *I sexualitetens gränstrakter – en studie av ungdomar i Göteborg med omnejd som säljer och byter sexuella tjänster.* Göteborg: Göteborgs Stad, Social resursförvaltning.

Arendt, ED. (2003). "The Politics of Invisibility: HIV-Positive Women Who Have Sex with Women and Their Struggle for Support", *Journal of the Association of Nurses in AIDS care*. Vol 14, nr 6, November-December, s 37-47.

Adam, B.D. (2006) "Relationship Innovation in Male Couples", *Sexualities*, Vol 9, No 1, 5-26.

Barton, B. (2001). "Queer Desire in the Sex Industry", *Sexuality & Culture*. Vol. 5, nr. 4.

Berg, R.C. (2008). Barebacking among MSM Internet Users, A*IDS and Behavior 12:822–833*.

Berglund, T. (2000). "Män som har sex med män. Ökad risk för spridning av hiv?", *Perspektiv på hiv*, nr 12.

Bimbi, D.S, Halkitis, P., Kokek, JA., Parsons, J., Uy, Jude M. (2004). "Gay and Bisexual Male Escort Who Advertise on the Internet: Understanding Reasons for and Effects of Involvement in Commercial Sex", *International Journal of Men's health*, Vol 3, nr 1.

Bimbi, D.S. (2007). "Male Prostitution: Pathology Paradigms and Progress in Research", *Male Sex Work: A Business Doing Pleasure* (ed. Todd G. Morrison & Bruce W. Whitehead). The Haworth Press, Binghamton, New York och i *Journal of Homosexuality*. Vol. 53, nr. 1/2.

Bimbi, D.S. Parsons, Jeffrey T. (2005). "Barebacking Among Internet Based Male Sex Workers", *Journal of Gay & Lesbian Psychotherapy*. Vol. 9, nr. 3/4.

Bjørndahl, U. (2010). *Et usynligmarked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex*. Oslo kommune. Pro Centret.

Björne-Fagerli, I. (2007). *Två manliga prostitutionskarriärer*. Masteroppgave; Universitetet i Oslo.

Blom, F. Due, A. (2010). *Hbt förstås utifrån homosexualitet/heteronormativitet. En kvalitativ intervjustudie om yrkesverksammas föreställningar kring unga hbt-personer med erfarenhet av sex mot ersättning.* C-uppsats vid Linköpings universitet.

Bolsø, A. (2002). *Power in the Erotic: Feminism and Lesbian Practice*. Department of Sociology and Political Science Faculty of Social Sciences and Technology Management Norwegian University of Science and Technology, NTNU Trondheim.

Borg, A., Elwien, F., Frühling, M., Grönwall, L., Liljeström., Månsson, S-A., Nelin, A., Olsson, H., Sjöberg, T. (1980). Ds S 1980:9: *Prostitutionen i Sverige Del II. En rapport utarbetad inom prostitutionsutredningen* (S 1977:01).

Borg, A., Elwien, F., Frühling, Grönwall, M., Liljeström, L., Månsson, S-A., Nelin, A., Olsson, H., Sjöberg, T. (1981). *Prostitution – Beskrivning, Analys, Förslag till åtgärder.* Liber Förlag: Stockholm.

Bratt, G., Hejdeman, B. (2006). ”Sexuellt överförda infektioner ökar risken för HIV.” *Läkartidningen*, nr 18, volym 103.

Carlström, L. (2010). *Eskortverksamhet med fokus på försäljning av BDSM-tjänster*, Magisteruppsats vid Malmö högskola.

Carne, C., Edwards. (1998). “Oral sex and the transmission of viral STIs”, *Sexually Transmitted Infections*. 1998;74:6-10.

Cullberg, M., Bratt, G., Pettersson, F., Karlsson, A. (2009). ”Klamydia i ändtarm och svalg vanligt bland män som har sex med män”, *Läkartidningen* nr 1–2, volym 106.

Cyberhus (2007). *Unge – køb og salg af sex på nettet*. Århus kommune.

Daneback, K. & Månsson, SA. (2009). ”Kärlek och sexualitet på internet”, kapitel 5 i *Se mig – om unga sex och internet*. Ungdomsstyrelsen.

Daneback, K. (2006). *Love and Sexuality on the Internet.* Department of Social Work, Göteborg university.

Daneback, K. (2004). ”Nätet revolutionerar synen på sex”.
ALBA.NU, nr 2.

Darj, F., Nathorst-Böös, H. (2008). *Är du kille eller tjej? – en intervjustudie om unga transpersoners livsvillkor*. RFSL Ungdom.

Davidovich, U., de Wit, J., Albrecht, N., Geskus, R., Stroebe, W., Coutinho, R. (2001). “Increase in the share of steady partners as a source of HIV infection: a 17-year study of seroconversion among gay men”, *AIDS Official Journal of the International AIDS Society*, Volume 15(10) 6 July 2001 pp 1303-1308.

Davidovich, U., de Wit, J., Stroebe, W. (2000). "Assessing sexual risk behaviour of young gay men in primary relationships: the incorporation of negotiated safety and negotiated safety compliance", *AIDS Official Journal of the International AIDS Society*, 14:701-706.

Dennis, J P. (2008). "Women are Victims, Men Make Choices: The Invisibility of Men and Boys in the Global Sex Trade", *Gender Issues*. Nr. 25:11–25.

de los Reyes, P., Molina,I., Mulinari, D. (2002). Maktens olika förklädnader. Stockholm: Bokförlaget Atlas.

Dobinson, C. (2007). Top Ten Bisexual Health Issues, Bisexual Health. An Introduction and Model Practices for hiv/STI prevention programming by Marshall Miller, National Gay and Lesbian. The Fenway Institute at Fenway community health, Binet, USA.

Drumright, L. (2006). "Unprotected anal intercourse and substance use among men who have sex with men with recent HIV infection", *Journal of Acquired Immune Deficiency Syndrome*. 43 (3): 344-350, nov 1.

Ekstrand M., von Essen L., Larsson M., Tydén T. (2005). "Swedish teenager perception of teenage pregnancy, abortion, sexual behavior, and contraceptive habits – a focus group study among 17-year-old female high-school", *Obstetricia et Gynecologica Scandinavica Oct*;84 (10):980-6.

Elford, J., Bolding, G., Davis., M, Sherr, L & Hart, G. (2007). "Barebacking among HIV-Positive gay men in London", *Sexually Transmitted Diseases*, 34, 93–98.

Escoffier, J. (2007). "Porn Star/Stripper/Escort: Economic and Sexual Dynamics in a Sex Work Career", *Male sex work. A Business Doing Pleasure* (ed. Todd G. Morrison & Bruce W. Whitehead). The Haworth Press, Binghamton, New York och i *Journal of Homosexuality*. Vol. 53, nr. 1/2.

Eriksson, N. & Knutagård, H. (2005). *Sexmänsäljer.se/x – nöje blir till funktion*. RFSL Rådgivningen Skåne.

Friedman, MS., Silvestre A.J., Gold, M.A., Markovic, N., Savin Williams R. C., Huggins, J. & Sell R. L. (2004). "Adolescents define sexual orientation and suggest ways to measure it", *Journal of Adolescence* 27; 303–317.

Frost, DM., Stirratt, MJ., Ouellette, SC. (2008). "Understanding why gay men seek HIV-seroconcordant partners: Intimacy and risk reduction motivations", *Culture, Health & Sexuality*. Vol 10(5), Jun.

Gaffney, J., Velcevsky, P., Phoenix, J., Schiffer, K. (2008). *Practical guidelines for delivering health services to Sex Workers*. Amsterdam: Foundation Regenboog AMOC/Correlation Network.

Gaffney, L., Ghani, A C., Greene, J., Holden, BM., Sethi, G., Ward H L. (2006). "HIV, sexually transmitted infections, and risk behaviours in male sex workers in London over a 10 year period", *Sexually Transmitted Infections*; 82:359-363.

Garofalo, J., Osmer, E., Doll, M., Harper, GW. (2006). "Overlooked, Misunderstood and At-risk: Exploring the Lives and HIV Risk of Ethnic Minority Male-to-Female Transgender Youth", *Journal of Adolescent Health*, Vol 38, upplaga 3, Mars, ss 230-236.

Gerland, G. (2004). *Autism: relationer och sexualitet*. Cura Bokförlag.

Giddens, A. (2001). *Intimitetens omvandling: Sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Nora: Nya Doxa.

Gransell, L. og Hansen H. (2009). *Lige og ulige? Homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes levevilkår*. Köpenhamn; Casa.

Grytbakk, A. & Borgestrand, JH. (2004). *Følelser i drift – Om ungdom under 18 år som selger/bytter seksuelle tjenster i Trondheim*. Arbeidsrapport nr. 17. BUS Midt-Norge. Barnevernets utviklingssenter.

Goffman, E. (1972). *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*, Norstedts Akademiska Förlag.

Gäredal, M. & Nathorst-Böös, H. (2009). *Internet utanför heteronomen*. RFSL Ungdom, Ungdomsförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter.

Haboubi, N.H.J. & Lincoln, N. (2003). "Views of health professionals on discussing sexual issues with patients". *Disability and Rehabilitation: An International, Multidisciplinary Journal*. Vol. 25(6), Mar 2003, pp. 291-296.

Hankins C., Blanchette C., Alary M., Parent R., Claessens C. (2002). "SurvUDI Working Group. Comparative HIV Risk Profiles of Women Who Have Wex With Women (WSW) and Inject Drugs in the SurvUDI Study". Paper presented at: Canadian Conference on HIV/AIDS Research; Winnipeg, Canada.

Hegna, K. & Pedersen, W. (2002). *Sex for overlevelser eller skyggebilder av kjaerlighet*. (NOVA Rapport 5). Oslo: Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Helmius G. (2000). *Manus för sex? Om kärlek, sexualitet och socialisation i ungdomsåren*. Sala; Mimers Brunn, Kunskapsförlaget.

Henriksson, B. (1993). *Risk factor love: homosexuality, sexual interaction and HIV-prevention*, Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete.

Hilte, M. (2001). *Drogrus och sexualitet. Om droger och sexuellt riskbeteende bland homo- och bisexuella män*. Statens folkhälsoinstitut.

Holtgrave, DR., Crosby, R., Luke, RS. (2006). "Correlates of Unprotected Anal Sex with Casual Partners: A Study of Gay Men Living in the Southern United States". *AIDS and Behavior*, 10:575–578.

Hooks, B. (2001, 2006). "Eating the Other: Desire and Resistance". Durham, M.G., Kellner. D., Media and cultural studies: keyworks. USA: Blackwell Publishing.

Hulter, B. (2004). *Sexualitet och hälsa: begränsningar och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Jakobson, P. (2008). *Mellan lögn och verklighet. Önskemål och behov bland sexarbetare i Finland och Sverige*. Pro Tukipiste.jin.

Jablonski, R. (2010). *Psykoterapeuters upplevelser av svårigheter med att arbeta med sexualitet i psykoterapi och hur dessa hanteras*. Psykologexamensarbete, 30 hp. Stockholms universitet: Psykologiska institutionen.

Kippax, S., Cambell, D., Van de Ven, P, (1998). "Cultures of sexual adventurism as markers of HIV seroconversion: a case control in a cohort of Sidney gay men". *Aids Care 10; 677-688*.

Kippax, S., Noble, J., Prestage, G., Crawford, JM., Campbell, D., Baxter, D., Cooper, D. (1997). "Sexual negotiation in the AIDS era: negotiated safety revisited". AIDS Official Journal of the International *AIDS Society. 11(2):191-197, February 11*.

Knoff, R. (1999). *Rus og risikosex: Sammenhenger og tiltak*. RH Knoff AS. http://www.rhknoff.no/Rapporter

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*.
Lund: Studentlitteratur AB.

Laanemets, L. (2007). *Från Policy till verksamhet, implementering av Malmös strategi mot prostitution*. Malmö högskola.

Larsdotter, S. (2010). ”Fantasisex”. *Kom Ut*, nr 1, 2010.

Larsdotter, S., Jonsson, J., Ahlin, A. (2010). *Forskningsöversikt över hbt-personer som köper och säljer sexuella tjänster*. Riksförbundet för hbt-personers rättigheter (RFSL).

Lautrup, C., Heindorf, J. (2003). *Mandlig prostitution – En interviewundersøgelse*. København: VFC Socialt Udsatte.

Leclerc-Madlala, S. (2003). ”Transactional Sex and the Pursuit of Modernity”, *Social Dynamics*. Nr. 29:2: 213-233.

Lautrup & Heindorf. (2003). *Mandlig prostitution – En interviewundersøgelse*. København: VFC Socialt Udsatte.

Lewin, B. (2002). ”Sexualiteten som social konstruktion”. *Sexologi*, red Lundberg P.O., Stockholm: Liber AB 2002.

Lindqvist, S. (2006). *Sex som konsumtionsartikel – legitimering av sexköp via köns- och sexualitetsdiskurser i diskussioner på ett webbforum*. Åbo: Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten, Åbo akademi.

Loseke, DR. (2003). *Thinking about social problems*. New York: Walter de Gruyter, Inc.

Lucas, A.M. (2007). ”The Yin and Yang of sex work – Female and male prostitution compared”, *21st Century sexualities – contemporary issues in health, education and rights,* edited by Gilbert Herdt and Cymene Howe, Routledge, New York.

Lukkerz, J., Hansson, E. (2010). ”Rådgivning via telefon och Internet”, *Sexologi*, red Lundberg P.O., Löfgren Mårtensson L. Stockholm: Liber AB.

MacKinnon, C. (1987). *Feminism Unmodified: Discourses on Life and Law*. Cambridge: MA: Harvard University Press.

Marrazzo, J.M., Koutsky, L. A., Handsfield, H.H. (2001). ”Characteristics of Female Sexually Transmitted Disease Clinic Clients Who Report Same-sex Behaviour”, *International Journal of STD & AIDS*. Nr.12: 41-46.

Olsson, N., (2010) *Handlar det om val? Sexhandeln via community chatt och portal. En rapport kring försäljning och köp av sexuella tjänster via internets olika kontaktformer samt ungas användning av webcam i sexuella sammanhang*. Malmö Stad Sociala Resursförvaltningen.

Regeringens skrivelse 2007/08:167. Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Skr. 2007/08:167.

Sanders, T. (2005). ” ’It’s Just Acting’: Sex Workers’ Strategies for Capitalizing on Sexuality” i *Gender, Work and Organization*. Vol. 12, nr. 4.

Sausa, LA., Keatley, J-A., Operario, D. (2007). “Perceived Risks and Benefits of Sex Work Among Transgender Women of Color in San Francisco Source”, *Archives of Sexual Behavior*. Vol 36 iss: 6, s 768.

Savin-Williams, RC. (2005). *The New Gay Teenager*. Cambridge: Harvard University Press.

Savitz, L., Rosen, L. (1988). ”The Sexuality of Prostitutes: Sexual Enjoyment Reported by ’Streetwalkers’”, *The Journal of Sex Research,* vol. 24, s. 200-208.

Scaramuzzino, G., & Weman, A. (2007). *Sexhandelns sociala geografi. Uppföljande kartläggning av sexköp med utgångspunkt i Öresundregionen och med fokus på kunderna i regionen*, KAST, Centrum stadsdelsförvaltning, Individ och familjeomsorg, Malmö stad.

Scheer S., Peterson I., Page-Shafer K., Delgado, G. A., Juan Ruiz, J., Molitor, F., McFarland, W., Klausner, J. & the Young Women’s Survey Team. (2002). ”Sexual and Drug Use Behavior Among Women Who Have Sex With Both Women and Men: Results of a Population-based Survey” , *American Journal of Public Health*. Nr. 92: 1110-1112.

Scorolli, C., Ghirlanda, S., Enquist, M., Zattoni, S., & Jannini, E. A. (2007). ”Relative prevalence of different fetishes”, International Journal of Impotence Research, 19, 432–437.

Shalev, O. Yerushalmi, H. (2009). ”Status of sexuality in contemporary psychoanalytic psychotherapy as reported by therapists”, *Psychoanalytic Psychology*, 2009, Vol. 26, No. 4, 343–361.

Shrage, L. (1999). ”Do Lesbian Prostitutes Have Sex With Their Clients? A Clintonesque Reply” , *Sexualities*. Vol. 2, nr. 259.

Smith, Michael D., Seal, David W. (2007). ”Motivational Influences on the Safer Sex Behavior of Agency-based Male Sex Workers”, *Archives of Sexual Behavior*. Vol. 37, nr. 5.

Siring, A. (2008). *Sexhandel, sexköpslagstiftning och myndighetsförståelse. Ett svenskt exempel.* Charlotta Holmström, C., Skilbrei, M-L (red.). *Prostitution i Norden*. Forskningsrapport Tema Nord 2008:604.

Smith, MD, Seal, DW. (2007). “Motivational Influences on the Safer Sex Behavior of Agency-based Male Sex Workers”, *Archives of Sexual Behavior*. Vol 37, nr 5.

Socialstyrelsen (2004). *Kännedom om prostitution 2003*.

Socialstyrelsen (2008). *Kännedom om prostitution 2007*.

Sosiologisk leksikon. (1997).

SOU 2004:71, Sexuell exploatering av barn i Sverige.

SOU 1995:15, *Könshandeln. Betänkande av 1993 års Prostitutionsutredning.*

SOU 1995:17, *Homosexuell prostitution – en kunskapsinventering.*

SOU 2004:71, *Sexuell exploatering av barn i Sverige.*

SOU 2010:49, *Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999-2008.*

Svedin, C. G., Priebe, G. (2004). *Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter. Avsnitt: Sexuell exploatering, Att sälja sex mot ersättning/pengar.* Avdelningen för barn- och ungdomspsykiatri: Lunds Universitet.

Svedin, C. G., Priebe, G. (2009). ”Unga, sex och Internet”, kapitel 3 i *Se Mig! Unga om sex och Internet*. Ungdomsstyrelsens skrifter, 2009:9. Fritzes; Stockholm.

Svensson, E-M. (2005). *Sex säljer – ett globalt problem. En sammanhållen syn på sexhandeln. Kön och makt inom prostitution och pornografi.* Oslo: Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning – NIKK.

Tikkanen, R. (2008). *Person, Relation och Situation. Riskhandlingar, hivtest och preventiva behov bland män som har sex med män.* FOU rapport 2008:1.

Tikkanen, R. & Ross M.W. (2003). “Technological Tearoom Trade: Characteristics of Swedish Men Visiting Gay Internet Chat Rooms”, *AIDS Education and Prevention*, Vol 15, Issue 2, 122-132.

Tikkanen, R. (2003). *Risky Business? En sociosexuell studie av män som har sex med män.* Göteborg; Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Tikkanen, R. & Månsson S-A. (1999). *Förhandlad säkerhet och kalkylerade risker*. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete.

Ungdomsstyrelsen. (2009). ”Erfarenheter av sexuell exponering och sex mot ersättning”, kapitel 4 i *Se mig – om unga sex och internet*. Ungdomsstyrelsen.

Wagner, GJ., Remien RH., Carballo-Diéguez., AB. (2000). "Prevalence of Extradyadic Sex in Male Couples of Mixed HIV Status and its Relationship to Psychological Distress and Relationship Quality". Journal of Homosexuality 39 (2):31-46.

Westerstrand, J. (2008). *Mellan mäns händer: Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking.* Uppsala Universitet.

Young, RM., Meyer, IH. (2005). "The Trouble With "MSM" and "WSW": Erasure of the Sexual-Minority Person in Public Health Discourse". *American Journal of Public Health* Vol 95, Nr 7, 1144-1149.

Östergren, P. (2010). "Att förstå prostitution" i *Sexologi*, red Lundberg P.O., Löfgren Mårtensson, L. Stockholm: Liber AB.

Källor från internet

Albert, J. (2009). ”Vad som avgör smittrisken när du har sex”, http://www.smittskyddsinstitutet.se/smittskydd/arkiv/2009/nr-6-2009/vad-som-avgor-smittrisken-nar-du-har-sex/

Nygren, S. “Kvinnor köper en pojkvänsupplevelse” Skånskan.se http://www.skanskan.se/article/20110131/NYHETER/701319983/1008

RFSU Stockholms sexualpolitiska BDSM- och fetischismgrupp (2008) BDSM & FETISCHISM så funkar det. Njutning med höga klackar, rep och ögonbindel: http://www.rfsu.se/sv/RFSU-nara-dig/RFSU-Stockholm/Aktivera-dig/BDSM-gruppen/

RFSL:s remissvar på *Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999-2008*: http://www.rfsl.se/?p=4417&aid=11889

Vetenskapsrådets *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*: http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf

www.adoos.se/list/823/x/erotic=1
www.adultwork.com
www.bodycontact.com
www.cam4.com
www.connect2men.com
www.cupidocam.com
www.darkside.se
www.dn.se/sthlm/thaimassage-fasad-for-prostitution
www.gayswap.com
www.gayromeo.com
www.escortguys.co.uk
www.escortsexguide.com
www.escortstockholm.info
www.escupido.com
www.ix.nu
www.kamrat.nu
www.knullkompis.se
www.knullkontakt.se
www.knullsiten.com
www.localmaleescorts.com
www.qruiser.com
www.qruiser.com/info/policy
www.rentmen.com
www.realescort.se
www.rfsl.se/?p=322
www.scribd.com/doc/34000103/Barn-konventionen-i-Sin-Helhet
www.sexyescortads.com
www.sexystockholmcityescorts.com
www.sexwork.se
www.sthlmtjejer.com
www. stockholmtopescort.com
www.smittskyddsinstitutet.se/statistik/hivinfektion
www.snyggast.se
www.ts-dating.com
www.vicesisters.com

Skönlitteratur

Brask, M. (2007) *Anetts värld. En glädjeflickas dagbok.*
Stockholm; Månpocket.

Eek, L. (2001) *Spelat liv.* Stockholm; Atlas bokförlag.

Efron, V. (2006) *Såld*. Saltsjö-Duvnäs; Efron & Dotter AB.

Engvall, C. (2009) *14 år till salu: en skakande svensk historia*.
Stockholm: Pocketförlaget.

Enqvist, L. (2008) *Svenska flicka.*
Stockholm: Normal förlag.

Eklund, F. (2005) *Bananflugornas herre: en roman*.
Stockholm: Debutantförlaget.

Svartström, J. (2005) *Belle de Jour: en eskortflickas öden och äventyr.*
Stockholm: Bazar Förlag.

Bilaga

Sexarbete och mänskliga rättigheter

Bilaga

Hbt-organisationer från många olika delar av världen arbetar med projekt om eller samarbetar med verksamheter riktade mot sexarbetare. Oftast är arbete inom området kopplat till hiv-prevention och arbete mot kriminalisering av sexarbete och/ eller homosexualitet. Arbetet bedrivs ofta som utåtriktad verksamhet där utdelning av kondomer, information och liknande sker. Politisk verksamhet, arbete för mänskliga rättigheter och insatser mot kriminaliserande lagstiftningar är något annat som förenar grupperna.

Flera av dessa organisationer lyfter specifikt fram UNAIDS arbete för mänskliga rättigheter och uppfattningen att kriminaliserande lagstiftningar förhindrar ett effektivt hiv-preventivt arbete. Flera säger att UNAIDS tydliga profil är viktig i deras politiska arbete i de olika länderna.

I UNAIDS *Strategisk plan för perioden 2011 – 2015* framgår att ett av målen är att innan 2015 ska "Countries with punitive laws and practices around HIV transmission, sex work, drug use or homosexuality that block effective responses reduced by half."[1] Sverige är ett av få länder i världen som har kriminaliserande lagstiftningar inom områdena hiv-överföring och sexarbete, och följer därmed inte UNAIDS rekommendationer, detta trots att Sverige är en av organisationens största finansiärer.

Med anledning av ovanstående så har vi bjudit in Pye Jakobsson från Rose Alliance för att i denna bilaga skriva en text utifrån sitt perspektiv som sexarbetaraktivist.

SEXARBETE OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

INTRODUKTION

Den här texten är till för att ge ökad kunskap och förståelse för sexarbete och hur det påverkar de människor som har det som arbete, sysselsättning eller annan aktivitet. Förhoppningsvis kan den även väcka till eftertanke och ge inspiration. Jag hoppas att texten också kan vara behjälplig om man funderar på att ge någon form av service till sexarbetare och vad man då bör tänka på.

Det finns knappt någon människa som står oberörd inför sexarbete, därför är det viktigt att klargöra vissa saker initialt. Genomgående i texten används termen sexarbete. Detta är ett val som inte är politiskt förknippat utan snarare för att skapa en kontinuitet med många av de organisationer, exempelvis WHO (Världshälsoorganisationen) och UNAIDS, som relativt genomgående använder "sex work", särskilt när man talar om mänskliga rättigheter. Även organisationer som arbetar med sexarbetare använder sedan länge termen. Vanligtvis för att det är relativt fritt från värderingar, men också för att det är den term den internationella rättighetsrörelsen för sexarbetare enats om. Det handlar alltså främst om människors rätt till självidentifiering. Man kan, ganska enkelt, dra paralleller till hbt-rörelsens historia. Genom att skapa ett "eget" ord försöker man frigöra sig från sociala stigman och fördomar. Det handlar också om att klargöra att sexarbete faktiskt handlar om en ekonomisk aktivitet. Anledningarna till varför man ägnar sig åt det kan vara otroligt många, men per definition är ju faktiskt en ekonomisk aktivitet oftast ett arbete.

Den här texten kommer heller inte att beröra människohandel, däremot nämna det utnyttjande som ibland, men inte alltid, tillåts ske inom sexindustrin. Inte sällan på grund av rådande lagstiftningar och lokal praxis som socialtjänst, polis och andra myndigheter använder sig av. Däremot kommer jag medvetet inte ta upp "det fria valet" eftersom jag anser att det är diskussion som är mer baserad på moral och värderingar än en vilja att förbättra sexarbetares situation.

Denna text har de globala mänskliga rättigheterna i fokus, och därför är de

1. Läs vidare på http://www.unaids.org/en/strategygoalsby2015/punitivelaws/

mest relevanta också inkluderade. De mänskliga rättigheterna preciseras i en rad olika internationella överenskommelser och reglerar relationen mellan statsmakten och individen samt fastställer vissa skyldigheter som staten har gentemot individen. FN:s universella deklaration om de mänskliga rättigheterna antogs i Paris 1948, och det är delar av den jag har inkluderat i texten.

Det är ganska lätt att utgå från att man i Sverige respekterar de mänskliga rättigheterna för alla grupper i samhället, men inget samhälle är ju perfekt och det finns fortfarande brister inom detta område för flera marginaliserade grupper. Det är viktigt att vara medveten om att resultatet av strävan efter ett modernt, jämlikt samhälle ibland sker på bekostnad av vissa utsatta grupper. Att erkänna den problematiken bidrar till att man åtar sig att tackla utmaningen att inkludera alla, och låta alla människor få tillgång till samhällets resurser. Jag har också tagit mig friheten att använda material från min undersökning ”Mellan lögn och verklighet” som publicerades av Pro-Tukipiste[2] 2008. Den handlade om att utvärdera behov bland sexarbetare i Sverige och Finland, främst inom hälsovård och socialtjänst.

Slutligen hoppas jag att följande material läses med ett öppet sinne och med förståelse för att det är ett verktyg för ökad förståelse grundat i ett långt arbete med och för målgruppen, inte ett politiskt inlägg.

Pye Jakobsson

Social stigmatisering och marginalisering

Artikel 12
Ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens och inte heller för angrepp på sin heder eller sitt anseende. Var och en har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden och angrepp.

Få grupper i samhället är utsatta för en lika stark stereotyp som sexarbetare. Den sociala stigmatiseringen detta medför upplevs ofta som väldigt isolerande och, i vissa fall, som en direkt kränkning. Många beskriver en vardag där man lever i en värld av lögner för att skydda sig själv. Alla sexarbetare berörs mer eller mindre. Vissa ljuger för alla omkring sig, andra har några få förtrogna som vet, och i en del fall handlar det om att ha förlorat kontakten med hela sitt sociala nätverk. Generellt kan man säga att ju mer marginaliserad man är, desto större utsatthet upplevs. Det har beskrivits som att tvingas ljuga lite, varje dag, för varje människa man möter för att få rättvis behandling.

“Man måste ständigt tala osanning för att inte chocka andra och göra dem illa till mods. Det är inte alltid så roligt att göra folk illa berörda när man berättar som det är.” **Johanna**

Att leva ett dubbelliv är ofta nödvändigt för att skydda sig mot negativa

2. En icke –vinstdrivande verksamhet i Helsingfors, Finland, som erbjuder stöd och hjälp till personer som har sex mot ersättning.

konsekvenser den dag man väljer att sluta arbeta med sex och ska söka ett annat arbete. Samhället arbetar mot prostitution med målet att så många som möjligt ska sluta som sexarbetare, men realiteten är att väldigt få är beredda att anställa före detta sexarbetare, inklusive kommunala och statliga arbetsgivare. Det har också funnits flera fall där sexarbetare funnits olämpliga att delta i olika typer av utbildningar.

Artikel 16
1. Fullvuxna män och kvinnor har rätt att utan någon inskränkning med avseende på ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. Män och kvinnor skall ha samma rättigheter i fråga om äktenskaps ingående, under äktenskapet och vid dess upplösning.

Vårdnadstvister är en annan situation där den sociala stigmatiseringen av sexarbetare kan få katastrofala konsekvenser, även tidigare sexarbete används ofta som ett sätt att ifrågasätta en persons lämplighet som förälder. Ofta upplever sexarbetare som är föräldrar ett oförstående från myndigheter i kontakter gällande deras barn, alla problem skylls på förälderns sysselsättning. Erfarenheten blir ofta en känsla av att bli tolererad, istället för respekterad, som den viktiga personen i barnets liv.

"Jag vet många sexarbetande föräldrar som är livrädda för myndigheter. Man undviker all kontakt eftersom man vet att det i förlängningen kan leda till ett samtal från socialen." **Lina**

De som lever med en partner väljer ofta att partnern får sköta kontakter med myndigheter, dagis och skola. Ensamstående sexarbetare känner sällan att de får det stöd de har rätt till eftersom de antas ha en rad sociala problem som gör dem mindre lämpliga som föräldrar. Att alltid få sina egna val i livet ifrågasatta leder till en osäkerhet som gör att man, så långt det är möjligt, oftast överväger att ljuga om den verklighet man lever i. Att inte bli sedd som en ansvarstagande person och som en resurs i samhället är varken produktivt eller bra för självkänslan hos individen. Många sexarbetare känner någon, eller har hört talas om någon, som fått sina barn omhändertagna, ibland grundat på felaktiga bedömningar. Detta leder till att undvika samhällets insatser, även när man verkligen behöver dem.

Lite om konsekvenser av olika lagstiftningar

Artikel 23
1. Var och en har rätt till arbete, fritt val av sysselsättning, rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden samt till skydd mot arbetslöshet.
2. Var och en har utan diskriminering rätt till lika lön för lika arbete.
3. Var och en som arbetar har rätt till en rättvis och tillfredsställande ersättning som ger honom eller henne och hans eller hennes familj en människovärdig tillvaro och som vid behov kan kompletteras med andra medel för socialt skydd.
4. Var och en har rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att värna sina intressen.

De allra flesta lagstiftningar kring sexarbete handlar oftast om två saker,

att skydda sexarbetare och/eller att skydda samhället från de negativa konsekvenser man anser att sexarbete medför. Tyvärr skapas inte sällan lagar utifrån ett antagande perspektiv, som inte är helt verklighetsförankrat hos gruppen det berör. Man skadar människor i sin iver att komma åt vad man anser vara ett socialt problem. När man väljer att reglera något många anser vara ett arbete, eller i alla fall en ekonomisk aktivitet, utifrån hållningen att det handlar om att komma till rätta med ett socialt problem uppstår en rad olika negativa konsekvenser. Genom att måla upp en bild av sexarbetare som personer utan fri vilja och alltid som offer för omständigheter som står utanför deras egen makt, bidrar man till ökat stigma och en avhumanisering. Det ökar såväl utsattheten för våld som leder till ett allmänt ökat riskbeteende.

”Vi känner oss olagliga och utan rättigheter.” **Stina**

Den personliga säkerheten blir underordnad lagens ”budskap” och ofta upplevs ett ökat utanförskap där man undviker kontakter med samhället. Detta gör det också svårare att nå de sexarbetare vars liv skulle förbättras av socialt stöd. Säkerheten för de som arbetar inomhus påverkas negativt när man har en kopplerilagstiftning, som den i exempelvis Sverige och Frankrike, där sexarbetare som arbetar tillsammans kan åtalas för koppleri på varandra. Återigen har man, genom en lagstiftning, skapat en situation där isolering blir en nödvändighet för att kunna utföra sitt arbete utan problem, och riskbedömningen av enskilda situationer ofta blir lidande eftersom valfriheten minskar.

Artikel 4
Ingen får hållas i slaveri eller träldom; slaveri och slavhandel i alla dess former skall vara förbjudna.

Sexarbetare, precis som andra grupper, är utsatta för oacceptabla arbetsförhållanden. Men för just den här gruppen skapar man ofta speciallagar som är svåra för rättssystemet att använda och som ofta feltolkas. Att vara den försörjande partnern i ett förhållande kan leda till misstankar om utnyttjande, även om det handlar om en praktisk lösning. Det finns fall där myndiga barn misstänks utnyttja sina föräldrar och än mer vanligt, där partnern antas vara ”hallick” om denne hjälpt till med logistiken, exempelvis ordna en hemsida eller tillhandahålla lokal att arbeta i.

Man ska självklart vara uppmärksam på situationer där utnyttjande, eller till och med slavliknande förhållanden kan misstänkas förekomma, men det finns alla skäl till oro när man genom antaganden baserade på moraliska värderingar riskerar att kränka människors valfrihet. Precis som i andra situationer där man misstänker att någon är utsatt för brott måste man ge trovärdighet till individens egen upplevelse och berättelse. I många fall av utnyttjande av personer inom sexarbete är vanliga arbetsrättsliga lagar ett effektivare vapen än de lagar som har konstruerats för att komma tillrätta med problem inom sexindustrin.

När verkligheten blir våldsam

Artikel 7
Alla är lika inför lagen och är berättigade till samma skydd av lagen utan diskriminering av något slag. Alla är berättigade till samma skydd mot alla former av diskriminering som strider mot denna förklaring och mot varje anstiftan till sådan diskriminering.

När sexarbetare utsätts för våld beskrivs det ofta som våldshandlingar utförda av kunder. Men mycket forskning och erfarenheter visar att när en sexarbetare blir utsatt för ett våldsbrott handlar det sällan om en kund, utan om en våldsbrottsling som utger sig för att vara kund (Violence and sexwork in Britain, H., Kinell, 2008, The Criminal Careers of Kerb Crawlers in London, Brookes-Gordon , 1999, Murder Made Easy, H. Kinell, 2006 (i Sex Work Now, Campbell, R., & O'Neill, M.). Det är viktigt att komma ihåg att en person som exempelvis våldtar sexarbetare inte sällan våldtar andra människor senare. Men sexarbetare, särskilt de som jobbar i offentliga miljöer, är lättillgängliga offer och våldsbrottslingar "övar" ofta på dem först. En sexarbetare är ett "enkelt" första offer eftersom såväl media som politiker och rådande politiska agenda bidrar till att avhumanisera människor som jobbar med sex. Sexarbetare beskrivs som missbrukande, traumatiserade personer som troligen redan utsatts för en rad övergrepp tidigare i sitt liv. Ett våldsbrott mot en sexarbetare är enkelt för samhället att avfärda som ett resultat av ett riskfyllt beteende: "Hon/han får skylla sig själv". Det är dock viktigt att förstå att brott mot sexarbetare inte enbart har med deras sysselsättning att göra, utan var de befinner sig. Sexarbetare är lätta offer, inga andra personer hoppar in i en främmande bil eller åker hem till en okänd människa. Det är den fysiska tillgängligheten som underlättar brottet, inte aktiviteten som är anledningen till att man befinner sig på platsen, men det är den sociala stigmatiseringen som uppmuntrar till att brottet sker. Där måste samhället börja ta sitt ansvar.

Ett av de vanligaste brotten som sexarbetare i Sverige utsätts för är just våldtäkt. Ofta upplever sexarbetare att de inte blir tagna på allvar av polisen. Under rättegången läggs fokus oftast på hur de mött den som åtalas mer än på brottet i sig. Detta bidrar till att sexarbetare ofta undviker att rapportera våldsbrott, för att beskriva förloppet är det ofta nödvändigt att avslöja att man arbetar med sex och många undviker helst det. Det gör det, tyvärr, relativt riskfritt att utsätta sexarbetare för brott.

"Sedan lagen ändrades har jag har blivit våldtagen så många gånger att jag tappat räkningen, men ingen orkar lyssna. Det verkar som om de tycker att jag får skylla mig själv." **Maria (Fallstudier - Rose Alliance)**

Generellt kan man säga att ju mer marginaliserad en person upplever sig vara, desto större är risken att man undviker att anmäla ett brott, även om utsattheten ofta kan antas vara större. Därför ska man alltid vara väldigt varsam med data gällande brott mot sexarbetare. Hur utsatta sexarbetare egentligen är blir svårtolkat då man helst undviker att berätta om sexarbetet när man anmäler ett brott. Ofta beror det på personliga erfarenheter av att inte bli tagen på allvar, att man "får skylla sig själv" och kanske har blivit ombedd att sluta med ett riskfyllt beteende.

Så om exempelvis få brott mot unga manliga sexarbetare med utländsk bakgrund rapporteras betyder det inte att denna grupp inte är utsatt för brott. Det betyder snarare att det är en grupp samhället inte når och som känner lågt förtroende för samhällsinsatser. Män antas köpa, inte sälja, sex. Vi pratar väldigt lite om manliga och transsexuella sexarbetare eftersom de inte passar in i den gällande politiska diskursen. Stereotypen av en homosexuell man är ju redan att han har många sexpartners, så om pengar byter hand läggs ingen större vikt vid det. Överhuvudtaget intresserar sig samhället väldigt lite för sexarbetare som inte anses vara representativa för gruppen och bidrar därmed till ett osynliggörande som kan leda till ökad utsatthet.

I Liverpool där flera sexarbetare blivit både mördade och våldtagna behandlar den lokala polisavdelningen, Merseyside Police, brotten som hatbrott eftersom man anser att sexarbetare är ”socialt exkluderade”. Där leder 40 procent av alla åtal för våldtäkt mot sexarbetare till fällande dom, sex gånger den genomsnittliga nationella siffran för våldtäkt mot kvinnor (Sexwork, Migration and Health, Tampep, 2009). Man anser där att utsattheten för hatbrott är lika starkt förknippad med marginalisering som med ras, religion, etnicitet eller sexuell tillhörighet och har därför inkluderat sexarbetare i arbetet mot hatbrott. (www.merseyside.police.uk).

Svårigheter i kontakt med myndigheter

Den sociala stigmatiseringen sexarbetare ofta upplever, både i sitt privatliv och i kontakt med myndigheter, gör att det inte är ovanligt att känna att man lever utanför samhället. Fördomar och marginalisering upplevs ofta som en inskränkning på både den privata sfären likväl som ett hinder i en kontakt med myndigheter. Många sexarbetare beskriver också kontakter med rättssystemet som kränkande och att den medföljande känslan av att vara rättslös leder till en social utsatthet.

Artikel 22
Var och en har, i egenskap av samhällsmedlem, rätt till social trygghet, och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som krävs för hävdandet av hans eller hennes människovärde och utvecklingen av hans eller hennes personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete i enlighet med varje stats organisation och resurser.

Kontakten med olika delar av samhällets sociala skyddsnät är tyvärr inte heller okomplicerat. Ofta är socialarbetare inte helt på det klara med att deras arbete styrs av SoL (Socialtjänstlagen) och inte ”sexköpslagen”, och krav på att man måste lämna sexarbetet för att få stöd och hjälp är inte ovanliga.

Skattemyndigheten är en annan myndighet som vållar problem för sexarbetare. Många sexarbetare uppger att just hjälp från denna myndighet är viktig (Mellan lögn och verklighet, Jakobsson 2008). Handläggare på myndigheten har inga klara direktiv om vad som egentligen gäller och sexarbetarna själva upplever ilska och frustration i kontakt med myndigheten.

”Vi har inte alltid problem på grund av sexarbetet utan vi får problem av alla fördomar. Vi kan aldrig vända oss till någon, även de som borde hjälpa oss har fördomar. Vi måste ljuga när vi ber om hjälp, det behöver inte ”Svensson”, bara det gör en deprimerad. Vi måste kämpa dubbelt så hårt som alla andra.” **Felicia**

Försäkringskassan har också ett klart behov av bättre direktiv. Sexarbetare som har F-skattesedel registrerad, och som betalar skatt på sina inkomster, blir trots det nekade sjukpenning eftersom de inte kan antas ha några framtida kunder då dessa är kriminella. Denna praxis skapar problem. Exempelvis för de sexarbetare som mår dåligt av sin verksamhet och är i behov av sjukpenning skapas en situation där utsatta personer känner sig svikna av samhället och exkluderade ur ett rättighetsperspektiv.

Artikel 25
Var och en har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande, inklusive mat, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala tjänster samt rätt till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makas eller makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter utanför hans eller hennes kontroll.

(Under de senaste åren har alla människors rätt till **“en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande, inklusive mat, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala tjänster”** utvecklats i enlighet med internationell lagstiftning om mänskliga rättigheter och omfattar nu **“allas rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa.”** (Artikel 12 (1) ICESCR. Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, (ICESCR, 1966).

När 35 svenska sexarbetare tillfrågades om behov av olika typer av hälsovård (Mellan lögn och verklighet, Jakobsson 2008) var det främst förtroendet, eller snarare bristen på förtroende, som togs upp gällande vårdsektorn. Många uppgav att det var omöjligt att bygga upp ett förtroende med vårdpersonal om det inte fanns utrymme för ärlighet. Vidare berättade många om fördomar, moraliska förhållningssätt och respektlöst bemötande som gjorde att rätten till bästa uppnåeliga hälsa knappast var möjlig. Detta måste anses vara ett av de största problemen som samhället har skyldighet att åtgärda. God hälsovård är grundläggande för varje individs välmående och kompetent, välutbildad vårdpersonal är ett måste för marginaliserade grupper som ofta blir utsatta för fördomar.

”Jag tror att vi undviker sjukvården i större utsträckning än andra eftersom man måste ljuga och därmed inte känner något förtroende.” **Elise**

Precis som när man arbetar med hbt-personer är det viktigt med personal som förstår gruppen utan att ”läsa in” extra information, som ofta handlar om fördomar och antaganden. Personal måste kunna lägga personliga värderingar åt sidan för att utföra sitt arbete på ett fördomsfritt sätt, och denna strävan borde vara en självklarhet. Men för sexarbetare är det inte alltid okomplicerat att gå till ett vanligt läkarbesök. Att få hjälp med missbruksproblematik

leder inte sällan till att fokus läggs på sexarbetet, inte missbruket, och vid terapi handlar det oftast bara om en enda sak – sexarbetet. Individens rätt att definiera sina behov respekteras oftast inte och detta leder i sin tur till att många undviker kontakt med hälso- och sjukvården överhuvudtaget.

Skadereduceringsperspektivet

Artikel 3
Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Harm reduction, eller skadereducering, är ett förhållningsätt till hälsa som fortfarande till viss del är kontroversiellt i Sverige trots att UNAIDS anser att skadereducering ska vara en del av hiv-preventivt arbete bland sexarbetare (UNAIDS, Guidance Note on HIV and Sex Work, 2009). Det är inkluderat i detta avsnitt eftersom det är ett effektivt verktyg för att komma till rätta med vissa risker förknippade med sexarbete. Skadereducering är såväl kostnadseffektivt som evidensbaserat och befriat från ideologiska värderingar. Det är därför ett sätt att försäkra sig om att rätten till hälsovård respekteras utan att människor känner sig ifrågasatta eller utsatta för onödiga fördomar. Det är fullt möjligt att arbeta mot prostitution men ändå använda sig av ett skadereduceringsperspektiv. Det ena måste inte utesluta det andra.

”Det är oerhört viktigt att vi kan få tillgång till fördomsfri vårdpersonal som inte ifrågasätter oss och som bemöter oss med respekt.” **Ulla**

Skadereduceringsperspektivet för sexarbetare bygger på ett erkännande att sexarbetare är en varierande grupp människor, som befinner sig i väldigt olika miljöer, vissa farligare än andra, och som därför kan ha väldigt olika behov. Därför behövs respektfulla sociala insatser där individen blir sedd och tillåts att själv få vara med att påverka sin egen situation, de sociala insatser som erbjuds dem, och erkänns som ansvariga för sina egna liv. Ibland kan hjälp med ett litet problem på sikt leda till en förbättrad säkerhet och livskvalité. Även om samhällets övergripande mål är att eliminera prostitution kan ett mer realistiskt delmål göra stor skillnad för den enskilda personens livssituation. Det är varken bra för individens hälsa och säkerhet, eller för samhället i stort, att enbart låta en politisk målsättning styra sociala insatser utan att ha mer realistiska åtaganden på individnivå i åtanke. Ibland kan en tillåtande attityd med fokus på personliga behov och önskemål i förlängningen leda till större förändringar än enbart förbättrad hälsa.

Några tankar om bemötande och när man vill hjälpa.

För bästa möjliga bemötande av sexarbetare kan det vara ett stöd att titta på vilka modeller som används för bemötande av andra marginaliserade grupper. I många länder är hbt-organisationer några av de mest framgångsrika i att nå sexarbetare. Redskapen och metoderna för ett fördomsfritt bemötande är redan etablerade och ett förutsättningslöst förhållningssätt är en accepterad del av vardagen.

En av de viktigaste sakerna att komma ihåg är att ord är otroligt viktiga, sexarbetare använder massor med olika ord för att beskriva sin aktivitet beroende på var, när och hur de arbetar. Det styrs också av vilka ord som, ibland för stunden, anses vara negativt värdeladdade eller vilka ord ens kollegor använder. Grundregeln är: Fråga vilket ord som personen vill använda för sitt yrke och använd det.

"All äkta hjälpsamhet börjar med ödmjukhet inför den jag vill hjälpa och därmed måste jag förstå att detta med att hjälpa inte är att vilja härska utan att vilja tjäna. Kan jag inte detta så kan jag heller inte hjälpa." **S. Kierkegaard**

Man måste alltid tänka på att det inte finns en livshistoria som är lik någon annan, det är självklart sant även för sexarbetare. Alla är inte olyckliga, ensamma och utsatta utan kan bara behöva hjälp med ett enskilt problem. Andra har en mängd saker som de skulle behöva hjälp med, men man måste få sätta agendan själva för att känna en värdighet i processen. För det stora flertalet är ett respektfullt bemötande och någon som lyssnar utan att döma alldeles tillräckligt för att skapa ett förtroende, och ibland också det enda personen behöver. När en person väljer att sluta arbeta med sex är det viktigt att lägga alla förutfattade antaganden åt sidan. Det finns människor som desperat behöver sluta med en sysselsättning som de uppfattar som destruktiv, medan det finns andra som helt enkelt vill göra något annat av precis samma anledningar som andra människor väljer att byta arbete. Det gör att behoven av stöd varierar. Det finns de som behöver få prata med en professionell person om sina erfarenheter, andra behöver bara en bra kontakt på arbetsförmedlingen. De allra flesta har planerat för sin framtid under lång tid och klarar sig alldeles utmärkt utan samhällets resurser, men för dem som behöver stöd för att kunna gå vidare är det essentiellt att personens egen upplevelse av sina erfarenheter är det som styr arbetet. Ofta bygger insatser gentemot sexarbetare på en ogrundad uppfattning att sexarbetare inte riktigt vet vad som är bra för dem och det speglas i de resurser som finns i samhället i dag. Bara genom att fråga och lyssna på vad människor själva har att säga om sin egen situation så ökar chansen för ett respektfullt och värdigt bemötande, i alla situationer.

Det är också viktigt att erkänna sina egna fördomar, alla har dem. Men om man är medveten om dem har man också makten att förändra sitt förhållningssätt gentemot sina medmänniskor och man kan undvika att dra förhastade slutsatser baserade på personliga värderingar och föreställningar.

Några slutliga tankar

En av de största missuppfattningarna man möter när man arbetar med sexarbetares mänskliga rättigheter är att legalisering skulle vara något slags mål för det politiska arbetet. De flesta sexarbetsorganisationer i världen är eniga om att det man eftersträvar är en avkriminalisering, och det är en stor skillnad. När man kriminaliserar olika delar av sexindustrin skapar man en uppsättning speciallagar, som bara gäller för just sexarbete. När man legaliserar händer ungefär samma sak, med speciallagar försöker man reglera sexindustrin för att kontrollera den. När man avkriminaliserar tar man bort alla speciallagar och sexarbetet faller under de lagar som redan finns i samhället för att

garantera människors frihet, skyldigheter och trygghet. De borde rimligtvis kunna skydda sexarbetare också. När man kriminaliserar olika företeelser ur ett preventivt eller normgivande syfte riskerar man alltid att människor råkar i illa ut eftersom lagstiftningen har för liten verklighetsförankring. I Kanada, som har en liknande kopplerilagstiftning som Sverige, kom nyligen ett domslut som förkunnade att just kopplerilagstiftningen är problematisk i relation till de mänskliga rättigheterna eftersom det gör det omöjligt för sexarbetare att jobba tillsammans, exempelvis dela en arbetslokal. Det gör att sexarbetare tvingas välja mellan ”rätten till personlig säkerhet”, det är säkrare att arbeta tillsammans, och ”rätten till frihet”, om man arbetar i samma lokal riskerar man att dömas för ett brott.

Artikel 1
Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

En av de största utmaningar som finns i ett demokratiskt samhälle är att få medborgarna i det känna sig delaktiga och viktiga. När det gäller marginaliserade grupper finns det fortfarande många brister och mycket okunskap. Dessa människor måste tillåtas höras i saker som berör dem, och det är viktigt att alla erkänns som resurser i samhället med egen makt att förändra sina liv. När man tystar sexarbetare som kritiserar de lagar vi har i Sverige idag genom att säga att de inte är representativa eller saknar förmågan till självdefiniering utsätter man dem för en infantilisering som är djupt kränkande. Det är grundläggande att alla människor får ta del av samhällets resurser, rättigheter och skyldigheter på samma villkor. Endast då respekteras de mänskliga rättigheterna till fullo.

Alla citat, då inte annat anges, är från *”Mellan lögn och verklighet”* (Jakobsson, 2009) publicerad av Pro-Tukipistu.

Källor:

Violence and sexwork in Britain, H. Kinell, 2008.
The Criminal Careers of Kerb Crawlers in London, Brookes-Gordon, 1999.
Murder Made Easy, H. Kinell (i Sex Work Now, Campbell, R., & O’Neill, M.), 2006.
Fallstudier – Rose Alliance, 2011.
Sexwork, Migration and Health, Tampep, 2009.
UNAIDS, Guidance Note on HIV and sex work, 2009.

www.merseyside.police.uk
www.unaids.org
www.who.int
www.cbc.ca/canada/story/2010/09/28/prostitution-law028.html

OSYNLIGA SYNLIGA AKTÖRER

RFSL